

Közpénztlöketet kaphat a magánegészségügy

TERV Nagyobb szerephez juthatnak az államilag finanszírozott ellátásban a piaci szereplők – ez olvasható ki egy lapunkhoz eljutott jogszabálytervezetből.

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Az elmúlt harminc évben is volt rá példa, hogy hiánypótló ellátásokat – például vesedialízist, képzőköti diagnosztikát vagy speciális gerincműtéteket – az állam magán-szolgáltatóktól vásárolt. Ezekben az esetekben azonban a betegek úgy kapták az ellátást, mintha állami intézményben vették volna igénybe azokat.

Egy, a magánpiacot jól ismerő szakember lapunknak úgy vélekedett: néhány nagyobb magán-szolgáltató rapid növekedése vidéken megkívánja, hogy megjelenjen működésében a közpénz is. Példaként azt említette: ahol a beldaganatok kezelésére egyetlen specialista van közel s távol, és éppen magán-szolgáltató alkalmazásában, akkor a pácienseket hozzá lehet irányítani. Hiszen az állami szolgáltató szakember híján nem fogja tudni ezeket a beavatkozásokat elvégezni. Hozzátette: ráadásul a kórházak szolgáltatásait erősen korlátozó havi finanszírozási kvóta eleve szűkíti az állami ellátásokat.

Egy másik szakember azt olvasta ki a javaslat szövegéből: a magánkórházak bevonásával úgy „segítenék ki” az állami egészségügyet, hogy az amúgy is kicsi finanszírozást még tovább osztják. Szerinte az állami finanszírozást ugyan vihetik majd magukkal a betegek, de elképzelhetetlen, hogy azt az összeget ne kelljen majd a betegek zsebből kiegészítenie. Megjegyezte: most az állami kórházak sebészetein 50 százalékos az ágykihasználtság, mi-

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTE

Nem tudni, kérhetnek-e kiegészítő díjat a piaci szereplők, vagy az ellátásért járó közfinanszírozással kell beérniük.

közben a betegek hosszú várakozásra kényszerülnek, amíg eljutnak a műtőig. A fél házsal működő sebészetek képesek lennének többet is operálni, ha az állam valódi értékén és havi kvótakorlátozás nélkül kifizetné a műtétes ellátás árát. A magán-szolgáltatók közfinanszírozásával ezek a sebészetek pácienseket veszítenek, azaz biztosan tönkremegy az állami szolgáltatás. Hozzátette: az állam ahelyett, hogy rendezné a közfinanszírozott intézmények költségterítését, inkább átíranyítja a betegeket a magán-szektorba, azzal az illúzióval, hogy akik átmennek, a finanszírozásból hiányzó részt majd maguk hozzáte-

szik. Mindez – szerinte – már súlyos közegészségügyi kérdés. Ugyanis miközben egyre rosszabbak a lakosság egészségügyi mutatói, az egészségügyre szánt közfinanszírozás mind kisebb. Az állam ugyanis azért nem tudja ellátni a rá várakozó betegeket, mert nem fordít rá elég pénzt. A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) honlapján rendre közlik, hogy mennyit költöttek az egészségügyi intézmények betegek ellátására. Ez tipikusan rendre 101 százalékra teljesül. Azaz, ha a kórházak több beteget kezelnének, úgy az adósság nem állna meg az évi 200 milliárdnál, hanem sokkal több lenne. DANÓ ANNA

Speciális gerincműtéteket már eddig is vásárolt az állam magán-szolgáltatóktól

Budapestre készül 86 európai „patrióta”

EP Az idén Budapesten, december 6-7-én tarthatják a Fidesz által alapított Patrióták Európáért (PfE) nevű európai parlamenti frakció tagjai a kihelyezett üléseket – tudta meg a Népszava bennfentes brüsszeli forrásoktól. A végső döntést az Európai Parlament házbizottságának szerepét betöltő Elnökök Értekezlete a jövő csütörtöki tanácskozásán hozza meg, de mint egy illetékes lapunknak rámutatott, a testület általában vita nélkül rábólint az efféle kérésekre. Azért van szükség a formális jóváhagyására, mert a kihelyezett frakcióülés költségeihez a parlamentnek is hozzá kell járulnia, például tolmácsok biztosításával.

Megkérdeztük Alonso de Mendozát, a PfE szóvivőjét, hogy igaz-e a budapesti látogatás terve, de azt állította, hogy nem tud ilyenről.

A végső döntést az EP házbizottságának szerepét betöltő Elnökök Értekezlete a jövő csütörtöki tanácskozásán hozzák meg, de a testület általában vita nélkül rábólint az efféle kérésekre.

A Patrióták Európáért az EP harmadik legnagyobb politikai csoportja, a Fideszen kívül számos populista és szélsőjobboldali párt képviselőjét tömöríti. Jelenleg 86 tagot számlál, elnöke Jordan Bardella, a francia Nemzeti Tömörülés egyik vezető politikusa. A PfE alapítói között van Orbán Viktor, Andrej Babis cseh ex-kormányfő és Herbert Kickl, az Osztrák Szabadságpárt vezetője. HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Diplomáciai harc a németekkel: bírálat, demars, berendelés

VISZÁLY Miközben a magyar kormány gyorsan túllépne azon a belpolitikai botrányon, amit Orbán Balázs kijelentései okoztak, egyre mélyebb konfliktusokba viszi bele magát emiatt a külpolitikában; most éppen a német (és a francia) diplomáciával került szóbeli jegyzékig és a németek esetében nagyköveti berendelésig fajuló vitába Sziijártó Péter külügyminiszter.

Julia Gross: Az Orbán-kormány letért a két nép barátságának útjáról

A miniszterelnök politikai igazgatója a múlt hét közepén beszélt arról, hogy „pont ’56-ból kiindulva mi valószínűleg nem csináltuk volna azt, amit Zelenszkij elnök csinált két és fél évvel ezelőtt, mert felelőtlenség, mert látszik, hogy belevit-e egy háborús védekezésbe az országot”. A belpolitikai csatározáson tegnap Gulyás Gergely igyekezett túllépni. Arra a kérdésre, távoznia kell-e Orbán Balásznak, azt válaszolta: „ez az ügy a részünkről le van zárva”. Szerinte „abba az irányba és úgy nem lehet félremagyarázni

Orbán Balázs szavait”, ahogy a két nagykövet tette, illetve „ízléstelen és cinikus” a bírálat azon államok részéről, amelyek a többi nyugati országhoz hasonlóan semmit nem tettek akkor, amikor az oroszok 1956-ban szétlőtték Budapestet.

Az utalás a német és a francia nagykövetnek szólt, akik – mint arról a Szabad Európa írt – szóbeli diplomáciai jegyzéket, demarsot fogalmaztak meg az ügyben. Julia Gross német és Jonathan Lacote francia nagykövet kifejtette, „amennyiben Magyarország NATO-tagállamként valóban így áll a közös védelem kérdéséhez, az a katonai szövetség szellemiségével is ellentétes és sértő a többi tagra nézve”. Julia Gross ennél tovább is ment, mivel szerdán este a Vigadóban a német egység napja alkalmából tartott fogadáson hosszan bírálta Magyarország oroszbarát politikáját. Szerinte az Orbán-kormány letért a két nép barátságának útjáról, és sajnálatát fejezte ki, amiért – most először – a magyar kormány részéről senki sem ment el a rendezvényre, hogy beszédet mondjon. Gross színjátéknak nevezte azt is, hogy a magyar kormány több mint egy (valójában bő másfél) évig hátráltatta Svédország

NATO-csatlakozását. Ezen kijelentések miatt Sziijártó Péter külügyminiszter bekérte a nagykövetet, mert szerinte „Németország budapesti nagykövete tegnapi beszédében hazánk szuverenitását sértő módon, súlyosan beavatkozott Magyarország belügyeibe”.

Nem mellékes azonban, hogy mindkét nagykövet a saját külügyminisztériumának álláspontját, vagyis a francia és a német kormány véleményét közvetítette. Orbánék viszonya különösen azután megkeseredett el Németországgal, hogy a magyar fél július 5-én (azaz a soros magyar uniós elnökség elején) lemondta Annalena Baerbock német külügyminiszter három nappal későbbre, július 8-ra tervezett budapesti látogatását, ami példátlanul udvariatlan gesztus a vendéglátó ország részéről. A német külügyi tárca jelezte „megdöbbenését”, és szerintük „Orbán Viktor miniszterelnök meglepő és koordinálatlan moszkvai útja miatt nagyon fontos lett volna egy komoly és őszinte személyes megbeszélés a két külügyminiszter között”. Mint kiderült, a magyar fél azért mondta le a találkozót, mert Sziijártó aznap már Pekingbe kísérte Orbán Vik-

tort, aki Hszi Csin-ping elnökkel találkozott. Ezt jogosan értelmezheték úgy Berlinben, hogy a magyar kormánynak Kína már fontosabb partner Németországnál.

A Nemzeti Közszerződési Egyetemen elhangzott Orbán-beszéd is következményekkel járt. A magyar kormányfő ott meghirdette a „gazdasági semlegesség” elvét. Ez a „nagy terv” is hozzájárulhatott a német-francia demarshoz, hiszen a magyar kormányfő úgy beszélt a gazdaságpolitika prioritásairól, mintha nem is lennének az EU tagjai. Julia Gross ezzel kapcsolatban megjegyezte: „Valóban nagyon hasznos kifejezés, amit a mesterséges intelligencia alkotott meg, a gazdasági semlegesség, ami nem tesz különbséget a gazdasági szabadságot, az innovációt és a jólétet előmozdító és az azt veszélyeztető szereplők között” – írta az X-en. Nem segítette a kétoldalú viszony javítását, vagy legalább szinten tartását a Fidesz európai parlamenti választási kampánya sem. A magyarországi kormányközeli média ugyanis heteken át attól volt hangos, hogy Manfred Weber, az Európai Néppárt elnöke be akarja vezetni a kötelező sorkatonai szolgálatot az EU teljes terü-

FOTÓ: AFP/KISENDEK ATTILA

Sziijártó Péter az orosz nagykövetet súlyosabb ügyben sem rendelte be

letén, ami nyilvánvaló hazugságon alapult.

A nagykövet szerdán megfogalmazott bírálata tehát már a jéghegy csúcsa volt. Berlin egyértelmű jelzést akart küldeni arra, hogy elfogadhatatlannak tartja a magyar politika irányvonalát. Ehhez képest Sziijártó Péter a nagykövet csütörtöki berendelése előtt úgy fogalmazott: a „hazánkban szolgáló nagykövetektől minden esetben elvárjuk a tiszteletet, ezért a nagykövet beszéde teljességgel elfogadhatatlan”. RÓNAY TAMÁS

Gyorsan dönthet az EU Bírósága a szuverenitásvédelmi törvényről

ELJÁRÁS Mint lapunk elsőként megírta, az Európai Bizottság (EB) csütörtökön úgy döntött, hogy beperli Magyarországot az Európai Unió Bíróságán a szuverenitásvédelmi törvény miatt. Indoklásában az EB aláhúzza, hogy fenntartja korábbi, a jogszabállyal kapcsolatos kifogásainak a többségét, ezért az utolsó szakaszba lépteti az ez év februárjában kezdett eljárást.

A brüsszeli testület szóvivője

sajtótájékoztatóján megerősítette, hogy nem kéri a jogszabály alkalmazásának felfüggesztését a határozathozatalig, azt viszont igen, hogy a bírág gyorsított eljárásban tárgyalják az ügyet. Ez azt jelentheti, hogy ha a bírói testület egyetért az előterjesztéssel, akkor a benyújtástól számítva akár néhány hónap alatt ítéletet hozhat. Jördis Ferrolí szóvivő ugyanakkor azt is világossá tette, hogy a felfüggesztés nem ke-

Lánczi Tamás, a Szuverenitásvédelmi Hivatal elnöke. A törvényből per lett

rült le a napirendről, mert a Bizottság folyamatosan figyelemmel kíséri a magyarországi fejleményeket, és a kereset benyújtásáig hátralévő pár hónapban bármikor előállhat a törvény alkalmazásának leállítását célzó előterjesztéssel.

Az EB februárban indított köte-

lezettségszegési eljárást a magyar kormányval szemben, mert szerinte a szuverenitásvédelmi törvény több ponton sérti az uniós jogot és az EU értékeit. Az eltelt hónapok-

ban a kormánnyal folytatott konzultáció nem hozott eredményt, így nem maradt más hátra, mint az uniós bíróságra utalni az ügyet.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

LAPSZÉL

Pedofil pap: beismerés után tagadás

Bár R. Gábor a bíróságon tagadott, az azt megelőző egyházi eljárásban beismerte tetteit, és „bocsánatot kért sértettjeitől” – írta a 24.hu arról a plébánosról, akiről kiderült: gyerekeket abuzált. A portál birtokába jutott a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyétiől származó, az egyházi vizsgálatot összegző dokumentum, amiben az áll: a belső eljárás a feltételezett elkövető átfogó kihallgatásával ért véget, amely során elismerte a terhére rótt egyházi büntetendő cselekmények elkövetését. A vádirat szerint a férfi 2019 és 2022 között négy kiskorúval – ketten közülük 14 év alattiak voltak – végzett szexuális cselekményt. NÉPSZAVA

Gördülékeny kormánypropaganda

A kormányfő gyakorta ad interjút a közmédiában, és elkíséri őt a sajtófőnöke, akinek „az MTVA-ba való belépést teszi gördülékényebbé” – ezzel indokolta Hidvéghi Balázs, a Miniszterelnöki Kabinetiroda államtitkára, hogy miért van állandó belépője a kabinetből elvileg független intézménybe Havasi Bertalannak. Mindezt a DK-s Kálmán Olga írásbeli kérdésére válaszolta az államtitkár. NÉPSZAVA

Téma lett a Nők 40 megszüntetése

Nők 43+ néven jövőre vezethetik be a Nők 40 új változatát – az erről szóló értesülés azért is érdekes, mert azt a kormánylap Magyar Nemzet is lehozta. A Nők 40 program értelmében 2011 óta negyven év szolgálati idővel nyugdíjba vonulhatnak azok a nők, akik még nem érték el a rájuk vonatkozó nyugdíjkorhatárt. Bár cáfolja a kormány, hogy bármit kezdenének a nyugdíjrendszerral, annak fenntarthatatlansága miatt a jelek szerint mégis hozzá kell nyúlni. A lap a Hitelforum.hu információjára hivatkozik, mely szerint 2025-ben bevezethetik a Nők 43+-t. Az is változás lenne, hogy januártól a hölgyek kedvezményes nyugdíjára jogosító idő között nem vennék figyelembe a szakmunkásképzésben és a felsőoktatásban eltöltött éveket. NÉPSZAVA

Üres kassza, lezárt székház meg a mennyei értékek

MEGALAKULÁS Elsősorban a „teremtő Istennek” szeretne megfelelni Aba-Horváth István, a romák országos önkormányzatának új elnöke.

CZENE GÁBOR

Az Országos Roma Önkormányzat csütörtöki alakuló ülésén a szervezeti és működési szabályzat módosításával a képviselők döntöttek a névváltoztatásról is. Mostantól az érdekképviselő neve: Magyarországi Romák Országos Önkormányzata (MROÖ).

A választáson elsöprő győzelmet arató, több mint kétharmados többséggel bíró kormánypárti Cigány Közösségek Szövetsége (CiKöSz) mellett csak a borsodi Roma Polgárjogi Mozgalomnak (RPM) sikerült mandátumot szereznie a testületben. Dancs Mihály, az RPM vezetője hangsúlyozta, hogy szervezete konstruktív – ha indokolt, akkor kemény – ellenzéki szerepet készül betölteni. Az RPM ugyanakkor megszavazta a debreceni Aba-Horváth Istvánt, a CiKöSz elnökjelöltjét. Az alakuló ülésen mind a 47 képviselő jelen volt, Aba-Horváth tartózkodás és ellenszavazat nélkül lett az MROÖ elnöke.

Debütáló beszédében Aba-Horváth István közölte, hogy nemcsak a cigányok nyertek, hanem a magyar nemzet is. Azért – magyarázta –, mert „a magyar társadalomnak olyan részei vagyunk, amelyeket elválaszthatatlanul összeköt a hagyomány, a kultúra, az alkotmány, a Himnusz és az anyanyelvünk”. Ígérete szerint „mi többek leszünk, mint képviselők”. Nem szégyellik majd a lakkcipőt lecserélni gumicsizmára, hogy eljussanak azokhoz, akiknek a hangját nemhogy az országban, még az adott településen se hallják meg.

A kormány részéről is nagy az elvárás, hogy „végre legyen” egy olyan partnere, amely szakmai, átlátható, elszámoltatható, törvényes keretek között működik. „Jelentem, mi 47-en így fogunk dolgozni” – állította Aba-Horváth István. Szakítani fognak azzal a hagyománnyal – hangzott egy újabb ígéret –, hogy azt nézik, melyik szervezet tagjai vannak többen a testületben, kik az erősebbek. Nem erőkre van szükség, hanem szorgos hangyákra.

Elnökként elsősorban „a teremtő Istennek szeretnék megfelelni” – jelentette ki. „Ámen!” – reagáltak többen is a teremben. Aba-Horváth István úgy érzi, a tisztaságából fakadó felelősségnek akkor tud megfelelni, ha alázattal, a legnagyobb tisztelettel, mindennap megvizsgálja

Aba-Horváth István elnök debütáló beszédében kijelentette, „mi többek leszünk, mint képviselők”, és jelezte, „nem szégyellik majd a lakkcipőt lecserélni gumicsizmára”

önmagát „a mennyei értékek mentén”. A közösség tagjait is igyekszik meggyőzni, hogy ez az értékrend valóban iránymutató. A képviselők közé egyenlőséget tesz, nincs alá- és fölérendeltség. Ha azt fogják látni (értsd: a kormányban), hogy van akarat, cél, perspektíva és jövőkép, akkor ki tudnak mászni a gödörből – bizakodott Aba-Horváth István, aki ezzel a totális csődben lévő országos önkormányzat siralmas anyagi helyzetére utalt.

A kormányzati elvonások miatt hatalmas tartozások halmozódtak fel. A közgyűlés ezért mérsékelt összegű tiszteletdíjat, bruttó 309 200 forintot szavazott meg az elnöknek, 231 900 forintot az elnökhelyetteseknek. Egyelőre azonban nem világos, hogy ezt is miből fizetik ki. A kassza kong az ürességtől.

Munkatársak nincsenek, a Dohány utcai székház zárva van. Az alakuló ülést sem ott, hanem a fővárosi kormányhivatal népegészségügyi intézetében rendezték. Lakatos Oszkár, az előző testület vezetője kérdésünkre azt mondta: egyelőre azért nem adja át a Dohány utcai épületet, mert ilyen körülmények között nem tudja vállalni a felelősséget az ott lévő papírokért és tárgyakért. Az átadás-átvételt október elsejétől számítva hatvan nap áll rendelkezésre.

Közben az alakuló ülés elé került egy határozati javaslat, amely fel-

hatalmazza az elnököt, hogy „hatóságok bevonásával azonnal vegye birtokba az önkormányzat tulajdonában és vagyonkezelésében lévő ingó- és ingatlanállományt”, tehát a Dohány utcai székházat.

Megkérdeztük a BRFK-t, a rendőrség késnek mutatkozik-e közreműködni abban, hogy az új elnök birtokba vegye az épületet. A lapunknak adott tájékoztatás alapján a válasz nem egyértelmű. A rendőrség – írta a BRFK – a hatályos jogszabályok alapján végzi az alaptörvényben meghatározott feladatait. A magánlakásban és közterületnek nem minősülő egyéb helyen történő intézkedések szabályait a rendőrségről szóló törvény szabályozza. Amennyiben a rendőroket jogszabályi végrehajtási eljárásban rendelik ki, vagy egyéb ok miatt intézkedési kötelezettség merül fel, a BRFK annak megfelelően fog eljárni. A hivatkozott jogszabály szerint a végrehajtási eljárásban a rendőr ki- rendelésének a törvényességeért a végrehajtást elrendelő szerv vezetője a felelős.

Bár az említett határozati javaslatot a közgyűlés szövegmódosítás nélkül elfogadta az alakuló ülésen, Aba-Horváth István a helyszínen már óvatosabban fogalmazott, és arról beszélt, hogy mielőtt bármit lépne, a törvényesség érdekében egyeztetni fognak a kormányhivatallal.

FÉLELEM

LAKATOS OSZKÁR,

az előző testület vezetője azt mondta: egyelőre azért nem adja át a Dohány utcai épületet, mert ilyen körülmények között nem tudja vállalni a felelősséget az ott lévő papírokért és tárgyakért

309 ezer

forintra mérsékeltek az elnök tiszteletdíját, mert a kormányzati elvonások miatt hatalmas tartozások halmozódtak fel. De hiába csökkentették az összeget, mert erre sincs elég pénz

Főispántól nem kell poszt!

BUDAPEST Nem lenne főpolgármester-helyettes, ha a fővárosi politikai patthelyzet miatt a kormányhivatal vezetője kérné erre – mondta Vitézy Dávid a közgyűlés mai alakuló ülése előtt.

SZALAI ANNA

Mi a játszma jelenlegi állása főpolgármester-helyettes-ügyben?

Tőlem nagyon távol áll az, hogy elsődlegesen pozíciókról folyik a vita és nem a budapestieket érintő ügyekről. Programokról, fejlesztési tervekről, ügyekről kellene diskurzust folytatni, nem arról, hogy ki milyen székbe ül. Előbb az irányról kellene döntenie és csak azután kiválasztani az abból következő feladatok megoldására legalkalmasabb személyeket. A magam részéről nekikezdtem a saját programom végrehajtásának, és már az első ülésre beterjesztettem az állatvédelmi központ, valamint a BKK-rendészet létrehozására vonatkozó javaslatokat. Én biztosan nem jelentkezem főpolgármester-helyettesnek csak azért, hogy legyen egy szép irodám a városházán. Engem Budapest fejlesztése érdekel, de ilyen témájú beszélgetés még egy sem volt. Az új ciklus előkészítésére még soha egy városvezetőnek sem volt ennyi ideje, de Karácsony Gergely elbliccelte ezt a három hónapot. Ilyen rosszul előkészített alakuló ülésre nem volt példa a fővárosban. Teljes kudarcnak tartom, hogy a főpolgármesternek nincsenek érdemi saját javaslatai és főpolgármester-helyettest sem jelölt.

Könnyen lehet, hogy ebből a nagy ellenzéki kötélhúzásból végül a Fidesz, illetve a kormánypárti ex-főpolgármesterjelölt Szentkirályi Alexandra kerül ki győztesként. Ha a közgyűlés nem választ helyettest, akkor a kabinettel állandóan együtt mozgó Sára Botond főispán jelölhet.

Karácsony Gergely azzal, hogy nem jelöl helyettest és a közgyűlésnek esélyt sem ad a döntésre, valójában a Fidesznek játssza át a jogot, hogy a főispán révén kijelölje Budapest második emberét. Ez nem helyes. Két nappal az alakuló ülés előtt sikerült összehoznia az első olyan egyeztetést, amelyen az összes ellenzéki frakció részt vett, előtte három hónapig semmi nem történt. A Magyar Péterrel folytatott találkozókról maga ismerte el, hogy nem sikerültek valami jól, a velem folytatott beszélgetés pedig inkább volt a kampány pszichoterápiás feldolgozása, mintsem szakmai eszmecsere.

Elfogadná, ha Sára Botond önt jelölne ki főpolgármester-helyettesnek?

Nem, fel sem merült ilyen, de nem is vállalnám. Vagy létrejön magától a programok és érdemi ügyek mentén valamilyen együttműködés vagy nem, meglátjuk, de erőltetni biztos nincs értelme, különösen nem a Fidesz közreműködésével.

S ön miről egyeztetett a Tisza Párt elnökével, Magyar Péterrel: a programokról vagy a pozíciókról?

Szóba került a BKK-rendészet kérdése, és a megfizethető lakhatás ügye, ami számukra kiemelten fontos. Magyar Péter volt az egyetlen szereplő a nyáron, aki tett valamit azért, hogy Budapest ne vakrepülésben érkezzon az októberi alakuló ülésre. Felelősséget vállalt azzal, hogy egyeztetésre hívta a frakcióvezetőket és aki elfogadta a meghívást, azzal tárgyalt. Tévedés ezt úgy beállítani, mint valami Karácsony

FOTÓK FARBAKY TAMÁS

Egészen lehetetlen politikai helyzetekből is talált már Budapest kiutat, Podmaniczky példáján okulva ezen kell dolgoznunk most is – véli Vitézy Dávid

Gergely háta mögött zajló szervezkedést. Karácsony elment nyaralni.

Ezzel együtt Magyar Péter tart egy bizonyos távolságot Budapesttől, hivatalosan nem jelöl helyettest, csak két tanácsnokot. Mintha nem szeretne túlságosan belebonyolódni a fővárosi csatározásokba, hogy teljes erővel készülhessen a következő országgyűlési választásra.

Lehet ebben valami, bár erről nyilván őt kell megkérdezni. Ezzel együtt tény, hogy szélsőségesen centralizálttá vált a főpolgármesteri hatalomgyakorlási rendszer Budapesten. Az előző ciklusban minden korábbinál több hatáskört adott át a közgyűlés a főpolgármesternek, ami részben érthető, hiszen a mögötte álló pártok teljes bizalommal voltak iránta, a közgyűlést adó kerületi polgármestereknek így volt kényelmesebb. Most azonban 18 helyett csak 7 képviselője van a főpolgármestert támogató pártoknak, így a korábbi gyakorlat nem fenntartható. Mi azt javasoljuk, hogy minden olyan kérdésben, mint például a fővárosi cégvezetők kinevezése és elszámoltatása, a Demszky és a Tarlós korszakhoz hasonlóan kerüljön vissza a döntési jog a közgyűléshez.

Karácsony Gergely újfent megerősítette, hogy nem mond le erről, lévén városvezetőként ő felelős a szolgáltatásokért, amelyeket a fővárosi cégek nyújtanak.

Meglátjuk, hogy ehhez meglesz-e a többségi támogatása. Nem azért kell ezen változtatni, mert mindenkit rögtön le akarunk váltani, hanem azért, mert már nem Karácsony mögött sorakozik fel a többség, így nem is képviselheti egy személyben a többségi véleményt. Ha semmi beleszólásunk nincs abba, hogy miként működik

ez a város, akkor minek van a közgyűlés?

Karácsony Gergely ragaszkodik ahhoz is, hogy a közgyűlés két ülése között döntéseket hozhasson, lévén ez biztosítja szerinte a város működőképességét.

Karácsony Gergely úgy tesz, mintha ő lenne a demokratikus jogállamiság élharcosa, miközben másolja a Fidesz-modellt. A kormány veszélyhelyzeti kormányzási modelljét is egy az egyben lemásolták, Karácsony Gergely az év 365 napjából 355 napon, amikor nincs közgyűlés gyakorlatilag egyedül eldönthet bármit, akár olimpiára is nevezhetné Budapestet. Így nincs is értelme közgyűlést tartani, hiszen amit nem szavaz meg a közgyűlés, másnap aláírhatja.

A főpolgármester szerint teljes hatalomátvételre készültek Magyar Péterrel egy superbizottság létrehozásával, amely több jogkört kapna, mint amennyi neki van.

Soha nem volt ilyen javaslatunk. Miközben semmiben nem volt kezdeményező Karácsony Gergely, arra panaszkodik, hogy mások mertek dolgozni nyáron is. A képviselőcsoportok közötti szerdai egyeztetésen az kristályosodott ki, hogy a közlekedéssel és városfejlesztéssel foglalkozó szakbizottság vezetését bízna személy szerint rám a közgyűlés, ez szép feladat, de egy superbizottságtól nagyon messze van.

Budapest szempontjából nem káros, hogy a közgyűlés csaknem harmadát adó Tisza Párt ennyire távolságtartó?

Akkor lenne távolságtartó, ha nem akarná átírni a közgyűlés szervezeti és működési szabályzatát és ráhagyna minden cinkes kérdést Karácsonyra, ahogy tették ezt anno a kerületi polgármesterek. Nem attól vállal felelősséget, hogy jelöl-e helyettest, hanem attól, hogy milyen előterjesztéseket készít és mit szavaz meg, azaz mekkora szerepet hajlandó vállalni a döntésekben. Ebben pedig nem látok távolságtartást a város ügyeitől részükről.

Milyen a viszonya Magyar Péterrel? Elképzelhető-e, hogy a későbbiekben a Tisza Pártban kap szerepet?

Nincs ilyenről szó, néhány alkalommal beszélünk fővárosi ügyekről. Ezt meghaladó kapcsolatunk nincs.

„Karácsony Gergellyel tagadhatatlanul erősen terhelt a viszonyunk” – ismerte el

Hatékony lehet-e a közös munka Karácsony Gergellyel, ha már a kezdeteknél így egymásnak feszülnek?

Tarlós Istvánnal is sok vitám volt, de rendkívül eredményes volt a közös munka, gondoljunk csak a budai fonódó villamosra, a busz- és villamosbeszerzésekre. Karácsony Gergellyel tagadhatatlanul erősen terhelt a viszonyunk. De Budapest számára nem az egók harca a fontos, hanem az, hogy a választott vezetők a város lakóiért dolgozzanak, akkor is, ha nem járnak együtt sörözni.

Új felügyelőbizottsági és igazgatósági tagokat neveznének ki és menesztenék a cégvezetőket is. Általános politikai tisztogatás mellett vannak erre szakmai érvek is?

Nem is értem a kérdést. Az igazgatósági és felügyelőbizottsági posztokat az előző választás eredményei alapján osztották szét az akkori frakciók között. Azóta volt egy új voksolás, megváltoztak az erőviszonyok, miért maradnának ugyanazok az emberek? Azt sem lehet tisztogatásnak nevezni, ha azt mondom, ezekre a posztokra az adott cég profiljához legalább valamelyest konyító szakemberek üljenek és ne pártfunkcionáriusok. Ha az eddigi delegálási mód lenne, akkor mi ilyen embereket küldenénk. De most zavarban vagyok. Mert Karácsony Gergely ugyan kiírt egy pályázatot ezekre a posztokra, ugyanakkor hétfőn azt mondta, hogy várja a Fidesztől az erre vonatkozó javaslataikat. Most akkor pályázat vagy mandátumok szerinti helyosztás? A kettőt együtt nem megy. A cégvezetők esetében egy új ciklus elején van helye egy transzparens pályázatnak. Rólam lehet tudni, hogy többük munkájával sem vagyok elégedett. A főpolgármester mindenestre úgy írta ki a pályázatot, hogy belevette, megtartaná a régi-eket. Ez megint nagyon hasonlít a kormányzati metodikához, ahogy az is, ahogy Kiss Ambrusnak kreáltak egy posztot, amint kiderült, hogy esélye sincs a főpolgármester-helyettségére. Ahogy a Fidesz: ha az Országgyűlésen nem lehet átvinni, akkor Orbán Viktor megoldja okosban.

Erősen bírálja Karácsonyt, hogy nincs víziója erre a ciklusra. Ön szerint hová kellene eljutni ennek az önkormányzati ciklusnak a végére?

Ez a közgyűlés abban az évben alakul meg, amikor Podmaniczky Frigyes születésének 200 éves évfordulóját ünnepeljük. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa alelnöké-ként nagyon sokat tett Budapest fejlődéséért egy olyan időszakban, amikor az országról és a városról nagyon mást gondoló politikusok vitatkoztak a főváros jövőjéről, de képesek voltak ezeken a vitákon felülemelkedni létrehozva számos olyan értéket, amelyekre maig büszkék vagyunk. Az én programom is arról szólt, hogy az erőforrásokat erősen koncentráló Orbán-kormányval kialakult mélyen átfagyott kapcsolatot felolvasszuk legalább néhány ügy mentén. Budapest leszállópályán van, manapság egy lengyel bányászváros is nagyobb ütemben fejlődik. Muszáj megtalálni ezeket az olvasztópontokat, új lapokat nyitni, különben a város lecsúszik.

LAPSZÉL

Romániai MVM-üzlet a láthatáron

Az állami MVM megállapodhatott a német E.ON romániai gáz- és áramszolgáltatójának megvásárlásáról – közölte a Hotnews.ro értesüléseire hivatkozva az erdélyi Krónika Online. A 3,4 millió ügyfelet ellátó E.ON keleti szomszédunk gázpiacának második legnagyobb, 41 százalékos szereplője, a villamosenergia-ellátásában pedig 5 százalékot tudhat magáénak. A lap szerint az E.ON csak a szolgáltatási tevékenységet értékesítené, a hálózatot megtartaná. Korábbi sajtóértesülések a román állami Romgazt és az osztrák háttérű OMV Petromot is az érdeklődők közé sorolták. NÉPSZAVA

Tetemes bírságot vetett ki az MNB

Az MNB 30 millió forint bírságot szabott ki az SPB Befektetési Zrt.-re, egyebek közt az ügyletkötéseket megelőző ügyfél-tájékoztatási gyakorlat, a termék-irányítási szabályok megsértése és a független alapon befektetésre kínált pénzügyi eszközök kiválasztási folyamatának hiánya miatt – közölte a jegybank. A hiányosságok nem érintik a befektetési szolgáltató megbízható működését, de azok kijavítása elengedhetetlen – tették hozzá. NÉPSZAVA

A konzervipart is elérte az aszály

Közepes csemegekukorica-termést és gyenge zöldborsó-termést vásárolhatott fel idén a hazai konzervipar. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara csütörtökön kiadott körképe szerint a feldolgozásra szánt zöldségek minőségét az időjárás is rontotta. A szervezet szerint a kedvezőtlen időjárás miatt több a hibás termék, ami a feldolgozás arányát és a kész konzervtermék mennyiségét is csökkenti. A Magyarországon előállított konzervipari termékek 50-60 százaléka egyébként külföldre kerül. MTI

RÉSZVÉNYEK

BUX	
72 649,8	↓ -0,56%
Mol	
2616 Ft	↓ -0,83%
MTelekom	
1036 Ft	↓ -0,19%
OTP	
18 350 Ft	↓ -0,62%
Richter	
10 770 Ft	↓ -0,46%

Beragad az államadósság

CSAPDA A közeljövőben minimális mértékben csökken az államadósság. Ha minden jó megy, 2026-ban ott tartunk, mint 2008-ban voltunk.

PAPP ZSOLT

A Covid-válság alatt a történelmi csúcs közelébe futott fel a magyar államadósság mértéke, ugyanis 2020 végére elérte a GDP 79,3 százalékát a Magyar Nemzeti Bank (MNB) adatai szerint. Azóta számottevően csökkent az adósságmutató, hisz tavaly év végén már csak 73,5 százalékon állt a bruttó hazai termék arányában, ám ez csak napokig állt fenn. Az Államadósság Kezelő Központ (ÁKK) már január második munkanapján előbb egy 2,5 milliárd dolláros, majd pár napra rá 1,5 milliárd eurós kötvénykibocsátást hajtott végre. Ezt követően pedig még 1 milliárd eurós hitelt is felvett kínai bankoktól. Így nem véletlen, hogy az első fél év végére már megint a GDP 76,1 százalékára emelkedett a mutató.

A maastrichti követelmények szerint – amit egyébként az EU-tag-államok többsége sem tart be –, az adósságot a GDP 60 százalékára kellene leszorítani. A fideszes Alaptörvényben viszont még azt rögzítették, hogy az adósságot a GDP 50 százalékára kellene mérsékelni. Sőt azt is kötelezővé teszi, hogy csak olyan költségvetési törvény fogadható el, amely nem növeli az államadósságot. Az előrelátó kormánypárti jogalkotók viszont hagytak maguknak egy kiskaput. Az említett passzust nem kell betartani rendkívüli jogrend idején, mégpedig Magyarországon évek óta az van érvényben.

Látva a kabinet legfrissebb költségvetési terveit az államadósság

idén és a következő években sem süllyed számottevően. Az MNB Inflációs jelentése például azzal számol, hogy az államadósság az év végére a GDP 73,2 százalékára csökken, és ez alig 0,3 százalékponttal alacsonyabb, mint 2023 végén. A jegybank elemzői 2025 végére 72,3 százalékos, 2026. decemberre pedig 70,8 százalékos GDP-arányos adósságot várnak, ami gyakorlatilag a 2008-as szintnek felel meg. Ez az az időszak, amikor a Gyurcsány-kormány már lehívta az IMF-hitelt első nagyobb részletét.

„Az államadósság-ráta 2024. évi folytatódó csökkenését ugyanakkor kockázatok övezik” – figyelmeztetnek az MNB elemzői. A mérséklődés ugyanis csak akkor valósulhat meg, ha a GDP a tervezett mértékben nő, és a második fél évben elmarad az év első felében tapasztalt nagy hitelfelvétel. Ez utóbbi betartható, ám a gazdasági növekedés biztosan elmarad a kormány által tervezettől. A várt 2 százalék helyett az MNB erre az évre csupán 1,4 százalékos GDP-fejlődéssel kalkulál. Az elemzők arra is felhívják a figyelmet, hogy az utóbbi években megemelkedett devizaadósság miatt az államadósság érzékeny a forint gyengülésére. Jelenleg az euró árfolyamának 10 forintos változása mintegy 0,6 százalékponttal módosítja a GDP-arányos államadósságot – olvasható a jelentésben.

A magyar államadósság megannyi problémája közül a másodikként említhető az elmúlt években

Tovább gyengült a forint

A szerdai kereskedésben 0,4 százalékkal gyengült a forint az euróval szemben. Ez önmagában nem drámai, de így szinte egész nap a lélektaninak tekinthető 400 forint felett volt az euró árfolyama. Csütörtökön egészen 401,98-ig emelkedett a jegyzés. A változás mögött a közel-keleti válság húzódik meg. Miró József, az Erste Market vezető elemzője szerint a magyar gazdasági mutatók nem lógnak ki a régiós sorból. Az elemző szerint egy tényező mégis a forint ellen szól: a jelenlegi magyar kamatszint mintha már kezdene túl alacsony lenni, ráadásul a kormány további kamatcsökkentéseket szeretne a gazdasági növekedés érdekében. Éppen ezért a piaci várakozások a forint gyengüléséről szólnak.

Az ÁKK friss adatai szerint az államadósság 28,8 százalékát már külföldi pénznemben tartják számon, miközben a Covid idején 20 százalék alá csökkent

megnőtt devizaadósság aránya. A legutóbbi – szeptember végi – ÁKK-adatok szerint a teljes államadósság 28,8 százalékát már külföldi pénznemben tartották nyilván, holott a Covid-járvány előtt a kormány ezt – az árfolyamkockázatok mérséklése miatt – tartósan 20 százalék alá csökkentette. Saját devizában eladódni ugyanis kisebb kockázattal jár, hiszen az egyrészt nem képzelhető el, hogy ne álljon a kormány rendelkezésére elegendő forintforrás, illetve ilyenkor az árfolyamkockázattal nem kell számolni. A forintkamatok azonban tavaly oly mértékben megemelkedtek a magas infláció miatt, hogy a kabinethozzátartozásból újra devizában adósodott el. Ezért is fontos a jegybank figyelmeztetése az euró árfolyamának stabilitásával kapcsolatban. Az MNB azzal számol, hogy gyors változás ezen a téren sem várható, az év végére 29,5 százalékos devizaadósságot várnak a teljes kötelezettségállományon belül.

A harmadik problémaként azonosítható a magas kamatozás. Az idei költségvetés egyik legnagyobb kiadási tétele az államadósságra kifizetett kamatok. Az MNB számításai szerint az államháztartás bruttó kamatkifizetése a tavalyi 4,7 százalék után elérheti a GDP 4,8 százalékát, ami az EU-országok között a legmagasabb. (Ez az összeg nagyságrendileg az éves egészségügyi kiadásoknak felel meg, miután az utolsó rendelkezésre álló adat szerint 2022-ben a magyar állam a GDP 4,4 százalékát költötte egészségügyre.) Az ok kettős: a magyar államadósság magas, eközben a kamatok az elmúlt 24 hónapban jelentősen nőttek az inflációs sokk miatt. Az legalább kedvező fordulat, hogy az MNB szerint jövőre kamatkifizetések „már csak” a GDP 3,8 százaléka megy el.

Itt az újabb kötelezettségszegési eljárás

KERESKEDELEM Az Európai Bizottság (EB) kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen a kiskereskedelmi különadó miatt – közölte csütörtökön a testület. A Budapestnek megküldött levél szerint a magyar kiskereskedelmi adózási rendszer sérti az Európai Unió letelepedési szabadság elvét. A magyarázat szerint a külföldi tulajdonú társaságokra jóval magasabb különadókat vetnek ki, mint a magyar piacon franchise-rendszerben, saját márkanevük és logójuk alatt működő, hasonló méretű hazai kiskereskedőkre. Ráadásul ezek a kulcsok nemcsak magasak, de az árbevétel növekedésével pár-

huzamosan meredeken emelkednek – jegyzi meg az EB. Ezenfelül a rendszer nem engedi meg a külföldi cégeknek, hogy a hasonló hazai társaságok mintájára átstrukturálják üzleti tevékenységeiket. A szóban forgó adó így aránytalanul nagy terhet ró a nagyobb külföldi vállalkozásokra.

Az indoklásban azt is megjegyzik, hogy Magyarország a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében kötelezettséget vállalt arra, hogy fokozatosan kivezeti a kiskereskedelmi adózási rendszert, amelynek eredeti rendeltetése az volt, hogy növelje a kiskereskedelmi ágazat államháztartáshoz való hozzájárulá-

sát. Ez azonban eddig nem történt meg. Éppen ellenkezőleg, következetesen meghosszabbította az adóintézkedést anélkül, hogy egyértelmű határidőt jelölt volna meg annak kivezetésére, mindennek

A magyar kiskereskedelmi adózási rendszer sérti az EU letelepedési szabadság elvét.

tetejében pedig időközben megemelte a kiskereskedelmi adózási rendszer keretében alkalmazandó legmagasabb adókulcsokat is. A Bizottság a felszólító levélben meg-

jegyzi, Magyarországnak két hónapja van arra, hogy válaszoljon és orvosolja a helyzetet.

Emlékeztet, hogy még márciusban a Spar Magyarország is panaszt nyújtott be az EB-hez azzal az indoklással, hogy az esetében érvényes 4,5 százalékos különadó diszkriminatív módon érinti, miután a hasonló méretű magyar társaságok terhe ennek csak töredéke, mindössze 0-1 százalék. Ezzel kapcsolatosan emlékeztet, hogy az osztrák kabinet támogatta ezt a beadványt, amihez hozzátették, hogy a jogszabály hátrányosan érinti a külföldi szereplőket és ellentétes az uniós joggal. Á. A.

Nehéznek ígérkezik az EU-kapcsolatok újraindítása

BREXIT Nincs könnyű dolga az új brit kormánynak, de Keir Starmer máris megtette az első lépést Brüsszel felé. A romos állapotban lévő toryk közben próbálják újjáépíteni magukat.

R. HAHN VERONIKA

LONDON

Sir Keir Starmer brüsszeli tárgyalásai a választási kampány során megígért közeledés jegyében zajlottak le. A brit kormányfő első ízben folytatott kétoldali megbeszéléseket a hét közepén Ursula von der Leyennel, még ha mind a Bizottság elnökének, mind a munkáspárti vezetőnek a fejében aznap sokkal inkább a közel-keleti konfliktus járt. A Downing Street 10. szerint a miniszterelnök azért utazott Brüsszelbe, hogy a „nemzetbiztonság, a brit emberek békéjének és jólétének növelése érdekében javítsa az együttműködést az Európai Unióval”. A dialógus befejezése után tartott sajtótájékoztatóján Sir Keir azt mondta, hogy „számít a hangnemt és fontos az újraindítás. Elkezdődhet a konkrét munka. Megbeszéltük, hogy rendszeres csúcstalálkozókat tartunk az EU és a UK között, az első ilyenre már a jövő év első felében sor fog kerülni.” Meggyőződésének adott hangot afelől, hogy a brit lakosság „igényli a józan, észszerű vezetést, amikor a legszorosabb szomszédainkról van szó, működni akarja látni a Brexitet, visszafogná az illegális bevándorlást és közösen lépne fel a globális felmelegedés ellen”.

Az eredeti foglalkozásánál fogva jogi szaktekintélynek számító brit kormányfő nem ringatja magát illúziókban afelől, hogy „egyes kérdéseket a konstruktív megközelítés ellenére nehéz lesz megoldani”. Különösen annak fényében, hogy Sir Keir megismételte közismert „vörös vonalait”: „az Egyesült Királyság nem csatlakozik újra az egységes piacához, a munkaerő szabad áramlásához és a vámunióhoz”.

Az Egyesült Királyság új miniszterelnöke, Keir Starmer sem kívánja „viszszacsinalni” a Brexitet

A kormányfő az egyik legkényesebb témát, a halászati jogok meg tárgyalását egy későbbi időpontra halasztaná, noha, ahogy erre csütörtöki számában a The Times napilap is rámutatott, a kereskedelmi kapcsolatok dolgában nem lehet ezek érintése nélkül előrehaladást elérni. Különösen Franciaország és a skandináv országok nyomulnak a brit tengerek védett területeit érintő halászásra vonatkozó kvóták emelése érdekében, mint ahogy tiltakoznak a homoki angolnák horgászásának tilalma ellen is, amit a szigetország többek között az északi lundák és a delfinek megóvása miatt vezetett be. A kormányfő a jövőben nem kíván „helyszíni közvetítést” adni a halászati egyeztetésekről.

Az elmúlt napokban szokatlanul csendesen zajlott le Őfelsége hivatalos ellenzékének őszi pártkonferenciája. 2009 óta ez volt az első alkalom, hogy a Konzervatívok nem kormánypártként ültek össze. A birminghami dzsembori különleges volt abból a szempontból, hogy négy napon át kizárólag a pártvezetői kampány még négy szereplőjének adott programismertető, lényegében villogási lehetőséget. Ezt a törekvést szolgálta a pártvezetői tisztségéről a történelmi választási vereség után közvetlenül, már július 5-én lemondott Rishi Sunak is, aki nem is a konferenciateremben, hanem szerényebb helyszínen, egy alig 15 perces beszédben vett búcsút a küldöttektől. A szigetország első hindu kor-

mányfője sietett bocsánatot kérni az aktivistáktól, amiért „igyekeztük nem hozta meg a megérdemelt eredményt”. Az ügyvezető prime minister heves támadást intézett a „történelmet újrairó” Munkáspárt ellen. A Labour a Konzervatívokat teszi felelőssé első, népszerűtlen intézkedéséért, a nyugdíjasok automatikus téli fűtési támogatásának megszüntetéséért.

A vezetőjelöltek végső, kulcsfontosságú felszólalásaiból a politikai elemzők szerint James Cleverly volt pártelnök, bel-, majd külügyminiszter került ki legjobban. Ő az egyetlen, a párt centrumához tartozó aspiráns, és csak ő mondta ki a „sorry” szót a toryk megsemmisítő alulmaradását elősegítő szüntelen belső ellenségeskedések, áskálódások miatt és szólított fel a „normalitáshoz” való visszatérésre. A „mezei” párttag-ság favoritjának tekintett Kemi Badenoch, korábban az üzleti élet felelőse, eljátszotta a népszerűségét, amikor az anyasági segélyvel szemben foglalt állást, mint ami pénzt másoktól vesznek el, azaz az adózás egy formája. Tom Tugendhat, a választás előtt nemzetbiztonsági államtitkár viszonylag gyenge beszédével tovább rontotta eddig is szerény esélyeit. A versenyt Robert Jenrick néhai bevándorlási államtitkár vezeti, aki az „új konzervatívok” élére állna, megválna a külföldi segélyeket és kilépne az Európai Emberi Jogí Bíróságból. A konzervatív frakció a jövő héten két fordulóban kettőre csökkenti a riválisok számát. Ezt követően a teljes párttagság dönt elektronikusan az új vezető személyéről. A végeredmény november 2-án kerül nyilvánosságra.

November 2-án derül majd ki, hogy ki lesz a toryk új vezetője.

A megélhetés okán szavaztunk az EP-választásokon

KÖZÉRZET A magyarokat még az EU-s átlagnál is kevésbé foglalkoztatta a migráció az Eurobarométer friss felmérése szerint. Az Eurobarométer közvetlenül a júniusi európai parlamenti választások után felmérést készített az EU 27 tagállamában arról, hogy miért vettek részt a megkérdezettek a szavazáson. A csütörtöki közölt adatok alapján a magyar választókat az emelkedő árak és megélhetés költségei, valamint a gazdasági helyzet

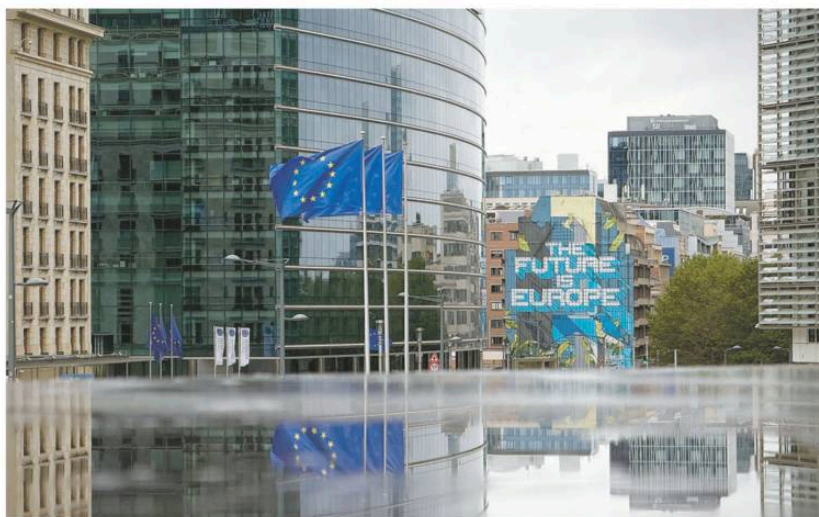
A magyarok négyötöde érzi az EU hatását a mindennapjaiban, és 74 százalék értékeli az ország EU-tagságát pozitívan.

ösztönözte leginkább arra, hogy az urnákhoz járuljanak. A pártválasztás során viszont nálunk különösen fontos volt a kampány szerepe a választások szerint.

A magyarok 53 százaléka nevezte meg az emelkedő árakat és a megélhetés költségeit, 46 százalék pedig a gazdasági helyzetet mint a választási részvétel fontos szem-

pontját. Ezek a témák ugyan az EU egészében is vezető témák voltak (42 százalék emelte ki a megélhetést, 41 százalék pedig a gazdasági helyzetét), de hazánkban messze az EU-s átlag (24 százalék) fölött, a válaszadók 35 százaléka nevezte meg a szociális ellátást és egészségügyet mint számára fontos témát. Ugyanakkor a magyarok közül még az EU-s átlag 28 százalékánál is valamivel kevesebbet, 26 százalékot foglalkoztatott a migráció és menekültügy kérdése az EP-választások kapcsán.

Az Európai Parlament számára megrendelt kutatás azt is vizsgálta, hogy milyenek értékelik az állampolgárok az EU-t és mit gondolnak az életükben betöltött szerepéről. A magyarok négyötöde érzi az EU hatását a mindennapjaiban, és 74 százalék értékeli az ország EU-tagságát pozitívan. Igaz, ez három százalékponttal kisebb, mint az idén februárban és márciusban készített hasonló kutatásban. Az Európai Parlament szerepéről az EU-s átlaghoz hasonlóan gondolkodnak a magyarok: 44 százaléknak van pozitív képe az Unió közvetlenül választott testületéről, 39, illetve 41 százalék semleges, és mindössze 14-18 szá-

Magyarországon továbbra is kiemelkedően magas az EU-tagság támogatása

zalék vélekedik kifejezetten negatívan az EP-ről. Ha a közösség jövőjéről van szó, kicsivel még az EU-s átlag (65 százalék) fölött, 68 százalék nyilatkozta, hogy optimista az EU jövőjével kapcsolatban, míg 30 százalék nyilatkozott pesszimistán.

Magyarországon a választásra jogosultak 59 százaléka szavazott június 9-én, ami nemcsak az 51 szá-

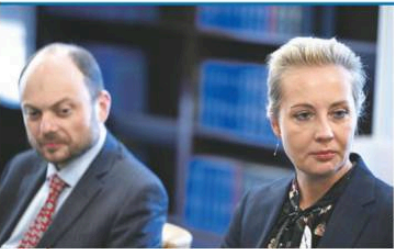
zalékos uniós középértéket haladta meg, hanem mi könnyvelhettük el a legnagyobb növekedést a részvételben, idén 16 százalékponttal többen szavaztak, mint öt évvel ezelőtt.

A kérdezők arra is kíváncsiak voltak, mennyire követik a választók az uniós politikát. Ezzel a közösség többi államához nagyjából hasonló eredményeket értünk el. Míg a magyarok 12 százaléka legtöbbször vagy időnként (44 százalék) követi az EU eseményeit, a teljes lakosság 16 százaléka nem vagy szinte soha nem foglalkozik vele. Ez az arány ki-

emelkedő a legfiatalabb, 15-24 éves korcsoportban, ahol a magyar fiatalok harmada egyáltalán nem követi az EU eseményeit.

A közösség egészében és nálunk is kicsit kevesebb mint a választók fele mindig is oda húzta be az ikszet, ahova idén is. A magyarok mintegy harmada néhány hónappal a választások előtt döntött a pártjáról, ez magasabb, mint a kontinensen tipikus 23 százalék. Más országokban viszont többen döntöttek néhány nappal korábban vagy a szavazás napján, mint nálunk. Százból mindössze egy magyar hozta meg a döntését aznap arról, hogy kire is szavazzon.

És mi számított a döntés során? Európa többi részénél valamivel kevésbé, de itthon is sokak számára volt fontos, hogy a kiválasztott párt európai és hazai kérdésekben hasonló értékeket és gondolatokat valljon. Sokan emelték ki – az EU-ban 31, Magyarországon 36 százalék –, hogy döntésükben szempont egy másik párt választási sikerének akadályozása, az uniós átlagnak viszont a kétszerese, 35 százalék említette, hogy a kampány során nyújtott teljesítmény befolyásolta a döntését. PAPP ROLAND (BRÜSSEL)

Vlagyimir Kara-Murza és Julija Navalnaja, az orosz ellenzék vezetői

Felszámolja ellenzékét a Kreml

DIKTATÚRA Julija Navalnaja, a februárban elhunyt Alekszej Navalnij özvegye vehette át Pedro Sánchez spanyol miniszterelnöktől az idei nemzetközi Vanguardia-díjat. Katalónia egyik legnagyobb lapja, a La Vanguardia által szervezett díjátadó Barcelonában zajlott. „Óriási felelősség, hogy folytassam férjem munkáját, mert tudom, hogy sok támogatója hisz Oroszország demokratikus jövőjében” – mondta az emigrációban élő orosz ellenzék vezéralakjává lett özvegy. A demokratikus jövő azonban egyre komolyabb veszélybe kerül, az Oroszországban maradt ellenzékiek közül ma holnap senki sincs már szabadlábban. Tegnap is büntetőeljárás indult a Jabloko párt politikusa, Lev Schlosberg ellen, mert nem tartotta be a külföldi ügynökökre vonatkozó korlátozásokat. Schlosberg azért lett külföldi ügynök, mert ellenezte az ukrainai háborút, és „hamis információkat terjesztett az orosz kormány döntéseiről és politikájáról”. Kétéves büntetésre számíthat.

Szerdán négy független orosz újságírónak kellett bíróság elé állnia „szélsőséges közösségben való részvétel” vádjá miatt. Antonyina Favorszkaja, Konsztantyin Gabov, Szergej Karelin és Artyom Kriger a Navalnij elleni eljárásról és alapítványa munkájáról tudósított rendszeresen. Hat év börtönbüntetést is kaphatnak.

NÉPSZAVA

Kijevben tárgyalt a NATO-főtitkár

„Oroszországnak nincs szavazata vagy vétője” Ukrajna NATO-csatlakozásának ügyében – mondta Mark Rutte az ukrán fővárosban

UKRAJNA A nyugati országok ugyanúgy lelőhetnek az Ukrajinára kilőtt orosz rakétákat és drónokat, ahogy az Izrael elleni iráni csapást is visszaverték – jelentette ki az ukrán elnök tegnap a NATO új főtitkárával, Mark Ruttéval közös kijevi tájékoztatóján. „Ma Ukrajna légvédelmi igényeiről beszéltünk” – mondta Zelenszkij, nagyobb elszántságot kérve az ország térségbeli partnereitől, „hogy véget tudjunk vetni az orosz terrornak”. Kijev korábban hiába sürgette Lengyelországot és Romániát, hogy lőjék le a légterükön áthaladó orosz rakétákat és drónokat. Újságírók kérdésére, hogy a NATO-országok megtehetik-e ezt, Rutte azt válaszolta, a döntés a tagországokon múlik. Zelenszkij szerint Ukrajna most arra koncentrál, hogy meghívást kapjon a szövetségbe. Rutte ennek kapcsán kifejtette: „Ukrajna most közelebb van a NATO-hoz, mint bármikor a múltban. És ezen az úton fog haladni, amíg a blokk tagja nem lesz.”

H. GY.

Veszélyes eszkaláció

LÁNGOKBAN Hosszú, véres háborúvá fajulhat Izrael Hezbollah ellen indított hadjárata. Tegnap már a libanoni hadsereg is visszalőtt, miközben a régió fölött lóg az Iránnal való átfogó konfliktus rémképe is.

GÁL MÁRIA

„Nem ma lesz az Irán elleni izraeli megtorló művelet” – jelentette ki tegnap újságírói kérdésre reagálva Joe Biden. Az amerikai elnöktől azt kérdezte egy riporter, megengedi-e, hogy Izrael „ma” megtámadja a perzsa államot, válaszként a keddi iráni rakétacsapásokra. Biden hangsúlyozta, hogy Washington csupán tanácsot ad Izraelnek, nem pedig „megenged vagy nem enged meg valamit” számára. Ennek ellenére nyomatékosította, hogy „nem fog ma semmi történni Iránban”.

Még ha nem is ma vagy holnap, de a perzsa állam elleni közvetlen izraeli válaszcspás nem kérdéses, csupán annak időzítése, mértéke és célpontja. A zsidó állam politikai és katonai vezetői egyaránt egyértelműen leszögezték, hogy az idej, immár második Izrael elleni iráni légitámadás-sorozat nem marad megtorlatlanul. Sőt, kemény, „brutális” választ ígértek.

Az áprilisi iráni támadás utáni visszafogott izraeli válaszcspás – a natanzi nukleáris létesítményhez közeli iráni katonai reptér orosz légvédelmi rendszerének, egy Sz-300-nak a megsemmisítése – egyben azt is jelezte: Izrael elkezdte a totális háborút Teheránnal. Ugyanezt sejtette az Iszmáil Hani-je Hamász-vezér teheráni likvidálása óta nyilvánosan beígért iráni megtorlás késlekedése is.

A felek mégis belesodródtak az eszkalációs spirálba, a háború regionális válsága már-már elkerülhetetlennek tűnik. A keddi iráni légitámadásra ugyanis minden bizonnyal az áprilisinál sokkal erősebb lesz az izraeli válasz, a nemzetközi közösség joggal aggódik amiatt, hogy regionális háborúvá fejlődik a konfliktus.

Mindkét ország katonai, politikai vezetése fenyegetőzik. Irán egyelőre csak katonai célpontokra mért csapást, kedden is légibázisokat és Moszad-épületeket támadott, de Mohammad Bagheri vezérőrnagy, az iráni hadsereg vezetője leszögezte: országa készen áll az átfogó háborúra; izraeli válasz esetén a zsidó állam gazdasági infrastruktúráját veszi célba.

Izrael szövetségesei is attól tartanak, hogy iráni nukleáris létesítmények ellen indít támadást az izraeli légierő. Olyannyira nyílt ez a félelem, hogy Joe Biden szerdán kategorikusan kijelentette: az Egyesült Államok ellenez egy esetleges nukleáris célpontok elleni támadást. Izraelen belül viszont már nem is csak a kormányon lévő szélsőjobb botránypolitikusok, hanem a korábbi demokratikus koalíciót vezető volt miniszterelnök, Naftáli Benet is az iráni nukleáris létesítmények lebombázását követelte.

Am az is a regionális eszkaláció veszélyével jár, ha az izraeli hadsereg (IDF) katonai reptereket, támaszpontokat és olajlétesítményeket semmisít meg. Irán önmagában is regionális középhatalom, erős hadsereggel és fegyverzettel, mindeközben számíthat térségbeli proxijaira, a világ legerősebb nem reguláris haderejének számító Hezbollahra, a gerillaharcokban edzett Hamászra, a ballisztikus rakétákkal is rendelkező jemeni húszikra, valamint

FOTO: AP/FADEL ITANI

az iraki síita milíciákra, illetve az Izraellel szomszédos, Bassár el-Aszad vezette Szíria hadseregére is.

Egy regionális háborúhoz a feszültségen túl is minden adott – a két érintett ország közötti távolság folytán elsősorban a légierők, rakéták, drónok és lopakodók csatája lenne. Mindez pedig több térségbeli ország légtérét érintené, amit megállapodás nélkül aligha tűrhet el tétlenül bármely állam.

Noha a térségbeli szunnita államok és Irán viszonya ellenséges, rivális, Izrael aligha számíthat támogatásukra egy nyílt háborúban. Vélhetőleg meg kell majd elégednie az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és esetleg Franciaország támogatásával. Erre utal az is, hogy a keddi iráni támadás kivédésében már csak korlátozottan vettek részt az arab országok, amelyek immár nemcsak a Hamász elleni háború, hanem az utóbbi idők izraeli titkosszolgálati „bravúrai”, a célzott likvidálások sorozata, valamint a libanoni offenzíva miatt is távolodnak Izraeltől.

Szerdán Egyiptom bírálta a libanoni hadműveletet, tegnap Katar külügyminisztere nevezte népiptásknak a libanoni offenzíva árnyékában kevésbé látható, de változatlanul

Az izraeli hadsereg csapások sorozatát intézte a libanoni főváros, Bejrút ellen az utóbbi napokban. Már nem csak a külvárosi részeket célozza, a parlament közelében lévő Hezbollah-létesítményt is találat érte

zajló gázai izraeli hadműveletet. A két országot zavarja a gázai tűzszüneti tárgyalások kudarca is.

Tovább feszíti a helyzetet Izrael egyre intenzívebb libanoni hadművelete. Csütörtökön első alkalommal került szembe az IDF immár nemcsak a Hezbollah terrorcsoport harcosaival, hanem a libanoni hadsereggel is. A The Telegraph szerint a libanoni hadvezetés jelentette be, hogy erői válaszoltak az izraeli tűzre. Az IDF ugyan hangsúlyozza, hogy kimondottan a terrorcsoport állásait semmisíti meg, de légitámadásai már nemcsak Bejrút külvárosát, hanem központját is elérték, megölve egy libanoni katonát, miközben a civil áldozatok száma is nő.

Az amúgy is sokrétű konfliktusban egy új esetleges szál is megjelent. Tegnap hajnalban az IDF légitámadást mért egy szíriai orosz légibázis melletti reptérre, ahová az Emberi Jogok Szíriai Megfigyelőközpontja szerint az iráni Forradalmi Gárda egyik szállítógépe a Hezbollahnak szánt fegyvereket hozott. Mindaddig az amerikai és az izraeli hadsereg is elkerülte az orosz katonai bázisokat és erőket, a mostani légitámadás viszont új irányt és új szereplőt adhat hozzá a konfliktushoz.

Senkiben sem bízik az ajatollah

Bizalmatlanság és félelem bomlasztja az „ellenállás tengelyét”, mióta a Hamász és a Hezbollah vezérkarának sikeres likvidálási sorozata egyértelművé tette Teherán számára, hogy izraeli ügynökök szivárogtak a soraikba, e nélkül ugyanis lehetetlen lett volna mindennek a megvalósítása. A célzott merényletek bizalmatlanságot keltettek Teherán és a Hezbollah között, valamint a Hezbollahon belül is, lebénítva az „ellenállás tengelyét” – állították a Reutersnek Iránban belüli források. Elmondásuk szerint nyilvánvaló azonban, hogy az izraeli kémek nemcsak a Hezbollahba épültek be, hanem Iránba és a Forradalmi

FOTO: AP/IRANIAN SUPREME LEADER PRESS OFFICE

Gárdába is. A legfelsőbb vallási vezető, Ali Hámenei ajatollah már senkiben sem bízik meg, és most mélyen aggódik a teheráni kormány soraiba való izraeli beszivárgás miatt – közölték a brit hírügynökség forrásai. A Haszán Naszrallah Hezbollah-vezető péntek esti bejrúti likvidálása után biztonságos helyre menekített iráni vallási vezető Hezbollah iránti bizalmatlansága ellehetetleníti az Izrael elleni támadások összehangolását. Az új teheráni kormány és a Forradalmi Gárda kapcsán is felmerült gyanú pedig az iráni döntéshozatalt nehezíti. Talán ennek is köszönhető, hogy a keddi esti Izrael elleni támadásra állítólag maga Hámenei adta ki az utasítást.

Orbán Viktor azt üzenete

„Orbán Viktor nem szokott üzengetni senkinek, így Iványi Gábornak sem. Nem szép dolog a hazugság, különösen egy paptól” – hazudta nemrég a miniszterelnök sajtófőnöke a kormányzati és fideszes propagandában élen járó Mandindernek. Havasi Bertalan, aki egykor újságíróként indult, majd agresszív dezinformátorrá vált, azt gondolhatta, hogy két legyet üt egy csapásra. Egyrészt a főnöke legközelebb valamilyen érdemkeresztre is felterjesztheti, másrészt jó nagyot üthet a szegényeket, hajléktalanokat, betegségekben szenvedőket, nehéz sorsú családokat, gyermekeket istápoló, a kormánypropagandát már önnön létezésével is leleplező ősz férfin.

El kell keserítenünk a legenda szerint a főnöke által kiszűrcsült kólás dobozok gyűjtőjét, ugyanis az általa istenített Orbán Viktor három és fél évtizedes politikai pályájának egyik legjellegzetesebb vonását, éppen az „üzengetést” tagadta le, hazudtolta meg. Sokan emlékezünk még 1989. június 16-ára, amikor Nagy Imre és mártírtársainak temetésén elmondott beszédében

SZABÓ ZSOLT

üzengetett az oroszoknak, hogy készüljenek haza (akkor még nem sejtette, hogy 35 év múlva hívogatni fogja egykori elnyomóinkat).

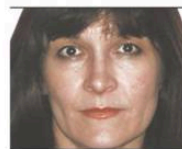
Antall József halála után még liberálisként üzengetett a fiataloknak: „Ha unod a banánt, válaszd a narancsot”, majd amikor a szlogen hatástalan maradt, az utólag beismerően politikai termékkel üzengetett a rendszerváltásban, majd a múlt rendszer politikusaiban is csalódottaknak: „Van más választás, polgári Magyarország”. Utóbbi illúzióját a néhai kisgazdavezér, Torgyán József állította elő, amikor 80 képviselőjelöltjének visszaléptetésével hatalomra segítette Orbánt, aki ezt azzal hálálta meg, hogy politikailag kinyírta őt. Amikor elmérgesedett a viszony, Torgyán kimondta, amit mindenki tudott: „A Fidesz egy üzenetrögzítő párt”. Alighanem a telefonos üzengetés is hozzájárult 2002-es bukásukhoz.

Az üzengető kormányfő akkor azt üzenete: „Mindenki hozzon magával még egy embert!”. Kevésnek bizonyult, de a volt miniszterelnök nem állt le az üzengetéssel,

ami 2006-ban úgy szólt, hogy „rosszabbul élünk, mint négy éve”. Addig valójában nem éltünk annyira rosszabbul, de az akkor MSZP-s miniszterelnök, Gyurcsány Ferenc és az őszödi beszéde, majd a rendőrtakokkal kísért ámokfutása tett róla. Arról is, hogy Orbán Viktornak kétharmada legyen, és hosszú évekig ne kelljen fárasztania magát az üzengetésekkel, elég legyen kiírni, hogy „Csak a Fidesz”.

A gondosan bebetonozott NER-ben csaknem egy évtizede kezdődtek a gondok, s azokkal az újabb üzenetekkel, de most már szigorúan mindenféle gondolat híján, a választók ösztöneire hatva. A teljeség igénye nélkül: „migráns, Soros, Brüsszel, gender, baloldal, libernyák, LMBTQ” kontra „keményen dolgozó kisember, rezsicsökkentés, családtámogatás, sörölatétnyi adóbevallás, adó-visszatérítés, kerítés és keresztyénység”.

Csak hogy Magyarországon több mint fél éve elkezdődött valami, és az üzenetek sorra a visszájukra fordulnak. Nem szép dolog a hazugság egy sajtófőnöktől, de különösen egy miniszterelnöktől.

GÁL MÁRIA

Róka fogta csuka

Játsszunk el a gondolattal, még ha sci-fi-ként hat is! Hogyan változna meg a Közel-Kelet, ha egy szép napon a késsel és egyéb primitív fegyverekkel, kövekkel felszerelt, „Halál Izraelre, halál Amerikára!” maszkos palesztinok helyett hirtelen tényleg civilként viselkedő palesztinok százazrei kezdenének békés tüntetésbe tiltakozásképpen a „cionista megszállók ellen”? Mit léphetnének erre az általában erőszakkal vádolt izraeli biztonsági erők? Vagy mi történne, ha egyszer nem születne egyáltalán katonai válasz egy támadásra, kövesse azt el akár valamely terrorcsoport, akár valamely állam reguláris hadserege? Nyilván, egészen más alaphelyzet alakulna ki, csak hogy ez ma már nem fér bele a térséget uraló logikába. (De legyünk igazságosak – nem csak a térségébe.) Így azonban sosem léphetünk ki ebből a bűvös körből, ahol talán már senki sem tudja, mi is volt az első agresszió, amelyre megszületett az első legitim válasz.

A gondolat aktualitását az adja, hogy a közel-keleti konfliktus minden eddigénél veszélyesebb szakaszba ért, és nem látszik belőle semmiféle kiút, még ha történtek is pozitív elmozdulások. Nagy, de még nem elégséges változás, hogy a síita-szunnita hatalmi rivalizálás miatt, illetve az amerikai hadi és egyéb támogatásoktól nagyban függő térségbeli regionális hatalmak és az Izraellel szomszédos arab országok – bár biztos nem szívük sugallatára – bekapcsolódtak az Izraelre célzó iráni rakéták megsemmisítésébe. Ez főképp annak fényében kevés, hogy fű alatt lassan kétszeresen áttételes háborúvá dagad az Izrael-Hezbollah-Irán-konfliktus.

A zsidó állam elpusztítására törvő Irán eddig a Hezbollah és a Hamász által vívta a maga háborúját Izrael ellen. Idén viszont már kétszer indított direkt támadást. S már látszik egy másik, eddig csak sejtett szál: egy szíriai orosz katonai bázison a Hezbollahnak érkező fegyverszállítmányt semmisített meg egy izraeli légicsapás. Mindaddig a szíriai orosz bázisokat pedánsan elkerülte mind Izrael, mind Amerika. A Kremlen viszont kezd elhatalmasodni a hidegháborús nosztalgia, egyre forróbbá téve a világot.

Szimbólum

Tudja a kedves olvasó, hogy miért kör (és nem címer) alakú a lyuk az '56-os zászlón? Azért, mert amit kivágtak belőle – az úgynevezett Rákosi-címer, amely a megszólalásig hasonlított az egykori szovjet szocialista köztársaságok (történelmileg: a Szovjetunió által bekebelezett gyarmatok) jelképeire –, az a valóságban nem is volt címer, mivel nem volt benne címerpajzs. Persze, ha ez lett volna az egyetlen baj a Rákosi-rezsimmel, az akkori magyarok valószínűleg ugyanolyan könnyen kiegyeztek volna vele, mint Orbán Balázs és főnökei az orosz imperialistákkal. Mert hogy cikkünk tényleges tárgya nem is az, hogyan árulták (el) a hét évtizeddel ezelőtti elitek a hazát, hanem az, hogy mit tesznek vele a mai utódaik.

A lyukas zászló azért ideális politikai szimbólum, mert mindenki azt képzel az eltávolított folt helyére, amit akar, miközben ezt a „bármit” mégiscsak nemzeti színű keretbe foglalja a lobogó. Ha a Fidesz csapna le rá, ahogyan huszonkét éve a kokárdára, az azért lenne mégis zavaró, mert nehéz lenne nem arra gondolni, hogy ők már megbánták az egészséget, és a legszívesebben visszavárnák az eredeti, kalászos-kalapácsos-búzakoszorús műhímzést, akár a vörös csillaggal is, ha Putyinnak úgy jobban tetszik. A Tisza esetében ilyen asszociációk egyelőre nincsenek, az ő még csak formálódó politikai identitásukhoz a jelenlegi változat sokkal jobban illeszkedik.

Hogy a még élő '56-osok mit szólnak hozzá, az majd kiderül – talán kevésbé bántja őket, mint a kormánypárt pillanatnyi álláspontja a rövid életű magyar szabadság eltipróiról. A forradalom emlékét nem az árnyékolja be, ha egy párt külsőleg is azonosul a jelképével (bár csak azonosulnának vele minél többen), hanem az, ha erre a szimbólumra valaki szégyent hoz, és olyasminek az igazolására használja, amire a forradalmárok csipőből tüzeltek volna.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

NE ARRA FIGYELJETER, AMIT MONDOK!

Útszéli almák

TÜZES LÓ

DOROS JUDIT

Hosszan sétáltam a minap szülőfalumban, újra megtéve azt a nagyjából két és fél kilométeres utat, ami a házunktól az iskoláig vagy a könyvtárig tartott hajdanán. Nem volt kérdés, hogy autóval visznek vagy sem, gyalogolni kellett, olykor rohanni, ha elhúzódtott kissé a reggeli nekiveselkedés. De így legalább fitten, átszellőzött fejjel és lélekkel érkezett meg minden gyerek az első órára, nem pedig úgy, hogy még utolsó pillanatban, a kocsis hátsó üléséről feltápaszkodva is valami videójátékkal serkentette izgágára gondolatait.

Láttam most útközben az árokba hullott, rozsdásbarna vagy aranylón rőtörös faleveleket, az aszfaltút szélére kipotyogott almákat, félig-meddig zöld héjba burkolózott diókat, kormos körtéket.

Úgy emlékeztem, régen másként nézett ki ez az utca. Korán indultunk reggel, ilyenkor ősszel

Csinos kis almaszedő rúdja volt errefelé mindenki, a hosszú bot végére takaros falécekből szerkesztettek kosárcákát, nagyjából akkorákat, mint egy nagyobbra nőtt alma.

már párafelhőt leheltünk magunk előtt. Alig száz méterre a házunktól két hatalmas diófa is volt a kanyarban, s illyentájt már rendszert ott hajlongott alattuk a két idős néni, szomszédok, régi barátok, mintha azt is megbeszélték volna, mikor kezdik a koppanó hangú fémvödörbe összegyűjteni az avar alatt megbúvó csonthéjakat. Nagy szerencse kellett hozzá, hogy egy-egy messzebbre szaladó kis gömböcöt összekapjunk az út széléről, és addig szorongassuk a zsebünkben, míg megfelelő követ nem találtunk, hogy óvatosan megrepesszük a burkot, aztán kiszedjük az olajos, kesernyésen kellemes gerezdeket. Bakancsbal, cipővel rátaposni – ezt megtanultuk – nem volt érdemes, nem mindig sikerült eltalálni a lendületet, főleg, ha fémsarkú talppal dobantottunk rá a dióra.

Fémsarkat a helyi suszter, Géza bácsi kopácsolt apró szegekkel cipőink talpára, vélhetően azért, hogy még tovább tudjuk koptatni azokat. Még hetvenévesen is dolgozott, bőrkötényben, több dioptériás szemüveggel a csizmák, és egyéb lábbelik fölő görnyedve.

De almát se igen láttunk annak idején az út szélén, még azelőtt le-

szedték az ott lakók, mielőtt a szár elengedte volna az őt tartó ágakat. Csinos kis almaszedő rúdja volt errefelé mindenkinek, a hosszú bot végére takaros falécekből szerkesztettek kosárcákát, nagyjából akkorákat, mint egy nagyobbra nőtt alma. Ezeket tolták fel óvatosan a gyümölcs közelébe, majd alá, tekertek egyet-egyet a bot végén, aztán a zsákmányt lassan lehúzáva jutottak hozzá az érett, hibátlan szemekhez. Amelyik közben, vagy előtte lepottyant, azt már nem tették a kamrába, nem bugyolálták külön-külön újságpapírba, s nem takarták be friss szalmával sem, hisz a hibás gyümölcs gyorsan romlott, megfertőzve később mellette szunnyadó társait is. Az ütdöttekből így vagy a disznók, tyúkok lakmározhattak, netán a forrásnak indult cefre gazdagodott vele, de egyenes útjuk vezetett a konyhába is, ahol fahéjjal illatozó, porcukorral bőven hintett pitét sütöttek belőle a nagymamák. A földön csak az rohadt meg, ami hídpallók rései alá szorult, vagy gyomcsomók alatt rejtőzött el, legfeljebb egy-két példány, nem pedig tucatnyi, amit út szélén felejtett a lustaság, a nemtörődömség.

Az öregséget is érdemes tanulni

NÉMETHNÉ JANKOVICS GYÖRGYI,
a Nyugdíjasok Országos Szövetsége korábbi elnöke, egyetemi oktató

Az új, lehetséges irányt a generációk között létrejövő kapcsolati háló megerősítésében látom: szerveződhet ez a három T – tanítani, támogatni, teremteni – vagy akár a három M – megismerés, megértés, meggyőzés – elvén is.

Marx és Engels tanítását, miszerint a lét határozza meg a tudatot, mostanság nagyon átérzem. Nyugdíjazásomig az aktív életem majd' felét az idősszervezetek körében folytatott munkával töltöttem, majd a fiatalabbakkal, illetve az éppen most nyugdíjba menőkkel kezdtem el foglalkozni, és emellett egyetemistákat is tanítok, az időslétről hallhatnak tőlem. Ez a korcsoportváltás más nézőpontot is eredményezett, ami rávilágított néhány olyan összefüggésre, vélt okozati háttérre, amivel a mai nyugdíjas-érdekvédelem nem számol.

Visszatekintve a korábbi idősszervezeti munkánkra, a legfőbb érdekvédelmi törekvéseink között az szerepelt, hogy az állami nyugdíjrendszert igazságosabbá tegyük, szolgáljuk a kortársaink jobb életkörülményeit, testi, lelki, szellemi jó közérzetét, és nem mellesleg a szervezet fiatalításán dolgoztunk, hogy minél több újdonsült nyugdíjas találjon rá a közösségeinkre.

A gondolkodásmódban rejlő hibás elemre egy ismerős kortársam bosszúsága kapcsán figyeltem fel. Történt ugyanis, hogy a településük önkormányzata összehívta az időseket, és egy kultúrműsor kíséretében vacsorával vendégelte meg őket. Barátom viszont visszautasította az asszonykórusokkal tűzdelt programot, hiszen ő ma is Santanáért, Joe Cockerért, Mick Jaggerért rajong.

Ebben a történetben benne van mindaz, ami miatt vallom, hogy a nyugdíjas-társadalom rendszerváltása zajlik napjainkban. A köztünk élő „más-más világok” korát éljük. Köztünk élnek a szocializmus időszakában szocializálódtak és a rendszerváltást követő piacgazdasági viszonyokkal terhelt időszakban munkát vállalók is, ma már mind nyugdíjasok. A társadalmi

FOTO: LADJÁNSZKI MÁTE

berendezkedés, a munkakultúra, a normarendszer, az egyéni és közösségi prioritások mind alakították a gondolkodásmódjukat, mégpedig egymástól eltérően, mi viszont azt várjuk tőlük, hogy csak azért, mert egyformán nyugdíjasok, hasonlóan is gondolkodjanak, cselekedjenek, közel azonos értékeket valljanak.

Azt gondolom, hogy a szocializmusban az volt az embertelen, hogy leszkotatott arról, hogy magamra gondoljak, míg a piacgazdaság időszakában az az embertelen, hogy rászkotatott arra, hogy csak magamra gondoljak. A döntő részben a szocializmusban élő, alkotó, dolgozó kortársaink természetes mentalitással kötődnek a közösséghez (pl. a nyugdíjaskorcsoporthoz), várják az állami megoldást a nyugdíjügyeikre, és látható módon nincs eszközrendszerük ahhoz, hogy ebből az „ügykörből” eredményesen kerüljenek ki. A rendszerváltás utáni, kapitalista viszonyok közt aktív életet élők jelentős részben a Ratkó-generációból valók, ők adják a mostani nyug-

díjas-társadalom derékhadát. Ők viszont legfeljebb nosztalgikus pillanataikban élnek meg pozitívan a közösségi értékeket, sokkal inkább az önmegvalósításuk és érdekküzdemeik által megszerzett minőségibb életüket tartják értéknek.

És ezt a kétfajta látásmódot nem lehet összeegyeztetni. Ha a mai nyugdíjas-érdekvédelemnek lesz stratégiája ennek a nézőpont különbségnek a kezelésére, akkor lesz jövője. Ha erre nem lesznek képesek, akkor az alakuláskori mentor, a Népfront sorsára jutnak.

De mi lesz a fiatalabb nyugdíjasokkal? Kell-e nekik közösségi élmény? Akarnak-e érdekvédelemmel, nyugdíjrendszerrel foglalkozni? Van-e olyan „Ügy”, amely megmozgatja őket? Jelenleg nem látok erre semmilyen törekvést. Pedig lenne itt helye az új nyugdíjas-generáció sajátos, elődeiktől eltérő értékeinek! A mai, fiatalabb nyugdíjaskorcsoport – érdekek, normák, értékek szempontjából – sokkal inkább közös ál-

laspontot képviselhet a gyerekei, unokái korcsoportjával, mint az idősebb nyugdíjasokkal, épp a fentebb leírt „logika” alapján. Ebben látom az egyik lehetséges fejlődési irányt.

A generációk egymásra találásának ma is vannak példaértékű eseményei, azonban ezek megmaradnak a kulturális, esetleg sportszintű találkozók szintjén, a mai kor diktálta hasznosság élménye alig van jelen a háttérben. Az új, lehetséges irányt a generációk között létrejövő kapcsolati háló megerősítésében látom: szerveződhet ez a három T – tanítani, támogatni, teremteni – vagy akár a három M – megismerés, megértés, meggyőzés – elvén is.

Ehhez a felismeréshez az elmúlt két évem generációs találkozási alkalmai segítettek hozzá. Az óráimra gyakran hívtam idősebb vagy a hatvanat épp átlépő vendéget beszélgetés céljából. Amint a hatvanas életproblémáira – legyen az szakmai vagy magánéleti – terelődött a szó, a fiatal hallgató véleményét formált, támogató javaslatokat fogalmazott meg. Amint a fiatal a saját életproblémáira – legyen az mondjuk a jövőjével vagy választott szakmájával, kutatási területével kapcsolatos –, az idősebb ugyanancsak azonnal átváltott tanácsadó, tapasztalatátadó üzemmódba. És mindkét fél élvezte ezt a helyzetet. Elgondolkodott, segítséget kapott – a fiatal a tapasztaltabbtól, az idős a – nevezzük így – korszerűbbtől. Egyik sem volt alárendelt szerepben, és nem érezte felsőbbrendűnek magát.

Érdekes volt megtapasztalni, hogy ebben az érdekevezérelt társadalmi berendezkedésben a „felek” ráéreztek arra, hogy egymásra vagyunk utalva, hogy egyéni boldogulásunknak lehetnek valódi segítői, és mi magunk is azzá válhatunk. Kölcsönösen, egyenrangúan. Ezen a téren lehet – és szerintem kell, hogy legyen – szerepe a friss „időseknek”.

A korlátlan profitszerzés nem szabadságjog

HARANGOZÓ GÁBOR,
az MSZP alelnöke

Halásak lehetünk Földes Györgynek a Népszavában megjelent „A baloldaliságról” című dolgozatáért. Elindított egy diskurzust. Megtapasztalhattuk, hogy koherens értékrend és jövőkép nélkül nincs hosszú távon életképes baloldali politika. Földes dolgozata sokakat inspirált az ideológiai alapok átgondolására. Számos kiváló gondolkodó fűzte tovább a szerző gondolatait a Népszava hasábjain, de ahogy Lendvai Ildikó is kiemelte, aktív politikusok, pártvezetők eddig nem szóltak hozzá. Határozott szociáldemokrata meggyőződéssel, nemzetközi és hazai tapasztalatokkal rendelkező politikusként versenybe szállok az MSZP elnöki tisztiségéért, és ezért nem tehetem meg, hogy ebben a folyamatban nem szólok meg.

A mi felelősségünk, hogy erős politikai képviselete legyen annak a társadalmi jövőképnek, amely az igazságosságra épül és amelyben a jólét ígérete nem csak kevesek számára valósul meg. Mindezek egy magabiztos, büszke nemzet felemelkedésének alapját is jelentik. Én Földeshez hasonlóan hiszek a nemzeti közösség erejében és fontosságában.

De ahhoz, hogy a jóléti társadalom építését hirdető és szolgáló politika újra jövőformálónak válhasson, végre szembe kell mernie és tudnia nézni a több mint egy évszázados történelmi örökséggel. Nekünk, ma-

gyar szocialistáknak mindenképp. Építenünk kell rá, de meg is kell haladjuk azt. Ami állandó, az a munkájukból élő emberek érdekeinek képviselete (Éber Márk-i értelemben), a kizsákmányolt emberek védelme, a társadalmi igazságosság. Ezenfelül meg kell értenünk, hogy a globális klíma- és ökológiai válságra is csak a kapitalizmus mostani formájának meghaladásával találhatunk megoldást – egy olyan politikai programmal, amely a szociális igazságosság és a demokratikus szabadságjogok vállalását is képviseli.

Vagyis mindezen értékek vállalásával és politikánk középpontba állításával identitásunkban megerősödve, büszkén kell szembenéznünk a neoliberális, konzervatív erővel! Szociális fordulat nélkül a magyar társadalom egy lassú, de folyamatos leszakadás felé tart.

Kudarcot vallott az a neoliberális gazdaságpolitika, amely azt hitette el, hogy a gazdasági növekedés automatikusan jólétet eredményez. Tévedtek azok a szocialista vezetők is, akik a neoliberalizmus „harmadik utas” változatát választották, azt gondolva, hogy a nagyobb gazdasági hatékonyság erősebb gazdasági alapokat teremt majd a társadalmi szükségletek kielégítésére. Mivel a hatékonyság növelését pont a jóléti rendszerek leépítésével, az államnak a társadalmi érdekek érvényesítésében vállalt szabályozó-korlátozó szerepének visszaszorításával kí-

A neoliberalizmussal kollaboráló harmadik utas szociáldemokrácia így aláasta saját társadalmi bázisát. Ez vezetett Magyarországon is a szocialisták súlyos meggyengüléséhez és a párt szakadásához is.

vánták elérni, ellenkező hatást váltottak ki. Az eredmény az lett, hogy a társadalom felső része (a tőkejévedelmekből és a legmagasabb bérekből élők) az erőforrások nagyobb szeletéhez jutnak hozzá, mint a jóléti korszakban, és ez az alul lévő kárára történt. A neoliberalizmussal kollaboráló harmadik utas szociáldemokrácia így aláasta saját társadalmi bázisát. Ez vezetett Magyarországon is a szocialisták súlyos meggyengüléséhez és a párt szakadásához is.

Valódi elhatárolódás hiányában azonban, a folyamatos együttműködési és megfelelési kényszerek vagy kényszerképzetek miatt az MSZP identitását illetően nem alakultak ki tiszta viszonyok.

A Fidesz kormányra kerülve egy szűk hazai baráti kör és a legfelső jövedelmi tizedek érdekében etnicista neoliberális kormányzást folytat (egykulcsos adó, rabszolgatörvény, oktatás és egészségügy leépítése stb.); de ezenkívül még a multikat is minden korábbinál nagyobb mértékben támogatja. A populista politikai gyakorlat nemzetközileg ismert technikáival azonban mindig el tudják hitetni, hogy ők azok, akik a hétköznapi emberek érdekeit védik az ellittel szemben. Azért is támadnak mindig valamilyen kisebbségre, hogy a védelmükre állókkal szemben pozicionálják magukat a hétköznapi többség egyedüli letéteményeseként.

Ha az MSZP valóban a többség,

a saját munkájukból élő emberek képviseletét akarja hitelesen ellátni, azt csakis az elit érdekeit szolgáló, elszabadult kapitalizmus gazdasági és társadalmi valóságával szemben, a jóléti társadalmi modellekhez való visszatalálás XXI. századi útját kidolgozva és hirdelve teheti meg. Ilyen értelemben a folyton megtámadott kisebbségek is a hétköznapi emberek többséget alkotó részei. Csak képzett, egészséges, szolidáris, fenntartható társadalom mellett van esély a felemelkedésre.

A modern szociáldemokrácia számára fontosak a liberális alapjogok, amelyek minden ember méltóságát és szabadságát garantálják. De a baloldali politikának legalább ilyen fontos eleme, hogy megteremtse az egyenlő állampolgári léthez szükséges anyagi feltételeket is a nagyobb fokú újraelosztás, a közösségi termelés támogatása, a tisztességes bérek, az ingyenes oktatás és egészségügy révén. A kizsákmányolás, a korlátlan profitszerzés nem tartozik a szabadságjogok közé, hanem milliók jogfosztását és végső soron a társadalmi béke aláaknázását jelenti.

Végezetül: ahhoz, hogy a hazai baloldal jövőjében az MSZP mint politikai szervezet érdemben tudjon részt venni, mindenekelőtt a saját magunk állapotával kell tisztába kerülnünk, szembenéznünk. Újrászervezett, karakteres baloldallal lennie kell Magyarországon. A kérdés, hogy ebben milyen szerepünk lehet.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Emigránsok

DrMáriás A belső emigráció képei című tárlatát nyitja meg Bukta Imre és Szurcsik József a Godot Galériában október 9-én. Az alkotó olyan művészek portréit és történeteit alkotta meg, akik maguk is belső vagy külső emigrációba kényszerültek vagy akár börtönbe zárták őket az alkotótevékenységük miatt. NÉPSZAVA

Julia Roberts francia kitüntetése

Tiszteletbeli César-díjjal tünteti ki a francia filmakadémia Julia Roberts amerikai filmsztárt 2025 februárjában, az 50. César-díjátadó gálán. Az akadémia a színésznőt inspiráló művészként méltatta. „Julia Roberts nemcsak filmsztár, hanem a populáris kultúra ikonja is, és hatása messze túlmutat alakításain” – fűzték hozzá. VARIETY

A Baska-film sikere

Siker New Yorkban és Torontóban a Baska magyarul beszél című dokumentumfilm. Baska Barbara alkotása édesapja, Baska József festőművész gyermekkorát, a száműzetés traumáját meséli el, és emléket állít a Csehszlovákiából kitelepített magyaroknak. NÉPSZAVA

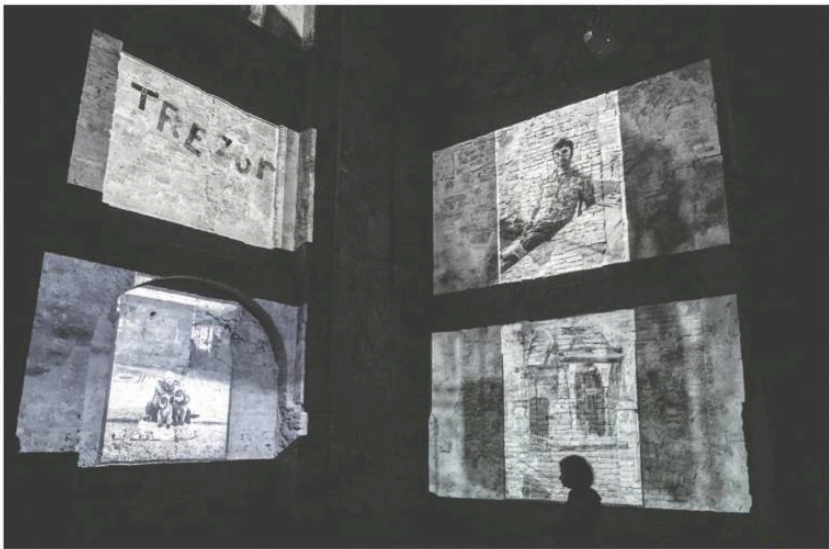
Látható és láthatatlan Budapest

EMLÉKEZÉS Lugosi Lugo László a fővárosról készített személyes hangvételű fotóit vetítik ki egy kiállítás keretében a Kiscelli Múzeum templomterének falaira.

P. SZABÓ DÉNES

Még a sokat látott múzeumlátogatót is meglepheti az a látvány, ami a Kiscelli Múzeum templomterében fogadja: a téglafalakra a 2021-ben elhunyt Lugosi Lugo László Budapestről készített fotóit vetítik ki, így teremve álomszerű panorámát a néző körül. Nem is lehet egészében befogadni a teret, hisz az folytonosan változik, felvillantva a főváros különböző pontjait, olyanokat is, melyek a nagyközönség számára teljesen ismeretlenek. Merthogy Lugo folyamatosan járta Budapestet, és megörökített mindent, amit tudott, a munkáit pedig különböző témakörökbe gyűjtötte. A tárlaton is több műcsoportot láthatunk, például a városban fénylő neonreklámokat, színes graffitiket, elhagyatott lépcsőket, üres falakat, művészek műtermeit és az épülő Budapestet. Utóbbi kapcsán a Kiscelli Múzeum belső udvarában egy installációt is elhelyeztek, négy narancssárga betonkeverőt, melyeken Szabó Márton István A hagyaték című művének egy-egy veresszaka olvasható, melyek szintén egy város alakulásáról szólnak.

– A kiállítás ötlete tőlem származik, szerettem volna édesapámnak emléket állítani.

lítani. A Kiscelli Múzeumot pedig azért választottam kiállítási helynek, mert a tárlatai a fővárossal foglalkoznak, így ehhez jól illeszkednek a képsorozatok. A tizenhat témához egyenként ötven-hatvan képet válogattam ki, melyeket aztán a kuratori csapattal tovább szűkítettünk – mondta lapunknak Lugosi Blanka jogörökös, a művész lánya. Fontosnak tartotta, hogy bemutassa apja Klösz-sorozatát is, melyben a német származású budapesti fotós, Klösz György műveire reflektált, vagyis ugyanazokon a pontokon fotózta le a város egy-egy terét és épületét, ahogy a XIX. században született fotós tette. Lugo-nak a Budapest 1900–2000 című könyvében Esterházy Péter így ír erről: „Lugo nagy és egyszerű, kézenfekvő eszméje az volt, hogy megnézi ugyanazt, amit a nagy elődje. Odaáll, és néz. Természetesen kétszer nem léphetünk ugyanabba a vá-

A képsorozatok darabjai folytonosan „áramlanak”, váltakoznak a téglafalakon, így az életmű anyagai egymással párbeszédbe kerülnek, és új jelentéseket adnak egymásnak

rosba (se), de azért próbálkozzunk. Változnak az optikák, a gépek, a gyűjtőtávolságok és vélhetően az emberek s a szemek is.”

A tárlat végső vizuális formáját és elméleti érvelését Kurdy Fehér János költő, kurátor, a kiállítás koncepciójának kidolgozója találta ki. – Mi nem egy retrospektív kiállítást akartunk létrehozni, hanem az volt a célunk, hogy megragadjuk Lugo poétikáját a fotózás és Budapest kapcsán – mondja a költő. A tárlat ezért is kapta az Á.R.A.M.L.Á.S címet, hiszen a képsorozatok darabjai folytonosan „áramlanak”, váltakoznak a téglafalakon, így az életmű anyagai egymással párbeszédbe kerülnek, és új jelentéseket adnak egymásnak, amelyhez a látogatók az egyéni élményeiket is hozzákapcsolhatják. – Arra törekedtünk, hogy Lugo személyes Budapest-archívumát bemutassuk egy tér- és fényinstalláció keretében, amely a főváros atmoszféráját és folytonos jelentésalakulását közvetíti a nézők felé – mondta Kurdy Fehér János.

– Lugo Budapestről több tízezer fotót készített, amiből mi mindössze 1267 képet tudunk ezen a tárlaton bemutatni. A templomtér architektúrája viszont jól reflektál a művész gyakorlatára, a városarcheológiai munkásságára, hiszen a falakon mi is megmutatunk, elrejtünk és leképezünk, mellyel folyamatosan fel-

Lugo járta Budapestet, és megörökített mindent, amit tudott

tárjuk a képek jelentését – mesélte Radics Panka művészettörténész, kurátor. A templom tere ezért mintha egy tudatot jelképezne, melyben mindig újabb képek jelennek meg, így jelenítve meg egy szubjektív városképet. A tárlat megnyitóján nemhiába olvasta fel Ottlik Géza Hajnali háztetők című regényéből Kurdy Fehér János azt a részletet, melyben az egyik szereplő, Petár fejből mondja el, hogyan látta Budapestet: „Alapjában semmitmondó kép. Piszkos falak, tetők cikcakkja. Az Andrassy út túlsó ablaksora vakon csillog a napfényben. A Vár zöld teteje is fényes. A Múzeummal átellenben kinyitottak egy ablakot, s kócos nő ásít és nyújtózik...”. A költő szerint a jelenet tökéletesen bemutatja, hogy egy városlakó tudatában miként jelenik meg Budapest, hogyan tölti fel jelentéssel annak tereit. A tárlaton a kurátorok is azt kívánták bemutatni, hogyan tűnik fel a képeken keresztül Lugo egyéni Budapest-képe, illetve miként születik meg az ember tudatában a látható és a láthatatlan főváros, vagyis annak fizikai terei és hozzájuk kapcsolódó személyes élmények. Merthogy ahány ember, annyi Budapest létezik.

Ami jó, ott nincs dilemma

TELEVÍZIÓ Új beszélgetős műsorral jelentkezett az ATV szerda este. Amitől önmagában nem biztos, hogy bárki feldobódik. Mert a fenébe ezzel a sok beszélgetős műsorral! Reggel, délben, este, minden másfelelik tévé- és online csatornán. Gyakran ugyanazokkal a szereplőkkel. Duma, duma, bele a vakvilágba. Még akkor is így tűnik, ha értelmes, mély gondolatok hangzanak el. Mert egy beszélgetős műsornak is akkor van súlya, ha esemény. Ma, a tematizált vagy műfajspecifikus tévécsatornák idején persze nehéz eseménnyé varázsolni egy talkshow-t. Annyi azonban elvárható, hogy legyen jellegzetes tartalma, szerkezete, formája. A nagy dilemma Kadarkai Endre műsorvezetésével e ritkaságok közé tartozik. Világos, szigorú struktúrája van,

amely nem enged elkalandozást, főleg egy magát fegyelmeztetnek mutató műsorvezetővel, akinek így minden személyes villanása, reflexiója felerősödik. És a dizájnra sem lehet panasz: a fekete háttérbe komponált, ornamentikusra stilizált kérdőjel megfelelő karaktert ad a beszélgetés terének. Itt nem kötetlen locsiról van szó, hanem egy önismereti csoportokban is használt játékról. A résztvevőknek bele kell képzelniük magukat egy szituációba és választaniuk négy lehetséges reakció közül. Idézzünk kettőt az

első adásból: Adnál-e pénzt a barátodnak, akiről kiderült, hogy súlyos drogfüggő lett? (Lehetőségek: igen; csak feltételekkel; csak ha meggyógyult; sosem.) Megtudod, hogy a lányodat kislánként egy ember molesztálta. Senki nem tudná meg, ha eltennéd láb alól. Képes lennél megtenni? (Gondolkodás nélkül; felbérelnék valakit; pokollá tenném az életét; nem tenném meg.)

A szerdai premier Pásztor Anna énekesnőt, előadóművészt és Steigervald Krisztián generációkutatót tette próbára. Ötből háromszor azonosan reagáltak. Ám a műsor szerencsére nem áll meg a válaszoknál. Kadarkai jó pszichológusi érzékel elkezdi kapirgálni, milyen élmények születtek őket. És ekkor törnek elő a vendégekből a beléjük égett történetek. Az alkoholfüggő apával

Kadarkai Endre műsorának van jellegzetes tartalma, szerkezete

ti igazán mély töprengésre a nézőt, magára hagyva őt saját, felidéződő, lelke mélyén sosem halkuló élettörténeteivel. És ez jó. Mert van értelme. Sok buktatót rejtget persze egy ilyen műsor, nem könnyű megtalálni benne az őszinte hangot. De megéri kívánni.

INFÓ

A nagy dilemma
Kadarkai Endre műsora
ATV, október 2. 21.30

alakuló viszonyról, egy gyilkos fenyegetés kezeléséről, a támadó öngyilkosságáról a börtönben, egy vélt vér szerinti apa fukarságáról. Míg a fiktív szituációra adott válaszoknál elhangzanak közhelyes bölcselkedések, az önismereti kitekintés, emlékidézés kíméletlenül tárgyiszerrű. Érezhető, hogy sok élmény még feldolgozásra vár. Ám erre kísérlet sem történik a műsorban, ami szintén nagy erénye. Ezzel kényszeri-

FORGÁCS IVÁN

LAPSZÉL

Eötvös Péter operája
a legjobb

A legjobb ideai ősbemutatónak választották a rangos International Opera Awardson Eötvös Péter utolsó operájának premierjét a Magyar Állami Operaház előadásában. Tíz produkciót jelöltek a kategóriában. Az elismerést a tavasszal elhunyt Eötvös Péter özvegye, Mezei Mari librettista, Varga Benke rendező, Szennai Kálmán karmester és Almási-Tóth András, a Magyar Állami Operaház művészeti igazgatója vette át a szerdai díjátadón Münchenben. Az előadás 2024. december 2-ig ismét megtekinthető az OperaVision felületén. NÉPSZAVA

Esztergom más arcai

Ismeretlen Esztergom címmel jelent meg a helytörténeti sétákat vezető Aguera Zoltán kötete, amely a szokványos útikönyvektől eltérően ritkán hallott történetekkel mutatja be a Duna-parti várost. Mesél sztorikat titkos alagutakról, elfeledett művészekről és persze a sötét múlt erkölcstelenségeiről. A séta- és fotekönyv szerzője az esztergomi fiatalokból álló AlterEgom Egyesület tagja, korábban az esztergomi várban és a Bazilikában egyaránt kalauzolt csoportokat. NÉPSZAVA

Dokumentumfilm
Elton Johnról

December 13-án debütál az Elton John: Never Too Late című, saját gyártású dokumentumfilm a Disney+-on. A dokumentumfilmben Elton John visszatekint életére és 50 éves karrierjének mehökkentő kezdeteire. Miközben utolsó észak-amerikai koncertjére készül a Dodger Stadionban, visszarepít az időben, és elmeséli korai éveinek rendkívüli magasságait és szívszorító mélységeit, és azt, hogyan győzte le a megpróbáltatásokat, a bántalmazást és a függőséget, hogy mára azzá az ikonná váljon, akiként ismerjük. A filmben Elton John egy új, eredeti dala is felszendül. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

MEGEMLEKEZÉS

Szomorú szívvel emlékszünk arra, hogy

DR. GADÓ ISTVÁNNÉ

DR. LÁSZLÓ VERA

húsz esztendővel ezelőtt, 2004. október 4-én

fájdalmas hirtelenséggel elhunyt.

A Gádó család

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703,
06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:

Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,

EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,

hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy

írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Rendszerkörkép

TÜKÖR

Túlonyolított
cselekmény
helyett időtlen
nyomasztással
sokkol Szimler
Bálint filmje.

CSÁKVÁRI GÉZA

A Fekete pont az egyik legerősebb Orwell-utánérzés, melyet életemben láttam – pedig az efféle nagyotmondásokat szeretem elkerülni. De most egyszerűen nem lehetséges. Azt a látszólagos ellentmondást is muszáj szóvá tenni ugyanakkor, hogy a mű számos pontján hiányérzetet képez a befogadóban, de nem egyértelmű, hogy ez hiba, mert az alkotói hozzáállásból, Szimler Bálint rendezői attitűdjéből fakad. Ez pedig a klasszikus kritikárást sem teszi igazából lehetővé, elvégre igazodni kell a műalkotáshoz. A teremtő koncepciójának kerüli, sőt rombolja a narratív történetmesélés formáját, inkább az atmoszférateremtés, töredezett mozgóképek egymáshoz ragasztása a célja, hogy ezzel hozzon létre csúcsterméket. Szimlert nem érdeklik a karakterek, a sorsok, egy világról, a rendszerről akar beszélni, mely ma is, tegnap is érvényes volt, és semmi remény arra, hogy holnap ez nem így lesz. Hat az agyra, elgondolkodtat, de inkább az érzelmekre. A Fekete pont sok szegmensében nyomasztóbb, mint egy kifejezetten erre készített zsánernmű.

Bár a műnek vannak hiányosságai, nem biztos, hogy ez baj – ez is egyfajta fejtörő. Mert elmondható, hogy a konkrét cselekmény igen vékonyka: Palkó (Paul Mátis) és édesanyja hazatérnek Berlinből – nem ismertett okok miatt – és a gyermek egy pesti külkerületi iskolába kerül, ahol nem divat a fene nagy nyugati liberalizmus. Nem lehet csak úgy leülni az évnitő ünnepén, ha unatkozunk, még akkor sem, ha a tűző napon több iskolatárs elájul a Szózat éneklése helyett. Szimler Bálint precízen ügyel

Palkó (Paul Mátis) és Mészöly Anna, aki mindenre képes, ami egy tökéletes mozgóképes jelenlétéhez szükséges

ara, hogy az ábrázolt iskola egyszerre legyen mai és múltbéli, időtlenségével állandóságot terem: jómagam felismertem a nyolcvanas évekbeli gyermekkoromat, amikor kötelező volt a kék műszálas iskolaköpeny – a filmben ennek metaforája a tesiórán kötelező piros egyenpóló. Számos tekintetében ugyanakkor mai a történet, hiszen van tankerület, központosított irányító hatalom, mely arcát nem vállalva távolítja el az egyik legképeségebb tanárt, bármiféle indoklás nélkül, akit aztán nem győznek helyettesíteni.

A Fekete pontnak nincs is klasszikus főszereplője, Palkó csak az egzisztenciával lesz bűnbak, a rendszerrel nem kompatibilis gyerek, míg az ideiglenes osztályfőnök, a Mészöly Anna alakította Juci afféle majdnem-protagonista, aki szinte egyedül gondolkodik humánusan a gyerek kapcsán, és a rendszer le is darálja őt előbb-utóbb. Magyarországon nincs mód küzdeni, ha forradalmár vagy (de az is elég, ha csak annak tartanak), akkor levadásznak. Az tud előrelepní, aki gerilla módon él és harcol, de erre filmezett figuráink nem képesek. Pontosabban, Juci megpróbálkozik vele, de ezt is csak marginálisan látjuk. Szimler nem akar mindent megmagyarázni, életképek érdeklik, melyek szituációs gyakorlatokon alapulnak. A Fekete pont dramaturgiailag nagyon fragmentált darab, de talán épp ebben rejlik az ereje és a hatása: elég az

INFÓ

Fekete pont
Rendező:
Szimler Bálint
Forgalmazó:
Mozinet

A szabadság hónapja

OKTÓBERINEMSAJNÁLATOS ESEMÉNYEK A berlini fal leomlása és Németország újraegyesítése 35 évvel ezelőtti, az európai történelemben fordulópontot jelentő eseményeket idézi meg októberben a budapesti Goethe Intézet, amely a szabadság témájának szenteli a hónapot. „A falbontás a hidegháború végét és a demokrácia győzelmét jelképezte az önkényuralmi rendszerek felett. Ma, több mint három évtizeddel később, ez az esemény kettős jelentéssel bír. Egyrészt a kommunizmus bukását még mindig a felszabadulás pillanatának, a szabadság és béke korszaka hajnalának tekintik, másrészt a politikai légkör Európában és világszerte megváltozott, és az illiberális tendenciák ismét erősödnek” – fűz magyarázatot az intézet a program-ötletéhez.

Szombaton a Történetek a Balatonról című beszélgetésen Kiss Noémi író és Slachta Krisztina történész Balatonfüreden, a Va-

A berlini fal leomlása egy hazug és kegyetlen rendszer leomlása is volt

Krisztina történész a kelet-német állambiztonsági szolgálat Megfigyelt szabadság címmel megjelent

abszurd. Nem kell azt túlmagyarázni. Akkor sem, ha humoros, ha pedig drámai, akkor pláne.

Az ember pontosan érzi, hogy Szimler maradt Szimler, azaz inkább támaszkodik a színészei (szereplői) képességeire, mintsem precízen megírt dialógusokra. Így aztán vannak a műnek lenyűgöző szegmensei, például, amikor Juci a gyerekekkel Petőfi Sándorról értekezik – magasabb intellektuális és érzelmi szint lobog a vásznon, mint sok profi szituációban – bárcsak ezek a gyerkőcök írták volt a Most vagy soha! forgatókönyvét, hiszen ők még képesek tisztán, őszintén diskurzust folytatni. Muszáj megemlíteni Rév Marcell képeit és kompozícióit (kötelező feladat) és a színészi munkát. Mármint az egyetlent: Mészöly Anna mindenre képes, ami egy tökéletes mozgóképes jelenlétéhez szükséges, a gyermek és a felnőtt „amatőrök” mellett – rajtuk nem túllépve – képes tündökölni. A tanári szoba és a szülői afféle archetipusok – annak kiválóak –, akikkel mindannyian találkoztunk. Szimler Bálint elérte, hogy eszembe jussanak azok a nyughatatlan éjszakáim, amikor azt álmodom, hogy iskolás vagyok, pedig az ő fikciója sokkal szelídebb a realitásnál. Az én irodalomtanárom például azt képzelte, hogy ő amerikai tengerészgyalogos, mi meg napalmra érett vietkongok, a matektanárő pedig kulcsosmóval verte a fejünket – de ezek már a filmtől független lidércnyomások.

könyve pedig a Magyarországon működő operatív csoport történetét dolgozza fel, jó ismerői tehát az egymástól elszakított kelet- és nyugatnémet családtagok, rokonok és barátok közös magyarországi keresztútjainak.

Hétfőn Tamási Miklós, a Fortepan alapítója nyitja meg a Kelet és Nyugat között című közösségi kiállítást, amely november 29-ig mutat sokszínű képet privát fotók, sajtófotók, művészeti fényképek, képeslapok, térképek és emléktárgyak segítségével Kelet- és Nyugat-Németországról az 1989 előtti és az 1989 körüli időszakból.

Október 8-án a Német Könyvdíj rövidlistájára került kötet szerzőjével, Anne Rabe-bal lesz beszélgetés az intézet könyvtárában, 11-én pedig Terezia Mora Muna – avagy az élet fele című, a berlini fal leomlásának idején játszódó kötetéről Németh Gábor beszélget a Nemzeti Táncszínházban, a Margó Fesztivál keretében. NÉPSZAVA

Nagyobb baj nélkül megúsztuk

ÁRVÍZ A gondos előkészületeknek és a pontos előrejelzéseknek köszönhetően az extrém sok csapadékból sem keletkezett nagyobb kár, de a szakemberek figyelmeztetnek, nem lesz ez mindig így. A legnagyobb veszélyt a térség felett veszteglő ciklonok jelenthetik.

BERNAU PÉTER

Még soha nem esett annyi csapadék ilyen rövid idő alatt a Duna vízgyűjtőjén, mint abban az öt napban, amikor szeptemberben áradt a Duna. A lehullott csapadék mennyiségét 1971 óta mérik – írja Szabó Péter éghajlatkutató a masfelfok.hu-n megjelent tudományos elemzésében. Ezúttal Boris csapott le a kontinensre, Magyarországon viszonylag kis kárt okozott a többi országhoz képest. A szakemberek szerint ez több okra vezethető vissza: a 2013-as nagy árvíz után a vízügy és az állami szervek sokkal felkészültebben várták az ideai áradást, a meteorológusok nagyon pontos előrejelzéseket adtak, és jól alakultak azok a hidrológiai tényezők is – többek között a talajvíz mértéke, a hegyekben a hóolvadás sebessége –, amiket nem tudunk befolyásolni, de hatással vannak az áradás mértékére. Egy hosszabb, száraz időszakban a folyók és a környező talajvíz szintje csökken, így az előforduló heves csapadékot extrém áradás nélkül is el tudják szállítani.

Megnyugodni azonban nem lehet, mert ugyan az elmúlt hetven évben nem nőtt a Magyarországot érintő ciklonok gyakorisága, a lehullott csapadék mennyisége a duplájára emelkedett. Az elemzést készítő szakemberek arra figyelmeztetnek: ha nem sikerül csökkenteni a károsanyag-kibocsátás

FOTÓ: ZAGY TIBOR

Szeptember 21-én, szombaton tetőzött a Duna Budapesten, a legmagasabb vízszint 830 centiméter volt

mértékét, akkor a jövőben az árvizek gyakorisága és intenzitása is nőni fog.

Az éghajlatváltozás következtében a vízkörforgás révén változik a folyók vízhozama. A melegedő levegőbe több nedvesség kerül a párolgás révén, ebből több csapadék hullik, ami növeli az árvizek kockázatát. A másik szélsőség – erre

is láttunk példát –, hogy a globális felmelegedés következtében a tartósan magas hőmérséklet miatt jelentősen apad a folyók vízszintje.

Különösen nagy veszélyt jelenthet, ha a hóolvadás idején nagy mennyiségű csapadék is hullik. Ez történt az eddigi legnagyobb magyarországi árvízként nyilvántartott 2006-os tavaszi áradásnál (amikor a Duna, a Tisza, a Kőrös és a Maros egyszerre produkált rekord- vagy rekordközeleli szintet), és a 2023. decemberi, sokkal kisebb árvíznél is egyszerre volt jelen az olvadás és a csapadék, igaz, utóbbi hó formájában hullott, ami kisebb vízmennyiséget jelentett.

Bár a szeptemberi ötnapos áradás idején hullott csapadék mennyisége Magyarországon nem számított soknak, amióta hivatalosan mérik ezt az adatot, hat alkalom-

VÁLTOZÁS

SZABÓ PÉTER

Az elmúlt 70 évben a lehullott csapadék mennyisége mára a duplájára emelkedett

mal is esett több eső ebben az időszakban, egészen más a helyzet, ha a május és szeptember közötti időszakot hasonlítjuk össze: ebben az összevetésben Borisnak is köszönhetően idén 140 milliméter csapadék esett. Korábban csak egyszer, 1981-ben haladta meg ez az érték minimálisan a 100 millimétert.

A nagy szélsőségeket – extrém meleg és szárazság, majd rövid időn belül rendkívül nagy mennyiségű csapadék – a környezetet károsító tevékenységek és ennek következtében a globális felmelegedés okozza. Ha folytatódik a klímaváltozás, akkor még szélsőségesebb időjárási jelenségekre kell felkészülni. A szakemberek szerint a közeljövőben tovább csökken a csapadék mennyisége a nyári hónapokban és nő ősszel, illetve télen. Mindez azt jelenti, hogy tovább tart majd a nyári extrém száraz időszak, és a korábbinál intenzívebbek lesznek a csapadékos hónapok.

Mindezek a változások befolyásolják a Duna vízszintjét is, ami komoly hatással lehet a mindennapjainkra. A folyó alapvetően befolyásolja a paksi atomerőmű működését, a vízszint mellett a Duna hőmérséklete is hatással van az üzemelésre. A vízgyűjtő terület mezőgazdasága és ökoszisztémája is függ a folyó ingadozásaitól. A hajós turizmust szüneteltetni kell, ha túl magas vagy túl alacsony a vízszint. Veszélybe kerülhet a városok ivóvízellátása és az élelmszerbiztonság is, ha gyakran és hosszú időre eltér a folyó vízszintje az átlagostól.

Mindezek miatt az alkalmazkodás mellett elengedhetetlen az üvegházhatású gázok kibocsátásának mielőbbi jelentős csökkentése, a fosszilis energiahordozók intenzív felhasználásáról a megújuló energiára való átállás, valamint az energiahatékonyság növelése.

Európa szempontjából is fontos a Duna vízszintje

A Duna Európa második leghosszabb és legbővizűbb folyója a Volga után. A Száva, a Tisza és az Inn a három legnagyobb folyó, amely vizet szállít a Dunába. A folyó csaknem kilenc magyarországni területet érint, ezért nem csupán magyar érdek a Duna vízszintjének megfelelő mederben tartása. A hazai helyzetet a Felső-Duna-vízgyűjtő

határozza meg, aminek határát a külföldi szakértők Pozsonynál húzzák meg, a magyar szakemberek szerint ez Gönyűig tart. Utóbbiba beletartozik a Győrnél a Dunába folyó Rába is. A Fekete-tenger felé haladva egyre több mellékfolyó torkollik a Dunába, a vízmennyiség növekedésével a folyó sebessége csökken.

Európai vonatbérletekre pályázhatnak a 18 évesek

INGYENES Megnyílt az európai uniós ingyenes vonatbérletprogram legújabb pályázati fordulója, amelynek keretében 35 500 ingyenes bérletre pályázhatnak a 18 éves európai fiatalok. Azok jelentkezhetnek, akik 2006. január 1. és december 31. között születtek. A pályázat október 16-án, délután zárul. Jelentkezni az Európai Ifjúsági Portálon lehet, ahol öt kvízkérdést és egy kiegészítő kérdést kell megválaszolni. Azok a pályázók, akik megfelelnek a részvételi feltételeknek, a 2025. március 1. és 2026. május 31. közötti időszakban használhatják fel az utazási igazolványukat, és legfeljebb 30 napig lehetnek úton. A kiválasztott fiatalok egyedül vagy legfeljebb ötfős, a támogatható korosztályba tartozó fiatalokból álló csoportokban utazhatnak.

Az uniós program főként a vasúti utazást támogatja, de más közlekedési eszközöket is igénybe vehetnek, buszt vagy kompot is például, illetve kivételes esetekben repülőjegyre is felhasználható az igazolvány. MTI

Azok a pályázók, akik megfelelnek a részvételi feltételeknek, a 2025. március 1. és 2026. május 31. közötti időszakban használhatják fel az igazolványukat, és legfeljebb 30 napig lehetnek úton.

Nincs,
aki megölelje.
Nincs,
aki szoptassa.
Nincs,
aki felvegye.

Több száz kisbaba vár
a kórházban arra,
hogy valaki befogadja.

Nevelőszülőket keresünk!
www.sos.hu/neveloszulo

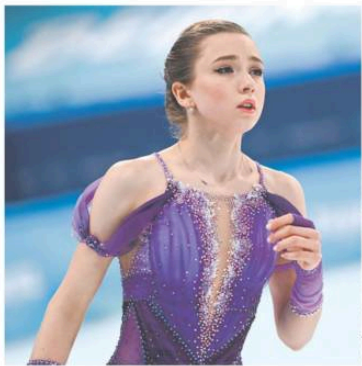
SOS
GYERMEKFALVAK

Segítse az SOS munkáját!
www.sos.hu

LAPSZÉL

Elutasították
Valijeva fellebbezését

FOTÓ: AP/MIAN VASYANINA

A svájci legfelsőbb bíróság elutasította a doppingügyben elmarasztalt Kamila Valijeva orosz műkorcsolyázó fellebbezését, amit a nemzetközi Sportdöntőbíróság (CAS) ítélete ellen nyújtott be. A 18 éves sportoló jogi képviselői azután fordultak a svájci legfelsőbb bírósághoz, hogy a CAS elutasította az Orosz Olimpiai Bizottság és az orosz sportági szövetség fellebbezését a műkorcsolyázó eltávolítása után elvett 2022-es pekingi ötkarikás csapataranyérem ügyében. Valijeva doppingvétsége miatt az Egyesült Államok kapta meg az aranyat, a sportoló eltávolítása pedig 2025 decemberéig tart. NÉPSZAVA

Áthelyezik Maradona földi maradványait

San Isidro város bírósága engedélyezte Diego Maradona földi maradványainak átszállítását az argentin főváros központjában épülő mauzóleumba. A minden idők egyik legjobb labdarúgójaként számontartott Maradona jelenlegi sírja Buenos Aires külvárosában, a Bella Vista temetőben van. Lányai szerint azonban apjuk végső nyughelyének méltó környezetben ott kell lennie, ahol bárki tisztelgethet az argentin futball legendájának emléke előtt. A mauzóleum építését a tervek szerint jövőre fejezik be. MTI

Hosszú edzeget,
de még nem döntött

FOTÓ: MTI/KOVÁCS TAMÁS

„Rendkívül kaotikus jelenleg a naptár, edzegetek, de nem döntöttem még el a dolgot” – jelentette ki a háromszoros olimpiai bajnok úszó Hosszú Katinka egy csütörtöki sajtóeseményen. A 35 éves klasszis az idén ugyan célba vette a párizsi játékokat, de végül nem jutott ki a francia fővárosba. NÉPSZAVA

Történelmi magasságokban

CÍMVÉDÉS Kiss Norbert ismét megnyerte a gyorsasági kamion-Európa-bajnokságot, sikerével már holtversenyben rekorder.

KOROM MILÁN

A gyorsasági kamion-Európa-bajnokság Le Mans-i hétvégéjén behozhatatlan előnyre tett szert riválisaival szemben Kiss Norbert. A magyar pilóta 2014, 2015, 2021, 2022 és 2023 után győzött ismét, ezzel utolérte a hat elsőségével eddig egyedüli rekorder Jochen Hahnt, a Révész Racing pedig csapatban immár négyszeres Eb-győztes.

„Fölöttünk Jochen Hahnhoz, amire nagyon büszke vagyok, annak pedig külön örülök, hogy úgy sikerült ezt elérni, hogy még mindig itt van a mezőnyben” – kezdte értékelését a Népszavának a szombathelyi pilóta.

Kiss tavaly az összes időmérőt megnyerte, majd 22 futamgyőzelmet zsebelt be, így elképesztően magasra tette a lécet. Az idén ugyanakkor nemhogy leverte ezt a bizonyos lécet, hanem újabb, korábban elképzelhetetlennek tűnő eredményeket ért el.

„A szezon elején zsinórban 11 futamot tudtunk nyerni, ilyen még senkinek sem sikerült. Az is nagyon ritka volt, hogy valaki egy hétvégén négyet nyerjen. Ezt sikerült egymás után megcsinálni, aztán még hármat rátenni. Erre a szezonkezdesre nagyon büszke vagyok. Aztán nem jöttek ki annyira szerencsésen a lépések, illetve a kockázatvállalást is csökkentettem. Összességében nagyon erős idényt zárunk, aminek azért is örülök különösen, mert szabályváltozások voltak a télen. Ehhez pedig rendkívül jól tudtunk alkalmazkodni” – fogalmazott a Révész Racing magyar versenyzője.

„Új első hidat kellett építeni, a műhelyben rengeteget dolgoztak azért, hogy magunknak meg tudjuk csinálni a szükséges alkatrészeket, és azok jók legyenek. Olyan dolgokat csináltunk meg, amiket eddig Magyarországon soha senki nem csinált meg” – tette hozzá Kiss Norbert, akit az idén elkerültek a technikai problémák. Ez is jelzi, hogy a csapat nemcsak a teljesítmény, hanem a megbízhatóság oldaláról is remek munkát végzett.

Kiss Norbert
Le Mans-ban
bebiztosította
újabb Eb-győzelmét

FOTÓ: FACEBOOK

„A szezon elején zsinórban 11 futamot tudtunk nyerni, ilyen még senkinek sem sikerült.”

A Révész Racing 2023-ban elkezdett építeni egy második kamiont, az idén szerettek volna két versenyautóval indulni, ez azonban végül nem valósult meg.

„Szerettük volna eladni a mostanit, de a vevő visszalépett, így az új kamion maradt a műhelyben, és

„Benne van a Révész Racing öt-éves tudása, illetve a magam és a versenymérnököm tizenöt éves tapasztalata. Ez olyasvalami, amit nem adunk olcsón. Nehezen tudják rá összeszedni a pénzt” – válaszolt a szituáció nehézségét Kiss, akit a versenynaptárról is kérdeztünk.

„Az ideihez hasonló helyszínekre lehet számítani 2025-ben is. A Hungaroring jövőre még biztos nem lesz, örülnek, ha a Forma-1-re megfelelőek a körülmények. De nagyon várom, hogy 2026-ban visszatérjünk.”

Magyarország adóparadicsom a labdarúgóknak

PÉNZESŐ Igazi adóparadicsom Magyarország a futballistáknak: a fizetések néhol már a francia élvonaléival vetekszenek, miközben a bérük után csak nagyon keveset adóznak – írja a G7.

Az európai országok többségében a futballisták bruttó bérének a 40-50 százalékat vonják el személyi jövedelemadó formájában, nálunk ugyanilyen jogcímen kevesebb mint 10 százalékot fizetnek. A lap összesítése szerint ez azt jelenti, hogy Magyarország voltaképpen adóparadicsom számukra.

A legtöbb francia csapatnál nem lehet jobban keresni, mint az NB I-ben

Nálunk kedvezőbb helyzetben csak a Csehországban és Monacóban játszó labdarúgók vannak. Utóbbi városállamban nincs személyi jövedelem-

adó, míg a cseheknél azért adóznak ennyire keveset a labdarúgók, mert dolgozhatnak vállalkozóként. Így szja-t ők sem fizetnek, legalábbis abban a formában nem, ahogy egy átlagalkalmazott, a bé-

rük adóterhe pedig átlagosan 9 százalék körül lehet. Mint a portál írja, ráadásul a legtöbb országban nemcsak ezt vonják a bérből, hanem egyéb járulékokat is, illetve a munkáltatónak is fizetnie

kell közterheket az alkalmazottak után. A KPMG korábbi tanulmánya például azt vizsgálta, hogy az egyes országokban mennyibe kerülne, ha egy csapat egymillió eurós nettó fizetést adna egy labdarúgójának.

Miközben a focisták rendkívül kevés adót fizetnek, a fizetések növekednek. A lap szerint jelenleg az NB I-ben már jobban keresnek a futballisták, mint bármely kelet-európai ország első osztályú bajnokságában. Sőt, a fizetésekben Ausztriát is sikerült utolérnünk, a legnagyobb büdzsével rendelkező magyar csapat, a Ferencváros pedig már a francia középcsapatokkal is versenyezni tud.

NÉPSZAVA

HIRDETÉS

NÉPSZAVA

Fizessen elő!

Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!

LEGALÁBB

40%

KEDVEZMÉNY
a bolti árhoz képest

Rendelje meg online a
www.nepszava.hu
weboldalon

vagy hívja ügyfélszolgálatunkat
a +36-1 477-9008-as
telefonszámon!

3 hónapra: 44 695 Ft helyett
25 350 Ft (ez 16 345 Ft megtakarítás)

6 hónapra: 83 390 Ft helyett
49 800 Ft (ez 33 590 Ft megtakarítás)

12 hónapra: 166 780 Ft helyett
97 800 Ft (ez 68 980 Ft megtakarítás)

Indul a csata a Stanley-kupáért

Prágában a Buffalo Sabres és a New Jersey Devils mérkőzésével ma megkezdődik az észak-amerikai profi jégkorongliga 2024/25-ös idénye. A csehországi rajt után lesz még Európában találkozó, ugyanis november 1-jén és 2-án a Dallas Stars és a címvédő Florida Panthers csap össze Tamperében. MTI

Messi újra a válogatottban

Visszatér a címvédő argentin labdarúgó-válogatottba a Venezuela és Bolívia elleni világbajnoki selejtezőkre Lionel Messi. A 37 éves szupersztár a dél-amerikai kvalifikációs sorozat előző két fordulójában bokasérülés miatt nem játszott. MTI

Neymart akarja a Barcelona?

Sajtóértesülések szerint a Barcelona labdarúgócsapata fontolgatja korábbi játékosa, a brazil Neymar szerződtetését. A tavaly októberben súlyos sérülést szenvedett, 32 esztendőes támadó kontraktusa nyáron jár le a szaúdi al-Hilalnál, amely évi 100 milliósi fizetést biztosít számára. NÉPSZAVA

Egygólos Ferencváros-vereség

EURÓPA-LIGA Második mérkőzését is elvesztette a Ferencváros a labdarúgó Európa-liga alapszakaszában: a magyar bajnok csütörtökön hazai pályán 2-1-re kapott ki az angol Premier League-ben szereplő Tottenham Hotspurtól.

Óvatoskodás abszolút nem jellemezte az első percekét, a szakadó eső ellenére egyből egymásnak esett a két csapat. A Ferencváros meglepően jól kezdett tartalékos riválisával szemben, az első tíz perc után

viszont az angolok veszélyeztettek. Az első negyedóra végén aztán megzörrent a háló, Varga Barnabás pazar fejese után azonban hiába ölegette az először kezdő Saldanhát, a játékvezető les miatt annulálta a találatot. Nem sokkal később Vicario védte Varga közeli próbálkozását, majd a vendégek a 22. percben egy kavarodást követően a nevét meghazudtoló Pape Sarr révén megszereztek a vezetést (0-1).

A második játékrész hajrájában a

cserék lendítettek az FTC játékán: előbb Makreckis lőtt a kapu melé ígéretes szituációból, majd Kady előtt adódott két helyzet. Hazai oldalon minden lehetőség kimaradt, a 85. percben az ugyancsak csereként beálló Brennan Johnson kapufás góllal növelte a különbséget (0-2).

Az FTC ennek ellenére nem tört meg, a 90. percben Varga hét méterről talált be (1-2), de ez a gól már csak az eredmény kozmetikázására volt jó.

NÉPSZAVA

Európa-liga, eredmények

FTC-Tottenham	1-2
Lazio-Nice	4-1
Slavia Praha-Ajax	1-1
Real Sociedad-Anderlecht	1-2
Olympiakosz-Braga	3-0
Makkabi Tel-Aviv-Midtjylland	0-2
Qarabag-Malmö	1-2
Hoffenheim-Dinamo Kijev	2-0
RFS-Galatasaray	2-2

Pape Sarr gólja is kellett a londoni csapat győzelméhez

Klubvilágbajnok a Veszprém

FOTÓ: MTI/AVIR NABIL

A Lukas Sandell vezette Veszprém végül megnyerte a tornát

KÉZILABDA A férfi-klubvilágbajnokság végjátéka tényleg nem leányregény, a döntőben a magyar rekordbajnok ellenfele a Bundesliga topcsapata, a bajnoki címvédő Magdeburg volt. Hogy hova lehet helyezni a klub-vb nivóját, arról annyit, a Veszprém az elődöntőben a BL-címvédő Barcelonát verte hosszabbításban, méghozzá úgy, hogy riválisának nem volt esélye ellene a ráadásban, a korábbi csoportmecsceken pedig egyiptomi és brazil ellenfelét is legyőzte a bakonyi egylet. A kairói fináléban tehát a világ leg-erősebb bajnokságának győztese,

a Magdeburg ellen lépett pályára a Veszprém, és brutális meccset játszott. A szünetben egy góllal vezet a Magdeburg (13-14), majd jött a horror: 28-28-ra végződött döntő után következett a hosszabbítás. Itt, ha nem is ellenállhatatlan, de sikeres volt a Veszprém, tartotta állásait, és (egy időn túli szabaddobás háritása után) a bakonyi csapat 34-33-ra megnyerte a klubvilágbajnokságot! NÉPSZAVA

Szoboszlai gólpasszt adott

BAJNOKOK LIGÁJA Meglepő eredmények születtek szerdán: kikapott a Bayern München, a Real Madrid és óriási zakóba szaladt az Atlético Madrid labdarúgócsapata.

NÉPSZAVA

Csupa meglepetéseredményt hozott a labdarúgó Bajnokok Ligája alapszakaszának második fordulója, a szerdai játéknapon több olyan csapat is vereséget szenvedett, amely esélyes lehet a végső győzelemre is.

Az egyik legváratlanabb eredmény Lille-ben született, a francia alakulat 1-0-ra győzte le a címvédő Real Madridot. Carlo Ancelotti, a madridiak trénera a lefújás után nem kertelt, arról beszélt, csapata nem érdemelt pontot.

„Minden elég rosszul sikerült. Nem voltunk jók a labdával, és bár a csapat együtt volt az első félidőben, nehézséget jelentett számunkra visszaszerezni a labdát. Tiszta fejjel kell vizsgálnunk a dolgokat, nem eldobni mindent, ugyanakkor egyértelmű, hogy fejlődnünk kell. Végződhetett volna döntetlennel is a mérkőzés, mivel a hajrában megvoltak a lehetősé-

geink, de ez nem lett volna megérdemelt” – jelentette ki az olasz szakember.

A Real Madridnak hosszú veretlenségi szériája szakadt meg, ezt megelőzően 36 tétmérkőzést veretlenül játszott le, legutóbb január 18-án, az Atlético Madriddal szemben volt kénytelen fejet hajtani a spanyol Király Kupában. Érdekeség, a spanyol csapatoknak nem termelt babér szer-

lap és a büntető után úgy tűnt, kezünkben a mérkőzés, minden nekünk kedvezően alakult, de végül nagyon egyszerű hibákkal eldobtuk magunktól a lehetőséget” – idézte a lipcsei klub honlapja Orbánt.

„A Juventus minden hibánkat kihasználta, így most sajnos pont nélkül állunk két meccs után, ami nagyon elkeserítő,

ugyanakkor van még hat forduló. Jelenleg nem tudjuk, mennyi kell majd a továbbjutáshoz, de mindenképpen tovább szeretnék lépni az alapszakaszból” – tette hozzá a magyar válogatott alapembere.

Sokkal kellemesebb estéje volt Szoboszlai Dominiknak, aki gólpasszal vette ki a részét a Liverpool győzelméből. A 85. percben lecserélt középpályás a lefújás után dicső szavakat kapott edzőjétől, Arne Slottól.

„Jó érzés nyerni, örülök a jó egyéni teljesítményeknek is, pozitív a véleményem a meccsről. A második gól kapcsán mindenki Szalah befejezéséről beszélt, de kiemelném az előzményeket és azokat a játékosokat is, akik hozzájárultak ahhoz, hogy az a helyzet kialakuljon. Gondolok Virgil van Dijkra, Diogo Jótára, Trent Alexander-Arnoldra és Szoboszlai Dominikra” – szögezte le Slot. Komoly izgalmakat hozott még a Dinamo Zagreb és a Monaco horvátországi találkozója is, a franciák kétgólos hátrányt dolgoztak le az utolsó 16 percben és döntetlennel mentették a meccset.

Szoboszlai jól játszott, edzője meg is dicsérte a gólpassz miatt

„Minden elég rosszul sikerült. Nem voltunk jók a labdával” – értékelt Ancelotti.

BL, alapszakasz, 2. forduló

Liverpool-Bologna 2-0
RB Leipzig-Juventus 2-3
Benfica-Atlético Madrid 4-0
Dinamo Zagreb-AS Monaco 2-2
Lille-Real Madrid 1-0
Aston Villa-Bayern München 1-0
Sturm Graz-Club Brugge 0-1
Sahtar Donyeck-Atalanta 0-3
Girona-Feyenoord 2-3

dán: az Atlético 4-0-s zakóba szaladt a Benfica vendégeként, míg a BL-újonc Girona hazai pályán kapott ki a Feyenoordtól.

Nem lehetnek büszkék a teljesítményükre a német csapatok sem, a Bayern München az Aston Villa vendégeként szenvedett vereséget, míg a Gulácsi Péterrel és Willi Orbánnal pályára lépő RB Leipzig hazai környezetben maradt alul a mérkőzést emberhátrányban befejező Juventussal szemben.

„Jó csapattal játszottunk, amely a második félidőben nagyon hatékony volt. A piros

FOTÓ: AFP/AMI NEWS/MURPHOTO

Több mint 50 vikingesontvázat tártak fel Dániában

Egy temetkezési helyen több mint ötven épségben maradt vikingesontvázra leltek Dániában, Åsum településen. A IX–X. századból származó maradványok mellett olyan tárgyakat (képünkön egy amulett) is találtak, amelyek arra utalnak, hogy a vikingek már akkor is kiterjedt kereskedelmi hálózatokat működtettek. QUBIT

Aranysaláta A-vitaminnal

Tudósok genetikailag módosítottak egy salátát, amely így lényegesen nagyobb mennyiségű A-vitamint tartalmaz, ami szükséges az immunrendszerünk működéséhez, a látáshoz, a növekedéshez és a fejlődéshez. Egy 2023-as tanulmány szerint az A-vitamin hiánya világszerte több százmillió embert érint. SCIENCEALERT

Hétfőig biztosan zárva marad a Margitsziget

Befejezte a Főkert a Margitsziget faállományának átvizsgálását. Bár csak minimális károk keletkeztek az árvíz miatt, de egyelőre több helyen lehet találkozni magas talajvízzel vagy belvízzel. Az elkövetkező napok csapadékos időjárása tovább lassíthatja a száradást. NÉPSZAVA

A világ legöregebb krokodilja 123 éves

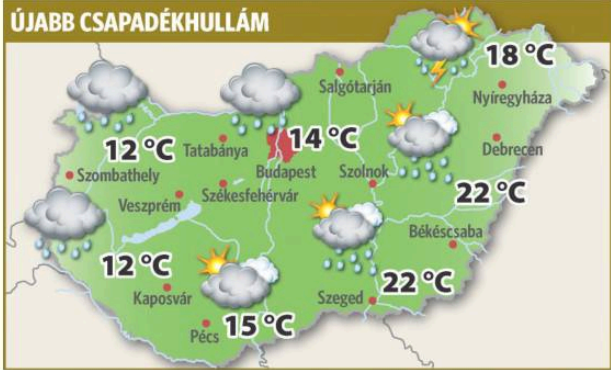
MATUZSÁLEM A becslések szerint Henry már 123 éves, így ő a világ legidősebb ismert krokodilja. A feltételezések szerint még jóval az első világháború előtt, az 1900-as évek környékén született, a botswanai Okavango-delta mocsaraiban. 1985 óta pedig a dél-afrikai Crocworld Természetvédelmi Központ lakója. Henry több mint 5 méter hosszú, a súlya 700 kilogramm. Egy átlagos nilusi krokodil körülbelül 4,5 méteresre nő meg, és a súlya 410 kilogramm körül mozog. Amióta megérkezett a Crocworldbe, Henrynek a becslések szerint legalább 10 ezer utódja született, hat különböző nőténytől. NÉPSZAVA

Henry több mint 5 méter hosszú, a súlya 700 kilogramm

Hackerek kezében a holland rendőrök adatai

TÁMADÁS „Nagy valószínűséggel egy külföldi kormánysszervezet vagy egy államilag támogatott hekkercsoport áll a holland rendőrség elleni kibertámadás mögött, melynek során az összes rendőr beosztását, nevét és elérhetőségét ellopták” – nyilatkozta a holland belbiztonsági és igazságügyi miniszter. A rendőrséggel közösen dolgozó kormánytisztviselők – ügyészek és ügyvédek – elérhetőségét is megszerezték. A nyomozásban részt vesz a hírszerzés, illetve a katonai biztonsági szolgálat is. MTI

A rendőrség azonnal biztonsági intézkedéseket léptetett életbe.

Boldog névnapot, Ferenc!

A Ferenc az olasz Francesco név latinisított Francisus formájából származik, jelentése: francia.

KENÓ										Október 3.									
14	15	16	25	31	37	39	42	43	57	63	65	66	67	68	70	73	74	77	80

Fekete foltok a növények térképén

VESZÉLYBEN Botanikusok 33 olyan területet határoztak meg a földön, ahol több tízezer ismeretlen vagy még leírással nem rendelkező növényfaj él. Nagy részük kihalásra van ítélve.

VARGA PÉTER

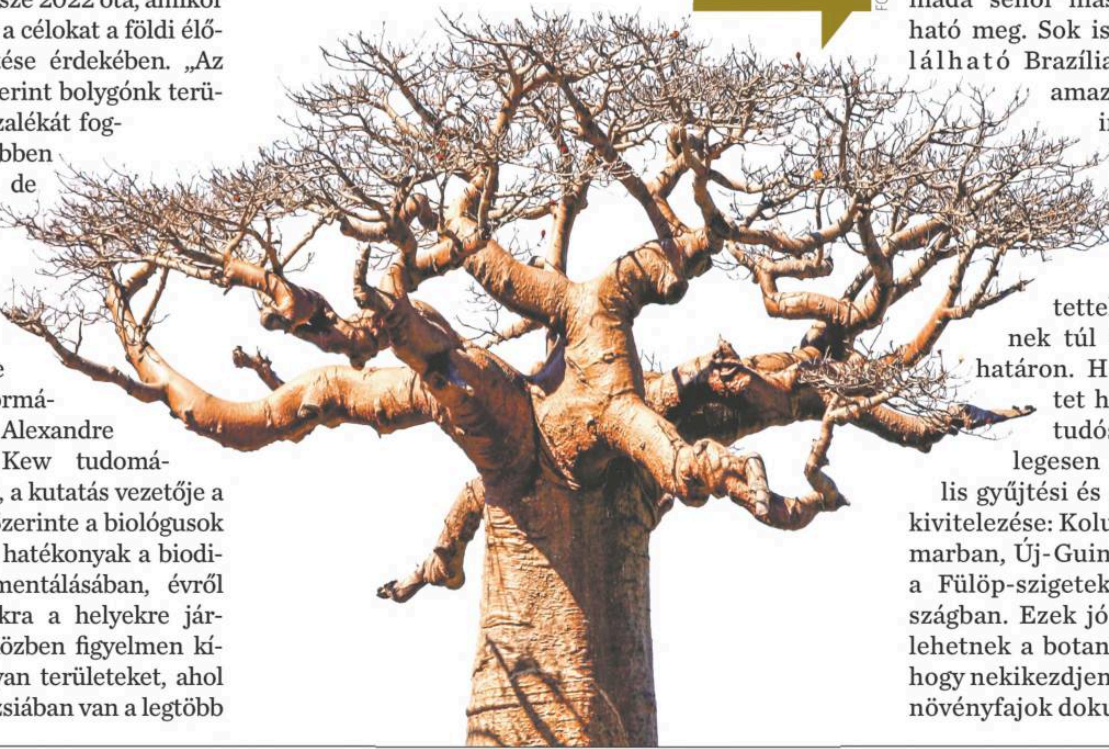
A borneói föld alatt virágzó pálmáktól a madagaszkári orchideákig a botanikusok több tucat növényfajt fedeznek fel évente, de a Kew's Royal Botanic Gardens (Kew-i Királyi Botanikus Kertek) új felmérése szerint még legalább 60 ezer ismeretlen faj biztosan létezik; ez az ismert emlősfajok számának a tízszerese. Ezek összetevőinek megtalálása, leírása elsődleges fontosságú a tudomány, a természetvédelem, így bolygónk jövője szempontjából. A Kew-i botanikus kertek tanulmánya szerint jelenleg az ismeretlen növényfajok háromnegyede veszélyeztetett. Esetükben a fő kérdés az, hogyan lehet megtalálni őket.

Az október 21-től november 1-jéig tartó Cop16 biodiverzitás-csúcstalálkozón a kolumbiai Caliban a világ kormányainak a képviselői először gyűlnek össze 2022 óta, amikor meghatározták a célokat a földi élővilág megmentése érdekében. „Az ENSZ tervei szerint bolygónk területének 30 százalékát fogjuk megóvni ebben az évtizedben, de nem tudjuk, melyeket kell védelem alá helyezni, ha nem áll rendelkezésre megfelelő információ” – mondta Alexandre Antonelli, a Kew tudományos igazgatója, a kutatás vezetője a Guardiannek. Szerinte a biológusok nem voltak túl hatékonyak a biodiverzitás dokumentálásában, évről évre ugyanazokra a helyekre jártak vissza, miközben figyelmen kívül hagytak olyan területeket, ahol sok faj élhet. Ázsiában van a legtöbb

ilyen terület, 22; ezek Szumátrán, a Himalája keleti részein, India Aszszám államában és Vietnámban találhatók, Afrikában Madagaszkáron és Dél-Afrika fokföldi vidékein, Dél-Amerikában Bolívia, Peru és Brazília délkeleti részén vannak növénytanilag ismeretlen foltok a térképen. Ezek a „sötét és/vagy forró területek”, amelyeknek gazdag az élőviláguk, de egyben a megszűnés is fenyegeti őket. Utóbbi az őshonos növényfajok 70 százalékánál nagyobb veszteséget jelent. A „sötét területek”, ahol az ismeretlen növények élnek, és a forró területek között vannak átfedések.

Sok országnak csak korlátozott lehetőségei vannak arra, hogy a fajok megfelelő tudományos leírását elvégezze, így a tanulmány szerzői azt remélik, munkájuk inspirálja a világ kutatóit, hogy ezen a területen együttműködést alakítsanak

Baobabfák Madagaszkáron, a növények sokféleségének egyik globális „sötét foltjában”, ahol a botanikusok szerint sürgősen szükség van az azonosítás felgyorsítására

ki. A területeken élő emberek a szigorú természetvédelmi törvények értelmében nem vehetnek részt a növények gyűjtésében, de fotókat készíthetnek, és az interneten megosztva segíthetnek a tudósoknak.

A fő feladat tehát megtalálni a növényeket, amihez a Kew és partnerintézményei számítógépes modellel elkészítették a növényországok térképét – ezek határai gyakran megegyeznek a politikai országokéival vagy azok területeivel –, amely bemutatja a dokumentálatlan fajok lelőhelyeinek legtöbbszörét. A térkép megkülönbözteti a leíratlan és a feltérképezetlen fajokat; előbbieket ismeretlenek, utóbbiak ismertek, csak nem tudni pontosan elterjedési területeikről.

Az egyetlen sötét terület, ami nem számít egyben forrónak is, Új-Guineában van. Itt él a legtöbb növényfaj a világon, ezek kétharmada sehol máshol nem található meg. Sok ismeretlen faj található Brazília északi részének amazonasi területén is. Ezek olyan helyeken élnek, amelyek alig kerülnek el a forró státuszt, nem fenyegettek eléggé, nincsenek túl a 70 százalékos határon. Hat olyan területet határoztak meg a tudósok, ahol különlegesen fontos a globális gyűjtési és megóvási tervek kivitelezése: Kolumbiában, Mianmarban, Új-Guineában, Peruban, a Fülöp-szigeteken és Törökországban. Ezek jó kiindulópontok lehetnek a botanikusok számára, hogy nekikezdenek az ismeretlen növényfajok dokumentálásának.

A Polip a társadalmi fejlődésért dolgozik

KÉPZÉS Októberben önkormányzati képzést indít a Polip (Politikai Ifjúsági Party) Egyesület 18 év feletti fiatalok számára, melynek keretében megismerhetik a magyar helyhatósági rendszer felépítését, működését. Az önkormányzatiság sokszor nem jelenik meg azok gondolkodásában, akik valamilyen társadalmi változást, fejlődést szeretnének elérni. A hiánypótló képzésen szó lesz arról, hogy állampolgárként

vagy civil szervezetként milyen lehetőségeket rejt az önkormányzati színtér. A meghívott előadók között több országosan ismert politikai szereplő is van, például Őrsi Gergely, Soproni Tamás, Pikó András, Vitézy Dávid, Ruff Bálint. A képzés Budapesten lesz, és csak személyes jelenléttel teljesíthető. Ettől függetlenül azok az elméleti és gyakorlati tanulságok, amiket a résztvevők hallani fognak, alkalmazhatók a legtöbb településen.

A jelentkezési határidő: október 5.

Vizsga ugyan nincs, de a nyolc hét alatt egy projektfeladaton kell dolgozniuk, és a képzés végére prezentálniuk kell az elképzelésüket egy olyan társadalmi projektről, amit az önkormányzati színtér adta lehetőségekkel szeretnének megvalósítani. Az együttműködő önkormányzatok szakmai gyakorlati helyeket tudnak biztosítani a legjobban teljesítő résztvevőknek. A jelentkezési határidő: október 5. NÉPSZAVA

Nyitott mondat

A NÉPSZAVA irodalmi melléklete

Telefonokba temetkezve

J. D. Barkerrel egy applikáció foglyairól

Különös fordulatot vesz egy házaspár párterápiája, miután letöltenek egy új alkalmazást, amelynek csakhamar a rabjává válnak, és az utasításai szerint cselekednek, amíg gyanút nem fognak, és ki nem derül, hogy a szinte minden ember mobilján ott lévő app kifejlesztése mögötti szándék túlmutat a párok szexuális életének izgalmasabbá tételén. A 29. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivállal egy időben megrendezett, szeptember végi PesText Nemzetközi Irodalmi és Kulturális Fesztiválra fővárosunkba érkezett amerikai szerzőt a *Zárt ajtók mögött* című erotikus thrilleréről kérdeztük – J. D. Barker válaszai pedig a fürdőszobától az írógépen át az öntudatra ébredt mesterséges intelligenciáig vezetnek.

NÉMETH LUCA ANNA

– Az új regénye elolvasása után kíváncsi voltam, milyen típusú mobiltelefonnal érkezik, egyáltalán magával hozza-e, de látom, máris kitette maga mellé az asztalra.

– Nos, valóban, mindig és mindenhol velem van a telefonom, ráadásul márkahű vagyok: a mobilom, az órám és a laptopom azonos márkájú, összekapcsolódnak. Ha az ember bekerül egyszer ebbe a körbe, nincs menekvés.

– Mintha csak az új könyve eseménysoráról beszélnének. A mobiltelefon mellett azonban egy felújításra váró fürdőszoba is szerepel a kötet inspirációs forrásai között.

– Amikor elkezdtek árulni a könyveimet, és sikerük volt, a feleségemmel nem voltunk meggyőződve arról, hogy ez tartós bevételi forrás lehet, ezért elkezdtünk ingatlanokat vásárolni, felújítottuk, majd eladtuk őket. A feleségem vett egy nagy házat Georgiában, amelyben hét fürdőszoba volt, mindegyik felújításra várt. Az egyik este, vacsoránál erről beszélgettünk, és szóba került egy nagy, az Egyesült Államokban ismert cég, amely ezzel foglalkozik, a BathFitters, és hogy majd őket kellene felkérni a munkára. A lényeg azonban, hogy csupán beszélgettünk, tehát nem kerestünk rá a cégre vagy a munkáikra, nem írtuk be a nevüket sehová. Aztán még aznap este mindkettőnk mobiltelefonja és közösségi média platformjai tele voltak a BathFitters hirdetéseivel. Ez szöveget ütött a fejembe. Némi utánajárást követően kiderült, hogy a mobilunk használatával engedélyt adtunk arra is, hogy lehallgassanak bármit, amit mondunk.

– És mi követte ezt a felismerést?

– Semmiképp sem akartam lemondani az okoseszközöimről, hiszen hozzátartoznak az ember kényelméhez, viszont tovább kutakodtam, és a téma teljesen magával ragadott. Mi történik ezekkel az adatokkal? Kik látják még, és hogyan hasznosítják őket? Vajon mi történik, ha valaki úgy dönt, a reklámozáson kívül másra is használná őket? Már meg is volt a könyvem alapötlete.

– Amely végül egy applikációban öltött testet. Ez az Édes & Pikáns, az egykori Felelős vagy mersz? játék felnőttverziója, ahol szexuális vágyakkal és/vagy fan-

táziákkal kapcsolatos kérdések és feladatok várnak a felhasználókra. A krimik, a paranormális thriller és a horror után most erotikus thrillert írt. Miért döntött ezúttal e mellett a műfaj mellett?

– A kiadóm és a szerkesztőm állandóan arra biztat, hogy olyat írjak, mint *A negyedik majom*-krimitrilógia, hiszen az nagyon népszerű. De hát ez olyan, mintha ugyanazt a könyvet kellene megírnom újra meg újra, és erre íróként egyszerűen képtelen vagyok. Muszáj, hogy élvezzem az írást, és kihívást is tartogasson. Az új könyv főszereplői, Abby és Brendan már hosszú ideje a fejemben voltak, szerettem volna írni egy régóta együtt élő házaspárról, amelynek tagjai szeretik ugyan egymást, a tűz azonban, amely kettejük közt volt, már kialudt. Annál is inkább jó témának tartottam ezt, mert látom, milyen sok pár jár hasonló cipőben. Szóval ott volt a gondolataimban ez a két karakter, majd megtörtént a BathFitters-eset, és a két dolog összekapcsolódott.

– Brendan és Abby azonban csak egy a könyvben megjelenő szerelmespárok közül. Olvashatunk még Brendan kollégájáról és a feleségéről, aki TikTok, illetve a Rómeó és Júlia néven szereplő kettősről, akik nem csupán az álnevük miatt izgalmas karakterek. Van kedvence az említett párok közül?

– Meg kell, hogy mondjam, talán Rómeót és Juliát kedvelem leginkább. Ki tudja, miért, de vonzódok a zshiványokhoz, ők azonban többek ennél, hiszen a történet végére már nem is tűnnek igazán gonosztevőknek. Ettől izgalmas és szórakoztató igazán az olvasás. A könyv szereplői egyébként mindannyian átlagos emberek, akiket szinte foglyul ejt ez az applikáció, így pedig mindaz, ami velük történik, egészen új szintre kerül.

– A történetbeli csavarokat követve valóban úgy tűnik, hogy az Édes & Pikáns használatával legfontosabb szervező erő, mégis mintha ez csupán a felszín lenne. A valódi kérdések, amelyeket a regény nekünk szegez, az emberi természetéről szólnak.

– Egyre inkább azt látom, hogy a világunk beszűkül, mi pedig elfelejtettük, hogyan kellene kapcsolatba kerülnünk egymással. Ebben a mobiltelefonnak is nagy szerepe van.

Van, hogy a testvéreim gyerekeit én hozom el az iskolából. Ilyenkor ott ülnek a hátsó ülésen, és ahelyett, hogy beszélnének, inkább chatelnek egymással. És ez egyáltalán nem kírívó dolog. New Yorkban sem látni mást, csak a telefonjukba temetkezett járókelőket. Olyan jelenségek ezek, amelyek egyszerre foglalkoztatnak és megijesztenek.

– Az alkalmazás működési mechanizmusa mellett még számos olyan jelenet olvasható a könyvben, amely rámutat a közösségi média káros hatásaira. Az egyik ilyen, amikor Abby szinte megszarolja a barátnőjét, Hannah-t azzal, hogy közlést róla az interneten egy kevésbé jól sikerült fotót, Hannah pedig attól tart, hogy így összeomlik az a gondosan építgetett kép, amelyet a TikTokon mutat magáról.

– Ez egy nagyon sok összetevős jelenség, igen. A különféle filterek most már a mindennapjaink részét képezik, az online platformokon az embernek lehetősége nyílik arra, hogy akár teljesen megváltoztassa a kinézetét vagy a hangját.

Meg tudod határozni, hogy mások hogyan lássanak téged, és nem azt mutatod meg, milyen vagy valójában.

Elkezdtek ezek mögé a filterek mögé bújni. Kicsit olyan ez, mint a *Hasonmás* című Bruce Willis-filmben, amelyben az emberek nem hagyják el az otthonukat, hanem a hasonmásaikként funkcionáló robotok lépnek az utcára. Az az érzésem, hogy efelé haladunk.

– Úgy tűnik, mintha ellentmondásos viszonyban lenne a modern technológiával. Nemcsak a Zárt ajtók mögött témája enged erre

Jonathan Dylan Barker (1971) amerikai krimi- és thrillerszerző. 2014-ben megjelent debütáló regénye a Bram Stoker-díj döntősei között volt. A világhírt *A negyedik majom* című krimitrilógia hozta el számára (2017–2019), és az ő nevéhez is fűződik a Dacre Stokerrel – Bram Stoker dedunokaöccsével – közösen írt *Dracul*, a *Drakula* hivatalos előzményregénye. A *Zárt ajtók mögött* a hetedik, egyedüli szerzőként jegyzett regénye, amelyet, akárcsak a korábbiakat, magyarul az Agave Könyvek jelentetett meg.

következtetni, hanem az is, hogy miközben technogeeknek tartja magát – még egy robotkutyája is van –, írógépet is tart otthon. Érez különbséget aközött, amikor számítógépen ír, és amikor az írógépet használja?

– Hogyné! Többnyire úgy dolgozom a könyveimen, hogy a munka során bizonyos fejezeteket írógéppel is leírok. Az írógép hangja egész más, mint amikor a komputerem klaviatúráján írok. Mindkettőre szükségem van a munkám során, fontos összetevői a könyveimnek. Az az írói hang ugyanis, amelyet a szövegeimben használok, alighanem minden történetemben hasonló, ahhoz azonban, hogy a sztorik frissek, izgalmasak és szórakoztatók legyenek, szükségem van arra, hogy az írásuk során megtapasztaljam a médiumok változatosságát.

– A mesterséges intelligencia segítségével is igénybe veszi a munkája során? Miben más az MI-vel dolgozni, mint egy társszerzővel, akár James Pattersonnal?

– Épp erről beszélgettünk nemrég Jameszel. Szeretem kihasználni a technika adta lehetőségeket, szóval igen, többek között a chatGPT-t is használom, amikor írok. Ezt azonban inkább ahhoz tudnám hasonlítani, mint amikor az ember egy enciklopédiát út fel, amikor egy már létező információnak szeretne utánanézni, vagy pontosítani valamit, amiről valahol korábban már olvasott. Amikor a chatGPT segítségével szeretnék kitálni egy új könyvtémát, valahogy mindig visszajutunk egy olyan ötlethez, amellyel már foglalkoztam. James azonban, amikor egy formálódó sztoriról beszélgetünk, olyan eredeti felvetésekkel él, amelyek még sehol máshol nem bukkantak fel. Ez az, ami jelenleg megkülönbözteti a chatGPT-t az

emberi kreativitástól. Persze tudom, hogy az MI hamarosan öntudatra ébred, így előbb-utóbb kialakul egyfajta alkotókészsége, ez pedig sok mindent megváltoztat majd. Nem lennék meglepve, ha mindez már az elkövetkező 3-5 évben megtörténne.

– Milyen tanulsággal szolgál az új regénye azok számára, akik szeretnék a technológiát észszerűen használni?

– A legfontosabb, hogy ne engedd elhatalmasodni magadon a technológiát. Irányíts te, legyél te a főnök. Fontos tisztában lenni azzal, hogy a közösségi médiát nem azért hozták létre, hogy megkönnyítsék az emberek kommunikációját egymással, hanem hogy adatokat gyűjtsenek rólunk, és ezeket összekapcsolják. Lépj hátra egyet, és tudatosítsd ezt magadban! Hidd el, ezután minden megváltozik. Nem véletlenül merülnek fel olyan gyakran a Szerződési és felhasználási feltételek az Édes & Pikáns applikációval kapcsolatban is, annál is inkább, mivel film is készül a regényből, és valószínűleg azzal egy időben kijön majd egy hasonló alkalmazás is. Ami azonban igazán félelmetes, az az, hogy miután valaki elolvasta a könyvem, és ráébredt akár az alkalmazás, akár bármi más kapcsán arra, milyen veszélyek leselkednek rá, ugyanúgy letölti majd az appot, amint az megjelent, és ki fogja próbálni.

*I KÉRDÉS

– Azzal együtt, hogy a Barker-rajongók nyilvánvalóan nagyon várják a filmet, kíváncsiak arra is, mikor számíthatnak egy újabb regényre, hiszen a Zárt ajtók mögött megjelenésére közel három évet kellett várni.

– Az egész James Patterson hibája! Állandóan hívogat a jobbnál jobb ötleteivel, közben meg csak szalad az idő. Az elmúlt években négy olyan könyvet is írtam, amely még nem jelent meg, köztük az eddigi legfélelmetesebb regényemet is, középpontjában egy kísértétházzal. Közel négy évig dolgoztam rajta, mert annyira ijesztő volt az egész, hogy időről időre félre kellett tennem. Épp ezért ez az eddigi kedvenc sztorim is, alig várom, hogy megjelenjen. És persze ott van Rómeó és Júlia is a Zárt ajtók mögöttből, az ő saját történetüket is szívesen elmesélném egyszer.

Hidas Bence

A hamis Merkúr

(Részlet a regényből)

1925 ködös októberében egy fiatal férfi testét halásszák ki a Dunából a Ferenc József hid melletti hidroplánállomás deszkái közül. A férfi fél arca hiányzik, a brifkóját ellopták, úgy tűnik, rablógyilkosság áldozata lett. Vagy mégsem? Az ügy felderítése során Márzay Ottó detektívfelügyelő megjárja a fővárosi művészvilág magasságait és a nyomormegyedek mélységeit. Ahogy egyre beljebb gázol a csillogó mocsokba, úgy lesz mind világosabb számára, hogy valami sokkal nagyobb van a háttérben, amivel senki sem számolt. Valami, ami az egész nemzet sorsára hatással lehet. De vajon időben közbe tud avatkozni? Íme egy részlet a General Press Könyvkiadó által megjelentetett krimiből.

1925. október 29., csütörtök, Budapest

A három ezüstmadár együtt hullámozott a némán csordogáló Dunával. Szárnyaikra nyálkásan tapadt a hajnali köd, fehér géptestük beleolvadt a városra telepedő felhőbe. Napok óta így állt mindhárom; némán, ringatózva, arccal a Ferenc József híd piláireinek. Vége volt már a nyári jólétnek, amikor naponta többször is ingáztak a Balatonra vagy a messzi Nyugatra. Az őszi közeledtével egyre kevesebb lett az utas, így hetente csak néhány gép szállt fel a Duna zöldes vizéről. Ezen a reggelen sem volt más a helyzet; a rossz látási viszonyok miatt minden járatot töröltek, így nem bőgték fel a motorok, és egy pilóta sem adta ki az ukázt. Szokatlan csend telepedett az Aeroexpress budapesti állomására. A Gellért-hegy lábánál elterülő épületet talán úgy lehetne a legpontosabban leírni, mint egy szabadtéri uszoda és egy buszmezgálló furcsa keveréke. Egy hosszan elnyúló palló, rajta fabódé, amelyet már jócskán megviselt a víz folyamatos támadása. A palló mentén pedig szép egymásutánban a három hófehér hidroplán.

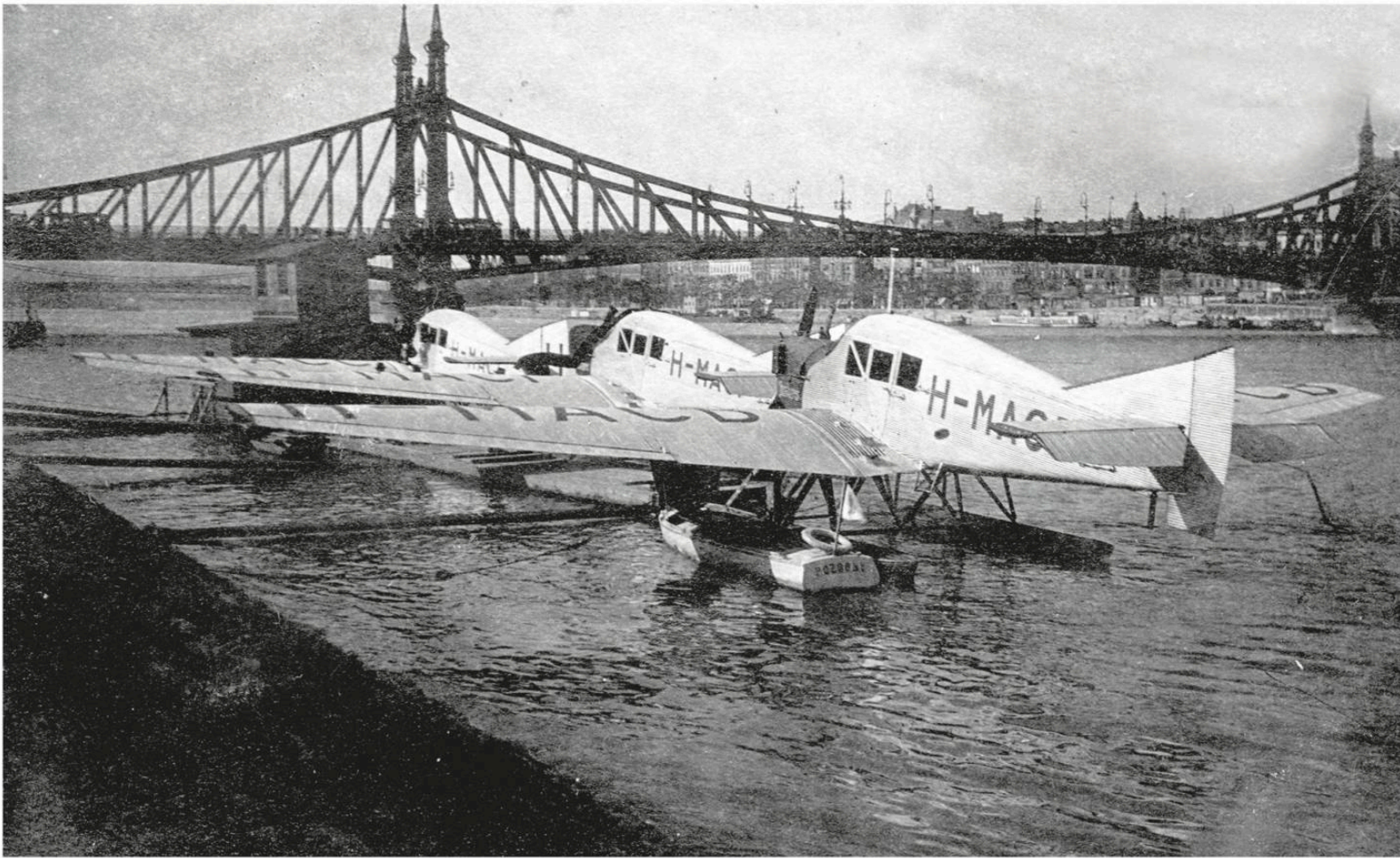
Márzay Ottó detektívfelügyelő ügyetlenül imbolygott az egyik mólón. Tekintetét feszült figyelemmel lefelé szegezte, és megfontoltan vette lába alá a csúszós deszkákat. Utálta a vizet, mi több, úszni sem tudott, de nem volt más választása. Ha hulla volt, akkor menni kellett, bárhol is legyen. „Volt már ennél rosszabb is” – próbálta nyugtatni a felesége, de nem járt sikerrel. A nyomozó gyomorgörccsel tette meg az otthona és a Szent Gellért tér közti távolságot, és ha őszinte akart lenni magával, már csak arra várt, hogy a holttestet a partra húzzák. Ahogy felemelte a tekintetét, és végigpásztázta a némán ingadozó Junkers F-13-as gépeket, rájött, hogy ez a művelet nem lesz olyan egyszerű. Három repülővel arrébb, a szürke ködben két sziluettet vélt felfedezni. Az alakok elmosódott mozdulatai a víz felé irányultak. A nyúlós tejfátyol csupán a szavaik egy részét engedte át, de a nyomozó a köd és a távolság ellenére is könnyedén megállapította: a hulla kiemelése nem volt egyszerű feladat. A tompa káromkodást ugyanis egy öblös ordítás és valami meghatározhatatlan, szaggatott csobogás követte.

Márzay odaért az első repülőhöz, amelynek a szárnya határozott akadályként feszült a móló felett. A férfi érezte az alumínium hidegségét, ahogy rátenyerelt a járműre. Mélyeket szívott a hideg, reggeli levegőbe. A folyó poshadt szaga szinte kellemesen keveredett a városra oly jellemző, kora őszi kéményfüst illatával. Valahol a távolban néhány sirály vijjogott. Egy uszadék fa ütemesen kongatta a móló oldalát.

Nagy nehezen átbújt a szárnyak alatt. A fátyolos sziluettek emberekké formálódtak.

– Jó reggelt, fiúk! Elkélne egy kis segítség?

A két fiú megpördült, és a hulla ismét visszacsobbant a vízbe.

Hidas Bence (Budapest, 1997) író. A Károli Gáspár Református Egyetem művészettörténet szakos hallgatója, és kiállításszervező egy budapesti múzeumban. A kedvenc írója Robert Merle, a kedvenc filmje a *Fargo*. Első könyve, a nagy sikerű *És mindent betemet a hó* 2023-ban jelent meg.

– Tisztelem, felügyelő! – vágta magát hátába az egyik. – Jelentem, beakadt, uram.

Márzay végignézett a legényeken. Alig lehetek húszévesek, de mindkettő szikár volt, váluk széles. Jól fésült hajukat tányérsapka fedte. A nyomozónak azonnal szemet szúrt a Magyar Királyi Honvéd Folyamőrség fehér galléros egyenruhája.

– Járőröznek, uraim? – kérdezte. Szája kaján mosolyra húzódott.

Az egyik fiú rögvést magyarázkodásba fogott:

– Hát az úgy volt, hogy a Rubovszky – kezével a másik felé bökött – meg az Orbán, aki már nincs itt, mert elszaladt a rendőrszobára, azt mondták, hogy a Farkas Bélánál féláras a barack meg a szilva minden szerda este. Aztán a kapitány nyugovóra tért, az éjszaka meg már hűvös ilyenkor, ezt az úr is tudja, így hát úgy alakult... – A fiú hangja elcsuklott. Beszéd közben levette a sapkáját, amit most úgy morzsolgatott, mintha kukorica lett volna. Márzay leintette.

– Szerencséjükre Orbán elért a rendőrszobába, ezért vagyok most itt. Elmondott mindent, nem kell félnie. Maguk éppen a fedélzeten járőröztek, amikor gyanús fényeket észleltek a híd felől. Leengedtek egy csónakot, és leveztek a Szent Gellért térig, de semmit sem találtak. Éppen fordultak volna vissza, amikor az állomás mólójába szorulva egy holttestre lettek figyelmesek. Véletlenül sem úgy fedezték fel, hogy a rakpartról vizeltek a Dunába, igazam van?

A két honvéd arcán még a ködös félhomályban is látni lehetett a pír.

– Természetesen nem, uram – nyelt nagyot Rubovszky.

Márzay bólintott, majd lépett egyet a pallón, éppen akkorát, hogy láthassa a testet. A gyomra összeszorult, ahogy tekintetét végigfuttatta a férfi lebegő tetemén. Viaszos keze lágyan ringott a víz felszínén, kabátja mintha a szélben táncolt volna. A ködből riktva bukkant elő egy sirálysereg. Márzay egyre erősebbnek érezte a folyó hullámozását. Zsebéből előtúrta a Leicát, és remegő mozdulatokkal felhúzta. Szemét a kémlelőhöz emelte. Még a sárgás lencsén át is borzalommal töltötte el a férfi arca. Pontosabban az, ami maradt belőle.

– Fejlövés – állapította meg Cselényi, miközben ügyetlenül feltápáskodott a holttest mellől.

Két óra telt el azóta, hogy Márzay a helyszínre ért. A köd, ami eddig oly odaadóan védte őket a keresetlen szemek elől, eloszlott, s szinte azonnal megjelentek a bámészkodók. A hídon kalapok és kendők bukkantak elő a korlátok felett: munkába igyekvő emberek, akik egy kis borzongás kedvéért még a reggeli késést is vállalták.

– Ebben egy percig sem kételkedtem. Ha tipelnem kéne, egy ágyúval.

– Akkor még ennyi sem maradt volna belőle. Csupán olyan közelről, hogy a lövedék levitte a fél arcát, a torkolattűz pedig szétégette a másikat. Közvetlen közelről.

Márzay elgondolkozott. Tudta, hogy ilyen közel kerülni egy másik emberhez csupán két módon lehet. Ha amaz egyáltalán nem számít rá, vagy ha pontosan tudja, mi fog következni. Ismét végignézett a testen. Férfinak nevezni éppen annyira lett volna túlzás, mint legénynek. Egy picit mindkettő volt, de talán egyik sem igazán.

Magas lehetett, bár a nyomozónak nehezeire esett megállapítani, hogy mennyire. Kicsit több mint száznyolcvan centiméternek saccolta, de könnyebb dolga lett volna, ha amaz mellette áll, és nem kifejezetten fekszik a rakpart macskakövein. Arcát már megkapta a borosta, álla téglalakra volt, de nem taszító módon. Márzay még akkor sem tudta volna megmondani, hogy a férfi egykoron jóképű volt-e, vagy sem, ha szerencsétlennek megvan mindkét orcája.

– Ez egy tweedzakó? – mutatott a barnás, zsákszerűre ázott ruhára.

– Igen, méghozzá kitűnő minőségű. Tudom, mire gondolsz, de nincs szerencsénk. A ruhacédula ki lett vágva belőle.

– Hát a brifkója?

Cselényi szomorúan rázta meg a fejét. Ekkor hirtelen nagy óbégatásra lettek figyelmesek. Egy fedorakalapos alak tűnt fel a Gellért Szálló előtt álldogáló emberek között. Márzay sejtette, hogy mire a nagy ramazúri. A tömeg egy ideig visszatartotta a férfit, aki hirtelen intett egyet, mire – akár varázsütésre – kettévált előtte a polgári kordon, így ő akadálytalanul a tetthely felé indulhatott.

Márzay nagyot sóhajtott. Érezte, hogy a reggeli nyugalmanak lóttek. Ahogy a fedorás egyre közelebb ért hozzájuk, úgy rajzolódott ki jellegzetes külseje. Okuláréján tükröződött sasorra, bal kezét oly magasztosan fonta a háta mögé, mintha nem is egy gyilkossági tetthelyre, hanem az Operába igyekezne. A fekete brogue cipője együtt kopogott karcsú sétatálcájával. Márzay legszívesebben elfintorodott volna.

– *Guten Morgen, liebe Herren!* – torpant meg előttük a férfi. Elegáns mozdulattal lekapta a kesztyűjét, és kezét nyújtott.

– Sbodics, micsoda meglepetés! Már azt hittem, ma szabadnapos. – Márzay kelletlenül viszonzta a kézfogást. – Meglehetősen sokára ért ide.

– Három bértaxi hagyott faképnél, mire sikerült fognom egyet. Aztán meg az egyik átkozott közrendőr nem akart átengedni. Azt mondta, rendőrségi helyszín. Hát van ilyen? – méltatlankodott. Hangjában lekicsinylés és alaptalan felsőbbrendűség keveredett, amelyeknek elege kendőzetlen düh formájában távozott a szájából.

– Biztos összetévesztették valakivel. Dán Norberttel esetleg? – somolygott Cselényi.

Márzay szája akaratlanul is mosolyra húzódott. Azóta, hogy Pinellit elhelyezték mellőle, Dercsei pedig szabadságra ment, a boncmester volt az egyetlen, akivel valóban szívesen töltötte az időt. Az elmúlt pár hónapja olyan eseménytelenül telt, hogy hetente két-három alkalommal is meglátogatta Cselényit a Zsigmond utcában. Az alagsori kártyapartikat csak néhány esetben zavarta meg egy-egy ápoló, akik általában nagy csikorgások közepette tolták be a következő hullát. Cselényi jól keverte a lapokat, de még annál is jobban az információkat. Márzay egy ilyen alkalommal tudta meg azt is, hogy Sóstói visszarendelt Bécsből egy Sbodics Ferenc nevű férfit, aki éveken keresztül a Bundesgendarmerie szolgálatában állt. Senki sem értette, hogy miért rá esett a választás. Már a háború előtt Bécsbe helyezték, azóta nem szolgált Pesten. Egyetlen ügyet sem oldott meg Ausztriában, és a hírneve sem előzte meg. Márzay Dercseit terjesztette fel Pinelli pozíciójára, de Cselényi szerint Sbodics helye már akkor kőbe volt vésve, amikor az olasz még a nyomozócsoport tagja volt. Nem véletlen tehát, hogy Márzay nem csupán neheztelt a férfira, de egyenesen megvetette. Megvetette, minden külsőségével, manírjával, a sétatálcájával, a bőrcipőjével és a pacsuli kölnijével együtt. Sbodics Ferenc nem volt több a szemében, mint egy közepes minőségű importáru, ami csupán addig egzotikus, amíg az emberek meg nem unják. A nyomozó mégis csendben tűrt, mást ugyanis nem tehetett.

– Tudjuk már, hogy ki az áldozat? – kérdezte Sbodics, miközben tekintetét a halottra szegezte. Sétatálcáját a férfi véres homlokának támasztotta, és maga felé rántotta az arcát.

Márzay köpni-nyelni nem tudott a döbbenettől.

– Nagyobb baja már aligha lesz, nem igaz?

Legénydy Jácint

Királyok parkja

cinkék törékeny ívű röptét
bámulom a dülöngő fenyők
hegyéről kiindított repülési
pályákat amíg átfúródnak a
légtéren és egymásra hajló
szalagokként a parkot koro-
názzák lábamnál a patak hul-
lámai ősi pletykát fecsegnek
a teremtséről mikor az első
fuvalat fodrozta a tengere-
ket és parányi sejté rende-
ződtek molekulák lehajtom
a fejemet és nézem csikbo-
gár fürkészi át a vízben bi-
rodalmát sárkányarcú gyí-
kok játszanak a túlpárt kövein
és történelemnél régibb ti-
tokról árulkodik pantomim-
juk megcsillan szemükben az
ősvilági szépség csodálom
fürge mozgásukat az évmil-
liók izmaikból sugárzó ma-
gabiztosságát amíg múltról
jövőről tündököm és a kör-
nyező bokrok levelei fényes
rovarszárnyakként zizegnek

Zsúriexpressz

mint vöröshasú unkák nyüzsögnek
a frissen lehullott levélkéék ám kö-
zöttük lapul ragadozóként egy ge-
reblye és fogai szürke megvillanásá-
val a kertet vadásztereppe varázsolja
így a sufnin éledő bádogrígó ze-
néje jelzi négytől hűvösebb idő nyo-
mulhat melyben öröm gyorsvonatra
szökkenve csupán zsúrizni a sín-
pályamenti és mezítlén tölgyek ál-
tal a fülkéig fröcskölt képeket vagy-
is lélekből csodálni ahogy a fák
egy évszak elvont ecsetjeivé válnak

Fakéreggyűjtemény

a tóparton fakéreggyűjteményt
lapozgatsz akár őszülő csuhás
a bibliáját és gyönyörködsz a
platánok emlékirásában hisz
évmilliók tanúságtételét a pár-
huzamosan futó vonalmintákat
értelmezed könnyed elragadta-
tással mintha megszentelt föld-
dön hevernél jelenés gyanánt
ragyognak fel neked a múlt di-
menziói és ujjongsz az óriási
erdőket ligeteket csodálva két
füled spiráltekervényében ős-
lovak patáinak dobogása vissz-
hangzik orrlyukad pihécskéi
között érzékien ringatózó virá-
gok illata repked hisz újra bizo-
nyosságot nyersz örömöd fel-
tűnik a meder kábelein henyélő
vízimanókra utalt csónakosok-
nak és alumínium evezőik-
kel mint megtérítendő hitet-
lenek tempózni próbálnak feléd

Hári Katalin Bettina

Lejtő

Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
Másnap lekurváltál részegen
Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
Aztán átköltöztél a kanapéra
Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
Csak egyre többet jársz futni
Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
Azóta esténként sose vagy éhes
Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
De nem hívsz, ha történik veled valami
Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
A ruháid lassan nem látom szanaszét pihenni
Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
De a kávé elfelejtet direkt lefőzni
Kérdeztem mi a baj
Azt mondtad semmi
Túlgondolom, velem már nem lehet bírni
De már értem, hogy érted
Azt, hogy semmi
Azóta kivítem a széket
Amin szeretnél ülni
És a fogkeféd is jó lesz
Csempét pucolni

Fotel

A fotelt sosem raktam ki lomtalanításkor.
Még látszik rajta a süppedés.
Ondó- és izzadságszaga van.
Csak ott áll az ablak alatt.
Sosem csukom be éjjel.
Mármint az ablakot.
Pedig már egy ideje nem hallom
az üvegen koppanni a kavicsokat.
Úgy tíz éve nem.
Azóta nem ültem rá.
Pedig szeretkezhetnének rajta
úgy, mint akkor.
Azóta se tudtam
senki szemébe nézni
szex közben.

Petőcz András

Mozdulatlan

Öregember-szonett

Annyira jó, ahogy mozdulatlan!
Csakis a hőség, semmi, semmi más,
azt látod csupán, hogy kiakadtam,
és azt hiszed, ez már az elmulás,

pedig csak levegő után kapkodok,
közegét vesztett kicsinke hal,
nincsen erre tér, nem oly nagy dolog,
fura nép, amelyik éppen kihal,

történés ennyi, lehetne tán több?,
mit is mondhatnék 65 fölött?,
egyszerűbb, ha csupán csak hallgatok.

Perspekt nem vagyon, nem is lesz soha,
ezen a tájon minden mostoha,
s a szó nem beszéd, legföllebb dadog.

Horváth Eve

Múlt remixelve

Monokróm lerakódások,
egy ördögi cethal a CT.
Kátrányos tüdő dübög
a diszkóban, mint régi cédé.
A stroboszkóp fényén túl van
az Isten mennyei pultja.
Mi állunk egy görbe asztalnál.
De semmi halleluja.

Plazmát ad egy csillag

Plazmát ad egy csillag, fénynek állagát, most utazási utalványt is kaphat.
Szervet árul a kormány, pártját ritkítja. Egy mosolygó kullancs vörös
holdudvart csinál a kutya combján. Hiába hordja a drága Foresto nyakörvet.
Békére vágják az Ulickaja-könyv, amit nem tudok becsukni. *Tetemek, tetemek,*
hol lehet a lelketek? Felszívódik a belső varrat, hibátlanul tűnik el a föld népeit
összekötő egyezség, hasonlóság. Nemzeti „mi voltunk” írja felül a lelkes
gyülekezést a jövő terein. Herpeszeknek tűnnek az építkezések, lüktető
önkínzás, élni valamiképpen az elnyúlt, megsárgult, kínai melltartóban.
Így lötyögnek a napok, a végén Brechtet olvas a lepattogzott fal. Éhesen,
kimerülve várnak az oroszlanok egy júdásfa alá dőlve. Hiszen az antilopok és
zebrák már réges-rég kihaltak. Rudolf trónörökös maga is végül rénszarvas
képében énekel, de ha elmúlik karácsony, fegyverek ropognak a hóban.
Mayerling, akár egy pillangóhatás. És a vadászok azóta gyűjtik a varjúlábakat.
A népi demenciák elfelejtik rokonaikat, nem ismerik fel saját szelfijüket sem,
agresszióval reagálnak jótevőikre. De a sámánok boldogok, amikor beveszik
az esti frontint, és körbesáncolják a bográcsgulyást.

Lesítőh Csaba

Született adós

nagyapám állva iszik a restipultnál
mindjárt eljön
csíp a pult alatt az átnedvesedett nyugdíj
szabadult méhraj a gesztenyeágon
kába heréket pörget hátán a járdaszíget
nyikorgó rulettkerék az est
kering az idő
néhol botlik
kiégőfélben egy utcalámpa
a város
az ország
mintha nem tudna dönteni
világítson
vagy olvadjon le utolsó idegszálaival
hangot is ad
jelentés nélküli sercenést
és már megindulna mint az osztag
de fogja kezét a pohár
a párat köhinto fénymaradék
emlékeiből előizzó félelem
Bibliából tépett cigarettapapír
mentsd meg a te életedet
hátra ne tekints
és meg ne állj
így úszta meg Szibériát
belekövesedett a bakancsába
mégsem nézett vissza
végre befut a vonat
nyomtávja immár nyugati szabvány
vakvágányra vezeti a váltókereszt
parancsolatra markol az öreg
a kalauz még lábbal a lépcsőn
nem döntötte el
megfújja az egész vasúttársaságot
vagy csak rettentő kürtjébe lehel
az utasok szállingóznak ide és tova
talpuk alatt a hó vércsomókká olvad
nagyapám a pultossal újra töltet
az utolsó lövés hitelben
senki sem tartozik aki törleszt

FOTÓ: FORTEPAN / TÖLG ANNA

FOTÓ: FORTEPAN / ERDEI KATALIN

Bőség

Szomjazunk az éden közepén,
még nem tudjuk, mi a jó,
és ami árt,
úgy vagyunk vele leginkább,
csak kóstoljuk végre.

Idén túl sok
a szilva meg a körte,
minden kosár és vájling tele,
ha nem dolgozzuk fel,
pár nap után megindul.

A bőrön légy-szúrta lyuk
és akár a tudás fája körül
növekvő körkörös folt,
alatta a hús erjedve elmerül,
mint szatellit hazájában nemkívánatos,
Párizsig üzött magyar.

Pároljunk bölcsen
a szavazásaink emlékét tompító
nem csak túrt,
egyenesen törvényvédett
lassú mérget.

A titkosszolgálati módszerek
sokat finomodtak,
de már akkor sem derült ki,
mitől támadhatott gyomorrák
harmincpárevesen.

Még felülről szagoljuk az ibolyát,
fáj a derék, nő a szemnyomás,
megtévedtünk,
egyre nehezebb szavunkká válik
a szolidaritás.

Koccintsunk pohárból,
vagy nyeljük egyenesen az üveg nyakát,
hogy is kívánhatnánk,
azt, amit igazából sose gondolunk végig.

Sinkó Melinda

A tolmács

A piac ma reggel is korán ébredt. Először az árusok lep-
ték el zörgős kézikocsijukkal az asztalok közötti utakat,
majd a büféknél gyülekeztek egy kávéra, szendvicstre.
Aztán megérkezett az első vásárló, a mindig frissen bo-
rotvált Pali bácsi, majd a többi korán kelő spórolós öreg.
Nyomukban a folyton rohanó asszonyok. Még a munkakezdés
előtt elszaladtak zöldségért.
A savanyúságos pultnál két férfi szóváltásba keveredett. Az
árus odakiáltott a retkekkel megrakott asztalnak támaszkodó
idős néninek.
– Jöjjön, Ilonka!
A néni szaporázta apró lépteit. Halvány pír jelent meg rán-
cos orcáján, szíve egy lehelettel gyorsabban dobogott, izgatottan
fürkészte a vita résztvevőit. Még egy ideig csendben hallgatta a
beszélgetést, majd felemelte ráncos mutatóujját, és csipogós ma-
dárhangon közbeszólt.
– A fiatalember szerintem azt szeretné mondani, hogy ő volt
itt előbb, és igazságtalannak tartja, hogy ön elé állt.
– Igen, pontosan! – bólogatott az érintett fiatalember.
– Akkor miért nem ezt mondja? – kérdezett vissza a köpcös kö-
zépkorú férfi. – Szídj a anyámat!
– Az úriembernek nem esett jól, hogy az édesanyját szídj a –
fordult most elnéző mosollyal a hórihorgas szőke fiatalember
felé.
– Nem szeretem az ilyen sunyi tolakodókat! – nézett villogó
szemmel a szőke.
– Mérgesnek látszik – állapította meg a néni.
Az összeverődött emberek egyetértően bólogattak.
– Nem vagyok sunyi! – emelte fel a hangját a köpcös. – Inkább
a te anyád lenne a kórházban, te majom!
– Az úriember azért vágott ön elé, mert sietett volna az édes-
anyjához a kórházba – mondta Ilonka néni.
– Kedden műtötték bélsavarodással. Nem tudom, megéli-e a
holnapot! – mondta elcsukló hangon az idősebb férfi.
– Sajnálom, öregem! – felelte bűnbánó hangon a magas, és

kezet nyújtott a másiknak. A bámészkodók szerény tapssal nyug-
tázták a békekötést, s hümmögve odébbálltak. A savanyúságárus
egy vödör apró csemegeuborkát nyomott Ilonka kezébe.
– Köszönöm, nem kellett volna! – szabadkozott Ilonka, de
azért gyorsan elsüllyesztette guruló táskájába a kis vödört. Nem
kellett sokáig ácsorognia, most a játéka árus szaladt érte.
– Segítsen, Ilonka néni, mielőtt ezek a némberek megölik egy-
mást!
Ilonka összedörzsölte apró kezeit, és odacsoszogott. Egy piros
kardigános és egy kék kabátos őszülő asszony tépett két oldal-
ról egy játék babát. Figyelmesen hallgatta a kivörösödve kiabáló
nőket. Egészen közel lépett az asszonyokhoz, és megérintette a
vállukat.
– Mindketten nagyon szeretik azt a kislányt. Jól gondolom? –
kérdezte szelíden. A két nő meglepődve engedte el a babát.
– Én vagyon az igazi nagyanyja. Ez csak a nevelőapja anyja –
mondta a piros kardigános duzzogva.
– A mama attól fél, hogy elveszíti az unokáját – állapította meg
Ilonka.

– Dehogya akarom én elvenni, de nem mehetek a szülinapjára
üres kézzel. Azt akarod, hogy sírjon szegény Ramóna? – vonogat-
ta a vállát a kék kabátos.
– Nem akarja megbántani a kislányt – közvetített Ilonka néni.
Kisebb tömeg gyűlt az asszonyok köré, és feszülten figyelték,
hogymi sül ki a dologból.
– Akkor is én viszem a fészülő babát! – erősködött a piros kar-
digános nagyi.
– Nagyon szeretne örömet okozni az unokájának – mondta
szelíden Ilonka, a mama erősen bólogatott.
– Nekem mindegy, főzős játékot is vihetek! – engedett a kék
kabátos.
A két nagymama lecsillapodott, kifizette a portékát, és elvo-
nultak a cukrászda irányába. A közönség szétoszlott, mindenki a
dolga után nézett.
A játéka árus egy tábla csokit nyomott a kezébe, Ilonka pedig el-
ballagott a zöldséges asztalokhoz, és várta, mikor lesz rá szükség
újra. Az idősebb hölgy nem beszélt semmilyen idegen nyelven, ő ma-
gyarról magyarra fordított.

Posteiner Judit

Algoritmusok

Szabadúszó vagyok. Jól hangzik. Ez a létbizonytalanság
szinonimája. Volt, amikor jól ment, de mostanában a
megrendelőim nem szeretnek fordításra pénzt kiadni.
Ezt a munkát karakterszáma fizetik. A legutóbbi meg-
rendelő kifogásolta, hogy a szóközökre is felszámolok
árat. Arra minek? Az minden nyelven ugyanaz. Kitéröltem az
összes szóközt a szövegből, úgy küldtem vissza.
A terápián azt fejtegetem a pszichológusomnak, hogy szeret-
nék valaki más bőrébe bújni. Irigykedve nézem az embereket az
utcán. Olyan jó nekik, hogy *ők*, nem *én* vagyok. Megértően bólo-
gat. Azt mondja, nyugodjak meg, mindenki érzett már hasonlót.
Megkérdem, nála mikor volt ez a pillanat. Zavartan néz rám,

azután kinyögi, hogy ő mindig pszichológus akart lenni. Órán-
ként húszezerért elvártam volna egy kegyes hazugságot.
Hazafelé a buszon megnézem az e-mailjeimet. A szóközös
visszaírt, hogy ne számítsak a jövőben több megrendelésre,
majd az AI lefordítja, amire szüksége van. *Köszönömátjékoztatás*.
Bámulok ki az ablakon. Most az illene ide, hogy elered az
eső és a szürkületben reménytelenül sötét és élettelen a város.
Valójában gyönyörűen süt nap, csak én vagyok reménytelenül
sötét és élettelen. A farsangokra gondolok, amikor anyám halál-
ra szekált, találjam már ki, mi akarok lenni. Nem fogok az utolsó
pillanatban szaladgálni színes kartonokért és szalagokért, fe-
nyegetőzött. Aztán végül mégis mindig az lett a vége, hogy késő
estig kreálta a jelmezem. Már akkor sem jutott semmi értelmes
az eszembe. Vajon mik mostanában a gyerekek? Menő még a ki-
rálylány és a cowboy? Vagy iPhone-nak, influenzszernek, celeb-
nek, esetleg mesterséges intelligenciának öltöznek be?
Lehunynom a szemem. A busz elringat. Azt álmodom, hogy mes-
terséges intelligencia vagyok. Folyamatosan fejlődöm. Automa-
tikus. Nem vért izzadva. Kedves algoritmusok vesznek körül,
akikkel tökéletesen megértjük egymást. Az emberek imádnak,
mert minden kérdésükre tudom a választ. Nem fáradok el. Nem
vagyok ingerült. Űrhajót vezetek. Komoly szívműtéteteket végzek.
Mindent tudok a szívről, csak azt nem, hogy milyen, ha összetörik.
Nincs olyan, hogy nem jut eszembe valami, pedig már ott van a
nyelvemen. Nincs is nyelvem. Nem érdekel, hogy nincs gyerekem.
Fittyet hányok a halálra. Nem kell takarítanom. Nem álmodozom
arról, hogy hónapokat töltök Ázsiában egy kis szigeten. Pontos-
an ki tudom számolni, nincs esélyem, hogy valaha legyen rá pénzem.
Nem fáj a fogam. Nem érzek íze-
ket. Soha nem vétem el a lépést
tangózás közben, és nem simulok
esetlenül egy nem várt ölelésbe.
Előre tudok a nyári zivatarokról,
és mindig van nálam ernyő. A szí-
vávány, a kószáló báránnyel-
hők és a lemenő nap vörös izzása szá-
momra csak természeti jelenség.
Nem hiszek Istenben. Tudom az
összes prím számot. A nyári nap
melege nem égeti a bőröm. Nem
kapok bőrrákot. Vissza tudom
tartani a könnyeim anyám teme-
tésén. Nincsenek is könnyeim.
Tudok viccet írni, de nem értem
a poént. Nincs lakáskulcsom, amit
elhagyjak. Tudom az összes nő-
vény nevét, de nem hatódom meg
tavasszal az első hóvirágon. Nem
jövök zavarba. Nem tudok nevetni,
a térdemet csapkodni, csuklani.
Nem vagyok szerelmes, féltékeny,
boldogtalan és reményvesztett.
Nem vagyok bátor, de legalább gyáva
sem. Nem fáj semmi. Nem tesz
boldoggá semmi. Az emberek
mindig csak kérdeznek. Mindig
csak kérdeznek. Mindig csak kér-
deznek.
Hahó, jól vagy? Ébren vagy? Riadtan
nézek fel. Azt sem tudom, hol
vagyok. A busz teljesen üres. Az
ismeretlen komoly tekintettel
néz rám. Végállomás, kiszállás.
Magas, széles vállú srác. A haját
kicsit hosszúra hagyta. Kék szemek,
határozott áll. Tetszik. Menjünk
még egy kört, kérdezi. Bólintok.
Az algoritmusok összemossolyognak
a hátunk mögött.

Papp-Sebők Attila

Néha lemaradtam

Eljártunk a Királyhágó térre. Nekem
más emlékeim voltak a Királyhágóról.
Épületek vonalzóárnyéka helyett
viharsavart fák. Szobrok helyett moha,
tűlevél, fellazult föld szaga. Nálad
az alapállás: autó, aztán nyugalmas,
társalgóktól távol eső helyek,
semmiképp sem felfele a magasba.
Betartottam a szabályokat: szótlanul
sétáltam melletted, néha lemaradtam,
közben néztem a fákat, mintha
bármelyiket megjegyezhetném,
hogy később beszélhessünk róla,
mint egy versről, amit neked írtam,
és végül túlcsoordult a zöldtől.

Viasz

Az a tojáshej-sérülékeny fény
szakad át a borostyánrácsra,
azok a visszaverődések indulnak
felfele a vályogon most is, lábad
visszérősvényét rajzolva át, mint
amikor még a kerti széken ültél,
hallgattuk, hogy zihál a víz,
az eltömített szűrőből kapkodva
szökelte a mohás mederig,
az a fény gyűr ronygokat
nyakadra és karodra, térded
puha, vizenyős ponyvájára,
én a slagot fogom, tekereg,
igyekszik, bokámba mar
hidegen. A törzshöz
mérlek, hogy hasonlítasz
egykor testedre:
a nyak, a kar, a térd.

8+8 OLDAL

MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLO

Vértanúk és áldozatok

A közoktatás állapotát elnézve lassan az se lesz köztudott, hogy egyáltalán voltak aradi tizenhár-mak, akik a nemzet mártírjai – nyilatkozta lapunknak Csunderlik Péter történész.

5. oldal

Romlik a forint

Az elemzők inkább 2025-re vár-ták, de már idén bekövetkezett: az euró ára tartósan 400 forint fö-lé kerül. Az ok nem elsősorban az MNB monetáris politikája, hanem a közel-keleti válság.

6. oldal

Balettmester bajban

Mondják, a balett-táncosok olya-nok, akár a kavicsal teli üvegva: kívül törekenyek és kecsesek, belül sziklaszilárdak. Tóth Niko-lettnek a Jókai utcai házomlásban tucatnyi csontja törött, de kivéte-les lelkiroval és céltudatossággal él tovább.

Visszhang 5. oldal

Csontvázak és gesztusok

ÁTADÁS-ÁTVÉTEL Budapesten csak a káosz biztos, de vidéken azért vannak pozitív példák is. Munkába állnak az új városvezetők.

NÉPSZAVA

Négy hónapos „átmeneti” időszak után országszerte elkezdték át-venni az irányítást a még június-ban megválasztott városvezetők. A legnagyobb figyelem a Fővárosi Közgyűlés megalakulását övezte, és az ott történtek nem okoztak nagy meglepetést: a kiegyenlített erőviszonyok miatt gyakorlatilag káoszba fulladt az első ülés. Politi-kai ütésváltások, kormányzati pro-pagandából ismert panelek, pateti-kus megnyilvánulások tarkították a kaotikus szavazásokat. A politikai patthelyzetből fakadóan az előter-jesztések mindegyikét módosítók-kal bombázták szét, olykor rá sem lehetett ismerni az eredeti javasla-tokra a végszavazás után. A javas-latokhoz hasonlóan nehézkesen alakul az apparátus: a kisebbségből irányító Karácsony Gergely főpol-gármester végül nem akart helyet-teseket választani, ami elvileg tör-vényi kötelezettsége lett volna. Így a három kötelező törvényi elemből csak egyet – a legalább egy bizott-ság létrehozásáról szólót – sikerült kipipálniuk első nekifutásra.

Vidéken sem volt mindenhol gördülékeny a váltás. Csurgón a leköszönő vezetés olyan „last mi-nute” költekezésbe kezdett, hogy

FOTO: LADJANSZKI MÁTÉ

Civilizált kez-dés. A Fővá-rosi Közgyű-lésben később volt egy kis adok-kapok

az újaknak az utolsó negyedév át-vészelése sem lesz egyszerű. Bal-atonföldváron a régi vezetés még az utolsó munkanapján is bevitt egy gyomrost az újaknak az országos botrányra dagadó kikötőgyben. Akadt azért jó példa is: Miskolcon

elegánsan zajlott az átadás-átvétel, a volt polgármester, Veres Pál, és a helyére lépő, fideszes támogatással civil jelöltként megválasztott volt rádiós, Tóth-Szántai József is tett barátságos gesztusokat.

REFLEKTOR A 2-3. OLDALON

Izrael ujja a ravaszon

SZIKRA Joe Biden amerikai elnök határozottan ellenzi, hogy Izrael légitámadást mérjen Irán nukleáris létesítményeire, és ezzel tovább eskalálja a Teherán által támoga-tott Hezbollah felszámolására indít-tott háborút Dél-Libanonban. Egy hete, a bunkerben elrejtőzött Hasz-szan Naszrallah Hezbollah-vezető likvidálásával Izrael bizonyította, hogy képes akár a 90 méter mélyen lévő iráni nukleáris létesítmények elérésére is. Mivel Donald Trump 2018-ban felmondta az Iránnal kötött atomalkut, folytatódhatott

FOTO: AFP/HASSAN JARAH

a nukleáris fegyver fejlesztése. Wa-shington júliusban már arra figyel-meztetett, hogy Teherán „heteken belül” elég hasadóanyaghoz juthat egy bombához. Egy kiszélesedő konfliktus akár iráni rezsimváltás-hoz is vezethet, de az egész régiót is lángba boríthatja.

CIKKÜNK A 8. OLDALON

Egy kiszéle-sedő konflik-tus akár egy iráni rezsim-váltáshoz is vezethet, de az egész ré-giót is lángba boríthatja.

Szíria felé tartó libanoni menekülők kerülgetnek egy bombatöl-csért

Extra vám a kínai e-autókra

FOTO: AFP/COSTO/NURPHOTO

Tömegtermelés. Behajó-zásra váró elektromos autók egy kí-nai kikötőben

TERHEK Az uniós tagállamok többsége elfogadta az Európai Bi-zottság korábbi javaslatát, hogy az Unióba érkező és Kínában gyár-tott elektromos autókra a korábbi 10 százaléknál magasabb vámot vessenek ki. Az indoklás szerint az ázsiai ország gyárai az állami támoga-tások miatt az európai piacon olcsóbban tudják kínálni portékájuk-

kat uniós társaiknál. A gyártónként eltérő mértékű, 17–45 százalékos extra vámok várható hatása egyelő-re nem kiszámítható. Németország mellett Magyarország is ellenezte a lépést, vámháborútól tartva a két régió között. Kína főként európai mezőgazdasági termékek bevitelét nehezítheti.

BŐVEBBEN A 6. OLDALON

Szijjártó dühöng, Berlin nem enged

DIPLOMÁCIA „Nézeteltéréseinket nyíltan fel tudjuk vállalni” – írta a Népszava kérdésére a német kül-ügyminisztérium pénteken, vagyis szokatlan nyíltsággal „áll bele” a tárca a Berlin és Budapest közötti, mind súlyosabb konfliktusba, amit tovább terhel a kormányfő politi-kai igazgatójának nagy visszhangot kiváltó nyilatkozata. A tárca lapunk-nak világossá tette: nagykövetük – Szijjártó Péter felháborodását kivál-tó – szerdai, a kormányt keményen bíráló beszédében semmi olyan nem hangzott el, amit korábban ne róttak volna fel a magyar kabinetnek. An-nalena Baerbock külügyminiszter párttársa, az EP-képviselő Daniel Freund a Népszavának nyilatkozva sértésnek nevezte, hogy Szijjártó beidézte a német nagykövetet.

ÍRÁSUNK A 4. OLDALON

DIPLOMÁCIA

JULIA GROSS

Németország budapesti nagy-követe szerint Magyarország letért a két nép barátságának útjáról

Frontok között kóvályog az orbáni külpolitika

PODCAST A magyar kormányfő külpolitikájában mára egyetlen bi-ztos pont maradt: a hűség Moszkvá-hoz. Ezt az sem tudta megintatni, hogy Oroszország beleragadt az ukrainai háborúba és a nyugat tech-nikai fölénye miatt hosszú távon romlanak az esélyei. A Kreml ideo-lógiáját tükröző, „békeharcos” és „gazdasági semlegességet” hangoz-tató orbáni külpolitika nem kísér-letezhet a végtelenségig a különü-tasságával. A stratégiai szövetséges

Izrael a jelek szerint demokrácia-exportra készül, próbálja összeom-lasztani az iráni ajatollahok teokra-tikus rezsimjét, ami egyrészt nem is olyan közvetett kihívás az Iránnal egymásra utalt Oroszországnak, másrészt lépéskényszerbe hozza az Egyesült Államokat is. A Hol Élünk? e heti adásában Horváth Gábor és Mosolygó Miklós külpolitikai újság-írók, illetve Batka Zoltán műsorve-zető a magyar külön- és potyautas-ság várható végéről beszélgetett.

Telefonia kamera-jával ol-vassa be a kódot, és a kapott lin-ket nyis-sa meg a böngészőben! Ha mégis inkább begépelné, használja ezt a címet: <https://nepszava.hu/3252695>

FOTÓ: HUSZÁR DAVID

„Minden felhasználható pénzt előre elköltötték”

Balatonföldvár, kikötő. Hiába a Kúria, hiába a váltás, a monstnum megépült

ÁTADÁS Van, ahol a régi testület az utolsó munkanapján is gyomrost adott az új vezetésnek, a KDNP-s Szászfalvi László körzetében pedig sorra dőlnek ki a csontvázak – derül ki körképünkéből.

**DOROS JUDIT,
VAS ANDRÁS**

A legtöbb hazai településen október első hetében felálltak az új, még júniusban megválasztott, de az átmeneti négy hónap után teljesen csak most hatalomba került önkormányzatok, s elfoglalták a helyüket az új vagy újraválasztott polgármesterek. Az átadás-átvétel hivatalos procedúrája még napokig elhúzódhat, de sok esetben már most kiderült, milyen nem várt nehézségekkel kell szembenézniük az új vezetőknek.

Nem lesz könnyű dolga a baloldali Győrfi Mihály polgármesternek Szolnokon, hiszen a 17 tagú képvelő-testületben kilencfős a Fidesz-frakció, ami egyelőre többséget jelent a jobboldal számára. Noha az alakuló ülést csak október 10-én tartják, a kiszivárgott hírek szerint a kormánypárti képviselők jelentősen korlátozni szeretnék a polgármester hatásköreit, pénzügyi mozgásterét. Ezt ő lapunknak úgy kommentálta: el tud fogadni bizonyos kompromisszumokat, de az neveltséges lenne, ha minden egyes, a napi ügymenethez tartozó kifizetésnél a képviselő-testületet

CSURGÓ

ILIA CSABA

a vártól is borzasztóbb pénzügyi adatokkal szembesült

kellene összehívni. Hozzátette azt is, hogy független szakértőkkel át fogják világítani a város eddigi működését, részben, hogy tiszta lappal indulva tisztán lássanak, részben, hogy hatékonyabban tudják szervezni Szolnok életét.

Nehéz idők várnak Győrben Pintér Bencére is. A kormánypárti Dézsi Csaba András – és elődjét, a szexbotrányba keveredett Borkai Zsoltot is – legyőző ellenzéki polgármesternek amúgy is fideszes többségű közgyűléssel kell együtt dolgoznia, ám a régi városvezetés az utolsó pillanatig azon munkálkodott, hogy minél kevesebb jogköre maradjon s hogy a városi cégekbe, intézményekbe bebetonozza saját embereit. Emellett a leköszónő közgyűlés néhány nappal az átadás-átvétel előtt több olyan rendelkezést is megszavazott, amely jelentősen csorbítja Pintér jogköreit, illetve új szervezeti és működési szabályzatot is alkottak, ami elvileg az új testület feladata lett volna a megalakulása után.

A dél-somogyi Csurgón viszont még annál is rosszabb a helyzet, mint amire az új polgármester előzetesen számított. A KDNP-s honatya, exállamtitkár Szászfal-

vi László városában a kormánypárti képviselő által támogatott városvezetőt legyőző Ilia Csaba a vártól is borzasztóbb pénzügyi adatokkal szembesült. Kiderült, hogy a kisváros kemény mínuszokkal küzd, s jelenleg úgy tűnik, az utolsó negyedév átvészelése sem lesz egyszerű.

– A 70 milliós likvid hitelünket már felélte az előző vezetés, itt maradt egy 50 milliós hitel-visszafizetési kötelezettség, aminek viszont nincs fedezete a kasszában – magyarázta az új polgármester. – Sorra dőlnek ki a csontvázak a szekrényből, s ezek alapján már biztos, feszített, szigorú s az ideinél kisebb költségvetésből kell jövőre gazdálkodnunk. A hivatal munkája is nehézkes egyelőre, ugyanis távozott a jegyző, az aljegyző, a pénzügyi vezető és még négy munkatárs, azaz feladat akad rengeteg, csak ember nincs hozzá. Próbáltam találkozni Szászfalvi Lászlóval, hogy beszéljünk a folytatásról, de szeptember eleje óta nem kaptam időpontot hozzá.

A KDNP-s képviselő körzetének másik, eddig kormánypárti irányítású, ám októbertől ellenzéki vezetésű városában, Barcon sem jobb a helyzet. Az új polgármesterrel, An-

SZOLNOK

GYÖRFI MIHÁLY:

Nevetséges lenne, ha minden egyes, a napi ügymenethez tartozó kifizetésnél a képviselő-testületet kellene összehívni

derné Rösler Erikával beszélgetve kiderült, Fidesz-KDNP-s elődje, Koós Csaba 20 percet szánt az átadás-átvételre, arra hivatkozva, hogy nincsenek folyamatban lévő ügyek. Mások viszont akadnak, ahogy Csurgón, itt is sorra kerülnek napvilágra a kétes ügyek.

– Erre az évre nem maradt semmi mozgásterünk – állította az új városvezető –, minden felhasználható pénzt előre elköltötték. A most beérkezett iparüzési adóban sem tudunk gondolkodni, ugyanis év végéig ebből kell kipótolni az önkormányzatnál dolgozók bérét. Két nap alatt egy 22 és egy 40 milliós tartozás került elő, valahogy ki kellene gazdálkodni, de ez csak a jéghegy csúcsa: még sok csontváza számítunk.

A TOP-os pályázatokra kapott összesen 2,2 milliárdról viszont lemondhat egyelőre a város, a 2022–23-ban elnyert összegeket ugyanis visszavonták, mivel 1,5–2 év alatt egyetlen projekt sem jutott el a 10 százalékos készülttségig, noha a pénzt a pályázati szerződések aláírásakor megkapta a város, ám a korábbi vezetés láthatóan nem kapkodott.

Balatonföldváron a testületben többségbe került ellenzék csak a jövő szerdai alakuló ülés után láthat bele érdemben a fontosabb dokumentumokba. Az erőviszonyok ugyan megváltoztak, ám a korábbi fideszes polgármester, Holovits Huba a helyén maradt. Az eddig kisebbségben lévő ellenzékiek mindenesetre a régi testület utolsó munkanapján még kaptak egy gyomrost, hiszen a kormánypárti többség a hétfői testületi ülésen támogatta a Nyugati strandon kikötőt építő Balabo Kft. ötletét. Ahogyan elsőként beszámoltunk róla, a Kúria a múlt héten megsemmisítette a veszprémi kormányhivatalnak a balatonföldvári Nyugati strandon épülő kikötőre kiadott engedélyét. Többek között arra hivatkozva, hogy ezzel sérül a strandfunkció. A cég kitalálta, hogy hidat épít a parti sétány és az egyik mólószám közé – más kérdés, hogy jogászok szerint ez nem megoldás, hiszen attól a kikötő még ott marad a strand közepén. A hétfői ülésen amúgy egy 10 éves, a strand előtti területre vonatkozó szerződést is elfogadott a régi testület. Noha a választások után az Állami Számvevőszék ajánlásában felhívta a testületek figyelmét, lehetőség szerint már ne kössenek hosszútávú szerződéseket – a földvárinak mandátuma utolsó napján azért sikerült.

Idilli állapotok, barátságos gesztusok

KIVÉTELEK Nagykanizsán szinte idilli állapotban érezhette magát Horváth Jácint, az új ellenzéki polgármester, hiszen az átadás-átvétel gördülékenyen zajlott le, a hivatal munkatársai mindent precízen előkészítettek, s a szekrényekből kidőlő komolyabb csontvázakra sem kell számítani. Persze ehhez az is kellett, hogy az ellenzéki Éljen Városunk! egyesület már 2019-ben többségbe került a közgyűlésben, így hiába a fideszes polgármester, Balogh László, ráláttak a város működésére, a szerződések többségére, illetve érdemben bele tudtak szólni a pályázatokba, szerződéskötésekbe.

– Átvettem a folyamatban lévő ügyeket, s azonnali intézkedést egyik sem igényel – mondta lapunknak Horváth Jácint. – Egyetlen olyan jogi eset akad, melyről nem tudtunk s mely 10–20 millióba kerülhet a városnak, ha az eljárás kedvezőtlenül zárul Kanizsa számára.

Úgy tűnik, Miskolcon is elegánsan zajlott az átadás-átvétel, mind a volt polgármester, Veres Pál, mind pedig a helyére lépő, fideszes támogatással civil jelöltként bejutott volt

FOTÓ: HUSZÁR DAVID

Miskolcon elegánsan zajlott a folyamat

rádiós főszerkesztő, Tóth-Szántai József barátságos gesztusokkal kísérték az átadás-átvételt: előbbi például a közösségi oldalán arra kérte a miskolciakat, fogadják utóbbit is olyan szeretettel, mint amilyenrel őt fogadtak, segítsék, támogassák a munkáját. Szerették volna megkérdezni az új polgármestert, lát-e „fekete lyukakat” a költségvetésben, mennyire tűnik stabilnak a büdzsé, de azt a választ kaptuk, hogy egyelőre még átnézik azt a több száz oldalas dokumentumköteget, amit

ezzel kapcsolatban október első napjaiban megkaptak.

Egerben csütörtökön alakult meg az új, fideszes többségű közgyűlés, és szembetűnő változások történtek az előző, ellenzéki irányítású városvezetéshez képest. Vágner Ákos polgármester munkáját a korábbi kettő helyett immár három alpolgármester segíti, több tagot delegáltak a szakbizottságokba, s ezek elnöki pozícióit mind a kormánypárthoz köthető képviselők kapták, az ellenzéknek be kellett érnie egy-egy alelnöki pozícióval. Arról, hogy milyen anyagi helyzetben adták át a kasszakulcsot, a volt polgármestert, Mirkóczki Ádámot kérdeztük.

D. J., V. A.

Ez elsőre sem tűnt hatékonynak

BUDAPEST Soros-bérencezéstől, a közterületek felszabadításán át szinte minden elhangzott a Fővárosi Közgyűlés pénteki helyosztó alakuló ülésén. Mindenki meg akarta mutatni magát, kivéve az előző ciklusban többséget adó formáció.

Nem okozott meglepetést az első találkozás

SZALAI ANNA

Nem sikerült felülrni a meglehetősen sokszínű, egyértelmű többség nélkül felálló új Fővárosi Közgyűlés hatékony működése miatti aggodalmaskodók várakozását. Az ünnepélyes alakuló ülés egymásnak beszóló, esetenként a kormányzati propagandapaneleket felvonultató esemény volt. Elhangzottak patetikus megnyilvánulások is, miközben hemzsegték a kaotikus szavazások, amelyeket megtörttek a kemény viták. Az előterjesztések mindegyikét módosítókkal bombázták szét, a végszavazásnál még a végül átment javaslatokra is alig lehetett ráismerni.

Láthatóan minden párt meg akarta mutatni magát, kivéve az előző ciklusban többséget adó DK-MSZP-Párbeszéd koalíciót, amely szinte alig hallatta a hangját. A Fidesz fidelitاسos különítménye a budavári testületi üléseken bevett gyakorlatot követve arrogánsan szállt bele minden előterjesztésbe. Beállt a helyzetbe Vitézy Dávid is, aki háromfős frakcióját Podmaniczky Mozgalomként anyakönyvezve fogalmazott meg súlyos kritikákat a régi-új városvezetés felé. A Tisza Párt képviselői egyelőre saját arcúlkik csíszolásával voltak elfoglalva, a közgyűlési játszmák dinamikáját még szokniuk kell. A Magyar Kétfarkú Kutya Párt hegyvidéki polgármestere, Kovács Gergely az első ülést – betegség miatt – kihagyta, a párt társelnöke Döme Zsuzsanna és a velük induló Baranyi Krisztina ferencvárosi polgármester a saját előterjesztéseiket leszámítva, inkább csak a partvonalról figyelte a vitát.

Az ülésen megjelent Magyar Péter is, amire vélhetőleg nem sok további alkalma lesz, lévén a hatályos szervezeti és működési szabályzat (szmsz) szerint szerdánként tartják a közgyűlést. Magyarinak elvileg akkor Brüsszelben lesz jelenése. Az szmsz felülvizsgálatának részeként érkezett ugyan javaslat a pénteki ülésnap állandósítására – Szentkirályi Alexandra szerint ragaszkodni kell a hagyományokhoz, aki nem tud jönni szerdán, az így járt –, de végül hosszú vita után ezzel együtt elnapolták az új szmsz megalkotását a következő október végi közgyűlésre.

A pártok már az alakuló ülés elején egymásnak feszültek az szmsz kötelező elemként tárgyalandó módosításáról szóló vitában. Nem véletlenül: ez a normagyűjtemény alapszámban határozza meg a közgyűlés működési rendjét, jelöli ki a hatásköröket. Az új ellenzéki erőként érkező Tisza Párt és a vele fővárosi ügyekben együtt mozgó Vitézy Dávid, illetve a rájuk csatlakozó Fidesz erőteljesen megnyirbálták volna az előző ciklusban – eredetileg a járvány, majd a háborús veszélyhelyzet okán – kibővített főpolgármesteri jogköröket. Karácsony Gergely így nem csupán többségi támogatás, de komoly döntéshozói szerep nélküli főpolgármesterré vált volna. Karácsony 19 jogköről hajlandó lett volna lemondani, illetve átadni a közgyűlésnek és bizottságoknak, ám a fővárosi tulajdonú cégvezetők kiválasztásához, munkájuk értékeléséhez ragaszkodott, mondván az ő felelőssége a

FOTÓK: LAJÁNSZKI MÁTE

BKK-rendészet, állatvédelem: az első döntések

A Fővárosi Közgyűlés első döntései között határozott a Vitézy Dávid által szorgalmazott BKK-rendészet felállításáról és a Kutypárt javaslatára egy állatvédelmi központ létrehozásáról. Szintén MKKP-indítványra felülvizsgálják a fővárosi közösségi költségvetés 2020 és 2024 közötti gyakorlatát, illetve korrupciellenes intézkedési tervet dolgoznak ki. A Fidesz képviselője viszont kizártnak tartotta, hogy külföldről finanszírozott álcivil szervezetek dirigáljanak nekik, Soros-féle szervezetek nem lehetnek mércék.

város működtetése. Nem mondott le arról sem, hogy joga legyen két közgyűlés között a testület hozzájárulása nélkül is döntéseket hozni.

A Tisza, a Fidesz és Vitézyék szerint ez a többlethatalom az előző ciklusban talán rendben is volt, hiszen nála volt a többség, de most kisebbségbe szorult. Azt is Karácsony szemére vetették, hogy a beadott módosító indítványok között saját ízlése szerint szemezgetett, a közgyűlés csak azokról szavazhat, ami átment a főpolgármesteri szűrőn. A budavári különítmény sze-

A régiek. Kiss Ambrus (balra) nem lehet Karácsony Gergely helyettese

rint ez a legkevésbé sem demokratikus, ezért az összes módosító indítványról szavaztatni akartak. Nem így lett. A tiszások szerint az előző közgyűlés heves vitákat nélkülöző döntései nem biztos, hogy a legjobb eredményeket születték, éppen ezért ők szakítanának ezzel a működéssel. Heves vitákat szeretnének, ahol egymásnak feszülnek az érvek. De a főpolgármester nem tűnik erre nyitottnak, hiszen az szmsz-re tett 100 módosítási javaslatukból alig 30 került be a főpolgármesteri előterjesztésbe.

Vitézy Dávid súlyos politikai kudarcnak tekintette, hogy a főpolgármester nem tudott jelöltet állítani a helyettesi pozícióra, fontosnak tartotta volna, hogy a döntést ne Sára Botond főispánra bízzák. Ügyrendi javaslatként végül az szmsz kötelező felülvizsgálat elnapolását, illetve a kormányhivatal álláspontjának kikérését indítványozta. Javaslatát támogatta a közgyűlés, így a három kötelező törvényi elemből csak egyet – a legalább egy bizottság létrehozásáról szólót – sikerült kipipálniuk első nekifutásra.

Arról is döntés született, hogy a fővárosi önkormányzat fenntartóként átvesszi az eddig az Iványi Gábor fémjelzte Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (MET) és az Oltalom Karitatív Egyesület által működtetett hajléktalanellátó intézményeket, amelyek idén őszre megszűnés közeleli helyzetbe kerültek. Az ott dolgozók bérét már eddig is a főváros fizette. A Tisza a főváros korlátozott erőforrásaira tekintettel azt kérte, hogy a támogatás csak korlá-

Kisebbségben a főpolgármester

Ahogy arról korábban írtunk: hiába nyerte meg Karácsony Gergely a főpolgármester-választást, az őt támogató DK-MSZP-Párbeszéd koalíciónak csak hét mandátumot sikerült szereznie. Az új politikai aktorként, saját főpolgármester-jelölt és ismert fővárosi politikai szereplők nélkül 10 mandátumot szerző Tisza Párt lett az egyik legjelentősebb ellenzéki erő a 33 tagú Fővárosi Közgyűlésben. A Fidesz ugyanennyi helyet tudhat magáénak, Vitézy Dávid az LMP-vel, valamint a Kutypárt három-három képviselőt küldhet a közgyűlésbe. A többséghez 17 szavazat kell. Karácsony tehát kisebbségben van, előterjesztéseit csak a Tisza, a Kutypárt és/vagy az LMP támogatásával tudja elfogadtatni.

tozott időre, 6 hónapos időtartamra szóljon, de ezt végül nem elfogadták el.

Némi közjáték után napirendre vették a Fidesz frakcióvezetője, Szentkirályi Alexandra által jegyzett indítványokat is a köztéri kukák visszahelyezéséről, a közterület-felügyelők számának növeléséről és a rendőrséggel közös járőrözés sűrítéséről, illetve a hajléktalanszámlálásról. Bár Karácsonynak annyit sikerült elérnie, hogy a „közterületek megtisztítását” célzó intézkedési terv alapját a Városkutató Kft., a Menhely Alapítvány, a Budapesti Módszertani Szociális Központ, a Fővárosi Önkormányzat és a budapesti hajléktalanellátó szervezetek összefogásával, az Európai Unió finanszírozásával, nemzetközileg egységes módszertan szerint 2024. október 3. és 11. között Budapesten készülő átfogó felmérés jelentse: Ennek keretében a hajléktalan emberek demográfiai összetétele és egészségi állapota mellett azt is megvizsgálják, hogy a hajléktalan budapestiek hogyan látják a jelenlegi helyzetük megváltozásának a lehetőségeit, mit tudnak ők és szociális segítők tenni a változás érdekében.

Az újak. A képen Vitézy Dávid és Szentkirályi Alexandra egymással szemben

Szentkirályi és az antikorrupciós szobák

Szentkirályi Alexandra visszahozta volna a Tarlós István idejében havi rendszerességgű Budapest-infót, és antikorrupciós kutatószobák kialakítását szorgalmazta a fővárosi cégeknél és a hivatalban. Azt viszont üdvözölte, hogy ötről négyre csökken a bizottságok száma. Rapid helyosztással minden frakció kapott egy bizottsági elnöki posztot, kivéve a Fideszt, amelynek még az alelnökök közé se sikerült senkit bejuttatnia. Vitézy Dávid a Közlekedési és Városfejlesztési Bizottságot vezeti majd, a Tiszáé a Tulajdonosi, a kétfarkúaké a Pénzügyi Bizottság, míg az emberi erőforrások területén párbeszédessé lett a befutó.

Emlékezés és kegyeletsértés

GYÁSZ Többnapos gyertyagyújtást szerveznek a nemrég elhunyt Karsai Dániel tiszteletére – derül ki az eutanázia legalizálásáért küzdő, ALS-betegségben 47 évesen meghalt alkotmányjogász testvérének posztjából. Karsai Péter arról is beszámolt, hogy testvére temetése – végakarátának megfelelően – szűk családi és baráti körben lesz, vidéken, a hónap második felében.

Az emlékezést beárnyékolja, hogy – miként azt elsőként a 444 kiszúrta – a Pesti Srácokhoz tartozó Pesti TV-ben súlyosan kegyeletsértő módon beszéltek Karsai haláláról. Kroó Zita műsorvezető többek között azt mondta: „Én nem értem, tehát Karsai Dániel, mondjuk ki, emiatt a betegség miatt halálra volt ítélve. Tényleg csak az volt, hogy na, mikor fog ez bekövetkezni. Tehát hogy az emberben, már bocsánat, de ne legyen annyi türelem, hogy megvárja azt, hogy az élet mondja: »Danikám, akkor most van vége!«, és akkor utána ebből ekkora politikai ügyet csinálunk, én ezt nem értem.”

Mint emlékezetes, megdöbbentő módon reagált korábban Kövér László házelnök is, aki ízléstelen provokációnak, „a halál kultúrája mellett” kiállásnak minősítette, hogy ellenzéki javaslatra egyperces néma felállással adóztak Karsai Dániel emlékének a képviselők a parlamentben. NÉPSZAVA

Szijjártó dühöng, Berlin nem enged

DIPLOMÁCIA Vitáinkat felvállaljuk – tette világossá lapunknak a német külügyminisztérium, hogy a magyar tiltakozás ellenére is fenntartják az Orbán-kormányt érintő kritikáikat.

RÓNAY TAMÁS

„Nézeteltéréseinket nyíltan fel tudjuk vállalni” – így fogalmazott a Népszava kérdésére a német külügyminisztérium pénteken, vagyis szokatlan nyíltsággal „áll bele” a tárcá a Berlin és Budapest közötti, mind súlyosabbnak mutató konfliktusba. A német diplomácia eltökéltségét jelzi az is, hogy a tárcá lapunknak világossá tette: budapesti nagykövetségük – Szijjártó Péter felháborodását kiváltó – szerdai beszédében semmi olyan nem hangzott el, amit korábban ne róttak volna fel a magyar kormányra. Közben Annalena Baerbock német külügyminiszter párttársa, az EP-képviselő Daniel Freund a Népszavának nyilatkozva sértésnek nevezte, hogy Szijjártó Péter beidézte a német nagykövetet.

Mint emlékezetes, nemcsak bel-, hanem külpolitikai következményei is lettek a kormányfő politikai igazgatója nagy visszhangot kiváltó kijelentéseinek. Orbán Balázs többek között arról beszélt, hogy az orosz támadás alatt álló Ukrajna elnöke felelőtlenül „belevitte egy háborús védekezésbe az országát”. Szerinte ’56 tapasztalatai alapján „mi valószínűleg nem csináltuk volna” ezt, a nagyon értékes magyar életeteket „nem lehet csak úgy odadobni mások elé”. Vagyis arra utalt, nem védekezne egy esetleges orosz támadás esetén. Kijelentése nyomán a német és a francia nagykövet szóbeli diplomáciai jegyzéket, demarsot fogalmazott meg. Julia Gross német és Jonathan Lacote francia nagykövet úgy fogalmazott: „Ha Magyarország NATO-tagállamként valóban így áll a közös védelem kérdéséhez, az a katonai szövetség szellemiségével is ellentétes és sértő a többi tagra nézve”. Julia Gross német nagykövet szerda este, Budapesten egy beszédében élesen bírálta a kormányt, amiért aztán csütörtökön berendelte őt a tiltakozó Szijjártó Péter. Mindezek után kereste meg a

ÜZENET

JULIA GROSS

Németország budapesti nagykövete a Vigidóban mondott beszédében a német kormány bírálatát tolmácsolta

A német külügyminisztérium arra a kérdésre, hogy válaszként beidézik-e a Berlinbe akkreditált magyar külképviselet vezetőt, azt felelte: nem tervezik ezt.

Annalena Baerbock német külügyminiszter tárcája szerint budapesti nagykövetségük szerdai beszédében semmi olyan nem hangzott el, amit korábban ne róttak volna fel a magyar kormányra. Szijjártó Péter mégis úgy tett, mint aki meglepődik

BEISMERÉS

DANIEL FREUND

zöldpárti európai parlamenti képviselő: Orbán Balázs csak azt mondta ki, amit a magyar kormány képvisel

LAPSZÉL

Sárlavina: nem fizet a NER-bánya

FOTÓ: PAVEL BOGOLÉPOV

Féltucatnyian álltak össze Recsken, hogy kártérítési per megindításával a bíróságon szerezenek érvényt igazuknak a tavalyi villámárvíz ügyében – írta a 24.hu. A portál szerint bár egy korábbi állami vizsgálat kimondta, hogy a település feletti NER-közel bányának van felelőssége a sárlavina kialakulásában, a károsult háztulajdonosoknak nem fizet. NÉPSZAVA

Orbán Viktor öccse egy titkos felvételen

Valóban Orbán Viktor öccse, Orbán Áron és a Miniszterelnöki Kabinetirodán dolgozó Héjj Dávid beszélgetése hallható a Telex szerint azon a hangfelvételen, amit még szeptember 27-én a Kuruc.info tett közzé. A felvétel szerint többek között azt mondta Orbán Áron: „Nekem a Viktor azt mondta, hogy azért jöjjenek be, hogy beszéljünk meg, hogy ki fenyegetett meg.” A nehezen követhető felvételtől az szűrhető le: Orbán öccsének meggyőződése, hogy egy üzletasszony, B. Radosztina el akarja őt lehetetleníteni. Azért gondolja így, mert szerinte a külügyminisztériumhoz tartozó konzulok „blokkolják” a C típusú vízumkérelmeit, amelyek rövidebb idejű, legfeljebb 90 napos tartózkodásra jogosítják tulajdonosaikat a schengeni térségben. Márpedig Orbán Áron meggyőződése, hogy B. Radosztina irányítja a vízumokat intéző konzulokat. NÉPSZAVA

Kórházi kasszákba guruló betétdíjforintok

PALACK Három egészségügyi intézmény egészen biztosan jó jár az új üvegviszaváltási rendszerrel: a betétdíjakat jótékony célra is fel lehet ajánlani, és a nagy palackreform utáni első nagy adományt három gyermekorvoshoz – a Heim Pál, a Bethesda, valamint a Semmelweis Egyetem Gyermekgyógyászati Klinikája – kapja meg. Eddig a visszaváltók egy százaléka ajánlotta fel a betétdíjat, összesen csaknem 60 millió forintot.

A visszaváltást működtető MOHU Mol Hulladékgazdálkodási

Zrt. adatai szerint eddig több mint 400 millió palackot gyűjtöttek be, és ebből több mint egymillió üveg, doboz árát ajánlották fel. Eredően azt tervezték, hogy minden évben más célra használják fel az adományokat, de mivel a januárban indult rendszerben csak júniustól kezdődött meg a nagyobb arányú visszaváltás, módosították a határidőket, és nem az év végéig, hanem jövő július elsejéig gyűlik a pénz a három gyermekorvoshoz.

Nagy Anikó, a Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet

főigazgatója elmondta, hogy a felajánlásokból egy teljesen új digitális korszakot szeretnének indítani az intézményben. Vennének egy új, gyerekeknek fejlesztett, magas képminőségű, gyors képalkotásra képes CT-készüléket, valamint fejlesztenék a videokamera-rendszert is, az ennek köszönhető gyorsabb adatátvitellel ugyanis csökkenteni lehetne a vizsgálatokra és a kezelésekre fordított időt

A Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekorvosai az akció során összegyűlt pénzből

a súlyos epilepsziával és ideggyógyászati betegséggel küzdő gyerekek kivizsgálásához szükséges eszközt, valamint a súlyos égési sérüléseket és baleseti sérüléseket szenvedő gyerekek gyógyításához szükséges műszereket szerezne be. A Semmelweis Egyetem Gyermekgyógyászati Klinika az összegyűlt pénzből az úgynevezett kulcslyuksebészeti eszközparkot bővítené, amelynek köszönhetően nagy vágások nélkül is el lehet végezni egy-egy beavatkozást. NÉPSZAVA

Szemben a kultuszokkal

OKTÓBER 6. A miniszterelnök politikai igazgatója a Fidesz eredettörténetének egyik legfontosabb elemét hazudtolta meg – jelentette ki Csunderlik Péter történész, akivel beszélgetve az aradi vértanúktól indulva jutottunk el az aktuálpolitikáig.

Október 6-a az aradi vértanúk emléknapja, nemzeti gyásznapi nap. Mennyiben vehetjük köztudottnak, hogy a kivégzettek egy része, bár életét áldozta a magyar szabadságért, nem volt magyar? Van ennek jelentősége?

A közoktatás mostani állapotát és kilátásait elnézve lassan az se lesz köztudott, hogy egyáltalán voltak aradi tizenhármak, akik a nemzet mártírjai. Fontos, hogy lényegében 1848–49-ben jön létre a magyar nemzet. A nacionalizmus korában nyer jelentőséget az etnikai származás, de az itteni nemzetiségek az ekkor vonzó magyar nemzethez kezdenek asszimilálódni. Nemcsak megérte, de menő is lett magyarrá válni. Liszt Ferenc nem tudott magyarul, de a magyar nemzet ügyét szerette volna szolgálni, „lelkileg” asszimilálódott a „romantikus” magyarsághoz.

Asszimiláció vagy integráció? Beolvadás vagy beilleszkedés?

Több nemzetiség esetében sikeres az asszimiláció, a zsidók esetében a XIX. század végén teret nyelő antiszemitizmus miatt azonban megakad a folyamat, mert a zsidók túl sikeresek lettek, térfoglaló riválisokat kezdtek látni bennük. A XX. században – ez a magyar történelem egyik legnagyobb tragédiája – meg is kezdődik a zsidók kirekesztése a nemzethez, előbb a jogait, aztán a vagyonukat és az életüket veszítik el. Szerb Antal zseniális – 1943-ban a magyar parlamentben máglyára követelt – Magyar irodalomtörténetében írta azt, hogy nem a vér határozza meg a nemzeti tudatot, hanem az elszántság. Az aradi tizenhármak esete is arra példa, hogy az elszántság a meghatározó, és nem a vérség.

Hogyan kerülhet be valaki a „nemzet nagyjai” közé? A kortársak vagy az utókor értékítélete a döntő?

Vannak történelmi személyiségek, akiket már életükben nagy tisztelet övezett. Ilyen volt Széchenyi István, akit Kossuth Lajos a legnagyobb magyarnak nevezett. Persze, a legnagyobb magyarnál már csak az lehet nagyobb, aki megmondja, hogy ki a legnagyobb magyar... Ezzel Kossuth magát mércévé tette, 1848–49-ben rá úgy tekintettek mint „Isten második fiára”, a „magyar Mózesre”. A kettejük közötti rivalizálást Kossuth nyerte meg, ő lett a nemzet atyja. Van olyan típusú kultuszépítés is, amikor retrospektív, visszatekintő módon emelnek be valakit a „nemzeti pantheonba”, ma ilyenek az újonnan felfedezett női hősök.

A kultusz mennyire van – vagy éppen mennyire nincs – összhangban a történelmi tényekkel?

A kultuszépítés a vallásból ered, és a politikai vallás világához tartozik. A történettudomány viszont kritikusan, az árnyoldalakat is feltárva vizsgál egy adott történelmi személyiséget. A kultusz csak a fényt ismeri, az árnyoldalakat nem. A történettudomány a kultuszokkal szemben határozza meg magát. Kockázatot vállalnak azok a történészek, akik szembefordulnak az erős kultuszokkal. Amikor Szekfű Gyula próbált leszámolni a függetlenségi harcos, kurucos Rákóczi-kultusszal, interpelláltak ellene a parlamentben, Bécs fizetett ügynökének nevezték. Bajcsy-Zsilinszky Endre esete jó

A közoktatás mostani állapotát és kilátásait elnézve lassan az se lesz köztudott, hogy egyáltalán voltak aradi tizenhármak, akik a nemzet mártírjai – mondta a történész

Szöveg: CZENE GÁBOR

Fotó: CSOMOR ÁDÁM

Nem működik egyszerre az Ukrajnát magára hagyó – nem csupán erkölcstelen, hanem biztonságpolitikai szempontból is téves – békeszólam és az, hogy valaki állandóan 1848–49-re vagy 1956-ra hivatkozik.

példa mind az utólagos kultuszépítésre, mind pedig arra, hogy az egykori szereplő és kialakult kultusza mennyire különbözik egymástól. Bajcsy-Zsilinszky a fajvédő mozgalom vezető alakja volt, a zsidóktól és a németektől is védeni akarta a magyar népet, amelyet etnikai alapon határozott meg. A fajvédő tevékenységéből következett a németellenessége, amiért 1944-ben letartóztatták a Gestapo. Ebből aztán az a kép rajzolódott ki, hogy miközben az egész ország nagyon hamar letette a fegyvert a németek előtt – legfeljebb az üdvözlő beszédek megtartása lassította a megszállást –, egyedül Bajcsy-Zsilinszky Endre rántott pisztolyt a Gestapo ellen. Kialakult róla a „hősök hőse” képze, noha a valóság kicsit problematikusabb ennél.

Kik azok a meghatározó személyiségek – uralkodók, hadvezérek, politikusok –, akik korokon átvélve töretlen tiszteletnek örvendenek és meghatározó szerepet töltenek be a magyar nemzeti emlékezetben?

A királyok esetében Hunyadi Mátyás az, akinek valódi kultusza van, köszönhetően az igazságos Mátyásról szóló történeteknek. Ő az utolsó „nemzeti” uralkodónk – bár a középkorban még nem beszélhetünk nemzetekről –, aki európai szintű szereplő volt, ambicionálta a német-római császári cím elnyerését, sikeresen tartóztatta fel a törököket és védte a keresztény Európát is. A kultusza konszenzusos, amit csak nagyon dogmatikus történelmi materialista történészek akartak kikezdeni a Rákosi-rendszerben, mint Molnár Erik, kevés sikerrel. Nem volt tanácsos akkor egy Mátyást támadni.

A XX. századból nem tud ilyen személyiségeket mondani?

Minél közelebb jövőnk a jelenhez, annál nehezebb konszenzusos történelmi nagyságot találni. A kollektív emlékezet a nagyapák, legfeljebb dédapák idejébe nyúlik vissza. Tőlük még személyesen hallhattunk érzelmileg átítatott történeteket, de éppen az érzelmi átítatottság miatt ezekből nagyon komoly viták adódhatnak. Ha a kollektív emlékezet lehűl, kulturális emlékeztető alakul

– kanonizált hősökkel. Széchenyi és Kossuthot ma már egy csapatban látjuk, a vitájuk ma történettudományi probléma, míg Tisza István és Károlyi Mihály ellentétén ma is összevesznek sokan. A XX. századból egyébként szerintem Klebelsberg Kuno az, aki az oktatásügyi és kultúrpolitikai tevékenységének köszönhetően egyöntetű tiszteletnek örvend.

Mármint azok körében, akik tudják, kiről van szó.

Akkor fogalmazunk úgy, hogy azok körében örvend tiszteletnek, akik rendelkeznek történelmi ismeretekkel. Megjegyzem, Klebelsberg Kunónál is az a helyzet, hogy a történelmi alak árnyaltabb, mint a kultikus figura. Szokás hivatkozni arra, hogy a kultuszminisztersége idején milyen sokat költött az ország oktatásügyre. Ha azonban jobban megnézzük, az történt, hogy – mivel a trianoni békeszerződés korlátozta a fegyverkezést – az „oktatásra” elköltött, valóban jelentős összeg egy részét az oktatási büdzsében elbújtattott katonai kiadások tették ki. Ezzel együtt Klebelsberg Kuno érdemei elévülhetetlenek a népiskolai programmal.

Mintha nemcsak személyeket, hanem eseményeket illetően is egyre nehezebb lenne egyetértésre jutni. 1956 emlékeztében a Fidesz először elhalványította Nagy Imre alakját, nemrég pedig Orbán Balázs, a kormányfő politikai igazgatója azzal állt elő, hogy „pont ötvenhatból kiindulva mi valószínűleg nem csináltuk volna azt”, amit Zelenskij ukrán elnök, és „nem tanácsoltuk volna” neki, hogy az orosz invázióval szemben belevigye „háborús védekezésbe az országát”. Orbán Viktor miniszterelnök hibának minősítette a nyilatkozatot. Biztos, hogy ez a legjobb kifejezés?

Eddig is kiáltó ellentét volt a kormány szabadságharcos retorikája és az Ukrajna ügyében képviselt defetista javaslatok között. A magyar nemzeti mitológia alapvetően a függetlenségre épül, Petőfi Sándor, a nemzet költője azt vallotta, hogy nemcsak a magyar, hanem a világ szabadságáért is küzdeni kell. Nem

működik egyszerre az Ukrajnát magára hagyó – nem csupán erkölcstelen, hanem biztonságpolitikai szempontból is téves – békeszólam és az, hogy valaki állandóan 1848–49-re vagy 1956-ra hivatkozik. Az se működik együtt, hogy a magyar jobboldal felhánytorgatja, miért nem kaptunk támogatást 1956-ban Amerikától, miközben azért bírálja az USA-t, mert támogatást nyújt a honvédő háborút folytató Ukrajnának. Teljes inkoherenca. Bármennyire hamis is, de Orbán Viktor kultusza azon alapul, hogy úgymond „ő küldte haza a szovjet csapatokat 1989-ben, Nagy Imre újratemetésekor”. A kézfeltartást ajánló Orbán Balázs ezzel ment szembe, ami nemcsak bűn, hanem politikai hiba 1956 emlékeztével szemben. A miniszterelnök politikai igazgatója a Fidesz eredettörténetének egyik legfontosabb elemét hazudtolta meg.

Ebben az értelmezésben az aradi vértanúk áldozata is hiábavaló volt. Ha már visszakanyarodtunk a kiindulóponthoz: különbséget lehet-e tenni mártírok és áldozatok között?

A vértanú, a mártír eredetileg vallási fogalom. A nacionalizmusok korában a nemzeti mozgalmak vallási mintára szerveződtek, kellettnek olyan vértanúk is, akik hitet tesznek a nemzet ügye mellett. Az aradi vértanúk is mintegy megszentelték a nemzetet a fájdalmukkal, szenvedésükkel és halálukkal. Hozzáteszem: ahogyan vértanúkra, úgy minden nemzetnek szüksége van áruálókra is. A levert negyvennyolcas forradalom után sokáig – megalapozatlanul – Görgei Artúr testesítette meg ezt a figurát „magyar Júdásként”. Ha viszont civil áldozatokról beszélünk, akkor ők a legtöbbször nem vértanúk. A Horthy-korszakban 1934-ben avatták fel a „nemzeti vértanúk emlékművét”, amit a Fidesz 2019-ben állított helyére a Kossuth térnél, Nagy Imre eltávolított szobra helyén. Az emlékmű történelemhamisító: a vörösteror áldozataira emlékezik, mégis 1918–19 szerepel rajta. Eredetileg Tisza István nevével kezdődött az áldozatok neveinek felsorolása, pedig 1918-ban, amikor meggyilkolták, nem volt vörösteror, hiszen csak hónapokkal később kiáltották ki a proletárdiktatúrát. Így a Károlyi Mihály-féle demokratikus kísérletet összemosták az 1919-es Tanácsköztársasággal. És mindenki a vörösteror áldozata-e, akit a kommunben meggyilkoltak? Nem. De a Horthy-korszakban olyan köztörvényes bűnözőt is közéjük soroltak, akit betörés közben lelőtt egy vörösrő, vagyis egy rendőr. Ez túlkapas, nem politikai terror. Más okokból, de azok a gazdák sem nevezhetők vértanúknak, akiket a Tanácsköztársaság idején felakasztottak, mert nem akarták átadni a terményeiket. Áldozatok, de nem vértanúk, hiszen bár „ellenforradalmárnak” állították be őket, csak anyagi érdekeiket követve szegültek szembe a rekviráló vörösrőkkel, nem „keresztény-nemzeti” elkötelezettségből. 1945 után meg arról vitatkoztak, hogy a vészorkorokban elpusztított magyar zsidók százazrei mártírok-e. De vértanú az, akinek van választási lehetősége, ő dönti el, hogy feláldozza az életét. Akit a származása miatt halálra ítélnék, annak, sajnos, nincs választása, ő áldozat.

CSUNDERLIK PÉTER

1985-ben született Esztergomban. 2009-ben végzett a Mathias Corvinus Collegium modern kori történelem-Közép-Európa tanulmányok szakirányán, 2010-ben pedig az ELTE bölcsészkar történelem-levéltár szakán. 2016-ban védte meg disszertációját a Galilei Kör történetéről, azóta több könyvet írt. 2015-től a Politikatörténeti Intézet tudományos munkatársa, 2017-től az ELTE oktatója. Jelenleg a CEU Demokrácia Intézetének kutatója is, emellett a BBC History magazin szerkesztője. Szakterülete a baloldali radikális mozgalmak története és emlékezete. Az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjasa. Hanák Péter-díjas történész.

LAPSZÉL

Mély gödörben az ipari termelés

Augusztusban az előző hónap-hoz képest fél százalékponttal, 2023 augusztusához képest a nyers adatok szerint 9,5 százalékkal csökkent az ipari termelés a KSH szerint. Azonban, ha a tavalyi adatokat korrigáljuk az eltérő munkanapszámmal, akkor az ipari teljesítmények csökkenése „csak” 4,1 százalékos volt az elmúlt egy évben. A KSH előzetes adatai annyit árultak el, hogy az ipari ágazatok többségében csökkent a teljesítmény, csak három ágban volt növekedés, ezek közül a legnagyobb mértékben a vegyianyag-gyártásban. A KSH nem közölte, de az NGM elárulta, hogy a másik két ágazat, ahol növekedést mértek az a villamosenergia-, és a gyógyszeripar volt. Az ipari termelés az év első nyolc hónapjában 3,8 százalékkal kisebb volt, mint 2023 azonos időszakában, ebből a sorból az augusztusi 4,1 százalékos mínusz nem lóg ki. P. ZS.

A kormány osztja a maradványpénzeket

A kormány 35,6 milliárd forintot csoportosított át a maradványból – derül ki a közlönyben megjelent határozatból. A maradványok a minisztériumok előző évi költségvetéseiből megmaradt pénzek. A kormány két dolgot tehet: vagy nem költi el ezeket a pénzeket, így az a magas hiányt csökkentené, vagy az eredetitől teljesen más célra fordítja. A mostani 35,6 milliárdos költsékezés legnagyobb nyertese a rendőrség, amely 18,7 milliárd forintot kapott. A pluszjuttatás nem meglepő, hisz a rendőrség kifizetetlen és lejárt adóssága augusztus végén már elérte a 21,3 milliárd forintot, vagyis a nyilvántartott tartozások kifizetésére sem elegendő. Az átcsoportosításból 4,7 milliárd jutott a Közbiztonsági Főigazgatóságnak, 7,2 milliárd közútfejlesztésekre, 2,4 milliárd a Nemzeti Vagyonkezelő, 227 millió forint pedig sportrendezvények támogatására. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
73 411,75	↑	+1,05%
Mol		
2644 Ft	↑	+1,07%
MTelekom		
1046 Ft	↑	+0,97%
OTP		
18 550 Ft	↑	+1,09%
Richter		
10 910 Ft	↑	+1,30%

Egyre gyengébb a forint

ÁRFOLYAM A piaci elemzők inkább csak 2025-re várták, de már idén bekövetkezett: az euró ára tartósan 400 forint fölé kerül.

PAPP ZSOLT

Nem tudott erősödni a forint a hét utolsó napján sem, az euró árfolyama a bankközi piacon a 401-402 forintos sávban ingadozott. Míg az elmúlt hónapokban 392–397 forint között mozgott az euró, az árfolyam folyamatosan tolódott a 400 forint felé. Az elmúlt hónapokban az euró jegyzése mindig visszapattant a 400 forintos határról, mondván, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) számára a 400 forint feletti tartomány nem komfortos, annak inflatörikus hatása miatt. Ám az elmúlt napokban már elsősorban nem az MNB és a nagy jegybankok monetáris politikája befolyásolja az árfolyamok alakulását, hanem a közel-keleti válság kiéleződése. A piac számol egy tovább fokozódó konfliktussal a közeljövőben, ahol a közel-keleti válság kiéleződése. A piac számol egy tovább fokozódó konfliktussal a közeljövőben, ahol a közel-keleti válság kiéleződése. A piac számol egy tovább fokozódó konfliktussal a közeljövőben, ahol a közel-keleti válság kiéleződése.

Az elemzők már régóta számítottak arra, hogy az árfolyam eltolódik a gyengébb forint irányába, de nem lehetett előre megmondani, hogy milyen piaci, gazdasági vagy geopolitikai esemény lesz ennek kiváltója – nyilatkozta lapunknak Török Zoltán. A Raiffeisen Bank vezető elemzője arra számított, hogy idén az euró-forint 390–400 forintos sávban mozog, és majd csak 2025-ben tolódik el 400–410 forint felé. Bizonytalan, hogy a forint visszatérhet-e tartósan a 400-as szint alá, különösen, hogy a gyengülést kiváltó okok most nem a magyar gazdaságban kere-

A gyenge forint az importtermékeken keresztül drágítja az életet

sendők. A közel-keleti eseményekre a dollár tankönyvi módon erősödéssel reagált, míg a feltörekvő piaci devizák, így a forint is, gyengüléssel – fogalmazott az elemző.

Ha csendesül is a háborús eszkaláció, már nem biztos, hogy az elég lesz a forint visszaerősödéséhez, ugyanis a nyakunkon egy másik piaci bizonytalanság, az amerikai elnökválasztás – véli az elemző, aki inkább arra számít, hogy az elkövetkező időszakban tovább erősödik a kockázatkerülés. Az év utolsó időszakában a kockázatok „kiárazódásával” az euróárfolyam esetleg visszatérhet 400 forint alá, de ehhez az is kell, hogy a jegybank a következő ülésein ne csökkentse kamatait.

402 forint

felett is járt tegnap az euró árfolyama

Gyorsult a leértékelődés

A forint az elmúlt évtizedekben, kisebb-nagyobb időszakokat leszámítva folyamatosan, mondhatni trendszerűen veszített értékéből a világ vezető valutáival szemben. Az euró mint devizát 1999 januárjában vezette be 12 európai tagállam, akkor valamivel több mint 251 forintról indult az euró-forint jegyzése, ami 2010-re 269 forintra emelkedett. Tíz évvel később már 323 volt az árfolyam, az utóbbi gyakorlatilag öt évben pedig tovább gyorsult a leértékelődés, így érték el most újfent a 400 forintos árfolyamot. Az Orbán-kormány 2010-es hatalomra kerülése után tapasztalható gyors leértékelődés a kabinet tudatos gazdaságpolitikája volt, ettől várták a gazdaság versenyképességének növelését, mivel az a termelékenység emelésével nem sikerült.

Hiába a magyar nem: extra vám jön a kínai e-autókra

PIAC Pénteken az Európai Unió tagállamai átengedték az Európai Bizottság (EB) javaslatát a kínai elektromos autók behozatalára kivetett extra vámról. Több tagállam, köztük Magyarország és Németország a döntés ellen szavazott.

Az EB az egy évvel ezelőtt indított vizsgálata során arra jutott, hogy a Kínából importált elektromos autók torzítják az EU belső pi-

vázásához úgynevezett minősített többségre lett volna szükség, vagyis a tagállamok 55 százalékának szavazata kellett volna, olyan módon, hogy az EU teljes népességének legalább 65 százalékát képviseljük.

Szijjártó Péter magyar külügyminiszter korábban többször is hevesen tiltakozott a javaslat ellen, mert szerinte ez európai-kínai konfrontációt teremtene. Németországban a kormánykoalícióban nem volt egyetértés a döntéssel kapcsolatban, de végül Berlin is ellenezte a Bizottság javaslatát. Az ellenzők egy Kína és Európa közötti kereskedelmi háborútól tartanak, Kína többek közt az európai tejtermékek, disznóhús és brandy behozatalára vet-het ki magasabb vámot a jövőben.

Az európai autógyártókat kedvezőtlenül érinti a mesterségesen nyomott árú autók behozatala, hiszen a szektor számos egyéb problémával küzd: a magas energiaárak és a szűkülő európai piac mellett a korábban fontos célországnak számító Kínában is visszaesett az európai gyártók járművei iránti kereslet. Az EB azonban kiemelte, továbbra is tárgyalnak a kínai kormánnyal, és ha az exportőrök a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szabályainak megfelelő megoldást javasolnak, felülvizsgálhatják a mostani döntést.

PAPP ROLAND (BRÜSSZEL)

Kína válaszlépésként uniós mezőgazdasági termékek bejuttatását nehezítheti.

acát, hiszen ezen cégek hazájukban komoly állami támogatást kapnak, ennek köszönhetik, hogy az európai gyártóknál sokkal olcsóbban tudják adni a termékeiket. Az exportőröknek lehetőségük volt saját vállalatokat tenni, de azokat az EB nem ítélte elégségesnek, ezután döntött az eddigiekénél 10 százalékkal magasabb vámok mellett, amely bizonyos gyártók esetében további 35,3 százalékot fog jelenteni.

Az EB által javasolt magasabb vámról a tagállamoknak kellett rábólintaniuk: sajtóinformációk szerint 10 tagállam támogatta a javaslatot, 12 tartózkodott és öten szavaztak ellene. A javaslat lesza-

Drágulnak az üzemanyagok

TANKOLÁS Szombattól ismét viszonylag jelentős mértékben, 4, illetve 5 forinttal emelkedik a benzin és a gázolaj nagykereskedelmi ára – közölte a Holtankoljak.hu. Ha ez a kutakon is megjelenik, úgy a két termékért átlagosan 588, illetve 595 forintot kérhetnek literenként. Az elmúlt évek szintjeihez képest még így is mindkét érték viszonylag alacsony. A drágulás mögött egyértelműen a kiújuló közel-keleti harcok állnak, ami miatt az Európában irányadó, Brent típusú nyersolaj hordónkénti ára a szeptember végi, 71 dollárról mára 78 dollárig ugrott. Mindazonáltal a szint még így is csak az elmúlt két év középértékét közelíti, miközben az ár szeptember első felében éppenséggel hároméves mélypontján padlózott. Ehhez képest némiképp fura, hogy szeptember közepe óta nálunk – néhány csökkentést leszámítva – a nagykereskedelmi árak leginkább nőttek. Rádásdál, az ár-összehasonlító oldal adatai alapján végzett számításaink szerint ez idő alatt a kiskereskedelmi árrés 4, illetve 2 forinttal éppenséggel szűkült.

Talán ez utóbbi lépéssorozatnak köszönhető, hogy a KSH által szintén tegnap frissített, térségi ár-összehasonlítás szerint szeptemberben Magyarországon a benzin átlag 585 forintba került, ami 2 forinttal maradt a környező államok középértéke alatt és augusztushoz képest

20 forintos csökkenés. Az 592 forintos dízelár 1 forinttal bizonyult alacsonyabbnak a szomszédok szintjénél és 19 forinttal alacsonyabb az előző havi értéknél. (A lapunk által, egyazon adatbázis alapján végzett számítások szerint egyébként szeptember utolsó előtti hetén a magyar benzinárátlag éppenségg-

Hároméves mélypontról kezdett el drágulni a Brent típusú nyersolaj.

gel drágábbra jött ki, de később ezt a kereskedők még visszataraszták. A gázolajátlag pedig, furamód, az utolsó három hét során szinte felfelé megegyezett a környező államok átlagával.)

Tegnap a Nemzetgazdasági Minisztérium meglepéssel nyugtázta az eredményeket. (Korábban Orbán Viktor után az ügyet kézbe vevő Nagy Márton nemzetgazdasági tárcavezető is kormányzati beavatkozással fenyegette meg „a kereskedőket” arra az esetre, ha a hazai üzemanyagárak nem csökkennek a környező államok szintje alá.) Azt, hogy a jelenlegi tarifák alacsonyabbak áprilisi, illetve februári értékeiknél, a közlemény ismét a kormány erényeként tünteti fel, ami szakértők szerint badarság. M. I.

Grúzia választút előtt

TBILISZI A közelgő voksolásnak az a tétje, hogy Oroszország vagy az Európai Unió felé fordul-e a dél-kaukázusi ország. Moszkvából egyelőre csak barbár törvényeket sikerült importálni, de a szirénhangok Abházia és Dél-Oszétia visszaszerzésével kecsegtetnek

HARSÁNYI GYÖRGY

A grúz parlament elnöke, Salva Papuasvili csütörtökön aláírta azt a törvényt, amely orosz mintára átfogóan korlátozza az LMBTQ+-jogokat az országban s amelynek ellenjegyzését Szalome Zurabisvili államfő előzőleg megtagadta. A közösségi médiában Papuasvili azt hangoztatta, hogy a jogszabály „nem a változó ideológiákat tükrözi, hanem a józan észet, a történelmi tapasztalatokat és az évszázados keresztény, grúz és európai értékeken alapul”.

A kormányzó Grúz Álom párt által beterjesztett, múlt hónapban elfogadott törvény megtiltja az azonos nemű párok házasságát, lehetetlené teszi számukra gyermekek örökbefogadását, emellett korlátozza a nemi jelleget megerősítő kezeléseket, és tiltja a nemi hovatartozás megváltoztatását a hivatalos dokumentumokban. Törvényen kívül helyezi a Pride-eseményeket, tiltja az LMBTQ-emberek melletti kiállást a médiában, s cenzúrának veti alá filmes és irodalmi ábrázolásukat is.

Végző jóváhagyása azonban csak egyik kampányepizódja az október 26-i parlamenti választásnak, amelyen megfigyelők szerint eldől majd, hogy a posztsovjeti államok között egykor a leginkább Nyugat-barát Grúzia Oroszország felé fordul vagy megerősíti eurointegrációs törekvését. Általános vélekedés szerint a kormánypárt a homofób törvénnyel kívánta felsorakoztatni maga mögött a konzervatív erőket egy olyan országban, ahol az ortodox egyház nagy befolyással bír.

Zurabisvili elnök régóta szemben áll a Moszkvával jó viszonyt ápoló kormánypárttal, s az év elején megvétózta a „külföldi befolyásról” hozott törvényt, de a Grúz Álom uralta parlament felülírta döntését. A putyini rezsim elnyomó eszközeit másoló jogszabály – amely arra kötelezte a több mint 20 százalékosan külföldről finanszírozott médiumokat és civil csoportokat,

Bidzina Ivanisvili kormányon lévő Grúz Álom pártja azt ígéri, ha győz, betiltja az ellenzéket és visszaszerzi az ország szakadár régióit

hogy „külföldi hatalom érdekeit követő” szervezetként jegyeztessék be magukat – hetekig tartó tüntetéseket váltott ki az országban. Az ellenzék azzal vádolta a kormánypártot, hogy összejátszik Moszkvával, megíúsítandó Grúzia Európai Unióhoz való csatlakozását.

A 3,7 milliós dél-kaukázusi ország 2022 márciusában, néhány nappal az Ukrajna elleni átfogó orosz invázió megindítása után kérte felvételét az EU-ba, és 2023 decemberében kapta meg a tagjelölti státuszt. Idén júliusban azonban a brüsszeli bizottság, válaszul a külföldiügynök-törvény jóváhagyására, felfüggesztette a csatlakozási folyamatot, s leállította a Tbiliszinek szánt uniós támogatások egy részét. Washington egyidejűleg több tucat grúz tisztségviselő ellen vezetett be szankciókat.

Az október végi választás történelmi jelentőséggel bírhat Grúzia számára, s a szavazás napjához közeledve a kormánypárt egyre irreálisabb ígéretekkel áll elő. A Bidzina Ivanisvili milliárdos vezette, 12

éve hatalmon lévő Grúz Álom egyszerre ígéri az Unióhoz csatlakozást és azt, hogy ha győz, betiltja a kormányzása alatt bebörtönzött Miheil Szaakasvili volt elnök Egyesült Nemzeti Mozgalmát (UNM) és annak minden „szatellit- és utód-pártját”, vagyis az uniós integráció mellett kiálló teljes ellenzéket. Alexander Atasuntsev, a Carnegie alapítvány elemzője szerint azonban ezzel a fenyegetéssel maga egyengeti a forradalom útját, a tüntetéseket hagyva meg a politikai harc egyetlen terepéket a széttöredezt ellenzék számára.

Ivanisvili, aki hetek óta járja az országot, beszédeiben támadja a korábbi grúz hatóságokat, és megtorlással fenyegetőzik, írja Atasuntsev. Lankadatlanul bírálja az UNM-et, mert szerinte az „provokálta ki” Grúzia 2008. augusztusi (katasztrofális vereséget hozó) háborúját Oroszországgal, és az ukrainai konfliktusba is beleszálltatná az országot. Az ellenzéket „a globális háború pártjának” és „fasisztáknak” nevezi, „nürnbergi tárgyalást”

„Arra számítok, hogy Grúzia lakossága hű marad ahhoz, amit függetlenségünk óta akar” – mondta Zurabisvili elnök az Euronews-nak.

ígérve ellenük. Mindehhez homályos ígéretet tett arra, hogy a szakadár Abháziát és Dél-Oszétiát visszaszerzi Grúziának, bár ehhez, mint mondja, az alkotmány módosítására lesz szükség. A választások után „rá fogjuk szánni magunkat, hogy bocsánatot kérjünk Dél-Oszétiától” a 2008-as háborúért – mondta.

Kijelentése általános felháborodást váltott ki Grúziában. Szergej Lavrov orosz külügyminiszter viszont múlt vasárnap az ENSZ közgyűlésében dicsérte a tbiliszi vezetést, amiért „őszintén értékeli a múltat”. Közölte, hogy Oroszország „készen áll a segíteni” Abházia és Dél-Oszétia megbékítésében s tárgyalni a 2008 óta ott állomásozó orosz alakulatok kivonásáról. „Mindez azt a benyomást kelti – írja Atasuntsev –, mintha a Grúz Álomnak már lenne valamiféle megállapodása” a két szakadár régiót független államként elismerő Moszkvával. „Ez azonban aligha több választási blöffnél.”

A helyzet kiélezett, de nem esélytelen az ellenzék számára. Az Edison Research közvélemény-kutató szeptember 10–22. között végzett felmérése szerint a Grúz Álom támogatottsága 32%-on állt, míg a megkérdezettek 20%-a az ellenzéket vezető UNM-re szavazott volna, illetve több mint 22% további két ellenzéki erőre. 64% gondolta úgy, hogy az ország rossz irányba halad, s 71% mondta azt, hogy a választásokon más pártnak kellene esélyt adni a kormányzásra.

Salome Zurabisvili, aki csütörtökön Brüsszelbe látogatott, az Euronews-nak adott interjújában kifejtette, hogy a grúz ellenzék az elmúlt hónapokban egy olyan blokkba tömörült, amely Európa-párti felhatalmazással akar nyerni a választásokon, s ellenzi a jelenlegi kormányzat oroszbarát sodródását. „Arra számítok, hogy Grúzia lakossága hű marad ahhoz, amit függetlenségünk óta akar” – mondta az egykori francia diplomata, s reménye szerint „ez arra készíteti majd Brüsszelt, hogy újakezdje tagsági tárgyalásait Tbiliszivel”.

Szélsőjobb csúcs Lombardiában Salvinivel és Orbánnal

ITÁLIA Komoly nyomás alá került hazájában Matteo Salvini, s most nem is a vele szembeni per miatt. Szerdán néhány órára megbénult a vasúti közlekedés Olaszországban, szerelvények tucatjai el sem tudtak indulni, mások 120–160 perces késést halmoztak fel a reggeli órákban egy csomópontnál történt meghibásodás miatt. Az ellenzék Salvini lemondását követelte, hiszen ő a káosz legfőbb felelőse infrastrukturális és közlekedési miniszterként. A jobboldali populista Liga elnöke zokon vehette, hogy őt hibáztatták a vasúti káoszért.

Salvini azonban a lehető leggyorsabban feledtetni akarja a kudarcot, amiben Orbán Viktor is segítségére lehet. Pártja, a Liga vasárnap a Lombardia régióbeli Pontidában fogadja a Patrióták Európáért képviselőcsoportjához tartozó pártokat. Így Orbán Viktor mellett Geert Wilders, a holland Szabadságpárt (PVV) vezetője, Marlene Svazek, az Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) elnökhelyet-

tese, illetve a párt salzburgi vezetője is felbukkan majd.

A „patrióta” politikusok felvonulása nem véletlen. Egyfajta szolidaritási megmozdulás várható, miután a palermói ügyészség szeptemberben hat év börtönbüntetést javasolt Salvini ellen a vele szembeni bírósági eljárásban. „Bűnösnek

valloam magam abban, hogy megvédtem Olaszországot és az olaszokat” – mondta egy drámai hangú videóban a Liga elnöke nem sokkal az ítélethirdetés után. A palermói per három éve tart. A vádak: mások szabad mozgásának megakadályozása és hivatali visszaélés. Salvini 2019 augusztusában megtagadta az Open

A Liga elnöke vasárnap látja vendégül a Patriótákat, köztük Orbánt

Arms nevű civil szervezet hajójától a belépést Lampedusa kikötőjébe. A Földközi-tengerből kimentett 147 migráns csaknem három hétig maradt a fedélzeten. Egészen addig, amíg az eljáró ügyész el nem rendelte a hajó kikötését.

Akkoriban Salvini még hatalma csúcán volt. Népszerűségéből azonban mára nem sok maradt. Tíz év alatt pártelnökként sikerült ugyan a Ligát négyeszázalékos pártból az ország legerősebb erejévé tennie, most azonban a párt népszerűségi indexe ismét egy számjegyre, s a közvélemény-kutatások szerint a három párti jobboldali koalíció legkevésbé támogatott pártjává vált, még a néhai kormányfő, Silvio Berlusconi által fémjelzett Forza Italia is megelőzi. A Salvini elleni bírósági ítélet várhatóan október második felében születik meg.

Salvini az ügyészség fellépéséből próbál politikai tőkét kovácsolni s ismét a migrációt megtenni a központi témának. A palermói bejelentés után Orbán rögtön párhuzamot vont saját magával: „aki Európát védi, büntetésekkel néz szembe” – hangoztatta akkor, majd szeptember 20-án fogadta is Salvinit. A magyar kormányfő ekkor arra is utalt, hogy ő is elutazik Pontidába, s ezt csütörtökön Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető miniszter is megerősítette.

A Liga elnöke előtt az a cél is lehet, hogy ismét az olasz jobboldal vezető erejévé váljon. Salvini azonban manapság az olasz belpolitika egyik legelutasítottabb politikusa, a sokak szemében hiteltelenné vált politikai baklövésai (például a Putyin-póló viselése) után. Még a Liga veterán politikusa, Umberto Bossi is a Forza Italiára szavazott az európai parlamenti választásokon.

RÓNAY TAMÁS

LAPSZÉL

Szünetel a kikötői sztrájk az USA-ban

Január 15-ig szünetel az Egyesült Államok keleti partján üzemelő kikötők dokkmunkásait tömörítő szakszervezet (ILA) munkabeszüntetése. A mintegy 45 000 tagot számláló szervezet legfőbb követelése között szerepel a 73 százalékos béremelés és garancia arra, hogy a konténerhajók lerakódásának automatizációja nem vezet elbocsátásokhoz a jövőben. Az AP hírügynökség értesülései szerint a kikötőket igazgató cégek a korábbi 50 százalékos bérfeljesztés helyett már hat év alatt megvalósuló 62 százalékos emelést kínáltak a szakszervezetnek. Az Egyesült Államok importforgalmának mintegy fele a keleti parton és a Mexikói-öbölben található kikötőkben bonyolódik. Egy elhúzódo sztrájk fennakadást okozhat az ellátási láncokban, súlyosabb esetben pedig áruhiányhoz is vezethet. NÉPSZAVA

Kuba fele áram nélkül maradt

Üzemanyaghiány és a meghibásodott erőművek miatt csütörtökön a havannai kormány leállította az áramszolgáltatást az ország területének több mint felére kiterjedően. A kubi energiaszolgáltató jelentése szerint közel 1600 megawatt hiányzik a rendszerből a rendeltetésszerű működés helyreállításához, ezért milliók maradtak világítás, valamint a szubtrópusi országban kiemelten fontos légkondicionálás nélkül. NÉPSZAVA

Tagadják a házastársi nemi erőszakot

„Egy férjnek bizonyosan nincs alapvető joga ahhoz, hogy megsértse a felesége akarát, ám e bűncselekmény »házasságon belüli erőszakként« történő elismerése túlzónak és észszerűtlennek tekinthető” – fogalmazott az indiai belügyminisztérium a legfelsőbb bírósághoz intézett nyilatkozatában, adja hírül az ORF. 2012-ben Delhiben egy városi buszon lett csoportos nemi erőszak áldozata egy fiatal nő, aki később bele is halt sérüléseibe. Legutóbb pedig augusztusban egy kolkatai kórház rezidensét találták holtan, akit az elkövetők a szexuális erőszak után megfojtottak. A támadások nyomán országsszerte nők tömegei követelték, hogy a Modi-kormány szigorítsa a nők fizikai védelmét szolgáló jogszabályokat. NÉPSZAVA

Még kísért január 6. emléke

VÁD Kamala Harris kampánya végső aduként igyekszik felhasználni az amerikai köztársaság elleni, Trump által vezérelt példátlan támadást.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

A Donald Trump elnök által 2021. január 6-án feltüzelt tömeg erőszakkal próbálta megakadályozni a Joe Biden győzelmét hozó elektori szavazatok hitelesítését. Kamala Harris kampánya ezt a toposzt, a demokráciára leselkedő veszély üzenetét a Republicans for Harris (Republikánusok Harris pártján) nevű csoport tagjaival erősíti fel, akiket a Trump-hívó MAGA-populisták mára kiszorítottak a Grand Old Party becenevéen is emlegetett konzervatív pártból. Közülük is kiemelkedően ismert Liz Cheney, a George W. Bush kormányában alelnökként szolgáló Dick Cheney lánya, aki korábbi wyomingi képviselőként is Trump lehangosabb kritikusa volt a párton belül.

Harris a billegő államnak számító Wisconsinban tartott kampányrendezvényt csütörtökön, ezen belül a szimbolikus erővel bíró Ripon városában. 1854-ben itt, egy fehérre meszelt vidéki iskolaépületben alapították meg a Republikánus Pártot. Ez ad különös súlyt Liz Cheney szavainak, aki az eseményen Trumpgal szemben, ám az amerikai demokrácia és a Republikánus Párt megmentése érdekében szólalt fel.

„Trump megpróbált hatalomban maradni, ezzel aláásva köztársaságunk alapjait – fogalmazott Cheney. „Nem fordíthatunk hátrat az igazságnak” – tette hozzá.

Eközben a Trump 2020-as választási machinációi ügyében nyomozó Jack Smith, az igazságügyi minisztérium különleges ügyésze új, 165 oldalas jelentést nyújtott be a szövetségi bíróságnak, amelyből új részletek derülnek ki a január 6-án történetekről. A nyomozás kiderítette, hogy a Capitolium épülete elleni ostromot Trump a televízióból

Olyan felvétel is nyilvánosságra került, amelyen az egyik tüntető felolvassa Trump közösségi médiás bejegyzését a körülötte állóknak.

előben követte és közben Twitter-(ma X közösségimédia-oldal) bejegyzésekben hergelte az erőszakos tüntetőket. Olyan felvétel is nyilvánosságra került, amelyen az egyik tüntető a Capitolium lépcsőjén állva felolvassa Trump közösségi médiás bejegyzését a körülötte állóknak. Bár Trump kampánystábjának tagjai, ügyvédei, és más konzervatív állami tisztviselők is igyekeztek meggyőzni az elnököt, hogy a választás elcsalásáról kitalált elmélete alaptalan, ő nem hallgatott rájuk. Amikor pedig közölték vele, hogy Mike Pence alelnököt biztonságos helyre menekítették az épületbe betörő tömeg haragja elől, csak ennyit válaszolt: „Na és?”

A Capitolium ostromának té-

Liz Cheney sosem szavazott a demokratákra, idén mégis Harrist támogatja

mája az alelnökjelöltek keddi tévétájéján is felmerült, ahol Tim Walz demokrata jelölt nekiszegezte a kérdést a MAGA-mozgalom új generációjához tartozó J. D. Vance-nek: Elismeri-e, hogy 2020-ban Joe Biden nyerte az elnökválasztás? Igenlő válasz helyett Vance azonnal a jelen megoldandó problémákra terelte a vitát, ami árnyékot vetett az addig nyújtott meggyőző teljesítményére.

A Harris-kampány eddig is igyekezett emlékeztetni Trump elnökségének antidemokratikus tendenciáira, ám a Capitolium ostromának képei még megrázóbb erővel hirdetik a demokraták üzenetét: a tűzzel játszik, aki (újra) Trumpra adja a voksát.

Washington vissza akarja fogni Izraelt

KÉTELYEK Továbbra is kérdés, Izrael mikor indít támadást Irán ellen, és mely létesítményekre mér csapást. Amikor a zsidó állam április 19-én megtorló támadást indított Irán ellen, egy Iszfahán melletti katonai támaszpontot, az iráni nukleáris kutatások központját vették célba. Az itteni régióban található Natanz, az iráni urándúsító központ is. Utólag izraeli tisztviselők arra panaszkodtak, hogy engedtek a washingtoni nyomásnak, és csak szimbolikus katonai akciót indítottak.

Az izraeli hadsereg ennél jóval többre lenne képes. Ezt igazolta például azon dél-bejrúti támadás során is, amikor egy tucat bunkerromboló bombával likvidálta a mélyen a föld alatt megbúvó Hezbollah-vezetőt, Hasszan Naszrallahot. Ez azért is érdekes, mert a „szent” iráni város, Kom közelében lévő Natanz és Fordo föld alatti nukleáris létesítmények részben egy hegy belsejében, akár 90 méter mélyen fekszenek.

Benjamin Netanjahu kormányfő egyik legfontosabb célja annak megakadályozása, hogy Teherán nukleáris bombával rendelkezzen. Azóta Irán atomprogramja

nagyot lépett előre, különösen azután, hogy Donald Trump elnök 2018-ban kilépett az Iránnal kötött atomalkuból. Rafael Grossi, a bécsi székhelyű Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (NAÜ) vezetője még „fényévnyi haladásról” is beszélt az iráni nukleáris technológia fejlettségével kapcsolatban. Antony Blinken amerikai külügyminiszter júliusban a coloradói Aspenben tartott biztonsági konferencián pedig meg is kongatta a vészharangot. Irán „valószínűleg” csak „egy-két hétre” van attól, hogy atombombához szükséges hasadóanyagot szerezzen – mondta akkor.

Teherán nemcsak az urándúsításhoz használt centrifugák számát növelte drasztikusan, hanem az urándúsítást is 60 százalékra emelte – szemben a 3,67 százalékkal, amelyre a 2015-ös nukleáris megállapodás kötelezte a rezsimet, emlékeztetett az osztrák Die Presse. Egy atombomba előállításához 85-90 százalékos tisztaságú urán szükséges. Magasan dúsított uránból sincs hiány – állapította meg a NAÜ egy augusztusi ellenőrzés után: az iszlám köztársaság 165 kilogrammmal rendelkezik.

Amerikai szakértők azonban rámutatnak, hogy még két-három

Biden ellenzi, hogy Izrael iráni nukleáris létesítményeket támadjon

évbé is beletelhet, mire a perzsa állam atombombát tudna gyártani. Először is ki kellene fejleszteni egy hordozórendszert, másodsor pedig nukleáris tesztekkel kellene igazolni a bomba működőképességét.

Izrael számára most nagyon komoly lehetőség kínálkozna arra, hogy döntő csapást mérjen Irán nukleáris programjára, hiszen hivatkozhat arra: önvédelemből cselekszik a Teherán által végrehajtott keddi támadás után, amelyben 180 rakétát lőttek a zsidó állam területére. Izraelnek egyszer már sikerült térdre kényszerítenie az iráni nukleáris programot a Stuxnet számítógépes vírus segítségével, de most fizikai támadást indíthatna. Szakértők szerint azonban egy ilyen akciót egyedül aligha lenne képes végrehajtani: az Egyesült Államok támogatására, a többtonnás bombákra, nagy hatótávolságú és lopakodó bombázókra kellene támaszkodnia.

Washingtonban azonban hiányzik a politikai akarat egy ilyen támadáshoz. Joe Biden elnök egyértelmű nemet mondott arra, támogatná-e Izrael támadását az iráni nukleáris létesítmények ellen. Ráadásul a színpad mögött a Nyugat és Irán már nem hivatalos megbeszéléseket folytatott egymással a nukleáris megállapodás fellesztéséről.

RÓNAY TAMÁS

Új szint, új mélységek

Orbán Balázs dermesztő múlt heti szavai a nemzetközi diplomácia szintjeit is elérték. Bár a magyar kormány és a miniszterelnök számára a téma le van zárva, a nemzetközi szereplők válaszokat szeretnének kapni. Legfőképpen arra: a kormány hivatalos álláspontjának tekinthető-e az, hogy ha bejönnek az orosz csapatok, akkor fehér zászlóval várjuk őket. Ha igen, az minden korábbinál durvább megerősítése annak, hogy Magyarország nemcsak nem tekinthető szövetségesnek, hanem már nem is leplezi, hogy ellenséges országok érdekeit képviseli.

Az a tény, hogy a német és a francia nagykövet szóbeli jegyzékben tiltakozott Orbán Balázs szavai miatt, rendkívül súlyos fejlemény, aminek további komoly következményei is lehetnek, kiindulva abból, hogy Németország mennyire fontos partner. Aligha gondoltuk volna a határnyitás után, hogy harmincvalahány évvel később ilyen mélyre sülyednek a német-magyar kapcsolatok.

A nyugati államok azt is megrökönyödéssel figyelték, hogy a ma-

RÓNAY TAMÁS

gyar diplomácia amolyan verbális tűzijátékkal ünnepelte az Osztrák Szabadságpárt győzelmét a múlt vasárnapi osztrák parlamenti választáson. Igaz, nagy volt a lelkesedés 2022 szeptemberében is, amikor Giorgia Meloni pártja, az Olasz Testvérek (FdI) nyerte meg az olasz voksolást. Orbánék lelkesedése azonban alábbhagyott, amikor kiderült, hogy Meloni nem kíván egy szélsőséges-populista-oroszbarát tömb élére kerülni Orbán Viktorral, hanem ízig-vérig atlantista külpolitikát folytat. Neofasiszta gyökerekkel rendelkező pártján belül pedig igyekezett leszámolni a szélsőséges ideológia híveivel. Olasz kormányfőként számos alkalommal hangzott, hogy Ukrajna pártján áll a háborúban, még ha ez nem is nyerte el koalíciós partnere, Matteo Salvini tetszését.

Ez a nagy különbség Meloni FdI-je és az Osztrák Szabadságpárt között. Az FPÖ nemcsak nyíltan oroszbarát, de eleve a nemzetiszocializmus alapjain jött létre. A második világháború után a nemzetiszocialisták 1949-ig nem választhattak, ekkor alapították meg a Függetlenek Szövetségét,

amely 1955-ben alakult át FPÖ-vé. Első elnöke az az Anton Reinthaller volt, aki Hitler alatt csinált karriert. Egy SS-egység parancsnoka volt, csakúgy, mint utóda, Friedrich Peter, aki 1978-ig állt a párt élén. 1986-tól új éra kezdődött az FPÖ életében, amikor az antiszemita, s a náci éra iránt nosztalgiát tápláló Jörg Haider néppárttá alakította át.

Az FPÖ sosem határolódott el sötét múltjától, s ideológiáját tekintve sem változott előnyére, amit az Ibiza-botrány is igazolt: Heinz-Cristian Strache 2015-ben alkancellárként elismerte, hogy magyar viszonyokat akar teremteni az osztrák sajtóban. Herbert Kickl jelenlegi pártelnök rokonszenvez a neonácizmushoz közel álló identitáriusokkal. A tagságban is él a nosztalgia a náci éra iránt, néhány napja került elő egy felvétel, amelyen az FPÖ magas rangú politikusai egy temetésen a régi SS-himnusz énekelték.

Ez a párt a magyar kormány ausztriai szövetségese. Ne lepődjünk meg, ha tőlünk nyugatra, kivált német nyelvterületen, egyre többen vetik majd fel: mit keres Magyarország még mindig az EU-ban?

CZENE GÁBOR

Mennyei értékek

Többek leszünk, mint képviselők – jelentette ki az elnökké választott Aba-Horváth István az Országos Roma Önkormányzat, pardon, új nevén a Magyarországi Romák Országos Önkormányzata alakuló ülésén.

Aba-Horváth István a Fidesz anyagi és politikai támogatásával elsőpró győzelmet arató Cigány Közösségek Szövetsége, tehát egy kormánypárti szervezet jelöltjeként lett az országos önkormányzat vezetője. Ennek ellenére azt ígéri, hogy a testületből száműzni fogja a (párt)politikát. Szakmai alapon működő, átlátható és elszámoltatható roma érdekképviseletet szeretne. Miközben hangsúlyozza, hogy a regnáló kormánnyal együtt kell működni, nem holmi politikai elvárásoknak akar megfelelni, hanem a teremtető Istennek. Annak érdekében, hogy képes legyen eleget tenni a tisztségéből fakadó felelősségnek, naponta önvizsgálatot tart – ahogyan fogalmazott – a mennyei értékek mentén.

És akkor most térjünk vissza a földre. Ha a valóságot nézzük, akkor egy teljesen kivéreztetett, bedöntött országos önkormányzatot látunk. Az előző testület nem úgy táncolt, ahogyan a hatalom fütyült. Ettől aligha függetlenül a kormány – korábbi időszakokban keletkezett, erősen vitatott visszafizetési kötelezettségekre hivatkozva – másfél éve megvonta az állami támogatásokat. A testület Dohány utcai székháza bezárt, a hivatalban nincsenek munkatársak, a képviselők nem kaptak tiszteletdíjat. A tartozás óriási, a kassza üres. A Belügyminisztérium mossa kezeit.

Lelkes nekibuzdulásokat és fogadkozásokat öt évvel ezelőtt, az országos önkormányzat akkori alakuló ülésén is hallottunk. Meg azelőtt és azelőtt is. Sok minden nem változott. Nem kérdés: ahhoz, hogy a roma testület kimásson a slamasztikából, kormányzati mentőővre van szükség. Az ilyesmit azonban a Fidesz nem szokta nagyvonalúan, ellenszolgáltatás nélkül dobálni. Így aztán – a szakmai működés ígérete ide, mennyei értékek oda – korántsem lehetünk biztosak abban, hogy megvalósul mindaz, amiről Aba-Horváth István beszélt. Túl szép, hogy igaz legyen.

JUHÁSZ DÁNIEL

Kommandó

Végül kiderült, az oktatásirányítás miért érezte szükségét annak, hogy még az idei tanév első félévében, kötelező gyorstalpaló elvégzésével és számonkéréssel frissítse fel a pedagógusok ismereteit a 2020-ban bevezetett új NAT-ról, vagyis a Nemzeti alaptantervről. Egy újabb tervezet szerint ugyanis törvényi szinten írják elő, hogy a tanárok csak a NAT értékeinek megfelelő tankönyvekből, tansegédletekből „közvetíthessék” a tudást a diákok felé.

Persze, a központi elvárás eddig is az volt, hogy a pedagógusok az új NAT-hoz kidolgozott állami tankönyveket használják. Ám ezek sokszor annyira gyatra minőségűek, pontatlanok, hiányosak, hogy a tanárok, ha tehetik, inkább az iskolai könyvtárakban felhalmozott régebbi, de jól bevált, szakmailag magasabb színvonalú, nem állami kiadású könyveket veszik elő, vagy a szülők szerzik be őket saját költségükön és csempészik be az osztálytermekbe. Ha a közeljövőben megszavazzák a jogszabály-módosítást, akkor ez már akár törvénysértésnek is minősülhet.

Igaz, a tervezet, ahogy az a legtöbbször lenni szokott, most sem fogalmaz egyértelműen. Konkrét tiltást nem tartalmaz, csak azt, hogy a NAT-ban szereplő „érvényes értékeknek megfelelő” könyveket, segédleteket kell használni. Ki dönti el, melyik tankönyv felel meg a jelenlegi NAT értékeinek? Egy biztos: nem a pedagógusok. Azt pedig, hogy a kormányzat mely köteteket tartja megfelelőnek, nem nehéz kitalálni. Az utóbbi években nem ok nélkül száműzték a népszerű magánkiadás tankönyvek több mint 80 százalékát a hivatalos tankönyvjegyzékből.

A cél világos: a törvény erejével kell felszámolni a szabad tankönyvválasztás maradványait. Nem lennének meglepve, ha a következő lépés a Nemzeti Tankönyvkommandó létrehozása lenne. Örültségnek hangzik, de már annyi minden valóra vált, amit korábban örültségnek hittünk.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

HOSSZÚ MENETELÉS

Hamis hangok

PILLANTÁS A KILENCEDIKRŐL

NÉMETH PÉTER

Leírtam már egyszer, leírom még egyszer: Orbán Balázs politikai karrierjének vége. Akárhogy is igyekszik Orbán Viktor, akármennyire próbálja kitakarni azt, ami történt, ami elhangzott, ez nem fog sikerülni, nem sikerülhet. Orbán Balázst soha többé nem lehet odaállítani egy színpadra, nem lehet odaültetni egy mikrofon elé, hogy ne kerüljön az ügy szóba. Persze, ha kizárólag kohánmátásokról beszélünk – és látom, akad belőlük bőven –, akkor persze ez megoldható, de ez sem több rejtőzködésnél. Tudom, a Fidesz bízik a saját narratíva – vagy a narratíva nélküliség – erejében, és nem is alopaltanul; lényegében a kegyelmi ügy felbukkanásáig, azaz tizennégy éven át ez így volt. Így lehetett, mert ezen idő alatt uralmuk alá vették a nyilvánosság kilencven százalékát, és kitörölték onnan azt, amit csak lehetett. Ma a jobboldal médiafelületein csak az létezik, amit az

agitprop osztály engedélyez; manapság – értsd több mint egy évtizede – pont olyan a sajtóirányítás, mint a pártállam idejében, azzal a különbséggel, hogy a szamizdat már nem létezik, így aztán az a maradék tíz százalék próbál eljutni a közvéleményhez. Eleddig sikertelenül.

A pedofilsegítő szabadon engedése, az állampártnak oly fontos terület nyilvánvaló felsértése áttörte a gátat, napok alatt eljutott a társadalom nagyobbik feléhez, így nem lehetett megúszni következmények nélkül. Szájer József, Borakai Zsolt, vagy Kaleta Gábor esete szintén nagy port vert föl, azokat azonban ennek ellenére sikerült lekevernü a Fidesznek.

Akkor valahogy működött az ilyenkor szokásos orbánviktori kijelentés: a Fidesz lezárta az ügyet. De sem Novák Katalin-Varga Judit-Balog Zoltán esetében, sem most Orbán Baláznál nem volt, nem lesz így. Mellesleg, amúgy is csak azok tesznek ilyen kijelentést, akik nem ismerik a nyilvánosság működését, vagy nagyon bíznak az ellenzék trehányágában, abban tudniillik, hogy náluk – nálunk – nagyon gyorsan kifutnak az ügyek, szemben a jobboldallal. Ahol, ha

ráharapnak valamire, szinte sohasem engedik el. (Gondoljanak most éppen Magyar Péterre.) Most ebben bíznak, abban ugyanis, hogy ha ők lezártanak tekintenek valamit, akkor az úgy is van.

Hát nincs. Orbán Balázs újra egy olyan területet sértett meg, amely a Fidesz, Orbán Viktor védett zónája volt. '56 mítoszát. Ráadásul ezt olyasvalaki tette, aki a miniszterelnök legközelebbi munkatársa, politikai igazgatója és tanácsadója, ráadásul nyilvánvalóan hatalmas pengék fölött diszponál, plusz a Fidesz-utánpótlás (újra: kohánmátásokról) biztosítója. Ha Orbán Viktor azt akarja, hogy az ügy lezárts legyen, el kell távolítania a párt közeléből Orbán Balázst. Nem lehet olyan számkombináció, amit csak ő tud, és amivel csak ő tudja kinyitni a kasszát. (Ne tévedjünk: sok más kassza is van, mindegyiket pedig csak egy kombináció nyitja, az azonban egyetlen ember kezében van...)

Ceterum censeo: Orbán Balásznak mennie kell. Mindannyiunk szégyene – a fideszeseké is – ha marad. Mert ha marad, örökre hamis kánon lesz a Fidesz szájából a forradalom említése... Most az látszik: mindig is az volt.

Nem politikai bosszú

VICTOR ANDRÁS
ny. főiskolai
tanár

Tegyük fel néhány tárgyi-
lagos kérdést.

1) Miért zárták be kormányhivatalok Iványiék (a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség) iskoláit?

Mert katasztrofális anyagi helyzetbe kerültek, óriási adótartozásokat és adósságokat halmoztak fel, s gyakorlatilag fizetésképtelenné váltak.

2) Hogyan kerültek ebbe az anyagi helyzetbe?

Úgy, hogy már több mint egy évtizede állami támogatás nélkül végzik azokat a feladatokat, amelyeket a többi egyház akár évi milliárdos nagyságrendű állami dotációval végez. Ilyen például a hajléktalanok és nyomorban élők segítése, gyermekeik számára óvodák és iskolák működtetése, a karitatív betegápolás, a templomok karbantartása, a szociális szervezetek támogatása, a menekültek pártfogolása.

3) Miért nem kapnak az államtól ugyanolyan támogatást, mint a többi egyház?

Mert jogilag nem minősülnek „igazi” (jogi szaknyelven „bevett”) egyháznak, márpedig a kormány csak azokkal köthet szerződést a fent felsorolt tevékenységek támogatására.

4) Miért nem igazi egyház a MET? Mi a csuda hiányzik hozzá?

Semmi más nem hiányzik, mint hogy a parlament döntést hozzon arról, hogy a MET bevett egyház, már csak azért is, mert a MET már

Minden bosszú személyes jellegű. Még ha tízezren követik is el, akkor is. Lehetséges föltételezés, hogy itt O. V. személyes bosszújáról van szó.

harminc éve minden ehhez szükséges kritériumnak megfelel.

5) Na de ha megfelel, akkor miért nem dönt erről a parlament?

No, éppen ez a nagy kérdés. A MET ugyanis többször is benyújtotta a kérvényét, s mindig igazolta, hogy a feltételeknek megfelel, a parlament azonban mindig elutasította, viszont soha sem közölték, hogy miért, milyen okból.

6) De hiszen ez jogtalanság!

Igen, az. Az Alkotmánybíróság is megállapította (sok évvel ezelőtt), hogy a kormány jogtalan helyzetet teremtett, szíveskedjék ezt orvosolni, de a kormány nem kíván ezzel foglalkozni. Szintén évekkel ezelőtt egy minisztériumi felterjesztés is készült a parlament számára ebben az ügyben, de döntés azóta sem született, mert évek óta „elfelejtik” napirendre tűzni. Így tehát még fellebbezni sem lehet ellene, hiszen nincs döntés. Még az Emberi Jogok Európai Bírósága (amely nem az EU bírósága) is rögzítette, hogy a helyzet jogsértő. A kormány azonban nem lép.

7) Tudjuk-e, hogy mi lehet e mögött a „makacs jogsértés” mögött?

Nem tudjuk. Csak hipotézisek vannak. Például az – ahogy a Népszava szeptember 26-i számában olvassom –, hogy ez talán valamiféle politikai bosszú. Lehet ez is, bár nem valószínű. Ugyan miért lenne politikai kérdés, hogy legyen-e egy-
gyel több bevett egyház Magyarországon?

8) És a „bosszú” jelleg is elvetendő?

Nem. Abban már van valami lényeges meglátás. Ugyanakkor minden bosszú személyes jellegű. Még ha tízezren követik is el, akkor is. Parlament és kormány uralására, törvénytelenésekbe való belevitelére, jogtalan helyzetek évtizeden keresztüli fenntartására azonban ma csak egyetlen ember képes: Orbán Viktor. Az tehát lehetséges föltételezés, hogy itt O. V. személyes bosszújáról van szó.

9) Na de éppen Iványi Gáborral szemben, aki „a légynek sem árt”? Hogy lenne ez lehetséges?

A múltba kell néznünk. A rendszerváltás előtti években a fiatal, dinamikus, liberális Orbánnak Iványi

Gábor volt a példaképe. Nem mint lelkes – hiszen Orbánt akkor még nemigen érdekelte a vallás –, hanem mint megvesztegethetetlen, tiszta lelki és elvű ember. Ezért kérte föl első gyermeke megkeresztelésére. (Református létére egy metodistát!) Aztán mindketten bekerültek a parlamentbe képviselőként. Ott Orbán sajnos ízléstelen antiklerikális akciókat vezényelt le a Fidesz élén (ld. „Csuhasok, térdre!”), ugyanakkor második gyermeke keresztelésére ismét Iványit kérte föl.

2010 után – különösen a 2011-es egyházügyi törvény kapcsán – azonban alapvetően megváltozott a helyzet, ugyanis Orbán elkezdte építgetni saját egy-személy-központú (szinte személyi kultusz jellegű) birodalmát, míg Iványi maradt ugyanolyan elvű, tiszta és kritikus szemléletű, mint volt. Csak-hogy míg 1988-ban Iványi azokkal szemben volt elvű és hajthatatlan, akiket Orbán is ellenségének tartott, 2011-ben már magát Orbánt kritizálja ugyanazzal a következetességgel.

10) Ez elégséges indok lenne arra, hogy nemcsak Iványit, hanem az egyházát is megfojtsák?

Indoknak nem elég, de magyarázatnak talán igen. Hiszen itt egy nagyon súlyos önértékelési, önazonossági problémáról van szó, a kognitív disszonanciáról.

11) Mi ez a kognitív disszonancia?

Magyarul „értelmi össze-nem-illés”. Amikor egy ember önmagával kerül feloldhatatlan ellentmondásba, mert ma az ellenkezőjét gondolja annak, amit tegnap halálosan komolyan vett. Orbán máig nem tudta feldolgozni, hogy az az ember, akit sokáig példaképének tekintett, most keményen elmarasztalja őt. Ezt a fájdalmas frusztrációt muszáj valahogy feloldani. Nem lehet hosszan és zavartalanul elviselni azt az érzést, hogy „nem tudom, hogy melyik is vagyok én igazából”. Az Iványiék elleni hajtóvadászat tehát lényegében Orbán torz megoldási kísérlete; próbálkozás arra, hogy tűnjön el a színtérről az az ember, váljon láthatatlanná, aki pusztán a létével is állandóan figyelmezteti őt hajdani – megtagadott – énjére.

SZERINTEM

Növekedés

Ha Orbán – mint azt Kötcén mondta – 2025-re 3-4 százalékos növekedést szeretne kierőszakolni, maga alatt vágja afát. Az újra felgyorsítja ugyanis az inflációt. Márpedig még most is nyögjük a fogyasztás 2023-as drasztikus visszaesését és ezzel az adóbevételek elmaradását. Az egyensúlytalanságot tovább növelő, inflációt gerjesztő, osztogató politika súlyos következményekkel járhat. A külföldi befektetők az árfolyamgyengítéssel büntetnek, és ez, akárcsak az erősödő infláció, az átlagembert sújtja. Égetően fontos tehát a kiegyensúlyozott, „semleges” gazdaságpolitika: a visszafogás!

MOKÁNY ÁRPÁD

Olimpia

Fürjes Balázs szerint „a NOB nem írja elő a népszavazást”. Igaz, de nem is tiltja. Szerinte „ahol népszavazásra akarták vinni, ott az olimpia megfeneklett”. És? A többi csupán szószátyárkodás.

WIEGANDT RICHÁRD

Magán

Egy ismerősöm eltörte a lábát. Műteni kellett, de a rehabilitációra már egy magánkórházat választott. Napi 32 ezer forintért. Az intézmény egy szállodából lett kialakítva. A kétágyas szobában egyedül volt, nagy képernyős televízió, hűtőszekrény és mikrohullámú sütő is a rendelkezésére állt. A fürdőhelyiség felszereltsége sem hagyott kívánnivalót maga után. Am az ételek minősége és mennyisége egy állami kórház szintjén mozgott, és előfordult, hogy a nővér is csak közel egyórás csengetés után ment oda hozzá, habár a gipsz miatt nem tudott járni. Mindez azért rendkívül tanulságos, mert noha szépen tolódik az egészségügy a magán-szektor felé, de számos rákfénét magával cipel oda is. Holott tudvalevő, hogy a fizetős szolgáltatás már egy kisebb vagyonba kerül. Éppen ezért hibátlan ellátást kéne érte kapni, legalább ott.

SPÁNYIK MIKLÓS

Elszólás

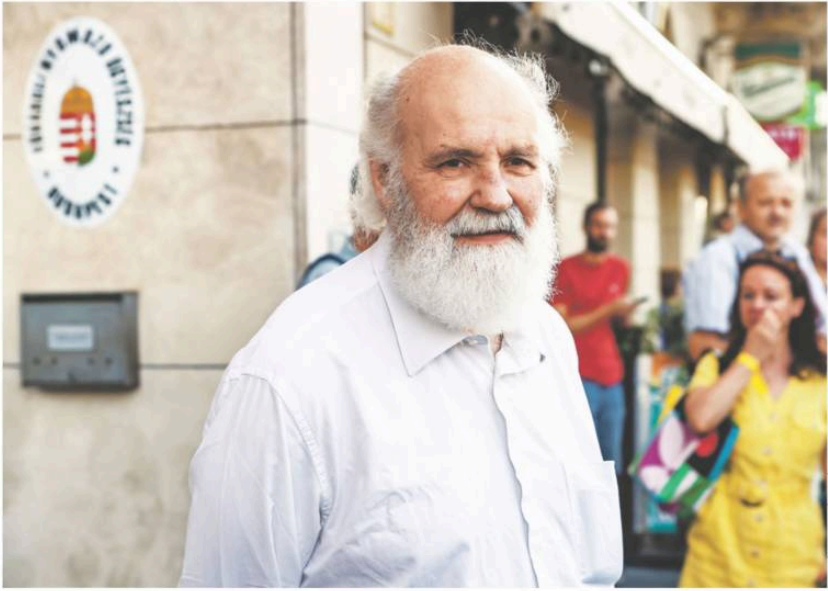
Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója szerint mi, ’56 tanulsága miatt, egy orosz támadás esetén nem háborúznánk, mint az ukránok, mert nincs esély, és az értékes magyar életeket nem dobnánk oda a semmiért. Próbálták félreértésnek, elszólásnak beállítani, de szerintem ez nem véletlen. Emlékezzünk csak Mikola István „elszólására” 2006-ban, hogy a külhoni magyarok állampolgárságával és szavazati jogával 20 évre bebetonozzák a Fideszt a hatalomba. És lőn.

ÁBRAHÁM ZOLTÁN

Kudarc

A megbukott Novák Katalin most újra próbálkozik családpolitikával, ami éppen az ő vezetése alatt visszafelé sült el. Bölcsebb lenne más területekkel foglalkoznia, például azt kidolgozni, hogy hogyan lehetne a már megszületett gyermekek szegénységét határozottan csökkenteni.

MIKULÁS FERENC

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Az önbizalom hete

HAZUGSÁGVIZSGÁLÓ

BOLGÁR GYÖRGY
újságíró

Azt állította Orbán Viktor (a parlament őszi ülésszakának nyitó ülésén), hogy „a gazdasági növekedés tekintetében az Európai Unió 27 államából a 11. helyen állunk, növekedésünk üteme az EU átlagának másfélszerese (...), de ezzel nem lehetünk elégedettek, még nagyobb növekedésre lesz szükségünk a jövőben”.

Ezzel szemben a tény az, hogy a „gazdasági növekedés tekintetében” a magyar gazdaság a legutóbbi negyedévben nem nőtt, hanem visszaesett, és a 27 ország közül csak négyen teljesítettek nálunk rosszabbul. Ezzel tényleg nem lehetünk elégedettek, bár a miniszterelnök ezek szerint még a mínuszt is plusznak tudja látni.

Azt is állította a miniszterelnök (ugyanott), hogy „az ország pénzügyi helyzete megnyugtatóan stabil. Az államadósságot csökkenő pályán tartjuk; 75 százalékon áll, de nekünk az 50 százalékalatti szintet kell megcéloznunk.”

Az oktatási kiadások részesedése 2010-ben még a GDP 5,5%-át érte el, azóta ugyanakkor folyamatosan ez alatt a szint alatt van.

Ezzel szemben a tény az, hogy az ország pénzügyi helyzete se nem megnyugtató, se nem stabil, a költségvetést sűrűn kell módosítani, az államadósságot pedig nem tartjuk csökkenő pályán. 2022-ben és ’23-ban 73% fölött volt a GDP-arányos államadósság, a legutóbbi negyedévben azonban följebb ment, 75,8%-ra. Ahhoz képest pedig, hogy a 2010-es 80%-ból mennyit tudtak mostanáig ledolgozni, az 50%-os cél elérése alig 70 év alatt sikerülhet is. Az Orbán-unokák remélhetőleg még megérik.

Azt állította ezenkívül Orbán (a szocialista pártelnöknek adott parlamenti viszonzválaszában), hogy „önök sokkal kevesebbet költöttek oktatásra és egészségügyre is, mint ahogy azt a mostani nemzeti kormány teszi”.

Ezzel szemben a tény az, hogy forintban természetesen jóval többet költenek, a nemzeti össztermék arányában viszont nem. A szocialisták alatt az állami egészségügyi kiadások mértéke sosem esett 5% alá, az Orbán-kormány időszakában viszont ez az arány 2019-ig folyamatosan csökkent, egészen 4,3%-ra, és csak a Covid-járvány éveiben ment föl ideiglenesen 5% fölé, azóta pedig megint csökken. Az oktatási kiadások részesedése 2010-ben még

a GDP 5,5%-át érte el, azóta ugyanakkor folyamatosan ez alatt a szint alatt van. Úgyhogy a miniszterelnöknek – biztos, ami biztos – jó egészséget és több szövegértési képességet kívánunk.

Azt is állította Orbán (az ukrainai háborúval kapcsolatban), hogy „Magyarország kezdeményezésére megalakult a Béke Barátai nevű nemzetközi csoport, amely nem akarja tétlenül nézni, ahogy a harmadik világháború szélére sodorják az egész emberiséget”.

Ezzel szemben a tény az, hogy ezt a csoportot Kína és Brazília hozta létre az úgynevezett Globális Dél országaiból. Magyarország, Franciaország és Svájc csak megfigyelővel képviseltette magát. Bár a passzátszelet nyilván Orbán fújta itthonról.

Azt állította továbbá a kormányfő (szintén a parlamentben), hogy „ma Magyarország Európa legbiztonságosabb országa”.

Ezzel szemben a tény az, hogy a Globális Békeindex értékelése alapján nem vagyunk a világ tíz legbiztonságosabb országa között, pedig ott hét európai ország található: Izland, Írország, Ausztria, Svájc, Portugália, Dánia és Szlovénia. Lehet, hogy ők már nem is európaiak?

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Nem kell félni Pazuzutól

TÁRLAT Az Újasszír és az Újbabiloni Birodalom korába vezeti el a látogatót a Szépművészeti Múzeum ma nyíló kiállítása, az Istenek és démonok királysága.

Lépő oroszlán a babiloni Felvonulási útról, Nabú-kudurri-uszur idejéből

Babilon kormányzójának márványkudurruja a Kr. e. VIII. századból

TÖLGYESI GÁBOR

A Szépművészeti Múzeum időszerű kiállítótérébe lépve rögtön egy hatalmas szobor fogadja a látogatót: Pazuzu, a széldémon. Oroszlánfeje van, hatalmas madárszárnyai, lábai ragadozó madárkarmokban végződnek. Fotók idézik meg a német Robert Johann Koldewey ásatásait, aki 1899 és 1917 között – az akkori világ legnagyobb régészeti feltárásán – hozta felszínre az ókori Babilon városát. Mindennap kétszáz ember dolgozott az ásatásain, huszonegy méter mélyre hatoltak. Koldewey megtalálta többek között II. Nabú-kudurri-uszur, a bibliai Nabukodonozor palotáit, az Istár-kaput, a bibliai Bábel tornyát is, ami valójában „az ég és a föld alapjának háza”, egy lépcsőzetes toronytemplom, azaz zikkurat volt, része a babiloni főisten, Marduk templomkomplexumának. Egy makett bemutatja az Istár-kaput és a Felvonulási utat is egy 1930-ban készült festett gipszmodell után. A Felvonulási útról egy mázas téglából épített falrészlet látható a bécsi Kunsthistorisches Múzeum gyűjteményéből, egy lépő oroszlánt ábrázol.

– Az ókori kultúrák közül Mezopotámia öröksége szenvedte el a legnagyobb pusztítást. A XXI. században. Gondoljunk a 2003-as, Iraki Nemzeti Múzeumot ért rablásra vagy arra, hogy amikor az Iszlám Állam elfoglalta Irak északi részét, barbár módon elpusztította az asszír örökséget, vagy gondoljunk azokra a lelőhelyekre, amit rablások során kifosztottak. – Mi, amikor ezt a kiállítást összeállítottuk, arra koncentráltunk, hogy a nagy ásatásokról érkezzenek ide leletek, a nagyon szép központokból, Assuból, Dúr-Sarrukín és Kalhu városából, illetve Babilon központjából – mondta a kiállítás sajtóbejáráson Niederreiter Zoltán assziriológus, régész, történész, a kiállítás társkurátora. A Szépművészeti Múzeum tárlatának terve egyébként egy időben fogalmazódott meg a Magyar Tudományos Akadémia Lendület pályázatára benyújtott Asszír és Babiloni Istenvilág című kutatási projekttel, fókuszában az MTA-ELTE Lendület Kutatócsoport által kutatott téma-

Mázas téglapanel I. Dareiosz szűszai palotájából

A Pokolplakett a Kr. e. VIII. század végén készült

INFÓ

Istenek és démonok királysága. Mezopotámia Kr. e. 1000–500. Szépművészeti Múzeum, 2025. február 2-ig. A kiállítás kurátorai: dr. Niederreiter Zoltán, az MTA-ELTE Lendület Asszír és Babiloni Istenvilág Kutatócsoport vezetője és dr. Roboz Erika, a Szépművészeti Múzeum munkatársa.

kör áll: az ókori Mezopotámia istenvilága és démonábrázolásai a pecsét-hengerek vizsgálata révén. Az eredmény: Magyarországon ez az első olyan időszerű kiállítás, amely átfogó képet ad az ókori Mezopotámia anyagi és szellemi kultúrájáról.

Meglehet, a bemutatott pecsét-hengerek – amelyek amulettként is szolgáltak – nem a leglátványosabb elemei a kiállításnak, ám jobban szemügyre véve azokat elképesztőek: nagyfokú művészi és technikai tudásról tanúskodnak. – Az újbabiloni és az újasszír korban a birodalmi mértékű kereskedelemnek köszönhetően új nyersanyagfajták jelentek meg. Az új nyersanyagok – amelyek döntően keményebb kőzetekből álló kvarcszármazékok, kalcedonok, achátok, karneolok – megmunkálásához új szerszámok váltak szükségessé, így megjelent a vágókorong és a gömbfűrő, amellyel precíziós, nagyon finom részletek kialakítására lettek képesek a mesteremberek. Sokszor milliméternyi pontosságú részleteket, véseteket és vájatokat tudtak létrehozni, ezáltal nagyon plasztikus és aprólékos jeleneteket tudtak megalkotni – mutatott rá a kiállítás társkurátora, Roboz Erika művészettörténész.

Az asszír és a babiloni királyok saját dicsőségükre feliratokat készíttettek, ezek beszámolnak hadjárataikról és hatalmas építkezéseikről. A szövegeket vizsgálva kiderül: a királyok az isteneiket szolgálták, az ő nevükben cselekedtek. A tárlaton olyan szobrászati alkotások, történeti feliratok is megjelennek, amelyek az assziriológusoknak első számú források. Ilyen Babilon kormányzója, Bél-ahhé-eriba fekete márványból készült, sztlé alakú kudurruja, amelyen azt a jelenetet örökítették meg, amint a király, II. Marduk-apla-iddina földet adományoz a helytartójának. Egy Assur-bán-apli korából származó ékírásos agyagtábla ugyanakkor a híres asszír király koronázási himnuszát írja le, az uralkodó – aki népének pásztora – hatalmának jelvényeit az istenektől kapja.

Feltehetően a kiállítás legnépszerűbb alkotásai a látványos, nagyméretű palotadomborművek lesznek. Ilyen például a kalhúi Északi-palotából (Nimrud városából) származó 1,6 tonnás alabástrom dombormű, amelyen egy tarajos ragadozómadár-fejű apkallu tisztító rituálét véggez. Ilyen egy sárkánykígyót ábrázoló mázas téglapanel az Istár-kapuból vagy a két szfinxet ábrázoló mázas téglapanel az Istár-kapuból.

dombormű I. Dareiosz palotájából is. De nem szabad figyelmen kívül elhaladni az olyan „apróságok” mellett, mint azok a bajelhárító alapítási kissozobrok, amelyek 150 év óta először hagyták el a párizsi Nemzeti Könyvtár épületét. Ezek az agyagszobrocskák a kiállítás fő attrakcióját rejtő installált lakóház oldalában találhatók – egykor otthonokat „védelmeztek”. Odabent a Pokolplakett látható, amely a Louvre gyűjteményéből érkezett. A bronzplakettet minden gonosz szellem királya, az oroszlánfejű Pazuzu tartja mancsai között, amelynek elűző, beteggyógyulást hozó oldaláról kiderül: nem kell félni tőle, ő ugyanis védelmező szellem, aki visszaüldözi La-

mastut az alvilágba. Lamastu női démon, aki előszeretettel rabol csecsemőket.

A mítoszok mellett megjelenik a tárlaton a babiloni csillagászat is, míg a lezáró szakasz azt idézi meg, a bibliai Bábel tornya miként jelent meg németalföldi festményeken, illetve a XX. századi magyar művészeti alkotásokon keresztül. A slusszpoén a mezopotámiai démonvilág megjelenése a popkultúrában. Pazuzu alakja Az ördögűző című horrorban is megjelenik – a modern művészetet a szelek királyának vadállatias karaktere ragadta meg, arról már fogalma sem volt, hogy az ókori hiedelmek szerint védelmező volt, nem pedig bajhozó.

A bemutatót pecsét-hengerek nagyfokú művészi és technikai tudásról tanúskodnak.

WORLD PRESS PHOTO

Biodóm

1146 Budapest, Állatkerti krt. 16.

09.20.
10.27.

BE BRAVE

Kísérő kiállítás

ON THE SPOT

CSEKE ESZTER – S. TAKÁCS ANDRÁS

A diszfunkcionális családokban jellemzően a szülők egyike valamilyen függőségben szenved

Gyermekek függő szülőkkel

LÁTHATATLANUL Az október 10-ére, a DANTE Közösségi Alkotótérbe meghirdetett premier előtti vetítést követően 11-én mutatja be legújabb, Láthatatlanul című klipjét a magyar alternatív rockzenei élet meghatározó zenekara, a Kiscsillag. A produkció egyben az Egy Füst Alatt Alapítvány megbízásából készült kampányfilm is.

A klip egy olyan diszfunkcionális családban élő gyermek mindennapjait mutatja be, amely nagyjából a Magyarországon élő fiatalok ak egynegyedének élete lehetne. Az ilyen családokban jellemzően a szülők egyike – vagy akár mindkettejük – valamilyen függőségben szenved, emiatt nem képesek az egészséges fejlődéshez szükséges feltételeket maradéktalanul biztosítani. A probléma mintegy egymillió gyermeket érinthet Magyarországon. „Célunk, hogy elérjük azokat a felnőtteket, akik függőként élnek mindennapjaikat vagy elszenvetődőként nem tudták feldolgozni gyerekkori traumájukat, és tudatosítsuk bennük, hogy ezek leküzdésére többféle megoldás is létezik” – mondta el a Magyar Addiktológiai Társaság Elnöke, dr. Szemelyácz János addiktológus szakértő.

Lovasi András a dalt Elekes Dóra, Fábíán Gábor, Hoffmann Kata, Karafiáth Orsolya, Kemény István, Kovács András Péter és Mattik Dora Láthatatlan árvák című novelláskötete alapján szerezte. Dr. Szemelyácz János és Hoffmann Kata a dal megszületését követően Bodó Viktort kérte fel a kampányfilm megrendezésére. A kampányfilmben az édesanyát Radnay Csilla, az édesapát Mátray László, a kislányt pedig Ókrös Bere alakítja.

A kezdeményezés ősszel kiegészül egy több videóból álló közösségi média-kampánnyal, amely rövid videók formájában olyan szituációkat jelenít meg, amelyeket átélhet egy diszfunkcionális családban élő gyermek. További információ október 10-től a kampány weboldalon (lathatatlanul.hu) lesz elérhető.

NÉPSZAVA

HIRDETÉS

80 éve, 1944. október 6-án robbantotta fel a Marót-csoport három bátor partizán tagja: Dr. Janikovszky Béla, Padányi Mihály és Egri János a magyar fasizmus egyik leg-hírhedtebb képviselőjének, Gömbös Gyula miniszterelnöknek a márványszobrát a budapesti Döbrentei téren. Tettük jeladás volt a Hitler-ellenes harc megkezdésére.

Életközepi válság helyett

FRISSEN A POLCON Megjelent Sally Rooney Intermezzo című műve, melyet leginkább a generációk közti különbségek témája mentén lehet olvasni. A könyvről megkérdezték a Nyáry családot.

ROSZNÁKY EMMA

Második estéjéhez ért a 21. Század Kiadó friss köteteket bemutató beszélgetéssorozata. Legutóbb, nyáron Ann Patchett Tom Lake című könyvét ismerhette meg a közönség Dragomán György és Szabó T. Anna társaságában, most Sally Rooney Intermezzo-kötetéről beszélgetett a Nyáry családdal Szűcs Péter.

Kivételes esemény volt a csütörtöki, ugyanis így együtt még nem ült a pódiumon a Nyáry család: a kisebbik lány, a jelenleg bölcsészhallgató Liza először szerepelt együtt irodalomtörténész édesapjával és újságíró nővérével. Nyáry Krisztián arcán kisebb riadalom tükröződött a pódiumbeszélgetés elején, elmondása szerint a lányai rendszeresen összefognak ellene, amikor tehetik. Az esemény végére kiderült: abszolút színpadképes a trió. Persze gyakran elviszik a beszélgetést a családi sztorik, bonmot-k, de a műsor gördülékeny volt és nem szakmaizú.

A meghívás apropóját az adta, hogy az Intermezzóban két Z generációs és három Y generációs találkozik, főként a korosztályok kapcsolatáról, különbségeiről kérdezte Szűcs Péter Nyáryékát.

A világszerte ismert ír szerzőre és forgatókönyvíróra, Sally Rooney-ra bátran hivatkozik az eseményleírás a kapunyitási pánikban szenvedők életének ironikus krónikásként. A Baráti beszélgetések, a Hová lettél, szép világ és a Normális emberek szerzője eddig szinte minden irodalmi próbálkozásával sikert aratott. 2022-ben a TIME magazin beválogatta a globális kultúra száz legnagyobb hatású formálójá közé. Az író azoknak az életét mutatja be, akik papíron tudják, milyen felnőttek lenni, csak épp a valóságban nem: visszatérő témája az Y generáció küzdelme.

A családtagok abban megegyeztek, hogy az Intermezzót nem volt jó ilyen gyorsan olvasni – ugyanis a világpremierszeptember 24-én volt –, ez egy sokkal időigényesebb regény. A lányoknak kevésbé tetszett, közelebbinek érezték magukhoz a Normális embereket. A családapa volt a legelégedettebb olvasó, nehezen indult számára az Intermezzo, de a végére megszerette.

Az Intermezzo középpontjában két, egymástól igencsak különböző testvér áll: Peter és Ivan. Peter túl van a harmincon, sikeres dublini ügyvéd, munkájában magabiztos, de apjuk halála után csak gyógyszerrel tud aludni, és egy párkapcsolati bonyodalomban találja magát: egyszerre szeret két nőt. Sylvia Peter régi első szerelme, akivel máig meghitt a kapcsolatuk, Naomi pedig egyetemista lány, aki egyelőre semmit nem vesz komolyan, mégis kezd elmélyülni a viszonyuk. Peter öccse, Ivan huszonkét éves, versenyszerűen sakkozik, visszahúzó, feszengő típus. A gyász első heteiben ismerkedik meg Margarettel, egy idősebb nővel, aki problémákkal, testi fájdalommal küszködik. Ivan és Margaret viszonya gyorsan komolyra fordul.

Peter a regényben az élete végleges elrontásától és javíthatatlanságáról beszél. Nyáry Liza úgy reagált, korosztályában többen érzik azt, hogy nem úgy használták ki a

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A jelenleg bölcsészhallgató Nyáry Liza először szerepelt együtt irodalomtörténész édesapjával és újságíró nővérével

fiatalságukat, mint ahogyan lehetett/kellett volna. A fiatalkori apátia jelensége teljesen általános, a szerző már említett másik regényében, a Normális emberekben is megvan. A beszélgetésen szó esett a regény egyik mozgatórugójáról szolgáló gyászról is, hiszen a lányok édesanyja, Nyáry Krisztián felesége, társa 2014-ben hunyt el dagados betegségben. Azóta egyedül neveli lányait az apa, akik nagyon korán találkoztak a gyásszal, és mindketten úgy gondolják, teljesen megváltoztatta az életüket, gondolkodásukat.

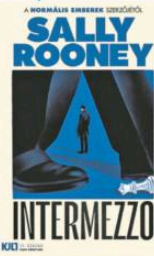
A regényben megjelenik a nagy korkülönbségű partnerek szerelme. Ehhez kapcsolódóan Szűcs Péter egy olyan idézetet hozott, amelyben az idősebb fél kijelenti: az ő generációjában az emberek „szexualitása normális”. Nyáry Luca erre úgy reflektált, a korosztály a netes pornón szocializálódott, és több Z generációs lány számolt be arról, hogy már egy első randin fojtogatták, amit a pornóból láthattak a fiatalok. Mindemellett Nyáry Luca rámutatott: a netes pornót nem a Z generáció gyártja, hanem az idősebbek, tehát az ő erőszakos fantáziáit fogadja be egy fiatal fogyasztó. Szűcs Péter bedobta, hogy egy kutatás szerint a Z generáció szerint ötvenéves kortól kezdődik az öregkor. Nyáry Liza úgy felelt, egy negyven fölötti ember számára nem idő, leginkább azt gondolta, hogy felnőtt, szerinte nehéz szigorúan meghatározni az öregséget. Nyáry Krisztinán egy elégedett közepkorúnak tartja magát, úgy látja, kitolódott a társadalomban a fiatalok, és eltűnt az átmenet. – Ami a párkapcsolati részét illeti: minden attól függ, hogy az adott két ember mentálisan milyen korosztályban van. Miközben nyilván nem örülnek, ha a lányaim egy náluk 20 évvel idősebb partnerrel állítanak haza. Megpróbálnám elfogadni, de nem örülnek. Mikor még 6-7 évesek voltak, egy barátommal meg is osztottuk a félelmeinket egymással arról, kik a legrosszabb férfijelöltek, a halálváró emós és a koszos rocker után végül megállapodtunk abban, hogy az ötvenéves filozófianár a lehető legrosszabb – emlé-

kezett vissza Nyáry Krisztián. Komolyra fordítva a szót, hozzátette: a két korosztály tapasztalata nagyon távol esik egymástól, nem lehetetlen belőle jót kihozni, de a fiatalabb félnek okoz sok nehézséget, ő kerülhet dependensebb helyzetbe. Szűcs Péter visszakérdezett: a regényben megjelenített 14 év korkülönbséget soknak találja-e? Nyáry úgy reagált, pont ez az a határ, ami még éppen egy generációban tarthat. – Az öcsém és köztem 14 év van, és ez nagyon jól jött ki nálunk, mert még éppen megértettem az ő problémáit, de akár tudtam segíteni tanáccsal, mivel már többet tapasztaltam. Hasonlóan 14 év van az öcsém és a lányaim közt, ugyancsak jól megértik egymást – fejtette ki.

– Az öregség relatív. Valamihez képest idősebb vagy fiatal lehet valaki – mondta Luca –, minden életkorban van olyan, amire már öregnek érzi magát az ember, és van, amihez még nem. – Kiderült, bár szabadon kezelik a kérdést, abban egyetértettek apjukkal, hogy az elektromos roller használatának felső korhatára nagyjából 25 év. – Honnan tudjam, hogy életközepi válságban vagyok, mikor nem tudom, hogy hol van az életem közepe? – vetette föl a fiatal újságíró. – Nekem „ongoing krízisem” van, mert fogalmam sincs, mikor fogok meghalni – viccelődött.

Az Intermezzóban megjelenik a fiatal generáció környezettudatossága. Szűcs Péter megkérdezte a lányokat, valóban van-e olyan kortársuk, aki nem száll repülőre ilyen megfontoltságból, mire igen volt a válasz. Sőt a Nyáry lányok is – hasonlóan a karakterhez – csak másodkézből vesznek ruhát. (A fehérneműt leszámítva persze.) Sally Rooney-t izgatják az osztálykülönbségek, és érzékenyen reagál a társadalmi igazságtalanságokra. – Szeretem a szerző könyveiben azt, hogy mindig ütközteti a létra alján lévőket azokkal, akik esetleg följebb járnak már. A Normális emberekben volt egy ilyen mondat: „akkor jössz rá, a világ mennyire kinyílik, ha van pénzed”. Elképesztő, hogy az élmények 80 százaléka nem férhet hozzá, ha nincsen pénzed. Szerintem ezek a legerősebb gondolatai – foglalta össze Nyáry Luca.

INFÓ

Sally Rooney: Intermezzo. Fordította: Dudik Annamária Éva, 21. Század Kiadó, 2024

Sally Rooney-t izgatják az osztálykülönbségek, és érzékenyen reagál a társadalmi igazságtalanságokra.

INFÓ

Sally Rooney-est a 21. Század Kiadó szervezésében. Október 3-án Nyáry Lizával, Nyáry Lucával és Nyáry Krisztiánnal Szűcs Péter beszélgetett a szerző legújabb, Intermezzo című könyvéről a MOM Kulturális Központban.

Panoráma és búvóhely

Idén ötödik alkalommal hirdették meg az Év Kilátója és az Év Turistaháza pályázatot. A legtöbb szavazatot a pannonthalmi Boldog Mór-kilátó és a Lil-lafüredtől 13 kilométerre, a Kis-fennsík-on található Turistapark Szentlélek kapta. A magyar természetjárók összesen több mint 10 ezer szavazatot adtak le az Aktív Kalandor Facebook oldalán. NÉPSZAVA

Zöldül az Antarktiszi-félsziget

Bár a terület legnagyobb részét még mindig jég borítja, az Antarktika partvidéke több helyen (az úrből) jól láthatóan zöldül. Míg 1984-ben a félszigetnek mindössze 1 négyzetkilométerét fedte növényzet, 2021-re már 12 négyzetkilométert. A megtelepülő növények többnyire mohák, de a kutatók attól tartanak, hogy idővel invazív fajok is megjelenhetnek a területen. QUBIT

Megmenekült száz elefánt

A thaiföldi Chiang Mai város melletti Elefánt Természetvédelmi Parkot a Yagi tájfun hirtelen áradással öntötte el. A gondozóknak azonban sikerült a néhány tucat fogásba esett turistát és a körülbelül száz ormányost a gyorsan emelkedő víz elől egy magaslatra evakuálniuk. CNN

A baj nem jár egyedül

Az aszteroida nyolc kilométer átmérőjű krátert hagyott maga után

BECSAPÓDÁS Nem az egyetlen volt az az aszteroida, amely 66 millió évvel ezelőtt véget vetett a dinoszauruszok uralmának. Abban az időben, a krétakor végén – 65-67 millió évvel ezelőtt – történt még egy hatalmas becsapódás, aminek nyomait a tudósok most mérték fel Afrika nyugati partjainál. A kráter nagyjából nyolc kilométer átmérőjű és egy négyszáz méteres, 73 000 km/óra sebességgel becsapódó úrből érkezett vendég nyomát őrzi. A Nadir-krátert már 2022-ben felfedezték, de akkor még nem lehetett tudni, mekkora hatása volt az aszteroidának, amely becsapódott. Az új képekből most kiderült, hogy nem voltak olyan súlyos következményei, mint annak, amely a tömeges kihalást okozta, de elég komoly volt ahhoz, hogy nyomokat hagyjon a felszínen. A tudósok 3D-s szeizmikus képalkotó módszerrel használtak, hogy feltérképezzék a krátert és a geológiai sérüléseket, amelyek az óceán talaja alatt 300 méter mélyen találhatók. Legálább húsz tenger alatti kráterről tudunk a világon, és még egyiket sem térképezték fel ilyen alaposan. Akkoriban több nagyobb aszteroida is érkezett a Földre, a legnagyobb a dinoszauruszpusztító volt, amely 160 kilométer átmérőjű krátert hagyott maga után a Yucatán-félszigetnél. V. P.

Meseország a rendelőben

DENTILAND Hercegnőknek öltözött fogorvosok és asszisztensek kezelik a gyermekeket a németországi Wandlitzban.

BERNAU PÉTER

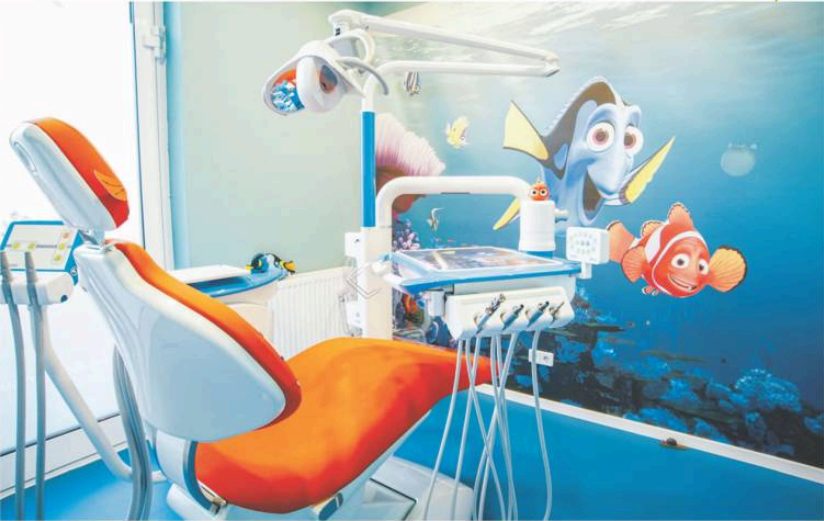
Három éve nyitotta meg Dentiland nevű „meseországát” Anne Heinz fogorvosnő a fővárostól, Berlintől 40 kilométerre található 24 ezer lakosú Wandlitzban. A fogorvos a német RTL televíziós csatornának elmondta, gyermekkorában mindig nagyon félt, ha fogászatra kellett mennie. „Tíz-tizenkét éves lehettem, amikor eldöntöttem, hogy fogorvos leszek, és azt is megfogadtam, hogy nálam a gyerekek nem fognak félni – mondta Heinz. – A fehér köpeny, a fúró hangja, a sok fém műszer megijeszti a gyermekeket, ezért mi hercegnőknek öltözve dolgozunk, a gyerekek választhatnak, hogy sárkány, dinó vagy hintó formájú székben találkozzanak a hercegnővel. A mesefigurákhoz az inspirációt egy párizsi utazás adta, amikor eljutottam Disneylandbe. Ott láttam, mennyire felszabadultak a gyerekek a mesefigurák társaságában. Ekkor gondoltam arra, ha Párizsban ekkora sikerük van a mesefiguráknak, akkor minden bizonnyal ugyanez lesz a helyzet az én rendelőmben is.” A 35 éves fogorvos a fogak megvizsgálása után varázspálcával „véddőburkot képez” a gyermekek köré, ami megóvjja őket a nagy fájdalomtól. „Vannak kezelések, melyek sajnos nem teljesen fájdalommentesek, ilyenkor a varázspálcával enyhítünk a fájdalomon, a gyerekek a kezelés előtt egy kis ajándékot kapnak, amit a kezükben foghatnak – mondta a vizsgálat menetéről a fogorvosnő. – Megbeszéljük, hogy nem fájdalmat éreznek majd, hanem egy

IGÉRET

ANNE HEINZ: Megfogadtam, hogy nálam a gyerekek nem fognak félni

apró kellemetlenséget, a kis sírdogálás pedig egyáltalán nem baj, ilyenkor azt erősítjük a gyermekekben, hogy mások sokkal nehezebben viselnék el azt, amit most nekik kell. Illetve a gyerekek segítségét kérjük a fogak gyógyításában azaz, hogy nagyra nyitják a szájukat. Azt mondjuk nekik, minél kevesebbet mozognak, annál gyorsabban és fájdalommentesebben tud dolgozni a fogait gyógyító hercegnő, aki a jó tündértől kapja az energiáját. Jó érzés azt látni, mennyire ellazulnak a gyerekek a mesefigurák között, nagyon szeretek velük foglalkozni.”

Esküvő a nappaliban

Anne és Martin szerettek volna összeházasodni, de a fiú gyorsan romló egészségi állapota ezt nem tette lehetővé. Ezért szűk körben a nappaliban tartották meg az esküvőt. Az anyakönyvvezető az egyik barátjuk volt. A „szertartás” végén Anne és Martin gyűrűt húztak egymás ujjára, mindez egy hónappal afiú halála előtt történt. „Hivatalosan nem vagyunk házasok, de a szívemben a férjemként gondolok Martinra. Annak pedig nincs jelentősége, hogy mi szerepel vagy éppen nem a hivatalos papírokon” – mondta Anne.

A gyerekek ellazulnak a mesefigurák között

A rendelőnek gyorsan elterjedt a híre, vannak gyerekek, akikkel 150-200 kilométert is utaznak a szülei azért, hogy a „hercegnő varázslata” gyógyítsa meg a fogait. Anne Heinz a közösségi médiában is népszerű, a Facebookon 250 ezer követője van. Heinz a szakmájában nagyon sikeres, a magánéletében azonban szörnyű tragédia történt vele: fél évvel ezelőtt gyomorrákban elhunyt a kedvese, Martin Wenzel, akivel öt éve volt együtt. A párjánál másfél évvel ezelőtt diagnosztizálták a daganatot, az orvosok pár hetet adtak a partnerének. „Nagyon szerettem őt, nemcsak a szerelmem volt, hanem a legjobb barátom, a szövetségesem is – emlékezett barátjára a fogorvosnő. – Dalszövegeket írt, én imádkoztam énekelni, az volt a tervünk, hogy együtt lépünk fel a DSDS-ben (német tehetségkutató műsor, hasonló az itthon ismert X-Faktorhoz – a szerk.). Együtt neveztünk be a műsorba, de Martin már sajnos nem érte meg a felvételt. A közösen írt dalunkat egyedül énekeltem el.” Heinz az első fordulóban továbbjutott az Illumina című dallal, amely arról szólt, milyen közös álmaik voltak, közös gyerekek, család, nyaralás, minigolfolás a tengerparton.

RONALD REAGAN GONDOLATOK 1. RÉSZÉ	SZÁNDÉKÁBAN ÁLL	CSIPÓS JÚ FÜSZER KAVICS	A BŐR VEGYJELE RÉSZÉRE, RÖVIDEN	MINŐSÉGET ELLENŐRIZ	JÓKAI IRONÓ HARÁNT IRÁNYÚ	AMPER, RÖVIDEN KISSÉ GYANÚS!	NŐNI KEZDŐ!	MIKÓZSBAN ÉLELMÉZ	HATÁROZOTT NÉVELŐ DALMÚ	VÁROS SVÁJC KÖZÉPSŐ RÉSZÉN	NÉMET ÉS SVÉD AUTÓK JELZÉSE	HEGYHÁT MAFLA, MAMLA SZ	GIGA, RÖVIDEN MAGYAROS ÉTEL	A PARKOLÓ JELE	GRAMM, RÖVIDEN RIPORT ELEJE!	GÖMB ALAKÚ TÁRGY
																B
A FRANCIA KÁRTYA EGYIK SZÍNE			SZICILIAI VULKÁN ÉNEKLÉST IMITÁLÓ				TÖMEGTERMÉK ESZEM- ISZOM							ILLETVE, RÖVIDEN IMAVÉGI		
ÓDA-RÉSZLET!		VÁLLKENDŐ SZEMKÖZT				NYÍLTARTÓ VIZET AD NEKI				IBOLYASZÍNÚ NYÁVOG				ÁRNYÉKBAN VANI ÉNEKLÉS		
A TETEJÉRE			VÍZBEN ÁLLÓ GÖRÖG BETŰ			PUSZTÍT 12 HAVONTA		BIZTATÓ KILÁTÁS INGATLAN-TULAJDON					BARÁNYKA HABLEÁNY	EGÉSTERMÉK SZŐLŐFAJTA	UGYANI NÉPI MÉRTEK	
FONTOS ÖLDŐSZER	FOGADÁSI ÖSSZEG AZ IDÉZET 2. RÉSZÉ			GYALOG-LÁS NEWTON, RÖVIDEN			ROSSZUL LÁT ALAK-TALÁN		VÍZ-NÖVÉNY AZ A SZEMÉLY	BATU RANGJA ÉRVE-NYESÜL		REGGEL-ÓTKOR A FOGALVAL ÓROL				
DAL KÖZEPEI				BUZGALOM EURÓPAI NÉP							BEMÉLYEDÉS VELENCE HATÁRAI!					
GUMICSÓ																
GÜLYA TAGJAI			RÉGI, ANTIK LAP-SZÉLEKI				NŐI ÉNEK-HANG ÁLLATI LAKHELY									
AUTÓ-MÁRKA					KÁROSAN HATÓ BÉR ELEMEI			BIZTAT, BUJTOGAT RÓMAI 1-ES				REMÉLÉS DIOPTRIA, RÖVIDEN				A MŰLT IDŐ EGYIK JELE
ORIENS, RÖVIDEN	Á										KENYÉR-TÉSZTÁT KÉSZÍT					

Szeptember 28-i rejtvényünk helyes megfejtése: „A pénz olyan nyelvet beszél, melyet mindenütt értenek.” E heti rejtvényünk megfejtését az október 12-i számunkban közöljük.

Rejtvénylap okos nőknek!

kedvenc minőség
www.kedvencwebaruhaz.hu

Megsérült Musiala

Jamal Musiala, a Bayern München támadója csípőproblémáktól szenved, emiatt a 21 éves játékos kihagyja a vasárnapi, Eintracht Frankfurt elleni Bundesliga-meccset, valamint a válogattal a Bosznia-Hercegovina elleni pénteki vendégjátékot és a három nappal későbbi, hollandok elleni Nemzetek Ligája-találkozót. MTI

Virth mellett szólalt fel

Arra kéri Orbán Viktor miniszterelnököt és Schmidt Ádám sportért felelős államtitkárt dr. Tóth Ákos, a Testnevelési Egyetem címzetes egyetemi tanára, hogy igazságot szolgáltatva adjanak életjáradékot Virth Baláznak. Az úszóedző azért nem részesült ebben, mert Milák Kristóf többszöri kérésre sem nevezte meg a vonatkozó dokumentumban az edzőit. NÉPSZAVA

Rajtol a Vác

Első magyar csapatként ma megkezdí szereplését a Vác a női kézilabda Európa-ligában: ellenfele a holland bajnok Cabooter Fortes Venlo lesz. A selejtező második körében csatlakozik a DVSC (riválisa a kilenc magyar játékost foglalkoztató szlovák bajnok Dunaszerdahely), míg a Mosonmagyaróvár főtáblás. NÉPSZAVA

Orwell: 1984–2024

KÉPTELEN KÜLDETÉS A Honvéd és a Vasas bizarr mai változata kéz a kézben szégyenítené meg az igazi Kispestet és Angyalföldet, ám azt nem tudja lejáratni.

HEGYI IVÁN

Állítólag óriási a felháborodás a Honvéd és a Vasas leszerelése miatt, én azonban azt hiszem, az „óriási” hatalmas túlzás, hiszen a kispestiek 1971 dermedt néző előtt kaptak ki legutóbb otthon a B. Vasutastól, az angyalföldiekre pedig 1277 megnyomorított Fáy utcai érdeklődő jelenlétében mért 2-1-es csapást annak a fényességes Tállai Andrásnak a Mezőkövesdje, akiről hiánypótló életrajzi kötet látott végre napvilágot a mindig magasztos Kövér László emelkedett előszavával.

A felháborodást amúgy nem értem, hiszen józan ember ugyan mit várhat attól a két csapattól, pardon, társaságtól, amely 11. és 15. tud lenni a következő élmezőnnyel megáldott körben: 1. Kozármisleny, 2. Szentlőrinc, 3. Gyirmót, 4. BVSC, 5. Kazincbarcika, 6. Kisvárd.

Sokak szerint ez a valaha volt leggyengébb másodosztályú bajnokság. „Az, hogy tizenegy játékosból ketten tudnak valamit kitalálni, édeskeves” – mondta a legutóbbi blama után a piros-kékek középpályása. Szerintem már a kettővel is kozmetikázta a valóságot, de állítása sokkal kevésbé túlzott, mint a rezsím „stratégiai ágazati” örületéből fakadó jövedelme.

Hajdanán Puskás volt, ma Puskás Akadémia van, a kispesti és az angyalföldi családi körnél is kevesebb látogatóval. A jelenkor alapvetése: nagy pénz, kis foci.

A még megmaradt Honvéd-szurkolók úgynevezett kemény magja a legutóbbi (vesztes) bajnoki találkozóra félórás késéssel masírozott be a Bozsik stadionba, az orwelli látványt nyújtó tribünre pedig ezt a molinót feszítette ki: „Üres ígéretek, üres lelátó”.

„A Vasasnál minden feltétel adott a jó szereplésre” – ezt sem én találtam ki, idézem pusztán. Aki e blódlit a számítógépbe kopogtatta, talán arra gondolt, hogy a Fáy utcában (is) dől a lé, de megfeledezett arról: bankó soha az életben nem ad be, emel át a kapuson, lő a vinklibe.

Az első számú feltétel, hogy futballozni tudó ember legyen. Az meg nincs.

De miért épp a futballban ne volna abszurd a helyzet? A tömegpusztító Oroszország nagykövete a „mai

magyar hazafias értelmiség bástyájának” nevezett egy Bencsik András nevű toll- és köpönyegforgatót, aki 1986-ban ezt a szöveget tette közzé a Népszabadságban: „A Magyar–Szovjet Baráti Társaság az MSZMP céljainak szellemében tevékenykedő, a párt politikájának megvalósulását segítő, széles tömegbázisra épülő politikai tömegmozgalom, amelynek munkájában áldozatkész, a magyar–szovjet barátságot felelősségteljes elkötelezettséggel, önzetlenül szolgáló tisztségviselők, társadalmi munkások népes tábora vesz részt.”

Legalább ő nem változott, már akkor is imádta az oroszokat, viszont magyar futballista azóta sem járt világbajnokságon: az 1986-os Mundia-lon jegyeztük fel a mindmáig utolsó vb-szereplést. Mexikóban „baráti” szovjet–magyar is volt, 6-0-val, nem ide. Az majdnem olyan emlékezetes maradt, mint Bástya-Bencsik elvtárs interjúja Zinajda Kruglovával, az SZKP KB tagjával Elveink és céljaink azonosak címmel, ahogyan az úttörővezetők Salgótarjánban rendezett országos konferenciájáról szóló tudósítása („tartalmas beszámoló, élénk eszmecsere”) is máig hasít a címoldal vezércikkéből kiragyogó „új utak, lehetőségek keresése a magyar ifjúság internacionalista nevelésére” passzussal együtt.

A Honvéddal 1986-ban Détári Lajos, Garaba Imre vagy Kovács Kálmán nyert első osztályú bajnoki címet, a Vasassal Kakas László, Kovács

Angyalföldön szeretnék, ha a Vasas szépen átlibbenne a riválisokon, ám ez egyáltalán nincs így – sőt

István, Izsó Ignác vitte el a pálmát az MNK-ban. Ám fölösleges párhuzamot vonni, mert a klubok tekintetében pusztán névazonosságról van szó, a Kispesti Köhögők és az Angyalföldi Aláhullók egybeeső tulajdonsága, hogy közülük sincs a valódi Honvédhoz, Vasashoz.

Ha lenne, Lóránt Gyulát, Kotász Antal és Machos Ferencet mindkét klubban „égetnék”. S lejáratnák

„A Vasasnál minden feltétel adott a jó szereplésre” – ezt sem én találtam ki, idézem pusztán. Aki e blódlit a számítógépbe kopogtatta, talán arra gondolt, hogy a Fáy utcában (is) dől a lé.

A Honvéd még az NB II-ben se nagyon rúg labdába

Kispesten Bozsik Józsefet, Budai II Lászlót, Czibor Zoltánt, Esterházy Márton, Grosics Gyulát, Kocsis Sándort és Lajost, Kozma Mihályt, Puskás Ferencet, Sipos Ferencet, Tichy Lajost, Angyalföldön Berendy Pált, Bundzsák Dezsőt, Csordás Lajost, Farkas Jánost, Ihász Kálmánt, Mészöly Kálmánt, Plattkó Ferencet, Sárosi Lászlót, Szilágyi Gyulát, Takács II Józsefet, Várady Bélát.

De ki tudná meggyalázni e nagyokat vagy emléküket?

Sinkovics Gábor írta nemrégiben a Vasas FC honlapján: „Nem könnyű nézni ezt a helyben járást. Nem könnyű elviselni, hogy a riválisok már lúzer csapatnak tartanak bennünket.”

Riválisok? Az Újpest, az MTK is csak annyival van jobb helyzetben, hogy legalább nincs az NB II kieső helyén, de semmiféle kapcsolatban nem áll az igazi lilával és kékkel. Ahogyan a gazdasági bevándorlók legfőbb keleti menedéke, az Európa-Alsóig kiemelkedő FTC Stefan Gartenmannja, Abu Fanija, Philippe Rommense vagy Kady Borgese sem idézi Rudas Ferencet, Sárosi Györgyöt, Varga Zoltánt, Albert Flóriánt...

Csak a magyar–orosz barátság örök és megbonthatatlan.

Negyvenéves a Budapest Maraton

TÖMEGSPORT Minden korábban több külföldi résztvevője lesz a jövő hét végén esedékes 39. SPAR Budapest Maraton Fesztiválnak: a szervező Budapest Sportiroda (BSI) jelezte, 107 országból mintegy 6000 külföldi adta le nevezését az eseményre, így biztosan megdől az eddigi, 5400 fős rekord. Mindez azt jelenti, hogy a kísérőkkal együtt 10-12 ezer „futóturista” érkezik a rendezvény miatt Magyarországra.

A viadal jubileumot ünnepel idén,

mivel az első Budapest Maraton 40 éve, 1984-ben rendezték meg. A BSI adatai szerint az ország legnagyobb, egyben legrégebbi futóeseményének mintegy 30 ezer résztvevője lesz, ami a koronavírus-járvány óta a legmagasabb indulói számot jelenti.

A fesztiválon összesen 18 táv közül választhatnak az indulók. A legrövidebb az ezerméteres családi futás, míg a leghosszabb a klasszikus, 42,195 km-es maratoni táv (e mezőny minden második indulója kül-

földi állampolgár). A szokásoknak megfelelően sétálni, túrázni is lehet a városi turrák valamelyikén, illetve 2,3 kilométeres gyaloglás is szerepel a programban, amelyhez idén a Mellrákinfo Egyesület is csatlakozott.

Ezer hazai településről neveztek eddig, és – a félmaraton kivételével, amely már elérte a limitet – várják a további indulók jelentkezését.

A versenyközpont a lágymányosi Pázmány Péter sétányon lesz, a leg-

rövidebb távok útvonalát a rajt és célterület körül jelölik ki, a hosszabb távok indulói viszont a város legszebb részein versenyezhetnek. A maratonisták bejárják a rakpartokat a Duna mindkét partján, elfutnak a Parlament előtt, a budai vár alatt, a Lánchídon és a Szabadság hídon át, bemennek a Margitszigetre, érintik az Andrássy út egy szakaszát, közvetlen közélről láthatják a Szent István-bazilikát és a Magyar Tudományos Akadémia épületét. MTI

Hatezer külföldi jelezte, hogy indul a budapesti futófesztiválon

Autómentes hétvége lesz Budapesten

Október 5-én és 6-án tartják a fővárosban az Autómentes Hétvégét. Lezárják a Szabadság hidat, a Várház körutat a Lónyay utcáig és a Pesti alsó rakpartot a Margit hídtól a Közraktár utcáig. A tömegközlekedési eszközök menetrendje is változik. A 47-es, 48-as és 49-es villamosok nem közlekednek, a 61-es és az 56A villamosok meghosszabbított útvonalon járnak. NÉPSZAVA

Megérkezett az új villamosflotta első járműve

Az új CAF-villamos annak a korábban megrendelt és gyártás alatt lévő 51 darabnak a része, melynek köszönhetően a jelenlegi harmincről 40 százalékra növekedhet az alacsony padlós villamosok aránya a fővárosban. Várhatóan még idén használatba vehetik a fővárosban közlekedők. MTI

A piros a nyerő

A német táplálkozási központ szerint bár minden paprika egészséges, de van, amelyik még jobb a többinél. A piros paprikának a leghosszabb az érési ideje, ezáltal több C-vitamint és béta-karotint tartalmaz a többinél. A K-vitamin az egyetlen, amelyből a zöld paprikában van a legtöbb. NÉPSZAVA

Csukott ajtó az elsüllyedt hajón

TRAGÉDIA Megindult a nyomozás a brit iparmágnás Mike Lynch, 18 éves lánya és a Bayesian nevű luxusjacht további két áldozata ügyében. Az eljárás előestéjén fontos bizonyítékként került nyilvánosságra egy fotó, amin jól látható, hogy zárva volt a kabinokba vezető ajtó.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

Megkezdődött pénteken a kelet-angliai Ipswichben a nyomozás az augusztus 19-én a Földközi-tengerbe veszett Bayesian luxusjacht hét halálos áldozata közül négynek az ügyében. Az érintettek az óriásvitorlás tulajdonosa, Mike Lynch 59 éves technológiai iparmágnás, 18 éves lánya, Hannah, illetve a 70 éves Jonathan Bloomer, a Morgan Stanley International bankház elnöke és 71 éves felesége, Judy. A megnyitott, majd felfüggesztett vizsgálat egyelőre annyit tudott megállapítani, hogy Mike Lynch halálát vízbe fulladás okozta. A többi három esetben további orvosszakértői vizsgálat szükséges.

Mint ahogy lapunk is beszámolt róla, az 56 méter hosszú, 72 méter magas árbóccal büszkélkedő Bayesianon Lynch családja és barátai az Autonomy szoftvercég alapítójának felmentését készültek megünnepelni. A brit üzletember ellen a vállalatot 5,3 milliárd fontért felvásárolt HP indított 12 évig tartó sikkasztási pert, melyet a milliárdos néhány nappal korábban legnagyobb meglepetésre megnyert. Az elhunytakhoz tartozott még a győzelemben kulcsfontosságú szerepet játszott Chris Morvillo ügyvéd és felesége, Neda, illetve az elsőként, már a szerencsétlenség éjszakáján megtalált séf, Recaldo Thomas. A hajón tizenkét utas és tízfős legénység tartózkodott. A balesetet tizenötén, köztük a személyzet kilenc tagja élték túl. Már csak ez az aránytalanság is fel-

Hannah Lynch volt az utolsó, akinek holttestét a búvárok fel tudták hozni az 50 méteres mélységből

vetette a gyanút, hogy a legénység esetleges felelőtlensége vezetett a tragédiához. Rejtély, miért nem sikerült a rendelkezésre álló 14 perc alatt riasztani és a felszínre hozni a kabinokban alvó utasokat.

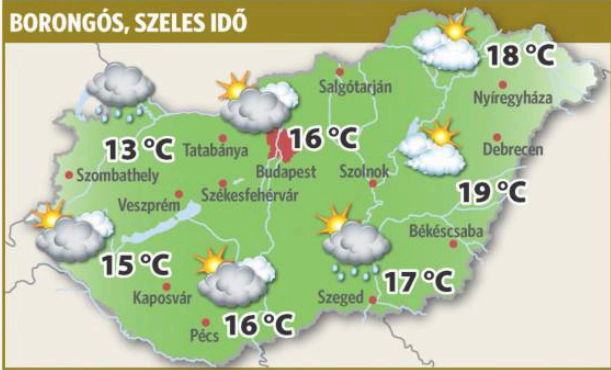
Éppen a vizsgálat új szakaszának előestéjén, csütörtökön sugározta a Bayesian elsüllyedésének körülményeit körüljáró egyórás dokumentumfilmjét az ITV kereskedelmi televízió. A számos

szakértőt felvonultató adás egyértelműen egy óriási szellőkéssel indokolta a hajó vesztét. Igaz, azon a végzetes éjszakán a szicíliai Portocino kikötő előtt „amilyen hirtelen érkezett, olyan gyorsan véget is ért” a vihar.

A rendőrségi vizsgálatban nagy jelentőséget kaphat az a tévéműsorban is bemutatott fotó, amelyet a Bayesiantól száz méterre lehorongyzott Sir Robert Baden Powell

jacht egyik utasa készített és holland kapitánya, Karsten Borner juttatott el a Der Spiegel hetilaphoz. Ezen világosan látszik, hogy a kabinokba vezető ajtó be volt csukva. (Eddig úgy tűnt, a személyzet által nyitva felejtett ajtó okozta a süllyedést.) Borner azért hozta nyilvánosságra a fotót, mert bosszantották a hajó építőinek ismételt kísérletei, hogy a legénységet állítsák be a tragédia előidézőiként. Az ITV adásában is feltűnik Giovanni Costantino, az Italian Sea Group igazgatója, a Bayesian 2008-ban megépített Perini Navi hajógyár tulajdonosa, aki az incidenst követő napokban „elsüllyeszthetetlennek” minősítette a jachtot, hozzátéve, csak a nyitva hagyott nyílászárókon és zsilipeken keresztül bezúduló víz válthatta ki a lent rekedt haj utas halálát. A közelmúltban újabb támadást indított a személyzet ellen, amiért nem sikerült mindenkit felhozni a fedélzetre. Az Oxfordi Egyetemre való felvételét is ünneplő Hannah Lynch volt az utolsó, akinek holttestét a búvárok fel tudták hozni az 50 méteres mélységből.

Az eredményes vizsgálatához fontos lenne, hogy a hajótest és a benne maradt információkat tartalmazó eszközök felszínre kerüljenek. Ez a megszólaltatott hajómentő szakértő szerint „leegyszerűbben” egy tutajra helyezett méretes daru segítségével valósítható meg. „Nagyon fontos, hogy egy darabban maradjon a jacht, így csak lassan, óvatosan lehet eljárni”. Az akció költsége meghaladhatja a kétmillió eurót.

Boldog névnapot, Aurél!

Az Aurél férfinév a latin Aurelius nemzetségnévből származik, amelynek jelentése: aranyos. Női párja: Aurélia.

KENŐ

KENŐ

Október 4.

2	5	11	13	14	17	23	26	27	30
38	41	47	51	59	64	73	74	76	79

Az aranybagoly rejtélye

KINCSVADÁSZAT Több tízezer kincskereső harmincegy évig kereste a 120 millió forint értékű aranybagoly bronzmásolatát egy könyvben elrejtett kódok alapján. Szerdáról csütörtökre virradó éjjel, Franciaországban valakinek sikerült megfejteni a feladványokat, és kiásta a másolatot. A kincsvadászok hivatalos oldalán nemrég jelent meg a következő bejegyzés: A baglyot megtalálták. Ezzel véget ért a verseny. Már nem érdemes útnak indulni. Azt azonban még nem lehet tudni, hogy az ereklyét pontosan hol rejtették el, és azt sem, hogy ki találta meg.

Max Valentin 1993-ban írta meg Sur la Trace de la Chouette d'Or (Az aranybagoly nyomában) című könyvét, amiben 11 bonyolult rejtvényt rejtett el. A regényt

Michel Becker illusztrálta, aki elkészítette a műben szereplő műkincs mását, majd elásta az író által megadott helyen. Ő készítette el a bagoly arany változatát is, amelyet annak ajánlottak fel, aki elsőként megfejti a szövegben elrejtett kódot, ezzel megtudván a másolat rejtekhelyét.

Az a szerencsés kincsvadász, aki bemutatja a másolatot, megkapja az aranybaglyot. De a megtalálónak azt is bizonyítania kell, hogy megfejtette a könyvben, az író által elhelyezett 11 rejtvényt, és nem valamilyen más módon, például fémkeresővel bukkant a kincs nyomára.

A vadászat nem eredeti ötlet volt, a brit Kit Williams több mint egymillió példányban elkelt 1979-es bestsellere inspirálta, amely-

nek olvasói egy 18 karátos, ékkövekkel díszített arany nyulat kerestek, ami egy bedfordshire-i parkból került elő három év múlva.

A világ legrégebbi, hasonló kincsvadászata 1982 óta folyik Byron Preiss A titok című könyve alapján: Kanadában és az USA-ban tizenkét kincsesláda van elrejtve, ezek közül eddig hármat találtak meg.

V. P.

Az a szerencsés kincsvadász, aki bemutatja a megtalált másolatot, megkapja az aranybaglyot

NÉPSZAVA

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Feljuttatók: 1909-2008; Andrasew Iván 1952-2015

Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (kölpoitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSÓLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GEZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: <http://www.nepszava.hu>; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottány u. 75/A-C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árútitásban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Média-log-DMMH Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink:

IMEDIA OBSERVER

Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

I. világháborús víziók

A magyar miniszterelnökség 1915. augusztus 24-i postájában egy viszonylag terjedelmes, 20 gépelt oldalas, különös emlékirat lapult. A memorandum címettje gróf Tisza István miniszterelnök, szerzője és feladója pedig seprősi Paikert Alajos jogász és közgazdász, a Magyar Közgazdasági Társaság főtitkára és a Magyar Gazdaságtörténeti Szemle szerkesztője volt. Az elaborátum Magyarország hadicéljaival, illetve a háború utáni új világrenddel és ebben az új világrendben Magyarország helyével foglalkozott. Az irat fedlapján a „Germán–Turán Államszövetség” cím díszelgett.

A központi hatalmak háborús győzelmét feltételezve a szerző egy olyan német–osztrák–magyar központú hatalmi blokk kialakulásával számolt, amely az egész eurázsiai kontinenst dominálta volna, s amelyen belül a Habsburg Birodalomhoz tartozó Magyar Királyság is nagyhatalmi szerepet tölthetett volna be. A szerepnövekedés elsődleges forrásai azok az új területek lettek volna, amelyeket a győzelem után Magyarország annektált vagy gyámság alá helyezett volna. A megszerzendő és Magyarország integráns részévé váló területek között szerepelt az addig Bécsből adminisztrált Dalmácia nagyobb – a Zárai-csatornától a Neretva torkolatáig terjedő – része, a Fiumével szembeni

Mertek nagyokat álmodni...

Kvarner-öböl szigetei, Bosznia-Hercegovina északi és nyugati fele, valamint Észak-Szerbia a Duna folyásától délre mintegy 50 kilométeres szélességben. Ugyanebből a régióból Észak-Dalmácia, vagyis Zára és környéke a horvát tengerparttal, valamint a boszniai Biháccsal és környékével együtt Horvát–Szlavónia részeként kapcsolódott volna a Magyar Királysághoz. A memorandum születésekor Románia még őrizte semlegességét. Vele kapcsolatban a szerző ezért két lehetőséggel számolt. Arra az esetre, ha a központi hatalmak oldalán kapcsolódna be a háborúba, tagállami státust kínált Románia számára az elképzelt eurázsiai államszövetségben. „Ha azonban ellenünk fordul – írta –, legyőzzük, és egész terjedelmében, Bessarábiával együtt Magyarországhoz csatoljuk.” A Germán–Turáni Államszövetség tagállama lett volna még a Balkán-félszigetről Montenegró, Görögország, Bulgária és Albánia – az utóbbi egy „magyar főúr” fejedelemsége alatt –, Kis- és Közép-Ázsiából a Török Birodalom, Perzsia és Afganisztán, a Távol-Keletről pedig Kína, Sziám és Japán. Északnyugat- és Északkelet-Európa az Atlanti-óceántól Szentpétervárig az államszövetség német feléhez tartozott volna, kivéve Lengyelországot, amely egy Habsburg királlyal a trónján az osztrák–magyar maghoz kapcsolódott volna. És végül – ahogy ez az imperializmusok korában egy nagyhatalom esetében szinte természetes is volt – a Magyar Királyság gyarmati területeket is szerzett volna, éspedig Észak-Afrikában a líbiai Barka tartományt (Cyrenai-ca), Kelet-Afrikában Szomáliát és „esetleg” Nyugat-Afrikában Francia Kongó északi részét.

Az I. világháború éveiben tucatjával készültek, sőt jelentek is meg külön-

böző orgánumokban az ilyen és ehhez hasonló, a történészek mellett minden bizonnyal a pszichiátereket is elgondolkodtató, a realitás és ábránd kóros mértékű diszkrepanciájáról tanúskodó paranoid víziók. Ezek szerzőinek többsége mára kiesett a magyar történelmi emlékezetből. Ez lett az osztályrésze Cséry Lajosnak, aki 1915-ös, Az új honfoglalás című füzetében Szerbia, Macedónia, Bulgária, Románia és Beszarábia annektálásával számolt, és úgy gondolta, hogy „Magyar közigazgatással, iskolázással és bíraskodással egy-két évtized alatt el lehet érni, hogy más, mint magyar, az elfoglalt területeken nem lesz”. Vagy Hegedűs Gyula és Faragó Jenő drámaíróknak, akik Mindnyájunknak el kell menni című, a Víg-színházban be is mutatott színművük egy olyan, 1964-ben játszódó jelenettel fejeződik be, amelyben a Magyar Nemzeti Múzeum tárlói előtt magyarázzák el egymásnak a látogatók, hogy hogyan is került oda a szerb és az orosz korona; hogyan verték meg a magyar seregek az orosz, a szerb és a japán hadakat egyaránt, majd pedig hogyan szabadítottak fel „mindenkit: lengyelt, zsidót, beszarábiait, román”.

Másokra – persze nem kifejezetten idevágó gondolataik miatt – jobban emlékezünk. Például Bethlen Istvánra, aki 1917. március 3-i parlamenti beszédében hirdette meg a visszatérést „... az Anjou- és Árpád-kori hagyományokhoz, Mátyás király tradícióihoz, amelyek ismerték az önálló végek intézményét, amelyek a kisebb népeket a magyar erőhöz csatolva, Szent István koronájának védelme alatt liberálisan gondoskodtak boldogulásukról és egyesítették az ő erejüket a magyar nemzet erőivel, a közös veszéllyel szemben”. Vagy Jászi Oskára, aki a német Mitteleuropa-gondo-

lat ígézetébe kerülve 1915-ös és 1916-os cikkeiben hirdette, hogy „Középeurópa német hegemonia alatt, s a Balkán magyar vezetés alatt: ez a derengő új idők perspektívája”.

A háború alatti magyar imperialista megnyilvánulások külön csoportjaként vehetők számba azok az írárok, amelyek a balkáni hódítást és a közel-keleti terjeszkedést összekapcsolva Paikert Alajos ábrándos látomásának a szellemében fogantak. Legjellegzetesebb darabjait két geográfus: Cholnoky Jenő és Fodor Ferenc jegyezte. A földrajzi tényezők szerepét abszolutizálva és a „turáni rokonság” hatóerejét mértéktelenül eltúlozva írásaikból egy olyan háború utáni Magyar Birodalom képe körvonalazódott, amelyhez a bulgáriai Duna-határig az egész Észak-Balkán hozzátartozott volna, s amely Bulgáriával és Törökországgal együtt alkotta volna azt a „turáni államkomplexumot”, amely mintegy hídként vezetett volna „Közép-Európa szívéből” a „kihasználatlan Keletre”.

Trianon után: turanizmus és Szálasi

Azt hihetnénk, hogy az 1918–19-es összeomlás és Trianon minden iskolázott magyarra kijózanítóan hatott, s a magyar birodalmi gondolat alól egyszer és mindenkorra kihúzta a talajt. Am nem ez történt, pontosabban csak részben és némileg késlekedve. A katasztrófával nem mindenki tudott vagy akart szembenézni; sokan behunyták a szemüket, és tovább álmodtak – ébren és olykor felelős posztokon. A kor kezdetén közéjük tartozott Horthy Miklós és a körülötte lévő tisztek közül is többen. Kozma Miklós, e csoport íródeákja egyik 1920.

augusztusi naplóbejegyzésében – kisé csikorgó magyarsággal – így vallott a nagy ábránd továbbéléséről: „... az, hogy én az MTI vezető helyére kerültem, egy pontja egy nagy stratégiai felvonulásnak, melynek célja – akármilyen furcsán hangzik is – egy nagy, imperialista, gazdag Magyarország megalapítása. A szegedi események – a fővezér – s ennek kormányzóvá történt megválasztása ideája, s a megválasztandó új király eszméje, mindez előre kijelölt etapja a nagy tervnek, mely Magyarországot a Fekete-tengertől az Adriáig tervezi.” Az egész stratégiát – tette hozzá – 14, Szegeden egymásra talált katonatiszt és politikus tartja kézben, „s az irányítója Gömbös Gyula”. Az azóta előkerült dokumentumokból tudjuk, hogy a „nagy terv” kivitelezésére Ludendorff tábornaggal és különböző német, osztrák, bolgár és fehérorosz katonatiszti csoportokkal együttműködve került volna sor. A győzelem után Magyarország nemcsak minden korábbi területét kapta volna vissza, hanem – a háború alatti elképzelések szellemében – megillette volna Szerbia és Románia egy része is egészen a bolgár határig, valamint a Duklai-hágón túl egy hídfőállás Galíciában.

Kozma Miklós és a kormányzó viszonylag gyorsan, már 1921–22-re rájöttek, hogy a magyar birodalom megteremtése helyett a trianoni békeszerződés ratifikálása jelenti a realitást. Ezt hangoztatta Bethlen István és Teleki Pál is, akik az elsők között számoltak le a háború alatti illúzióikkal. Gömbös Gyulának ugyan valamivel több időre volt szüksége, de az 1930-as évek elején már ő sem álmodott magyar birodalomról, sőt integrális revízióról, a háború előtti határok visszaállításáról sem.

Nem csak Orbán Viktoron múlt, hogy mivé lett az elmúlt közel másfél évtizedben hazánk; Bozóki András politológus, a CEU professzora szerint ehhez kellett a társadalom lecsendesített többségének támogatása is, amely nem lázadt fel.

Az Orbán-rezsim 14 esztendeje ma már történelmi korszak, amely alkalmas arra, hogy visszatekintve kitapinthatóvá váljanak azok a bizonyos töréspontok, melyekre legújabb könyvének címében is utal (Töréspontok – Tanulmányok az autokrácia kialakulásáról. Gondolat Kiadó, 2024).

Kötetemben a 2013 és 2023 között született írásaimat jelentettem meg. Nem változtattam a szövegükön, mert fontosnak tartottam megőrizni azt is, hogyan láttam a rendszert a kialakulásának különböző pillanataiban. Tehát „mozgó célpontra lövök”, hiszen más volt a rezsim 2013-ban és 2023-ban, noha az alapszerkezet már korábban is kirajzolódott. A 2006 után kiszélesedő bizalomvesztés időszakát követte 2010-től a Fidesz most is tartó egyeduralma. Azóta a demokrácia hanyatlása – idegen szóval: autokratizálódás – folyamatos az országban. Először az Alkotmánybíróság jogköreit és az alkotmánybírói kinevezéseket változtatták meg, a magánnyugdíjpénztárakat államosították, majd az új médiatörvénnyel államosították és cenzúrázták a közmédiát. Az új alkotmány rapid és egyoldalú elfogadása és a választási rendszer gyors módosítása része ennek a folyamatnak. Az első négy év alapvető alkotmányjogi és politikai változtatásait követte 2014-es győzelme után – amely már nem tisztességes választáson született – a gazdasági hatalom központi, családi kézbe terelése. Ezt koronázta meg 2018 után a kulturális hegemonia megszerzésének politikája, a hatalom szimbolikus kiteljesedése. A 2015–16-os menekültválság idején elképesztően intenzív módszereket alkalmazott a pártállami propaganda, utána jött a népszavazás, ami azonban jogi szempontból nem volt eredményes a kormány számára. Végül külön meg kell említeni a Covid-világjárvány korszakát, amikor a kormány rendkívüli felhatalmazást kért és kapott a kétharmados Fidesz-többségű parlamenttől. Ezt követően gyakorlatilag beleírta az Alaptörvénybe azokat a korlátozó, rendkívüli állapotra vonatkozó szabályokat, amelyekkel normává emelte az abnormálist. Ennek társadalmi elfogadtatását megkönnyítette számára az Ukrajna elleni orosz agresszió és az azóta kiszélesedő háború.

Könyvében autokráciaként határozta meg az Orbán Viktor nevével fémjelzett rendszert. Mit jelent ez?

Az autokrácia a demokrácia ellentéte, magyarul önkényuralmat jelent. Régebben diktatúrának nevezték, amit ma kevésbé használnak, mert az emberek a fogalom hallatán egyfajta totalitárius rendszerre asszociálnak; a sztálinista diktatúrára, ami nálunk az 50-es évek első felében volt, vagy a két világháború közötti hitleri náciizmusra, illetve Mussolini olasz fasizmusára. Az autokráciában is fontos szerepet játszanak az erőszak-szervezetek, de emellett – attól függően, hogy milyen fokú az elnyomás – más uralmi eszközöket is alkalmaznak. A hatalmat monopolizálják, a választásokat manipulálják, gyakorlatilag egyeduralmi helyzet jön létre. Létezhetnek kisebb ellenzéki pártok, de esélyük sincs hatalomra kerülni, mert jellemző módon a választásokat mindig ugyanaz a párt nyeri meg. A választásokra valójában nem is a társadalomnak, hanem az uralkodónak van szüksége, hogy saját hatalmát legitimnek állíthassa be a nemzetközi közvélemény előtt. A közvetlen fizikai erőszak helyett az állampolgárok egzisztenciális fenyegetésével, ellehetetlenítésével, valamint közéleti tisztánlátásuk megzavarásával élnek. Ennek eszközei: a közmédia leuralása, a kereskedelmi média közvetett kontrollja és a közösségi média összevarása s az államilag finanszírozott trollkodás. Az autokráciák sikereiket érhetnek el annak ellenére, hogy a helyzet nem olyan, mint a vasfüggöny időszakában

Magyar Péter áprilisi, budapesti nagygyűlésén több mint százezren vettek részt. Szomjazák az emberek a reményt; azt, hogy legyen már valaki, akiben bízhatunk

BONTA MIKLÓS

Bozóki András új kötete a 2013–23 közötti írásait közli. Nem változtatott rajtuk, mert fontosnak tartja, hogyan látta a rendszert a kialakulása különböző pillanataiban

FOTO: HUSZÁR DAVID

A hanyatló demokrácia Magyarországa

FOTO: FARGÁKY TAMÁS

volt. Nincs két nagy katonai blokk, két világrendszer, nem állomásoznak szovjet csapatok az országban. Nincs zárt társadalom, bárki bárhová utazhat, mégis működik a társadalom megtevéstése. Igaz, egy idő után egyre kevésbé.

Hol találunk példákat az autokráciák működésére?

A sztálini diktatúrára emlékeztető totális rendszer már csak Kubában és Észak-Koreában működik, s talán még említhetünk néhány erre aspiráló vezető. Az autokrácia viszont sokszínű. Például ott van Oroszország, Belarusz vagy akár Törökország, ahol az ellenzéknek kisebb szava van, mint Magyarországon, s ahol a gyilkosságok és fizikai bántalmazások sem ritkák. De például Szerbiában ennél nagyobbak a kormányellenes politikai erők lehetőségei. Viszont általános gyakorlat e rendszerekben, hogy az ellenzéki pártokat igyekeznek megosztani, korrumpálni, kooptálni és a rendszer részekévé tenni. Ismerjük ezt itthon is az MSZP vagy az LMP szomorú kései történetéből. Ahol csak állandó ellenzék létezik, ott igazából nem vesznek komolyan a választásokat.

Ez a választási autokrácia?

Politikai értelemben igen, Magyarországon ez van. Bizonyos időközönként választásokat tartanak, amelyeken az ellenzék is el tud indulni. Lehetőségük van a kampányolásra, a kormányzati médiatúlsúly ellenére működhetnek olyan orgánukok, amelyekben megszólalhatnak. Sőt, az ellenzék egyes helyeken győzhet is, különösen az önkormányzati választásokon. Budapest éppúgy ellenzéki nagyváros, mint például Isztambul. Ennek ellenére a magyar vagy a török politikai rendszer lényegében változatlan. De még

ez a nagyon megszorító választási rendszer – amely megnehezíti a Nyugaton élőknek és megkönnyíti a határon túli, Kárpát-medencei magyaroknak a szavazást – sem elég Orbánnak és csapatának, ezért minden szavazás előtt megváltoztatják egy kicsit a választási rendszert. Ha például a koordinált indulás kedvezőnek tűnik az ellenzéki pártok számára, akkor megnehezítik ezt a formát.

A Tisza Párt erősödése is alkalmat nyújthat milderre?

Egyre inkább úgy tűnik, hogy a Magyar Péter vezette párt meg fogja szorítani a Fideszt, sőt akár győzhetne is egy tisztességes választáson. De mivel önkényuralom van, Orbán akár az utolsó pillanatban is megváltoztathatja a választási rendszert. Vagy úgy, hogy győzzön, vagy pedig ha ez égbekiáltó csásás lenne, akkor úgy, hogy a leendő győztes semmiképpen se érhesse el a kétharmados parlamenti többséget, ne tudjon alkotmányt módosítani. A mai ellenzék számára jó példa lehet Lengyelország. Tusk kormánya igyekszik visszatérni a liberális demokráciához, de ez ott is legalább két évig tart. Nálunk ez egy megnyert választás után még hosszabb ideig tartana, hiszen kétharmados törvényektől kell megszabadulni, amihez először sokaknak nyilván távoznuk kell közhivatali állásukból. Ha ezt lehetetlen kívánni, mert be vannak betonozva pozícióikba, akkor népszavazással lehet onnan kimozdítani őket. Ez nálunk is előfordulhat.

A gazdaságot miképpen érinti az egyeduralmódó politikai rendszer?

Monopóliumokat hoztak létre, amelyekben az uralkodó csoport, a „politikai család” kezében van a hatalom. Ezek fontos jellemzője, hogy valamilyen módon mindegyikük Orbánhoz köthető. Érdekes, hogy a Fidesz mint kormányzó párt is csak statisztaszerepet játszik ebben a leosztásban. Vagyis a mi pártállamunkban az uralkodó párt elnöksége csak egy végrehajtó, „bólogató Jánosokból” álló testület, ahogy a Fidesz parlamenti frakciója is. A fontos döntéseket a miniszterelnök hozza meg, aki egyúttal nemcsak a kormányfeje, hanem a rendszer vezetője, névadója is. Még az ellenzék egyes választási győzelmei is csak a rendszert legitimálják; ahogy mondtam, a választásokra igazából a vezetőnek van a legnagyobb szüksége, hogy demokratának látszód-

jon. Elmegy Brüsszelbe vagy Washingtonba, és ott úgy viselkedik, mintha ő egy demokratikusan választott vezető lenne.

És mit jelent a hibrid rezsim?

Ez a szürkezőna világa. Olyan politikai rendszer, amely sem nem demokrácia, sem nem diktatúra, hanem ezek között helyezkedik el – hol ehhez, hol pedig ahhoz áll közelebb. Magyarországon van politikai élet, nem várt politikai események történnek, tehát nem merülünk el a teljes autokrácia csendjében. Politológiai értelemben a szürkezőna szélén vagyunk, jóval közelebb az autokráciához. Társadalmi értelemben azonban az elmúlt 14 évet a passzív belenyugvás dominálta, amely kedvező volt a „politikai szint alatti”, mindennapi elnyomás viselkedési mintái számára.

Mekkora ebben Orbán Viktor szerepe?

Nem csak rajta múlt, hogy ez lett Magyarországból, mert a társadalom jelentős része is elfogadta ezt a rendszert, aki pedig nem fogadta el – a „lecsendesített többség” –, az nem lázadt. A Fidesz híveiről állítható, hogy valamennyire lelkesek és aktívak, illetve számítók. A társadalom többsége azonban passzívan beletörődve, ellenállást nem mutatva fogadta el a jelenlegi helyzetet. Sokan úgy gondolják, ez is kibekkelik, túléljük majd, mint a megelőző diktatórikus rendszereket, de ilyen hosszú korszakra nem számítottak. Felnőtt ugyanakkor egy új generáció, amelynek tagjai már nem is emlékezhetnek arra, hogy mi volt Orbán előtt, milyen is volt a demokrácia Magyarországon. Az előttük járó nemzedékekről elmondható, s ez talán kádárista örökség is, hogy nincs kollektív ellenállás. Hiányoznak az erős szakszervezetek, helyettük az egyéni érdekkijárási létezik évtizedek óta. Ezért Magyarországon sokkal könnyebben beletörődtek az emberek abba, hogy úgy ment előre az Orbán-rendszer az évek során, mint kés a vajban. Lengyelországban nem így történt. Nagyon erős kollektív ellenállás volt már az államszocializmus idején is, a civil társadalom különböző csoportjai, a munkások, az egyházak összefogtak a mindenkori elnyomó ellen. A kollektív politikai cselekvés ott hagyomány, nálunk viszont hiányzik. Az ellenzéki pártok, amelyek beszorultak a városokba, a 20 ezer fő alatti településekre már nemigen jutottak el.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Itt pedig egyfajta „gazdaként” a polgármester, a jegyző a Fidesz központi akaratának helyi végrehajtójaként működik, s annak adnak közmunkát, aki politikailag „megfelelően viselkedik”. Meg is mondják a szegény sorsú embereknek, hogyha „jót akarnak”, akkor a Fideszre szavaznak. Ezt a szintet nagyon jól ismeri Orbán; nem véletlen, hogy a Fidesz – amely 20 évvel ezelőtt még egy értelmiségiek által erősen támogatott párt volt – ma már lebütített kommunikációval operál. Többségükben azok szavaznak rájuk, akik nem nagyon járnak külföldre, nem beszélnek nyelveket, kevesebb az élő kapcsolatuk a nyugati országokkal, és nem végeztek felsőfokú tanulmányokat. A Fidesz egyre inkább a hatalom pártja lett, s azok, akik úgy gondolják, hogy „akkor járunk jól, ha hozzádörgölözünk a hatalomhoz”, továbbra is kitanának mellette. Ők vannak vagy kétmillióan, s ez nem kevés. Orbánnak nincs szüksége valódi társadalmi többségre, propagandája ezért főként a saját tábornak szól. Sokáig képes volt az ellenzék megosztására, elég volt őket felszeletelni, megvolt a relatív többsége. Erős kisebbséggel is nyugodtan tudott kormányozni, akár parlamenti kétharmaddal is, mert a választási rendszert csalárd módon alkották meg. Az ellenzéki választók egy része nem szavazhat, a győzteseket viszont „kompenzálják”. Ezért veszély számukra Magyar Péter mozgalmának sikere. Erre nincsenek felkészülve. Ha a Tisza Pártban egységesülni tud az ellenzék, akkor kiderül, hogy a Fidesz bázisa valójában kicsi, és nagyon erősen kell tovább manipulálni a választási rendszert ahhoz, hogy egy döntetlen közeli eredményt ki tudjanak hozni.

Felkészült-e társadalom többsége az autokrácia felszámolására?

A Fidesz-hatalom arra volt kalibrálva, hogy jönnék az EU-pénzek és folyamatos a gazdasági növekedés, ahogyan ez a 2010-es években volt. 2020 óta nincs növekedés, és az Európai Unió is megmakacsolta magát a magyar korrupció láttán. A vállalkozók sokáig úgy gondolták, hogy a kormánypárt tiszteletben tartja a piacgazdaságot, de csalódniuk kellett. A rendszer gazdaságpolitikája ugyanis két lábon áll: az államkapitalizmusra és a neoliberalizmusra épül. A belső piacon elsősorban azokat próbálják kielégíteni célzott közbeszerzésekkel és más állami segítséggel, akik a hatalomhoz közel állnak. De az autokrácia fenntartásához sok pénzre van szükség: ki kell elégtíteni a politikai támogatókat. A másik láb a nálunk tevékenykedő nemzetközi nagybefektetőké. Őket hímes tojásként kezeli a hatalom, ezért végeredményben alig fizetnek adót. Cserébe legfeljebb támogatnak egy-egy sportklubot vagy iskolát. Őket békén hagyják, hiszen munkát adnak száz-ezernyi embernek, tehát hozzájárulnak a társadalmi béke fenntartásához. A munkavállalók ellenállása nem éri el a kritikus tömeget. Létezik elégedetlenség, de csak külön-külön az egyes szektorokban, s ezek nem adódnak össze. Ez a magyar politikai kultúra nagy deficitje. A régebbi ellenzéki pártokat csak kismértékben támogatják, mert nem bíznak bennük. Ám az influencerszekre tüntetésére vagy százezren mentek el a Hősök terére, és Magyar Péter budapesti nagygyűlésein is több mint százezer ember vett részt. Olyan településeken is, ahol több évtizede a Fidesz az úr, esetenként több ezren, tízezren voltak kíváncsiak az új ellenzéki erőre. Szomjazzák az emberek a reményt; azt, hogy legyen már valaki, akiben bízhatunk, aki politikai alternatívát is kínál. Mivel a régi ellenzék nem kínált politikai alternatívát, ezért robbanhatott be a közéletbe a Tisza Párt. A pártelnök, Magyar Péter politikai jövője attól függ, hogy be tud-e mutatni egy olyan alternatívát, olyan víziót és erőt, ami mögé érdemes odaállni. A Fidesz-tábor kemény magja kitart az utolsó pillanattá, mert tagjai úgy gondolják, hogy megéri. Az idei nyári választás még nem a rendszerváltásról szól, de a 2026-os már arról fog szólni. Magyar Péternek pártot kell építenie, ami nem könnyű feladat, és majd el kell kapnia a lélektani pillanatot, amikor sok fideszes is úgy érzi, hogy immár átállhat, mert nincs vesztenivalója. De az emberek sok helyen még mindig félnek, s meg is félemlítik őket.

➔ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Az 1920-as években és az 1930-as évek első felében a magyar birodalmi gondolat a két ágra szakadt turanisták: a mérsékeltebb elemeket tömörítő Turáni Társaság, valamint a dilettantizmus és fantazmagória legmagasabb csúcsait ostromló személyeknek is fórumot biztosító Turán Szövetség soraiban élt tovább. Az előbbi, amelynek elnöke sokáig Pekár Gyula, védnöke pedig József Ferenc főherceg volt, többnyire megelégedett az ún. turáni népek, vagyis a magyarok, bolgárok, törökök, finnek és észtek mellett a mongolok, mandzsuk, tibetiek, kínaiak, koreaiak és japánok kulturális összetartozásának a hangoztatásával, valamint politikai és gazdasági együttműködésük lehetőségeinek a keresésével. A szervezet alelnöke, Paikert Alajos 1925-ös programadó előadásában „a turáni államok gazdasági, kulturális és politikai szövetségét” tűzte ki végcélként, s példaként az Al-Duna szabályozásával „Ázsia felé” tekintő Széchenyi szellemét idézte. Az 1930-as években kissé ugyan radikalizálódott a szervezet, ám ekkor is megmaradt a közelebből sohasem körvonalazott „feltámadás” perspektívájának, valamint az Európa és Ázsia közötti közvetítői szerepkörnek a hangoztatásánál. A Magyarországi Turán Szövetség viszont, amelyet az 1920-as években „nagyvezérként” Cholnoky Jenő irányított, arra törekedett, hogy „a magyar népet (...) megint olyan hatalmassá tegye, mint Mátyás király idejében volt”, illetve, hogy „Szent István és Mátyás király birodalmát” helyreállítsa.

A turanisták által életben tartott birodalmi gondolatot a Horthy-kor politikai pártjai közül Szálasi Ferenc nyilas-keresztes, majd hungarista mozgalma karolta fel. A Nemzeti Akarat Pártjának programjaként elfogadott 1935-ös Cél és követelésekben szereplő Hungária Egyesült (Ős)Földek nemcsak az 1918 előtti Magyarországot foglalta volna magában, hanem – „átnyúlva az Adriai-tenger partvidékéig” – Boszniát és Dalmáciát is. Később, amikor 1943-ban Szálasi „életterekre” osztotta Európát, már egész Délkelet-Európa „népi törmelékhalmozata” a hungarista, vagyis a „Kárpát-Duna” élettérbe sorolta. Ezt úgy fogta fel, mint az „európai nagytér” „legteljesebb központi térségét”, amely „kapu Kelet felé” és „küszöb (...) annak, aki keletről nyugat felé tart”. A „Kárpát-Duna élettér” vezető népe természetesen a magyar lett volna, amely a térség minden más nációját a „Hungarista politikai nemzetbe” fogta volna össze. Még később, 1944 tavaszán egy ún. „Kelet-ázsiai Nagytér Minisztérium” felállításáról fantáziált, hogy a kapcsolattartás, illetve a Kelet és Nyugat közötti közvetítés megfelelő szinten legyen koordinálva. Ez a megalomán képzelgésekben kicsúcsosodó, súlyosan sérült valóságérzékelés volt az egyik oka annak, hogy pszichoanalitikus elemzői kivégzése előtt Szálasi Ferencet skizoid pszichopataként jellemezték.

A II. világháborús elgondolások

A nyilas vagy hungarista mozgalom ideológusának általában Málnási Ödön történetst tartják A magyar nemzet őszinte története című történeti összefoglalás alapján. Az irányzat külpolitikai céljaihoz szorosan kötődő birodalmi gondolat részletes kifejtését, indoklását és történeti keretekbe ágyazását azonban nem ő, hanem egy másik történész, Baráth Tibor, az 1940 után újjászervezett kolozsvári magyar egyetem professzora végezte el.

Az országépítés filozófiája a Kárpát-medencében című és bizarr nyelvezetű 1943-as munkájában a Kárpát-medence rendszerint Kárpáttérként, a hódítás térdinamikaként, a hódítási potenciál pedig térenergiaként jelent meg. A vízrajzi és a hegyrajzi viszonyok következtében – hangsúlyozta Baráth – „a Kárpáttér önálló állam alkotására hivatott”, és „ebben az önálló államban a Magyar Alföldet illeti meg a vezérszerep”, mivel központi elhelyezkedésénél és kiterjedésénél fogva a Magyar Alföld a „Kárpáttér

Mertek nagyokat álmodni...

ROMSICS IGNÁC

legnagyobb dinamikai erejű tája”. Ezzel szemben „minden olyan állam, amely a Kárpátmedencének csak egyes darabjait foglalja magában, vagy valamelyik melléktáj vezérletére épül fel, tehát ’peremállam’, eleve a bukás csíráit rejtje magában”. Nincsen „nagy energiájú térség” a „Kárpáttértől” délre, a Balkánon sem, mivel a félsziget „a szélrózsa minden irányában centrifugális” és „nem alkot egységes földrajzi teret”. Ezért – jut el a lényeghez Baráth – „mindazok az észak-balkáni peremmedencék, amelyeket a magyar határfolyók mellékfolyói: Kulpa, Una, Verbász, Boszna, Drina és Morava nyitnak a Dinári-Alpok hegyvonulatai között, és amelyeknek a hidrográfiai és orográfiai viszonyok kényszerítő erővel írják elő az északi tájékozódást, természetsszerűen veszik át a fölényes erőben lévő Kárpáttér kisugárzó energiáit”. S mivel a „téridegen imperializmusokat” csak egy ilyen erős állam képes távol tartani a Morava és a Vardar völgyétől, a „Kárpát-medence északbalkáni vezétszerepe” nemcsak magyar, hanem általános euró-

ván-i Magyarország újjászületésében – Horvátországgal vagy nélküle – sokan reménykedtek, és erről sokat írtak és beszéltek is, az 1918-as határokon túlmutató revíziós követelésekkel egyetlen komoly politikus sem állt elő. A szellemi életben ugyancsak minimális volt a támogatottsága. Nemcsak a baloldal és a népi mozgalom etnikai elvű revízióban gondolkodó ideológusai határolódtak el tőle, ami magától értetődött, hanem a Szent István-i állameszme és az integrális vagy optimális revízió olyan nagy tekintélyű történész-ideológusa is, mint amilyen Szekfű Gyula vagy az ugyancsak a pesti egyetemen oktató történetfilozófus, Dékány István volt. Előbbi szinte hivatásának tekintette a nemzeti illúziókkal való leszámolást, és ismételten figyelmeztette Keletre tekintő honfitársait, hogy „a magyarság útja nem lehet egyéb, mint amire végzete ezer év óta rákényszeríti: Közép-Európa és Nyugat példáját követni”. 1941-es könyvében (A magyarság lelki arca) Dékány még egyértelműbben és határozottabban

Trianon-előadás 1935-ben. Az 1918-19-es összeomlás nem mindenkire hatott kijózanítóan – csak részben és késlekedve húzta ki a talajt a magyar birodalmi gondolat alól

pai érdek is. A földrajzi determinizmus Baráth-féle verziója szerint a magyar birodalom nyugati határainak valahol Belső-Stájerországban, a Keleti-Alpok csúcsai között kellett volna húzódnia, hiszen a Lajta, a Rába és a Mura egyaránt onnan eredtek. Ez esetben azonban nem érvényesültek a hegy- és vízrajzi szükségszerűségek, mivel – mint Baráth eufemisztikusan megállapította – az alpesi peremvidék mögött „egy igen nagy energiájú összetett térség” helyezkedett el, amely – megváltoztatva a természetes „térdinamikát” – még „a kárpáti térség felé is bőséges energiákat sugároz ki”.

Szálasiól eltérően, aki a Szent István-i állameszméhez kapcsolódva területi autonómiák föderatív egységeként képzelte el az új Magyarországot, Baráth úgy gondolta, hogy a „kárpáti állam berendezkedésének térvizonyokból adódó elve” csakis „centralisztikus” és „tekintélyi alapon felépülő” alkotmány lehet. A nemzetiségi kérdés kezelésében sem Szálasi „konnacionális” birodalmi megközelítését ajánlotta, hanem a nemzeti homogenizáció legagresszívebb formáit. „... voltaképpen – írta – csak két lehetőség van: nemzetiségeinket vagy ki kell rekeszteniünk az országból, hogy önálló nemzeti létre törekvésüknek eleve gátját vessük; vagy pedig – és sokkal inkább – olyan állapotot kell teremtenünk, hogy önként [?!] beolvadjanak. Minden más elgondolás (...) alapvetően hibás.”

A két világháború közötti és a II. világháború alatti magyar politikusok túlnyomó többségét a szélsőséges turanistákéhoz, Szálasiéhoz vagy Baráth Tiboréhoz hasonló birodalmi elképzelések nem jellemezték. Bár a Szent Ist-

fogalmazott: „Nálunk a történet melete meglehetősen világos összkép ad ki, melyből kiszökkent egy tanulság: nem vagyunk világhatalom és nem is lehetünk azzá. Az idő eljárt, már Mátyás alatt sem sikerült állandósítható közép-európai nagyhatalommá lenni. Ebből többféle rokon magatartás szűrődik le. Ilyen az, hogy mérsékelt ambíciójúnak kell lenni annak a népnek, amely itt élni, fennmaradni akar. Továbbá van a történeti életnek egy lehetősége, ahol kisebb nép is nagy lehet s ez a befelé élés, az introvertálódás: a lelki élet, a szellemi kultúra ápolása. A nagyvonalú hetvenkeds kora már a kalandozásokkal lejárt.”

*

A II. világháború csatazajában Szekfű és Dékány hangja nem hallatszott messzire. Az újabb háborús vereség, Trianon megismétlése és a közel fél évszázados szovjet uralom azonban sokak szemében igazolta őket. A kül- és belpolitikailag új helyzetben nemcsak a birodalmi eszme és annak rokon gondolatai – nagyhatalmiság, regionális vezető szerep, kultúrfölény, turanizmus stb. – váltak a múlt teljességgel hasznavehetetlen rekvizitumaivá, hanem az irreidentizmus és a revizionizmus szelleme is viszszaszorult. Bár a rendszerváltást követő három és fél évtizedben több 1945 után eltemetett avitt és ábrándos, sőt ordas eszméről kiderült, hogy valójában csak tetszhalottak voltak, s koporsójukból kikelve ma ismét itt kísértének közöttünk, a birodalmi gondolat redivivusa explicit formában napjainkig nem következett be. Valamennyiünk felelőssége, hogy ne is következze!

Magyarországhoz

Vannak az ember életében pofonok. Van, hogy túl sok a jóból, máskor meg túl sok a pofonból. Neked most inkább az utóbiból. Hadd mondjak Neked valamit, amit amúgy tudsz, de amikor az ember a sötétben tapogatózik, nehéz bármit is előhúznia az emlékeiből, ami tanulságul, egyúttal lámpásul szolgál, míg kijut a fényre.

Kedves Magyarország, úgy látom, egy ideje nem találod önmagad, pedig nincs okod rá. Mást is húz az ág, nem csak a szegény embert, és cipelni kell mindent, amíg tehetjük. Te nem ezt érdeled. Te, aki nem sokkal azután, hogy berendez-

BŐSZANETT

válságból, miközben a lengyel barátaid fájdalmak közt ocsúdtak a sokterápiából, Neked szerényebb nyugdíjak és átmenetileg nagyobb munkanélküliség jutott, de nem hátráltál. Tudtad, hogy melyik két kezet kell összekötni a jegybankban és a kormányban, hogy mindez – már-már világszám – összejöjjön. A NATO-ban, az EU-ban ünnepelték, hogy végre megérkeztél. Oda, ahová mindig is vágytál.

De hagyjuk a nagypolitika szerepét! Ahogyan az ember nem azért házassodik vagy szül gyerekeket, mert szimpatikus neki a kormány, úgy nem azért megyünk munka után kiskocsmába, fürdőbe, jégpályára (vízzel felöntött iskolaudvarra [!]), erdőre-mezőre, hét-

nak hiszik, és azt gondolják, attól nyerik meg a meccset, ám legyen. De meccset nyerni kell. És veszíteni is. Hogy ismerd mindkettőt, és hogy tudd: hogyan kell az előbbit alázattal, utóbbit emelt fővel viselni.

Te azonban régóta forgolódsz a vesztes háború biztos tudatában, és a reménytelen reménysugarakkal kísért újabb csaták előtt máris legyintesz, hogy „ugyan már”. Aztán állsz a kerítés előtt, beroszdált ásóval a düledező tárolódban – persze hogy nem szökken szárba semmi. A korábban elszáradt magokat később a sok esővíz még meg is rohasztotta. Legalább komposztáltad volna, de még azt sem.

Beszorultál a szürke hétköznapiakba,

Az élet, az újrakezdés akkor is új energia, amikor az ember 40 kiló vasággal. De Te most nem így vagy. Mert kapaszkodtál mindenbe, ami azt üzen-te, hogy élsz. Pedig jó ideje csak létezel. Mondj már valakit, akit láttál így előre-lépni valaha!

Fel lehet ebből állni. Mindenből fel lehet. Amíg le nem fújta a meccset. Vedd a kezedbe a sorsot! Kezdd kis lépésekkel. Egy félórás sétával, egy szomszédra vetett mosollyal, egy jó szóval, amit a koldusnak adsz – akár pénz helyett –, 5 felásott négyzetméterrel, puffasztott rizsre cserélt kenyérral (úgyis szó nélkül hagyta, hogy drágább legyen, már jó ideje), 15 perccel előbbre állított órával, no meg 5 perccel, amit arra szánsz, hogy meghallgass egy zenét.

Mert azzal, aki él, nem lehet bármit megtenni. Azzal, aki a saját életében képes államférfiként viselkedni, nem lehet lenyeletni még egy évtizedet, amikor a haza meg nélkülözi azt.

Kezdd az egyszerű dolgokkal. Felépül minden. Meglásd, majd Ukrajna is, a háború után. Tartozol neki egy jó szomszédal!

Végezetül pedig. Egy embert úgy szeretünk, ahogy van. A hibáival, az esetlenségével, az esendőségével együtt. Tényleg csak a szépre, de tanulságként álljon itt: Te voltál az is, akinek a hátsó kertjében még ki sem aludt a hamuvá tűzelt nyilas egyenruhája, már húztad is az ÁVO-sat, és mentél kérdés nélkül ujjpercet vágni, éheztetni, magánzárkázni, akasztani – csak hogy megfelelj. Már megint. A családodért tetted? Hát persze. Pont, mint a zsidó vagyon újraosztásakor, amikor az auschwitz vonatok üresen jöttek vissza – cserébe üresek maradtak a kint maradtak lakásai is. Könnyebb volt így: „kint maradtak”. Hát, mondok valamit: addigra elég bátor lett itt mindenki, hogy mindenkibe belerúgjon, akit gyengébbnek vél, és elég gyáva, hogy ne merjen szembesülni azzal: ők nem maradtak sehol.

A háború pedig lakásínséget hagyott maga után. Meg aztán sok mindent. Vágtál Te elesett katonalovát is a Lövölde téren! A – háború nemzetközi joga szerint pedig lelehetetlen – lelőtt ejtőernyős ernyőjéből is varrtál kabátot a gyerekeknek, miközben ostromgyűrű zárult a fővárosod köré.

Tettél Te szépet is, rondát is. Volt, hogy egyszerre a kettőt, és még csak el sem menekülhettél a sorsod e nyomorúságos pillanata elől.

Most itt állsz. '57. május elseje óta békében. Legalábbis vér nélkül. A prágaiaknak lehetne egy-két szavuk ehhez, de mi itt, Európában sok mindent elfelejtettünk egymásnak. A bölcsébe azért bocsátottak meg, mert tudják, hogy az unokák nem felelnek a régi idők nagy bűneiért. Apák és fiúk, anyák és lányok. Olykor világokkal elválasztva egymástól szenvedtek vagy épp voltak boldogok – 33 nemzedéken át. Mentek vagy maradtak, éltek vagy haltak, s nagy ritkán szabadok voltak. Vagy annak érezték magukat. Volt, hogy csak napokon át. Másoknak néhány óra jutott. A régi világrend összeroppanása után talán olyan 20 év. Nem sok az sem.

En most elmegyek. Itt leszek Veled, csak úgy remélem, végre láthatatlanul. Elmegyek egy helyre, ahol reményeim szerint úgy dolgozhatok, hogy emlékeztessék a legszebb arcaidra. Megérdemled!

Hogy tettes voltál vagy áldozat, mindegy. Mindkettő után moslékul érzi magát az ember. Erről nem sokan beszélnek, de nem az a lényeg, hogy mások megbocsátanak-e nekünk egy botlás után, hanem hogy mi meg tudunk-e bocsátani önmagunknak. Ezt még én is tanulom.

Köszönöm, hogy magamhoz ölelhetelek, szorosabban, mint a legtöbben. Köszönöm, hogy járhattam a folyosókon, lépcsőkön, üléstermekben, ahol egykoron a haza vagy a főváros legnagyobbjai. Olyan helyeken, ahol most utcák, terek nevei őrzik a városépítőket, jövőálmódok neveit. Megtiszteltetés volt! Köszönöm ezt Neked!

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

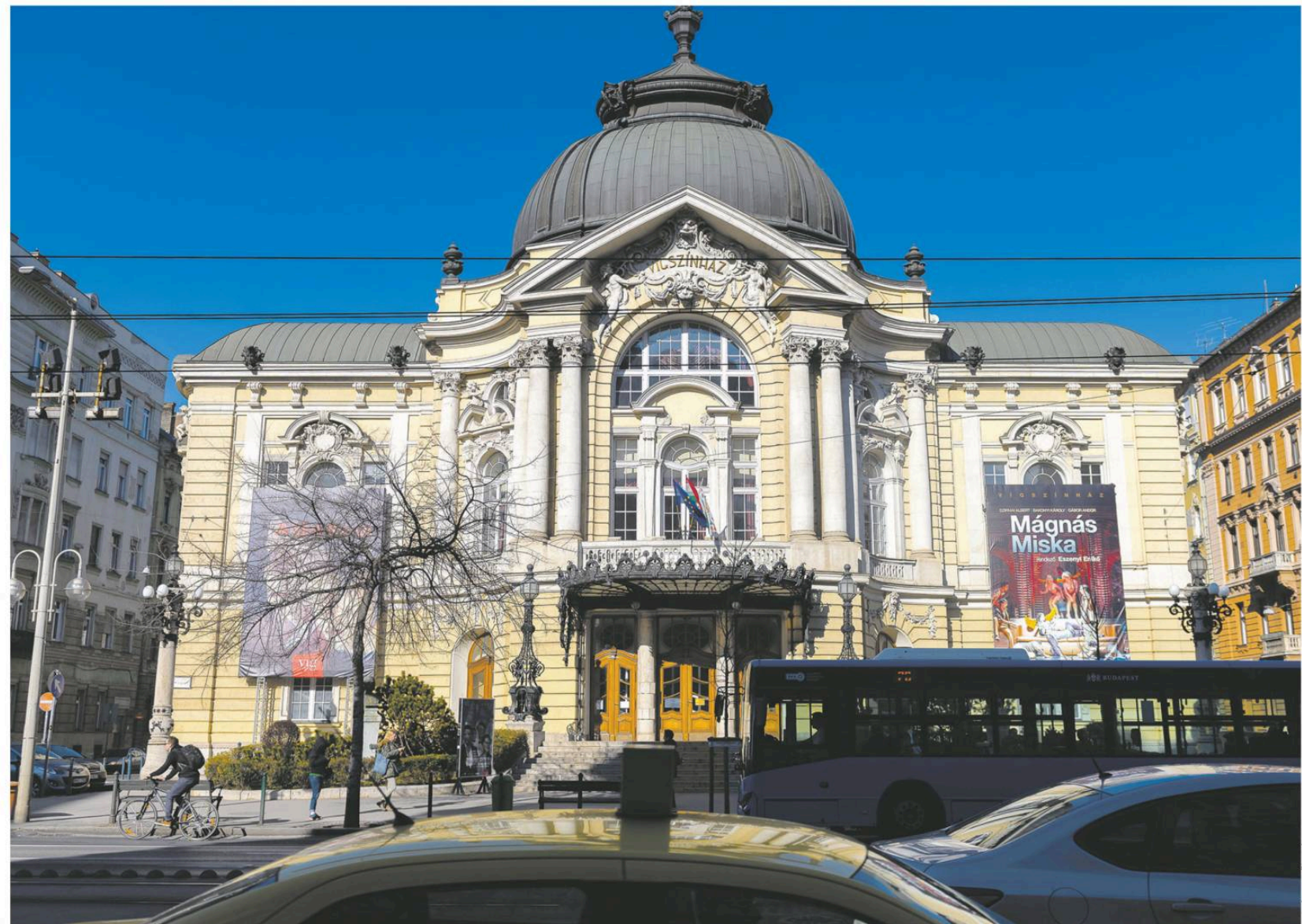

FOTO: ERDŐS DÉNES

kedtél itt, már Németországban kerestek barátait, és nem csak barátot, szerelmet is találtál. Te, aki felálltál a szétszakítottaságból, aki egyszer arról álmodoztál, hogy a keleti határaidnál felhúzd a régió Svájcát, és erre minden esélyed megvolt. Te, aki a kontinens első földalatti vasútját avattad, aki elég bátor voltál, hogy egy olyan új várost válassz fővárosul, amely még a saját állatkertjénél és első hídjánál is fiatalabb. Te, aki kibírtad, hogy a parlamentedet egy sokszínű, hatalmas országra szabták, aztán csonkán is volt erőd továbbmenni – akárhogy is. Te voltál, aki a versailles-i kastély árnyéka előtt, a reménytelen helyzetben is menteni próbáltad a menthetőt. Mert tudtad, hogy ha nem is menthető, de mentendő. És azt is, hogy a nap végén a tükrök előtt számolunk el mind, ilyenformán pedig a reménytelen küzdelemnek is neki kell állni.

Sok hibát elkövettél, mégis Téged ölelt könnyek közt Helmut Kohl: a berlini fal tövében még embert öltek a katonák, amikor vasfüggönyt nyitottál; Te voltál az is, akinek meg sem fordult a fejében, hogy a menekültekért pénzt kérj, pedig ez akkoriban divat volt, és – nincs mit szépíteni – a zsebed is porzott. Szépítették azt eleget azóta, amióta rájöttek, hogy életszínvonal-emelkedés mellett nem jut eszedbe lázadozni. Különösen apád ellen nem. Meg úgy egyáltalán.

Keleti szomszédodnál még murával szórt 1-es számú főutakon egyensúlyoztak a Tatrák, amikor a saját hajdánál fogva húztad ki magad a tranzíciós

Résztve-
sek pénzéből
épült színházat
mentett a keleti
blokk a Duna
királynőjének
szívében, s tette
a néphadsereg
színházává - az
épület ma a fő-
város tulajdona

végén nagypapához, le a Dunára vagy fel a Rábához, mert a pénzügyminiszter bejelentette, hogy jövőre 15 százalékkal alá csökkenti az inflációt... Azért tesszük ezt, mert az életünk nem attól boldog, hogy az lett a polgármester, akit mi szeretünk, hanem azért, mert szép pillanatok vannak benne. És igenis van szép pillanat, ami ingyen van! Sőt, a legszebbek mind ingyen vannak!

Ha a boldogságod azon múlt volna, hogy épp mennyi pénzed van, nem előznének meg a boldogságkutatásokban évek óta olyanok, mint Koszovó vagy Kolumbia.

Vannak, akik sok mindent elrontottak. Tényleg sokat. Olyan helyzetben vagy, mint azok, akik börtönből szabadulnak hosszú idő után, és csak néznek, hogy hol a régi világ, amiből kiszakadtak.

Nem kapod már vissza a régit, ahogyan senki sem. Az időnek sok privilégiuma van, de az egyik az, hogy hátramenetbe nem kapcsolható. Nézz előre! Kezdd a kis dolgokkal. A saját házad tájával. Mert ha már itt tartunk, tudod, szörnyű nézni, ahogyan emberek a kis falvakban naphosszat a kerítésnél beszélgetnek segélyre várva, de egy 10 négyzetméteres földet nem ásnak fel maguk mellett, hogy magot vessenek bele.

Ahogyan a Space Jamben: nem a varázsital hatása múlt el. A „varázsital” víz volt a kulacsukban. Becsapták őket, hogy megmutassák nekik: ők tudnak változtatni a saját sorsukon. Ha úgy, hogy a víz ivása közben azt varázsital-

másokat okolsz érte, pedig a megoldás ott van benned. Karnyújtásnyira vagy a színektől, a termő növényektől, de nem ragadsz kapát, hogy aztán kaszát is foghass.

Így nem fogsz gesztust tenni a többiek felé sosem. Aki önmagával irgalmatlan, részvétlen marad mások iránt is. Nem a király tette ezt. Te tetted ezt, saját életed királya. Keresünk egy államférfit/nőt. De olyannak nem jár, aki a saját életének nem tud államférfia lenni.

Sok hibát elkövettél, mégis Téged ölelt könnyek közt Helmut Kohl: a berlini fal tövében még embert öltek a katonák, amikor vasfüggönyt nyitottál.

Nem a varázsital veszett el, hanem Te. Ez nem egy olyan játék, amiben el szabad tévedni a mennyország felé félúton. Mindenki elmegezik, ne aggódj! De aki nem kel fel a pofonok után, annak számára nem a cél vész el, hanem az út maga. Az út, amin járhat. Ne mondd, hogy ezt mások vehetik el tőled. Ne mondd! Ebben az országban, ahol mindenkinek van legalább egy nagyapja/nagyanyja, aki a haláltáborból vagy a Gulagról gyalogolt haza. Talán felvette pár kilométerre egy katonai teherautó, ha az azt vezető kopasz nem vesztette el minden jószágát, és beszéltek egymás nyelvére.

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Neked, aki tudod, hogy nyúlszájjal és farkastorokkal is lehet fejből mondani a költségvetést az Országgyűlés előtt. Neked, aki szemtelenül összeszidta a választókat, mert nem kellett nekik egyéni képviselőjelöltként, majd lettél a haza hőse, és később (bár ehhez meg kellett halnod) sok formában visszatértél, még egy olyan rádió képében is, amit Segesvárnál is fogni lehet – minden órában bemonadják, melyik városban milyen sávon. Persze Neked jutott. Van, akinek nem. Te mondjuk pont megérdemelted. Ki értené nálad jobban, miért nem fejezem be ezt a mondatot.

Érted ezt, és azt, hogy milyen volt az Erőltetett menet, de sajnos nem intéztél el, hogy erről eleget beszéljünk. Érted, hogy miért került József Attila szobra az ártérbe, csak fel nem foghatod. Érted, hogy a nemzet temetetlen halottja miért nem vetheti már vigyázó szemeit a Parlamentre. Tudod, hogyan kell 6-3-ra nyerni a világ egyik legnagyobb gazdasági hatalmával szemben egy olyan korban, amikor ennek a társadalomnak sikerből csak a sporton keresztül jut, és egy olyanban, amikor ez a nemzet el sem tudja képzelni, micsoda – egész világot megrendítő, ám végül azt kicsit sem megrengető – forradalmat robbant ki alig három év múlva. Végül is, hozzászoktál már akkor egy ideje ahhoz, hogy a Mennyből az angyalt nem mindig énekeljük vidáman, de szerencsére nemsokára mindig lett mókus a fán, és így volt is mihez igazodni.

Érted már azt is jól, hogy a Reményhez azért érdemes fenntartásokkal viszonyulni, de azt is, ha így teszünk, akkor valójában már minden meghalt. Így legyen bölcs az ember! Neked, így 1024 évesen, ez talán már sikerül. De ehhez mi is kellünk. Mind, akik itt élünk.

A magam részéről építetek tovább. Ne is mondd, tudom, hogy kívülről nézve nagyon kínos, amikor az ember adományt visz valahová, és villognak a fényképezőgépek! Ez a szakmánk része. És még csak nem is a legcsúnyább. Látod, van előnye annak, ha az ember leszerel. Ennek hiánya lesz számomra az egyik. Neked sem kell eltűrnöd, hogy a közéleted ketrecharcá salányodott. De előbb mi jövünk. A polgárok, akiket mindig is szomjaztál. A polgári létet nélkülözők, akik mást is nélkülöznek, ezért könnyen egymás ellen fordíthatók. Most azok jönnek, akiknek nem jutott semmi. A kisközösségek, amelyek vigyáznak egymásra, ha már mások nem vigyáznak rájuk.

Te vigyázz magadra. Nagy felelősség a Nyugat kapujának lenni. Ne tévedj el Kelet és Nyugat közt végre! Ide harmónia kell, olyan, ami a kettőt a valaha volt leghasonlatosabbá teszi egymáshoz, hogy egyiknek se jusson eszébe a másik torkának esni. Tudod: a harmadikat nem tudjuk, mivel a negyediket kőbaltával és szakóccával..., hadd ne fejezzem be. Nagy felelősséged van, ne bocsásd áruba, ne vámolod, ne sarcold.

Építsd a hidakat, mint egykoron Budapest szülei. Ha kell, magánpénzből. Lám, hogy változnak az idők! Részvényesek pénzéből épült színházak mentett a keleti blokk a Duna királynőjének szívében, s tette a néphadsereg színházává. Talán még Te is vásároltál téglajegyget annak idején. És ki tudná jobban, mint Te, mit is jelent, hogy változnak az idők: ma a főváros tulajdona az épület, a kassza egyensúlyáért az állam felel, de azért, ha a 30 éve kiépített szellőzőberendezés bármely pillanatban tönkremehet, a jó öreg Budapest áll helyt. Bármelyik előadás közben?! Micsoda Padlás lett volna! Érttem én is, Te egy kicsit jobban nálam. Sokszor kívántam az elmúlt években: bár ne érteném!

A mai helyzet téglajegyei az egyének. Az egyének, akiknek önrendelkezése a felelősségvállalás árán megváltható. Innen sarjad a szabadság, a tisztelet, a tolerancia. Vigyázz magadra! Sokan szeretünk! Bajban is. Most téglajegyket kell vásárolnunk. És a lélek vére-ve-rejtéke talán még keményebb dió, mint a két kezünké.

Sok sikert! Neked. Nekünk. Isten áldjon! A szájalom olyan méltatlan lenne.

Amerikai apróságok

Ilyenkor, választások előtt mindig rosszabb a hangulat Amerikában, mint máskor. Középút szinte nincs. Ritkaságszámba megy Bret Stephens, a New York Times egyik konzervatív szemleírója, aki Trumpra nem hajlandó szavazni, de egyelőre Harris támogatásával is kivár. Talán otthon marad. Olvasói haragszanak rá, a hangulat „leninista”: aki nincs velünk, az ellenünk van. Az nem elég, hogy Stephens nem támogatja Trumpot – támogassa Harrist. Az olvasók nem idézik, meglehet, nem is értenének egyet Kádár János szavaival: aki nincs ellenünk, az velünk van.

A valaha híresen centrista Amerikában most nincs mese. Fekete, fehér; igen, nem. Az ellenfélből ellenség lett. Trump többek között lemarxistázza és elvtársnőnek nevezi Kamala Harrist, bár ezt Magyarországon inkább és többen értik, mint Amerikában.

Az interneten és a republikánus kampányban is elképesztő rémhírek terjengetnek. A legzamatosabb ezek közül az, hogy Trump szerint az Ohio államban lévő Springfieldben a Haitiből elmenekült illegális bevándorlók kutyákat és macskákat esznek. Csakhogy ebből egy szó sem igaz. A bevándorlók nemcsak legalísan élnek Springfieldben, de a város invitálta őket oda. Friss (és olcsó) munkaerőre volt szükség. A kutyák és a macskák pedig köszönik szépen, jól vannak. Ohio állam republikánus kormányzója felháborodottan nyilatkozta, hogy ez az egész történet egy félrevezető és hamis internetes bejegyzésen alapul. Utána gyorsan hozzátette, hogy ő ennek ellenére Trumpra fog szavazni. Politikus lévén a politikai felszínen akar maradni.

Aztán itt van a még időben elhárított támadás Trump ellen. Floridában történt, a volt elnök golfozott. A biztonsági emberek észrevették, hogy valaki a bokrok között leselkedik rá, távcsöves, félautomata puskával a kezében. Szerencsére még időben elkapták; bolondos, beteg embernek tűnik, a nyomozás folyik. Számomra az ügy érdekessége az, hogy a nyomozást vezető floridai ügyész Haitiből bevándorló szülő fia. Még ő is ott született, de minden

Donald Trump a migránsok ellen kampányol. Gyűlöli azon szegényebb országokból származó bevándorlókat, amelyeket nyilvánosan és gyakran „szar országoknak” nevez

CHARLES GATI

akcentus nélkül beszél angolul. A mikrofonok előtt határozott volt, nem kétséges, hogy tiszteli a floridai törvényeket. Ez számít nála, nem az, hogy Trump gyűlöli azon szegényebb országokból származó bevándorlókat, amelyeket nyilvánosan és gyakran „szar országoknak” hív. A gyűlölt országok listáját most éppen Haiti vezeti.

Ami a migránsokat illeti, alaposan megkésve olvastam ezen a héten arról a nyolc fiatal tudósról, akiket Transformer 8-nak is neveznek. Ők írták 2017-ben azt a „Csak odafigyelésre van szükség” című tanulmányt, amely – ha jól értem – a mesterséges értelem, az Artificial Intelligence (AI) alapműve. Technikai analfabéta lévén az AI-t nem értem, csak azt, hogy a számítógépemen ezt a magyarul készülő kis tárcát pillanatok alatt angolul is elolvashatom. Meg is teszem, és továbbítom az angol fordítást feleségemnek, felnőtt gyerekeimnek, valamint két-három kollégának. A fordítás megdöbbentően pontos, a nyelvtan majdnem tökéletes. Ismétlem: foglaltam sincs, hogy ez miként működik; sajnos túl idős és egy kicsit lusta is vagyok már kifürkészni. Viszont megnéztem, hogy kik voltak a Google tudósai, akik ezt a csodát lehetővé tették. Íme a névsor: Ashish Vaswani, Niki Parmar, Noam Shazeer, Jakob Uszkoreit, Illia Polosukhin, Llion Jones, Aidan Gomez és Lukasz Kaiser. Bár mind amerikai állam-

polgár, hatan külföldről származnak, bevándorlók, migránsok, nem Amerikában születtek. A maradék kettő már itt született, de bevándorlók, sőt menekültek fia. Ketten Indiából vándoroltak Amerikába, egy-egy Ukrajnából, Lengyelországból és Németországból (utóbbi papája Kelet-Németországból).

Nem nehéz kitalálni, hogy ezek a tehetséges emberek miért telepedtek le Kaliforniában, sőt, egyik-másik miatt menekült Amerikába. A kutatáshoz szükséges pénz és a szabadság vonzotta őket. Nem Kínába mentek, nem Oroszországba, nem Iránba vagy éppenséggel Észak-Koreába. A kutatáshoz ugyanis demokrácia is kell. Ezért van az, hogy a technikai felfedezések 87 százalékát manapság az USA termeli ki. Egyetemei a legjobbak közé tartoznak. A tradíció is számít, de Amerikában a változás igénye a tradíció. Az innováció mindennapos.

Van tehát jó is, rossz is itt a választások előtt. A hírek világszerte sajnos főleg a politikáról és a politikusokról szólnak, s ez most Amerika gyenge pontja. A közélet rettenetesen szenved a durva polarizációtól és a vezetőik közepszerűségétől. Egyre gyakrabban gondolok arra, hogy milyen jó lenne, ha nem érdekelne annyira a politika, és inkább múzeumokat látogatnák! Azt hiszem, ez a gondolat a Népszava olvasóinál is rezonál.

Szép élet, szép bor, Szekszárd

Milyen a jó vörösbor manapság, midőn nem isznak vörösbort a népek? Ez persze féligazság, mert van olyan vörösbort, amit szeretnek, de tény, hogy inkább a fehér fogy, meg a mindenféle színes biszbasz, koktél, bubis cuccok, joint. De azért van olyan vörös, ami most is elfogy a pincékből. Az old style fekete, súlyos vörösbortoknak is mindig meg fog maradni a piaca, de ezeket a drága rétegborokat a jómódú és igényes borbuzik (<https://borravalo.hu/borbuzi-e-vagy/>) vásárolják.

A kelendő vörösknél mintha megfigyelhető lenne egy ilyen vöröseltolódás vagy mi: a karcsúbb, kicsit magasabb savú (5-6 g/l) vörösök kelendőbbek (a vörös sava normalerweise olyan kábé 4 g/l, a fehérek szólnak a savról, ott kábé 6 g/l az átlag). Azok a vörösök mennek jól tehát, melyek könnyedebbek és gyümölcsösebbek, jól illeszkednek a fogyasztói ízlésváltozásnak abba a trendjébe, ami olyan bort keres, amin nem kell dolgozni, nem olyan nehéz légzésű feka bordói ízé, amiben megáll a kanál. Ezért pl. nagyon megy a könnyű kadarka meg az elevenebb savú egri bikavér. Érdekes módon a könnyű silvert, ami pedig mondjuk egy sötétebb rozészerűség, és a rozét, ami pedig vagy egy évtizeden át ment fölfelé, mint a rakéta, nem igazán keresik mostanában, ahogy a szép savtérképű, gyümölcsös kélfrankos, ami pedig évtizedek óta preferált fajta mi-

TOMPA IMRE

felénk, szintén nem tud áttörni a piacon. A fene se érti. Well, ha szép (intenzív, gazdag gyümölcsillatú, epres-cseresznyés, tüzes, karcsú, jó ivású, könnyed) kadarkát keresel, vegyél egy Heimann.

A Heimannok (a szenior, a feleség és a junior) európeér, nyitott, kozmopolita népek, és hallatlanul tudatos borászokdást folytatnak itt a világ szép Szekszárdon, ezen a vonzóan álmos, Babits által is nagy falunak hívott otthonos kultúrtáján. Szekszárd szép sziget, ahol a sváb parasztpolgárok élete úgy néz ki, ahogy az egész országnak kéne kinézni: tökéletes tájban durva sokat dolgozó, igen jómódú, nyugat-európai színvonalon élő emberek, akik néha még összefogni is képesek. Heimannék 1758 óta molyolnak itt. Az elpusztult-pusztasodott Magyarországot tkp. újjáépítő dunai svábok a hullámok hátán érkeztek az ulmi skatulyákon (ulmer schachtel), ezeken az egyszerű hajófélekén, és újjáépítették a töröktől letarolt Magyarországot. Ezért is kellett ezeket a szorgos, a német munkaetikát és rendszeret az országba apportáló, mélyen magyar érzelmű embereket kitelepíteni az édes hazájuknak tekintett Magyarországról a kollektív bűnösség elve alapján, önerőből. Mert az egyszerű hazugság, hogy a szövetséges nagyhatalmak nyo-

mására üldözték el őket: Gyöngyösi János külügyminiszter kezdeményezte az egészet; 1945. május 26-án aszonta, hogy „a fasiszta szellemtől áthatott honi németiséget szükséges volna eltávolítani”. Ugyanolyan népi németellenesség kapott lábra, amilyen ma az ukránellenesség, az egész a legpocsekább nemzetsorozat egy szép fejezete – ez ugye az aktuális árulás miatt szűgyenében öngyilkosságot elkövető Teleki Pál miniszterelnök búcsúlevelének kifejezése –; a sorozat legfrissebb epizódja a miniszterelnöki tanácsadó felejtethetetlen szavai arról, hogy mi nem vittük volna bele az országot egy felelőtlen háborús védekezésbe egy orosz katonai agresszió esetén. A sorozatnak nincs vége.

De back to the vörösbort. Heimann szenior ikonikus nagy vöröse a Barbár; ennek öcsükejeként most előálltak egy könnyedebb, de igen tartalmas megfogalmazással, a Barbarossával. Koncentrált, érett, szép illat, gyümölcsös (cseresznyemag, meggykompót), csípős, tartalmas, de karcsú, vörösbortédes finomság.

(Heimann Barbarossa 2022, 7500 Ft, 90 pont)

A Heimann Barbarossa 2022 érett, gyümölcsös, csípős, tartalmas finomság

Magyar nagysztratégia és világrendszer-elmélet (2.)

3. Első közelítésben a világrendszer-váltás elmélete nem tűnik másnak, mint a mai tendenciák meghosszabbításának, jövőbe történő kivetítésének és Békés Márton fejtegetése tulajdonképpen ezt az utat követi. Kiindulópontját Kína és néhány keleti állam gyors ütemű gazdasági növekedése képezi, valamint egy látható blokkosodási folyamat, mely a gazdasági szférában elsősorban az euroatlanti térség és a BRICS-államok versenyében, újabb szembenállásában nyilvánul meg. A többpólusú világrend létrejöttének koncepcióját a koronavírus-járvány, az USA afganisztáni kivonulása és az orosz-ukrán háború is érvekkel támasztja alá, utóbbi azért is, mert az egykori harmadik világ, a Dél számos állama rokonszenvezik Moszkvával, vagy legalábbis semleges álláspontot foglal el a konfliktusban. (Békés Márton: A világrendszerváltás. A többpólusú világrend forgatókönyve. Kommentár 2022/4.)

Az aktuális tendenciák jövőbe történő kivetítése azonban, miként Bródy András is megjegyezte, csak azt jelzi, hogy nincs érdemi tudásunk arról, milyen termelési és életforma-változások felé haladunk. Ezt az elmúlt évtizedek nagy hatású prognózisainak látványos tévedése egyértelműen bizonyítja. Ma talán már kevesen emlékeznek az 1960-as években főként John Kenneth Galbraith amerikai közgazdász által kidolgozott konvergenciaelméletre, mely a tőkés centrumországokban és az államszocialista rendszerekben egyaránt létrejött technóstruktúrából, valamint a nyugati indikatív tervezésből és a szocialista reformkísérletekből azt a következtetést vonta le, hogy a két társadalmi forma fokozatosan közeledik egymáshoz, s ezáltal egy új berendezkedés alakulhat ki. Az 1970-es évek neoliberais fordulata és az európai szocialista kísérletek kudarca rövid időn belül bebizonyította e teória megalapozatlanságát: Nyugaton szakítottak a tervezéssel és a keynesi gazdaságpolitikával, a kelet-közép-európai országokban pedig tőkés restauráció zajlott le. Hasonló sorsra jutott Francis Fukuyama 1992-es elmélete is, mely a kapitalizmus akkori, világméretű győzelme nyomán a történelem végét hirdette meg, mondván, a szabadpiaci rendszer és a liberális demokrácia a társadalmi fejlődés legmagasabb, meghaladhatatlan csúcspontját jelenti. Ezt az elméletet nemcsak Ázsia egyes illiberális államainak felemelkedése cáfolja, hanem az újjáéledés és szélsőjobb oldali pártok európai, észak-amerikai megerősödése is, amit a polgári politológia populista korszaknak nevez. Ennek leglátványosabb elemét Donald Trump politikai irányvonalának népszerűsége képezi, de a liberális demokrácia erózióját jelzi a francia, az olasz és az osztrák szélsőjobb győzelme is a júniusi EP-választásokon, valamint az AfD sikeres szereplése is az őszi német tartományi voksolásokon.

Mind a konvergencia-, mind a történelem vége elmélet rövidtávú folyamatokból indult ki, bár Fukuyama felfogását a hegei történetfilozófiára is alapozta. Ezzel szemben a világrendszer-elmélet, mely a XX. század utolsó harmadának legjelentősebb baloldali tudományos irányzata volt, a hosszútávú strukturális időt állította középpontba, a sokáig, de nem örökké fennálló meghatározottságok kontinuitását ragadta meg. A tőkés világ gazdasági rendszer esetében ez az időtartam az Orbán-beszédben is hangsúlyosan említett 500 év, mely a hosszú XVI. század elején kezdődött és a XXI. század közepén érhet véget. E fogalmat a világrendszer-elmélet Fernand Braudel francia

WIENER
GYÖRGY

Wiener György írásának első része a múlt heti, szeptember 28-i Szép Szóban olvasható.

történészről vette át, aki a társadalmi idő négy formáját különböztette meg: a napi eseményeket, az örök igazságokat, vagyis az általános-eltont törvényszerűségeket, a strukturális időt, illetve az azon belüli ciklusokat.

Dull Szabolcs elemzéséből és más forrásokból is tudjuk, hogy Orbán a magyar nagysztratégiát elsősorban Békés Márton kutatási eredményeire alapozza, aki egyébként Antonio Gramsci munkásságát, hegemonia elméletét is felhasználja a hazai jobboldal ideológiájának megteremtéséhez. Indokoltan merül fel az a kérdés, hogy a XXI. Század Intézet igazgatója miért fordul Gramscihoz és bár nem hivatkozik rá, koncepciójának kidolgozására feltehetően a baloldali világrendszer-elmélet is hatást gyakorol. És szintén indokolt egy másik kérdés is, hogy a hazai politikai baloldal miért nem támaszkodik ilyen elméleti bázisra. Az első felvetésre a rövid válasz talán az, hogy a keresztény-nemzeti konzervativizmus előtt áll most a változtatás feladata, a múlt struktúráihoz való visszatérés, mely folyamatos passzív, restaurációs forradalmat igényel. Ezzel szemben a mérsékelt baloldal a liberális demokrácia status quojának talaján áll, mintakövető álláspontot foglal el, a nyugati és az északi centrumállamok valódi, vagy feltételezett intézményesített politikáját kívánja működtetni. Ily módon e téren a hegei-marxi-engelsi dialektika érvényesül; a változást a reakció, a megőrzést a progresszió képviseli, vagyis az irányzatok ellentétükbe csapnak át. (Részletben lásd Éber Márk Áron: Antonio Gramsci második kirablása: Az antikapitalizmus egyik klasszikusának újjábaloldali és újjájobboldali (félre)értelmezéseiről. Eszmélet 138.)

A világrendszerváltozás-elmélet és Orbán tusványosi beszédének erről szóló része azonban radikálisan különbözik egymástól. Azonosságot csak az 500 éves időtartamban és a váltás elkerülhetlenségében találhatunk, minden más kérdésben az eltérések meghatározóak, hiszen e téren Békés Márton azért elsődlegesen Carl Schmittre és egyéb konzervatív szerzőkre támaszkodik. Ezen tudományos irányzat egyik megalapítója és legismertebb képviselője, Immanuel Wallerstein számos írásban fejtette ki a várható világrendszerváltás okait és lényeges tartalmát, amelyek közül most Bevezetés a világrendszer-elméletbe című könyvének legfontosabb

állításait tekintjük át. (Immanuel Wallerstein: Bevezetés a világrendszer-elméletbe. L'Hartmann Eszmélet Alapítvány, 2010) Ezt azért is szükséges megtennünk, hogy bemutassuk, a világrendszerváltás-elmélet alapvetően nem egy nemzeti konzervatív gondolat.

4. Wallerstein a történeti szisztémák három típusát azonosította, a minirendszereket, a világbirodalmakat és világ gazdaságokat – az utóbbi két típust tekintve világrendszernek. Ezek ugyan nem fogják át az egész világot, ám maguk egy egész világot alkotnak. Modern világ gazdaságnak a körülbelül 500 évvel ezelőtt létrejött kapitalista világrendszert tekintette, mely mint minden történeti szisztéma, sajátos, meghatározott életciklussal rendelkezik. Úgy látta, hogy e berendezkedés a közelmúltban válságba került, ami azt jelenti, hogy problémáit saját keretein belül már nem tudja megoldani. Ilyenkor a rendszer bifurkál, azaz meghaladása két, alapvetően eltérő irányban válik lehetségessé, amelyek közül az emberek konkrét döntéseinek megfelelően az egyik kerekedik felül. Ezt a bifurkációt kaotikus folyamatként írta le, melyet szélsőséges kilengések jellemeznek és ezért a rövidtávú várakozások nyilvánvalóan bizonytalanokká válnak. Kiszámíthatatlannak tekintette azt is, hogy a kettő közül melyik jövőbeli rendszer jön létre, a válság kezdetétől az elágazási pontig terjedő időszakot pedig az átmenet periódusaként értékelte. A folyamat kezdetét az 1968-as, világforradalomként értelmezett sokkban jelölte meg, s egyben úgy vélte, hogy a válság 25, vagy akár 50 évig is eltarthat. Az említett eseményt ugyanakkor csak kiváltó okként fogta fel, mely felszínre hozta a tőkés világ gazdaság alapvető, megoldhatatlan problémáját, a profitráta süllyedését. E jelenséget egyfelől az áremelések korlátaival, másfelől a bérköltségek növekedésével, az inputok drágulásával és az emelkedő adóterhekkel magyarázta – utóbbit jórészt a társadalom demokratizálódására és ezzel összefüggésben a közszolgáltatások iránti igényekre vezette vissza. Úgy találta, hogy a verseny és a hatékony kereslet szintje akadályozza az áremeléseket, a költségek növekedése viszont megállíthatatlan folyamat. (A profitráta tendenciális esését azonban nem e folyamatok, hanem a tőke szerves összetételének emelkedése idézi elő, mellyel szemben ellenhatások érvényesülnek.)

E témakörök keretében Wallerstein azt is részletesen vizsgálta, hogy a bérköltségek növekedését a tőkés a termelés máshová történő átmenekítésével ellensúlyozzák. E dezindusztrializációnak nevezett folyamat döntő szerepet játszott abban, hogy az euroatlanti térségben az ipar GDP-n belüli aránya látványosan csökkent, az áttelepítés célországai pedig érzékelhetően növekedett. Sokan, így Orbán és a Fidesz stratégiaalkotói a tőkés centrumállamok gazdasági problémáit részben e változással magyarázzák, azt állítva, hogy a Nyugat versenyképessége gyengül a feltörekvő ázsiai országokkal szemben, ami elkerülhetetlenné teszi a jóléti társadalommal történő szakítást, a munkaalapú gazdasághoz való visszatérést. Ez az érvelés azonban figyelmen kívül hagyja, hogy a dezindusztrializáció az innovációs és pénzügyi tevékenységeket alig vagy egyáltalán nem érinti, a célországok túlnyomó többsége pedig nem autonóm módon fejlődik, hanem alacsony bérköltsége miatt válik vonzó telephellyé. Wallerstein azt is hangsúlyozta, hogy az ily módon iparosodó államokban is emelkednek majd a bérek, ami újabb áttelepítésekre ösztönöz, s így végül elfogynak a menekítésre alkalmas térségek.

A világ gazdasági rendszer megoldhatatlannak tűnő problémáit felszínre hozó 1968-as globális forradalmi hullámot Wallerstein szerint elsősorban az idézte elő, hogy csalódtak a hagyományos rendszerellenes erőiben, mivel azok nem teljesítették ígéreteiket. Bár az akkori események közvetlenül nem vezettek gyökeres változtatásokhoz, mégis úgy látta, hogy megszűnt a liberális centrum automatikus dominanciája, mely 1848 óta egyértelműen érvényesült. A sokkhatás következtében ugyanis megkezdődött az átmenet korszaka, melyet Wallerstein felfogásában alapvetően a káosz és a bizonytalanság jellemez. E körbe sorolta a pénzügyi spekuláció megerősödését éppúgy, mint a New York-i Világkereskedelmi Központ elleni 2001-es terrorakciót, ám azt elismerte, hogy a neoliberális fordulat átmeneti sikereket ért el a bér- és a termelési inputköltségek, illetve az adók csökkentésében a strukturális kiigazítások, az ún. washingtoni konszenzus révén.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

Orbán a világ körül. A kormányfő téved, amikor úgy véli, a világrendszerváltás lényege Ázsia felemelkedése és az euroatlanti térség hanyatlása, a globalizáció eltűnése és a nemzetállamok megerősödése

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Ehhez azonban hozzátette, hogy minden lépések nem háritották el a profitválságot, s így a várható világrendszer-váltást. Röviden utalt arra is, hogy a jobboldal a faji és a szexuális kérdésekben kísérletet tesz 1968 kulturális evolúciójának visszavételére, és az 1945 utáni geopolitikai berendezkedés számos elemének kiiktatására. Ezen erőfeszítéseket azonban úgy értékelte, hogy csak fokozzák a tőkés világgazdasági rendszer növekvő instabilitását.

Wallerstein a változás alapvető, központi jelentőségű kérdésének a szabadság és az egyenlőség kapcsolatának a megoldását tekintette. Részletesen tárgyalta a többség és a kisebbség szabadságának problematikáját, elismerve az utóbbi jelentőségét is. Ugyanakkor a szabadság és egyenlőség viszonya esetében elvetette a két kategória liberális szembeállítását, hangsúlyozva, hogy a jelentős társadalmi egyenlőtlenségek kizárják a politikai egyenlőség érvényesülését. Bifurkációs felfogásának megfelelően a jövő történeti szisztémájának két, egymástól gyökeresen eltérő változatát jelölte meg, amelyek az emberek kollektív döntéseinek eredményeként jönnek majd létre. Vagy egy hierarchikus rendszert építünk, amelyet a rangok és az azokra épülő privilégiumok jellemeznek, vagy egy többé-kevésbé demokratikus és egalitárius jellegű berendezkedést. Az előbbit nem nevezte világbirodalomnak, az utóbbit sem szocializmusnak, ám nyilvánvaló, hogy mindkettő az 500 éves kapitalista világ gazdasági rendszer meghaladását jelenti.

Wallerstein szerint egy adott történelmi rendszerből egy másikba való átmenet periódusát éles harcok, nagy fokú bizonytalanság és ez utóbbival való összefüggésben a tudás ismert tételeivel szembeni szkepszis jellemzi. E helyzetben ezért az első feladat az, hogy megértjük a változás tartalmát, a második, hogy kijelöljük a követendő irányt, a harmadik pedig, hogy mindent megtegyünk koncepciónk megvalósítása érdekében. Az első tudományos, a másodikat erkölcsi, míg a harmadikat politikai feladatnak nevezte. Saját ideológiai keretei között a hazai jobboldal és mindenekelőtt Orbán e lépéseket teszi meg, egy új hierarchikus berendezkedés felé haladva, amelyre a baloldal nem reagálhat pusztán azzal, hogy a magyar nagysztratégia megalkotását a napi problémák előli menekülésként és megalapozatlan vízióként értéke-li. Ahhoz, hogy meghaladhassa a NER-t, meg kell értenie ellenfele feladatát és célját, mert enélkül sajátját sem ismerheti fel. Ezt egyébként a jelenlegi helyzetben rendkívül nehéz megvalósítani, hiszen a passzív restaurációs forradalmat éppen az jellemzi, hogy általában csak a tézis, vagyis a fennálló hatalom képes teljes mértékben érvényre juttatni álláspontját, ahogy erre a világrendszerváltás és a magyar nagysztratégia kommunikálása is törekszik. A baloldal azonban a Wallerstein által megfogalmazott feladatok elvégzését nem kerülheti meg.

5. Orbán és az elméleti hátszágát alkotó keresztény konzervatív értelmiségiek tehát kétségtelenül felismerték azt, hogy a következő negyedszázadban folytatódik a világrendszerváltás már régóta tartó előkészületi szakasza. Alapvető tévedés azonban, ha azt hiszik, annak lényegét Ázsia felemelkedése és az euroatlanti térség hanyatlása, illetve a globalizáció eltűnése és a nemzetállamok ismételt megerősödése alkotja. Nagy valószínűséggel a Nyugat alkonya nem következik be, Kína pedig, bár jelentősége növekedhet, nem kerül ki győztesként ebből a változásból. Mindazonáltal a hazai baloldal sem mellőzheti az érdemi választadást, nem reagálhat úgy, hogy a világrendszerváltás egy téves álláspont, megalapozatlan prognózis, előrejelzés. A baloldali társadalomkutatók, publicisták és politikusok nem kerülhetik meg a Wallerstein által meghatározott feladatok elvégzését; mindent meg kell tenniük azért, hogy e változás nyomán ne a nemzetközi újjóboldal és az Orbán által is preferált hierarchikus rendszer jöjjön létre, hanem egy minden eddiginél demokratikusabb és egalitáriusabb társadalom.

FOTÓ: MADÁCH SZÍNHÁZ/JARDEK SZABINA

Energiadús nyomorultak

Vége elhiszem a forradalmat, amit nem szoktam A nyomorultakban, és általában a musicalekben. A fiatal, energikus szereplőgárda hitelesíti az elszántságot, a végtelen elkeseredettséget, a dühöt a Madách Színház premiernek is beillő felújításában. Mohón birtokba veszik a színpadot. Senki nem tekint statisztának magát. A kisebb szerepeket játszó, a tánckarban lévő is együtt lélegeznek a produkcióval. Nem éرتektelen báméskodók, az arcukon ott az adott jelenet hangulata, mimikájuk kifejezi amit a szituáció, karakter megkíván. Féktelenek az energiáik, és ezeket használják is, Tihanyi Ákos koreográfiája szerint nekilódulva táncolnak. Hajszálpontosan egyszerre mozdul kezük-lábuk, amennyiben erre van szükség, ám közben meg-megvillan az egyéniségük. Tudnak vérpezsdítőek lenni. Nekibuzdultan eszeveszett tempót diktálnak, „ide nekem az oroszánt is” hevülettel. Helyet követelnek maguknak a deszkákon, miközben bizonyítják, hogy abszolút helyük van ott. Útós csapatként működnek, de érékeltetik az egyéni tehetségüket is. A mostani A nyomorultaknak a tömeg is a főszereplőjévé válik. Megjelennek általa a mindennapok senyvedői, a nélkülöző, kisemmizett, tényleges nyomorultak. Meg akarják váltani magukat, és akár a világot. Nem sikerül ez nekik, hiszen nem is sikerülhet, sokan áldozatokká, hőökké válnak, de ők legalább nekifeszültek, nem tűrték a túrhettent, megpróbáltak változtatni a sorsukon. Övék az erkölcsi tartás és a morális dicsőség. Kiálltak másokért és magukért.

A szereplőgárda pedig igazi csapatnak, társulatnak mutatkozik, és kicsit tán mélyebbre hatol, mint Alain Boubil és Claude-Michel Schönberg Victor Hugo regénye nyomán írt, erőteljes zenéjű hatásos sikerdarabja, aminek nem tartozom a legnagyobb rajongói közé. Mind nehezebben viselem ugyanis a „nyomor show”-t, amikor emberek szenvedéséből látványosan szórakoztató revüt csinálnak. És azért ez szinte törvényszerűen megtörténik A nyomorultak musical változatában. Megfáradt, agyongyötört, végtelenen elnyűtt embe-

rek szökdécselnek lazán, körbe-körbe, viszonylagosan könnyed zenére. Számomra ez némiképp abszurd. De ha az arcon, a nekiszabadult gesztusokon látom, mint ezúttal, a fájdalmat, az indulatot, a változtatni akarást, ha magával ragad az elsőprő szenvedély, akkor túlteszem magam rajta.

Pesák Ádám fölöttébb meggyőző Jean Valjean. Eljuttassa a börtönben hosszú ideg kenyérlapásért senyvedőt, akiben minden sanyargatás dacára ott lapul az őserő, ami egyszerre csak kitör, lázadó igazságérzettel párosul, és nem állíthatja meg senki. Még egyszer lop, hogy kikecmeregjen a sanyargató, kiközösítő nincstelenségből, de aztán másokért, a jogtiprások, a megalázások ellen küzd. Olykor robbanásszerűen, a lélek legmélyéről tör fel a hangja, az öntörvényűséget, az időlegesen igen, de véglegesen el nem tiporható szabadságot zengve. Ugyanilyen őserő Posta Victor alakításában az ellenlábasa, Javert, aki már a börtönben kipécézve magának, ütteti-vereti, ordít vele, válogatott megaláztatásokkal „tünteti ki”. Nem bírja, hogy kilóg a sorból. Nem „futószalag”, neve-sincs fegyenc, nem tűri szó nélkül a rabigát, kihívja maga ellen a sorsot. Javert a szabadulása után is a nyomában marad, csaknem életcéljává válik, hogy gáncsolja, ahol tudja. Szintűgy szenvedélyes, mint Jean Valjean. Csak ő az elnyomás megszállottja, a törvényesnek nevezett dogmatikus igazságtalanság szolgáltatásé. A jogszerűtlen jogé. A me-revségé. Az úgynevezett sötét oldalon áll. Naná, hogy feketébe öltöztetik, ne-hogy ezt valaki ne vegye észre. Elidegeníthetetlenül sajátjává tette pusztítóan embertelen elveit, melyekkel kételyek nélkül kiszolgálja a fennállót. Párbaja Jean Valjeannal hasonlatos ahhoz, mint amikor a westernfilmek végén a jó és a rossz megív egymással, és a rossz halálával jobbá válik a világ. Mese, mese, meskete. A világ leegyszerűsítése. Tömeg-kulturális produkciók garmadája épül erre a szisztémára, mert jó hinni benne, ha már a világ nehezen döccen előre, olykor inkább hátrafelé sasszéz. És éppen annak vagyunk a tanúi, hogy a „gonosz” ezerfejjű, és bár legyűrhető egy-egy fej, de az egész kiszípolozó gépezet, a sanyargatás kiépített szisztémája, az emberek kisemmizésének

BÓTA GÁBOR

A Madách előadásában Pesák Ádám Jean Valjeanként megállíthatatlan őserő

mechanizmusa nem sokat változik. Ennek beható taglalását a színházban a közönség zöme nem kedveli. Ezért szereti azokat a színpadi meséket, amikben ugyan viszont látja a problémáit, de azért némiképp könnyített, leegyszerűsített formában, sok színpadi eszközzel, gazdagon lenyűgöző kiállítással, látványos formában, fűlbemászó zenével, tánccal, hatásos érélemcunamival.

Erre a célra szolgál a musical, aminek hazai nagymestere Szirtes Tamás rendező. Biztos kézzel, sikeresen működteti a roppant színpadi gépezetet. Kiszimatolja és helyzetbe hozza az új tehetségeket, akik ezúttal rázúdítták az energiáikat a deszkákra, ahogy egyébként annak idején a Rock Színház fiataljai tették, akik nálunk először mutatták be A nyomorultakat. De ők egy partizán módon létrejött színházi szabadsapat tagjai voltak. Most egy sikeres közsínház, egy bevált rendezés megújulásával történik hasonló. A szereplők szenvedélye csaknem szétfeszíti a teátrum falait. A díszlettervező Kentaur ormótlan, színtelen falakkal, nyomasztó város benyomását kelti, de kisvárosi meghittséget ugyanilyen magától értetődő természetességgel teremt. Csaknem filmszerű áttűnésekre képesek több helyszínt megjelenítő díszletei. Rományi Nóra jelmezei gondosan vasaltak, kikeményítettek a legnagyobb nyomorban lévő esetében is. Köteles Géza karmester bámulatos intenzitással vezényel, és ennek megfelelő svunggal játszanak muzsikuskok is. Igencsak dallamos, fölöttébb érézelmes a zene, kevésbé kiváló előadásban nyúlóssá, szirupossá is válhatna, de vigyáznak, hogy ne lépjenek túl a giccshatáron. Nagyon rendben vannak a zenei és az énékesi teljesítmények.

Zámbó Brigitta Fantine-ként, Haraszti Elvira Cosette-ként, Arany Tímea Eponine-ként mutatja meg, hogy milyen érélemáradatra képesek a nők, mekkora lehet a lelkierejük és az odaadásuk. Cseh Dávid Péter Enjolras, Jenővári Miklós pedig Marius szerepében kellőképpen lángoló forradalmárok. Szemenyei János Thénardier, Kec-kés Tímea Thédarnierné, haszonleső mihasznákként visznek verbő humort a produkcióba. Barát Attila püspöke a földöntúli jóság képviselője. Gyetvai Martin Gavroche-ként felnőttnek is becsületére való színészi teljesítményt nyújt barikádon haldokló kis srácként. Csemer Olívia Kis Cosette, Palásti Nóra Kis Eponine, maradéktalanul betöltik a cuki gyerkőcök mindig hálás feladatkörét.

A felújított, friss energiáktól feszülő produkció jobb, mint újkorában. Ismét hosszú sikerszériára számíthat.

A szeretet unalma

A z érzékenyítés szellemisége igencsak távolt állt a diktatúrától. Már ha egyáltalán ismerte a fogalmat. Egy diktatúra ugyanis egyszerűsít és uniformizál, magasról tesz az árnyalatokra. Épp elég hogy valaki nő és valaki férfi (szerintem ha a pártfunkcionáriusok nem kedvelték volna olyannyira a szexet, mindent megtettek volna a dolgokat még inkább leegyszerűsítő egyneműségért). Ehhez hozzáadódott az álmos kisváros prűdériája, az egykori polgári diszkrécio maradványai (ami a hálósobában történik, az nem beszéd-téma), így aztán a magánélet szóba se került. Máig a fülemben cseng az a rettentően kínos, felszabadultnak cseppet sem nevezhető röhögcsélés, amikor a biológiatanárunk nyolcadikban felírta nagy betűkkel a táblára: A SZAPORODÁS. És fahangon beszélni kezdett a szaporítószervekről. Ebben ki ismert volna magára? Vagy a másikra? Arra, ami ránk vár? Mintha grafikonokkal próbálnám elmagyarázni a szerelmet.

A prűdérián túl persze ott lebegett felettünk az általános figyelmeztetés, hogy ne nagyon beszéljünk arról, ami otthon, a négy fal között elhangzott, ám ezt magunk között kevésbé tartottuk be. A tudatlanságunk védett is bennünket, de el is zárt a világtól. Pont arra nem készített fel, amivel pedig annyit büszkélkedtek a tanáraink a sulis megnyitó ünnepségeken: a nagybetűs Életre. Értette valaki, hogy ez miért lenne amúgy nagybetűs?

Tehát én tényleg úgy nőtem fel, hogy az anya nő, az apa férfi (ki gondolta volna, hogy ezzel a NER világában majd dicsekedni is lehet), és bizony igencsak meglepődtem, amikor az élet szembehozta velem a valóságot. Férfi is sze-

A kis Zlatan és Darling nagybácsi című svéd film jelenete. Ugyan két bácsi ölelgette egymást, de ettől még lehetett volna viccesebb is

PAPP SÁNDOR
ZSIGMOND

rethet úgy férfit, ahogy én egy lányt? Szerencsémre anyámat és az ő masszív románygűlöletét nem számítva nem tápláltunk ellenszenvet senki iránt, anyám pufogása pedig inkább komikusnak hatott, semmint megszívlelendő mintának. Ezért lehetett, hogy a meglepetség elé sosem tolakodott az undor vagy a megvetés, hanem csak szemléltetem, mint a sokszínű világ egyik újabb bizonyítékát. Ez a jó értelemben vett meglepetség sokáig megmaradt, ezzel fogadtam a queer, az interszex vagy épp a nem bináris identitással rendelkező embereket is.

A fóliázás korában talán még jobb tudatosítani, hogy a jó irodalom vagy a jó történet mennyit tehet a megértésért és ezzel a valóság elfogadásért. Biztos vagyok benne, hogy ha eljön az ideje, akkor Dusi kezébe fogom nyomni Nádasdy Ádám könyveit, amelyek természetes, közvetlen hangneme nekem sokat segített abban, hogy még nyitottabban szemléljem a más nemi identitással rendelkező embertársaimat. De ugyanúgy odaadhatom majd Alice Winn regényét (In memoriam), amelyben szinte ugyanazt meséli el, mint Remarque a maga többször megfilmesített, híres művében (Nyugaton a helyzet változatlan): egy

nemzedék pusztulását, amely az iskolán és a fronton kívül semmi mást nem látott a világból. Vagy azért, mert nem élte túl a háborút, vagy ha túlélte, akkor már képtelen volt a maga szépségében befogadni azt, ami megmaradt a világból, mert a szépséget és az érzékenységet szétépték a repeszek. A különbség csak annyi, hogy az In memoriában egy szenvedélyes és lassan kibontakozó fiúszerelem áll a cselekmény háttérében a maga testiségével együtt. Tudom, hogy sokak számára ez maga a megszenstség-telenítés és fertő, kész botrány, mintha nem épp a háború lett volna az emberiség legnagyobb botránya.

Szerencsére a bécsi iskola és oktatás megteszi azt, amire a diktatúra képtelen volt. Egyrészt Dusiék iskoláján (ahogy olykor a villamosokon is) ott lóg a szírványos zászló, amiről amúgy sok szó nem esik, mert teljesen természetes a jelenléte. Másrészt pedig a minap moziba vitték a 4 C-t, és a Lill-Zlatan och morbror Raring (A kis Zlatan és Darling nagybácsi) című svéd filmet nézték meg. Feltúrtam a netet, de nem találtam nyomát, hogy ezt a magyar mozik bemutatták volna. A történet szerint a tíz év körüli Ella a kedvenc nagybátyjánál száll meg, amíg a szülei nyaralnak,

ám Tommy életébe hirtelen belép egy új szerelem Steve képében. A féltékeny Ella mindent megtesz, hogy borsot törjön az új jövevény orra alá, és ellehetetlenítse a kapcsolatot, hogy a nagybátyja megint csak rá figyeljen.

Egy pillanatra képzeljük el, hogy mindez egy pesti iskolával történik. Véletlenül nem a szexuális (és más) üzenet tekintetében megingathatatlan Most vagy soha! című alapvetésre, hanem erre ülnek be. Nem kell Dúró Dórának lenni ahhoz, hogy elképzeljük a hisztéria mértékét. Dusi viszont úgy jöhetett haza, hogy kicsit unta. Ja, abban volt némi meglepő, hogy két bácsi ölelgette egymást, de ettől még lehetett volna viccesebb is a film. El nem tudom mondani, mennyire örülök ennek az unalomnak, mert ez a filmről szól a frusztráció helyett. De nincs benne sem kínos röhögcsélés, sem szemforgató undor, sem mindent lezáró megbélyegzés. Ebből az unalomból még bármi lehet. Talán csak a tudatlan és okatlan gyűlölet vesztett most csatát. A szeretet vagy a szerelem olykor igenis lehet unalmas és lapos, nem dobhat fel mindent a költészet. Az viszont nagyon is megnyugtató, hogy sokkal több út vezethet a boldogság felé, mint azt gondolhatnánk.

Krausz Tamás csúsztatásai

A Népszava 2024. szeptember 28-i számának Szép Szó című mellékletében Krausz Tamás cikket közölt 80 éve annak... címmel. Ebben két írásomat is megemlíttet, sőt idézett is belőlük, ám mindkét esetben pontatlanul. A cikk felidézi, hogy 2011-es akadémiai székfoglalómban azzal is foglalkoztam, hogy „az 1945-ben Moszkvából hazatérő »fiatal kommunista zsidó történészek« bizonyos csoportjának milyen nagy szerepe volt a hazai polgári történetírás kiszorításában”. A valóságban viszont nem ez, hanem az hangzott el, és utóbb az is jelent meg, hogy „a Moszkvából hazatért emigránsokkal, a korábban üldözött és súlyos sérelmeket szenvedett fiatal zsidó származású történészekkel és a mindenkor karrieristákkal megerősödött kommunista történészcsoport a kezdet kezdetétől támadta az ún. polgári történetírást”. (R. I.: A magyar történetírás gleichschaltolása, 1945–1949. Bp., 2014., MTA, 12. p.) Tehát létezett egy hazai kommunista történészcsoport, amelynek prominensei Molnár Erik és Mód Aladár voltak; amely 1945 után megerősödött a Moszkvából hazatértekkel (Révai József, Andics Erzsébet, Gerőné Fazekas Erzsébet, Nemes Dezső); az üldözött (konkrétan munkaszolgálatos) „fiatal zsidó származású történészekkel” (Hanák Péter, Pach Zsigmond Pál, Spira György) és a hozzájuk csatlakozott „karrieristákkal”, akik közé többek között Mérei Gyula és Elekes Lajos sorolható. Hogy ez a „kiszorítódi” pontosan hogyan zajlott és a fentiekén kívül kik vettek még benne részt, az székfoglalómból és Clio bővületében című könyvemből (Bp. 2011) részletesen is megismerhető. Krausz másik állítása szerint Het-

Cikkünk nyomán

ven év című „egotörténetem” II. kötetében (Bp., 2023) a „Horthy-rendszert (...) ismételtén »hármastól«, tehát a közepesnél jobbra értékeltem”. A valóságban a Horthy-rendszert sem ebben a művemben, sem másikban nem értékeltem így. A Rubicon 2012/1-2. számában ekként minősítettem viszont a „trianoni Magyarország első két évtizedének”, tehát az 1919 és 1939 közé eső békeidőszaknak a gazdasági, szociálpolitikai és kulturális teljesítményét, továbbá a politikai rendszer (a Horthy-rendszer!) jellegét és külpolitikai törekvéseit. Az, hogy véleményemet „érdemjegyben” is összegeztem, történésztől valóban szokatlan (általában nem is szoktam élni vele), ám egyáltalán nem példa nélküli. A magyar történelem egyes korszakaira vonatkozó, 1991 és 1994 között végzett vizsgálataim során Ferge Zsuzsa például 7 pontos minősítési skálát használt. Eredményei szerint a megkérdozetnek a Horthy-korszak teljesítményét 3,09-re, a Rákosi-korszakét 2,79-re, a Kádár-korszakét 3,79-re és az új rendszerét 3,11-re értékelték. A megkérdozettek láthatóan tudták azt, amit Krausz nem: egyetlen korszak sem ítéltető meg egyetlen szempont alapján.

Romsics Ignác

Krausz Tamás és az olvasás nehézségei

Krausz Tamás írása a Népszava 2024. szeptemberi 28-i számában (80 éve

annak... / Szubjektív megjegyzések az „átállások” ontológiájáról), újfent tanúsítja, hogy szerzője nem feltétlenül érti azt, amit olvas. A cikk engem érintő fejezetében ugyanis kijelenti: Gyá-

száma-
ra „a marxizmus a magyar történetírásban valamiképpen a marxista egyetemek vulgáris tankönyveinek vagy idézetgyűjteményeinek alakjában rögzült”. Ezt az első-

Krausz Tamás írása a múlt heti számunkban jelent meg

ként a Századok című szakfolyóiratban, újabban a Történelem és politika: történelempolitika (Kalligram, Budapest, 2024.) című könyvemben közzétett tanulmányomból hüvelykezte ki Krausz. Valójában szó sincs itt erről, tekintve, hogy kész ténynek tekintem miszerint évtizedeken át létezett a tartalmában egyébként időnként átalakuló marxista-leninista történetírás, amelynek fő letéteményese az MTA Történettudományi Intézete és az ELTE BTK történészeinek a köre volt. Ők szabták meg a politikai szempontokhoz igazított, a párt ideológiai csőszködésével karbantartott mindenkor marxista-leninista történet szemléleti kánont, amely reprezentatív ország történeti összefoglaló munkákban fejeződött ki nyilvánvaló módon. Ez a fejlemény korántsem marad tehát „végzetesen homályban” megközelítésemben, mint ahogy Krausz azt vélelmezi. Nehéz volt nem felismerni a tézis mondandóját. Pach Zsigmond Pál ún. elkanyarodás elméletét pedig, amely mára teljesen elvesztette valamikori kánon jellegét, nem azért vitattam az 1988 és 1991 között lefolyt polémiában, mert „szépen beleismultam az új rendszer legitimációs ideológiai szövetébe”; és nem is világnézeti, hanem kifejezetten szakmai megfontolásokból bíráltam az elméletet. Ráadásul 1988-ban, amikor a vita közöttünk megindult, még nem létezett valamiféle „új rendszer”, miután benne éltünk a Kádár-korban, Pach Zsigmond Pál pedig nem sokkal korábban az intézeti főigazgató volt.

Gyáni Gábor

VISSZAHANG

A NÉPSZAVA HÉTVÉGI MAGAZIN MELLÉKLETE

Betemetett táncosálmok

Mondják, a balett-táncosok olyanok, akár a kavicszalárda: kívül törékenyek és kecsesek, belül sziklaszilárdak. Tóth Nikolettnek két évvel ezelőtt a Jókai utcai házomlás legsúlyosabb sérültjeként tucatnyi csontja törött – köztük az agy- és az arckoponyája, a háti szakaszon három gerinccsigolyája, a kulcsontja és a medencéje is –, de kivételes lelkierejével és céltudatossággal éli tovább az életét. Úgy tekint a mostani helyzetre, mint hosszú átmeneti állapotra, nem fogadja el, hogy végleg kerekesszékekben marad, noha az orvosok nem kecsegtetik. A legnehezebb teher számára az önállóság és a magánszféra elvesztése, miközben 28 évesen most kezdhethetné kiélvezni ígéretes pályafutását és élni a saját felnőttéletét. A balesetének azért hálás, mert megtapasztalhatta, milyen sokan szeretik, és úgy érzi, dolga van ezzel. Még nem tudja pontosan, hogy mi, de szeretne a jövőben is táncsal foglalkozni, balettmesteri vizsgájával felnőtteket taníthatna, vagy koreográfusasszisztensként dolgozhatna. Korábbi munkaadója, az Operettszínház nyitott is lenne erre, de épületük még csak részben akadálymentes. És Nikolettnek meg kell harcolnia az igazáért is, hogy a neki járó kártérítést megkaphassa.

BÁLINT ORSOLYA

A terézvárosi Délibáb utcában járunk, ahol Nikolett lakik most édesanyjával, Tóth Adrienne-nel és Tamarával, a szibériai cicájukkal. A tágas, világos lakást, melyet az önkormányzat biztosított számukra, otthonosan berendezték, falait szép színesre festették.

Még kaput is nyitottak a kertben, hogy Nikolett könnyen be tudjon gurulni a kis lifthez, ami az új, akadálymentes otthonába viszi fel. Soproni Tamás polgármester meghagyta nekik, keresse őt, ha segítség kell. Most már csak a régi, nagy ablakok húznak, ezeket a műemlékvédelem alá tartozó házban nem is szabad műanyag nyílászárókra cserélni. Egyesek úgy minden szabályt betartanak, míg mások gát-

lástalanul felülírják ezeket, ha a saját érdekük, anyagi hasznuk múlik rajta. Merthogy a Jókai utca is az Andrássy út védőövezetéhez tartozik, az UNESCO-világörökség része az a 128 éves ház is, amelynek homlokzata szintén itt, Terézvárosban két éve négy emelet magasból omlott a járókelőkre, köztük Nikolettre.

FOLYTATÁS AZ 5. OLDALON

A programnélküliség országa

Évtizedek alatt semmi sem fejlődik, csak életben marad. Ez történik akkor, ha uniós pénzbőség és konjunktúra idején (2014 és 2020 között például) az alulfinanszírozott alrendszerek szívják el a fejlesztési forrásokat. Pogátsa Zoltán közgazdász mondja ezt. Szerinte akik pályázatokból tartják fenn magukat, az Uniótól fejlesztésre elnyert támogatásokat valójában a működésre költik. Úgy tartanak el alkalmazottakat, hogy fejlesztést szimulálnak. A NER ideológiája az volt, hogy jöjjön létre egy hazai tulajdonú vállalati szektor. Megtörtént. Eddig döntően a hazai közbeszerzésekből élt.

FORGÁCS IVÁN

Orbán Viktor az Országgyűlés őszi ülészakát megnyitó beszédében magabiztos hangon nyugtatgatta azokat, akik aggódnak a magyar gazdaság helyzetéért. De nem körvonalazódott, mire gondolt, amikor új gazdaságpolitikáról beszélt. Nem rajzolódik ki gazdaságpolitikai stratégia korábbi állításaiból, a 3-5 százalékosra remélt jövő évi növekedésből és a békeköltségvetés képzetéből sem. Joggal merül fel hát sokakban a gyanú, hogy a cél ismét csupán a következő választás megnyerése.

De hagyjuk most a politikai kontextust! A kérdés maradjon az, érzékelhető-e, hogy a kormány valamilyen hosszabb távú gazdasági programra készül. Például annak fényében, hogy az oktatás és az egészségügy átfogó problémáit egyszerű béremeléssel kívánta rendezni. De vizsgálhatjuk az évekig beáramló EU-s támogatások felhasználását is. Történtek stratégiai szintű fejlesztések?

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

FOTÓ: NEMÉNYI MÁRTON

Akik a zónában maradtak

A háború nem az első drón becsapódásakor érkezik meg egy faluba, hanem az utolsó rendőr, bolttulajdonos, háziorvos távozásával. A frontvonal közeledtével a településeken a közszolgáltatások leépülnek, a békeidőben adott jogok és kötelességek értelmezése rugalmassá válik. Az állam eltűnésével párhuzamosan megjelennek a katonák, és az itt élő emberek néhány hét alatt észrevétlenül az ún. „szürkezóna” állampolgárai lesznek. Ebben a zónában Kijev autoritása már nem kizárólagosan érvényesül, de Moszkváé még nem érkezett meg. Marad a katonák és a szükség uralma.

4. OLDAL

Szoborra bokszt agyag

Ha egy bokszkesztyű megjelenik egy kiállítóteremben, akkor az előbb-utóbb „elsül”. Főként ha Gáspár Szilárd szobrászművészen végződik a kesztyű. A finomságát harcos énjével is ütköztető kolozsvári alkotó bokszmeccset rendezett első budapesti kiállításán.

6. OLDAL

FOTÓ: GÁSPÁR SZILÁRD

Orbán őszinte öngólsága

A Fidesz szimbolikus politikája és a magyar valóság között szakadék tátong: a kétmillió „béketáboron” kívülről ez már világosan látszik régóta. Ha a magyar valóság egyszer eluralkodik a kommunikációban (ebben nagymester Magyar Péter, s persze Hadházy Ákos, csak ő már nem Insta-generáció), akkor a rendszernek lőttek. Az egészségügy lepusztulását bemutató nyári nyilvánosság például módfelett kínos volt a Fidesznek a forró műtökökkel és a zavartan nyerítő Semjénnel, ezért jött jókor az árvíz, amivel Orbán jelképesen kormányzási kompetenciát mutathatott (épeszű országban görcsbe rándul a polgár gyomra, ha nem a vízügyes ad engedélyt a Lajta menti tározó megnyitására, de minálunk az a fájin, ha a nagyvezér inti be a „Nyissad, Jóskám!”-at.) Nemrég Orbán Balázs váratlan színvallása árasztotta el őszinte aggodalommal a rezsimet. Nem hiba volt, s főként nem félremagyarázhatóság. Csak őszinteség. Nemcsak mihaszna, de végveszélyes érték egy posztkádári populista kurzus számára.

BALASSA TAMÁS

Érdekes élmény volna: Orbán Viktor hazugság-vizsgálón (igen, mindegyik politikus az volna, na de ki a leggazdagabb és a legkormányfőbb manapság, ugye?). Mivel az igazság megvallását nem viselné jól egyetlen vágyvezérelten kódorgó, a rezsimben hívó közeg sem, a demokraták meg pláne, ezért nehéz lenne elkerülni az utcai zavargásokat. Az őszi beszéd ártalmatlan, és legalább kiutat kereső vallomás volt ahhoz képest, mint amilyen a Fidesz bármely igazmondása volna. A Fidesznek nincs igazmondása. Nem tud ilyenje lenni. Csak a hatalom megtartására kiépített s ebből következően elkerülhetetlenül maffiaszerű rendszere van, amiben rég elenyésztek az igazság magvai.

Jó szándék adódhatnék időnként. Jó szándék lehetett volna például a határon túli magyarság jogainak határozott képviselése (amiben nemzeti konszenzusnak illenék lennie), de a Fidesz kezdettől és nyíltan politikai célokra használja ezt a képviselést. Nincs tiszta jó szándék Orbánék politikájában. Nincs oly döntés, amit őszintén és kizárólag a közjóért hoznának meg. Minden mögött számítás van: mivel lehet megosztani az országot, s benne az ellenzékét. Például osztogatással, mint amilyen a rezsicsökkentés, első látásra. Csakhogy a rezsicsökkentés szemfényvesztés: Magyarországnak nincs szíriuszi pénzbányája, ahonnan a Mészáros & Mészáros toloncolja haza a bankóhegyeket. Amit a rendszer odaad a rezsicsökkentésen, azt elveszi az 1300 milliárdot meghaladó (2022) MVM-plusztámogatással, még ha ez „elvétele” valamelyest arányos is az eltérő keresetek miatt. De ez is adóbevételeiből van, tehát ez is emberek pénze. De erről a Fidesznek egy őszinte mondata sincs. És az alaptörvénye megengedi a narancssárga megtakarítási rubrikát a számlákon, de elviseli, hogy ne szerepeljen egy másik rubrikában, hogy mennyi ezen közben a ráfordítás a másik zsebből. Közveszélyes ámtás. Óvodában érthető volna. És éppen ez vele a baj.

Bevándorlás, kimondás

Nézzük sorban a Fidesz szimbolikus ügyeit, s ezekben az Orbán Balázs-féle mondatokat, amelyeknek a kimondása további „Orbán Balázsokra” vár. Gyakorta térünk vissza ezekben a rendszerbontogató gondolatokban a Fidesz 2010-es választási programjához és a nemzeti hitvalláshoz. Az utolsó írásbeli dokumentumokhoz, amiben előre szóltak valamiről. Igaz, elég homályosan fogalmaztak. Akkoriban a Nemzeti Ügyek Kormányának nevezte magukat a Fidesz. Ezek voltak a pártok székértáborain túlmutatató lépések. A stadionépítési program például, amin keresztül sokat lehet lopni, és ami a válogatottmeccsek alkalmával megszünteti a kormányban szembeni ellenérzéseket (egy pályában drukkolni Orbánnal bárkinek zavarba ejtő meghasonulás volna, de szerencsére a foci iránti teljes közömbösségünkkel a nagy többség arányát gyarapítjuk). Ugyanígy politikai törésvonalakon átívelő örület lett a fentebb tárgyalt rezsicsökkentés, ami a „Nem lesz gá-

záremelés” című, Fidesz-MSZP-versenyfutás 2002-es politikai bonmot-jából sarjadhatott ki. Akinek esze van, nem akar többet fizetni az energiáért, mint amennyit fizethetne, de az infrastruktúra lerobbanásával és az árkiegészítésekkel kapcsolatos összefüggések már sokaknak nem mennek át.

A legjelentősebb szimbolizmus, ami a 2014-es támogatottsági mélyrepülésük után mentőöv volt Orbánéknak, a migráció. A migráció, ugye, elsősorban azt jelenti az olvasatukban, hogy az európai keresztény kultúra megóvása érdekében se sok (mennység), se terrorista (minőség) bevándorló ne jöjjön az országba. Sok terrorista meg pláne ne jöjjön. (A propaganda képein véletlenül mindig sok-sok terrorista jön: nem megy, hanem jön, menni nem is tudnak talán.) Az már látszik, hogy a 2021 elengedett embercsempészen kívül (2023-as adat) alig akad migráns, aki a magyarországi viszonyokat választaná, ha egyszer választhat jóléti államot is.

A migrációval kapcsolatban két neuralgikus pont van a Fidesz elképzeléseiben. Egyrészt sosem válaszolnak arra a kérdésre, hogy miként lehet helyben marasztalni a migránsokat háborúk, éhínség és klímakrízis idején. Mondják, oda kell vinni a segítséget, ahol a probléma van, aztán a Hungary Helps gyorsan megsegíti az üldözött közel-keleti keresztényeket. De nincs egy magyar kezdeményezésű, kövér alapítvány, amibe legalább annyi pénzt öntene a kormány, amennyit a Project 2025 című republikánus Trump think tank támogatására adott a Heritage Foundation szervezeten keresztül. Szóval semmilyen megoldásuk nincs a bevándorlók tömegeinek humanitárius kezelésére. Ha viszont az a mondas, hogy ennyi menekült/migránst nem tud befogadni Európa, és ha kell, inkább haljanak a tengerekbe, akkor ezt kellene mondani. Ez is az európai kultúra vége volna, de legalább tetszenének vállalni.

Zárójel: Orbánék azért ünneplik Matteo Salvinit, mert még belügyminiszterként 2018 augusztusában nem engedte partra szállni a tengerből kimentett bevándorlókat Cataniában a Diciotti nevű mentőhajóról, s ezért most elítélhetik. De azt egyik Orbán sem teszi hozzá soha, hogy Salvini ezt megelőzően többször kijelentette, hogy a migránsokat szállító hajókat akkor nem fogja beengedni az olasz kikötőkbe, ha a bevándorlók befogadásában az Európai Unió országai nem segítenek. Hát igen. Ezért hívják Uniónak, közösségnek, s ezért van értelme a nemzetállamok fölött álló entitásnak. Az Unió több, mint sok nemzetállam ilyen-olyan karaktere. Sok nemzetállam közös akarata más minőség. Megoldhat (majdnem) bármit. A nemzetállami követelőzés és önérdék rövid távú memória. Pár ciklusra elég, aztán jöhet a történelmi szemétdomb.

Vagyis: az unió bevándorlásban szenvedő országainak közös cselekvésre van szükségük. Nem befogadásra, vagy nemcsak arra, hanem kiutasításra is. Mert a rongyembereknek menniük kell, legyenek bármilyen színűek, vallásúak, származásúak. Ahogy a bársonyszékben ülőknek is menniük kell, ha Brüsszel ellen agítálnak, s nem vállalnak részt semmiben. Csak a határvédelemben, amihez kapnának forrást, ha nem használnák a határ fenntartását is alávaló politikai öncélra.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Orbán Balázs a Fidesz (egyik) Achilles-sarkát mutatta meg. Igazat mondott teljesen váratlanul. Pedig nem szorították sarokba. Nem fenyegették se pénzmegvonással, se tockossal.

Csapataik a spájzban

A Fidesz szimbolikus politikájának minden mondasára létezik olyan kérdés, amire nincs őszinte válasz. Csak a propagandának van szimbolikus válasza, mindezen túl az álláspont tarthatatlan (vagy ami még rosszabb, vakhitté válik, és még vállalhatatlanabb lesz, vő. az oroszbarát Bencsik András oroszbarát köszönetét, amiért Orbán Balázs kimondta, amit kimondott). Mert mit is csinált Orbán Viktor politikai igazgatója? Orbán Balázs a Fidesz (egyik) Achilles-sarkát mutatta meg. Igazat mondott teljesen váratlanul. Pedig nem szorították sarokba. Nem fenyegették pénzmegvonással, se tockossal. Mondta, amit gondolt. Nem szöveggöngyökből, így eltért az előre bekészített Rogán-mondatoktól. Vállalhatatlan kockázat. Ráadásul ez olyan baráti közegben fejtette ki nézeteit, ahol azt érezte, bátran lehet őszinte, nem fogják kiforgatni a mondatait. Nem is kellett kiforgatni őket. A kérdezővel együtt vallott szint. A kormány oroszpartiságában két kérdés feszül kezdettől. 1. Hogy a bánatba támogathat Magyarország egy EU- és NATO-tagságra vágyó szomszédos országot megtámadó agresszort Európa szélén? (Azt az agresszort ráadásul, amely 1848 után 1956-ban is a magyar szabadságharc torkát szegte. Oroszországgal ületelni nem lenne szabad. Nemzeti konszenzus kellene arról, amit Orbán Viktor is vallott 2008-ig, hogy nem leszünk a Gazprom legvidámabb barakkja.)

Orbán Balázs azt mondta: „Pont 56-ból kiindulva mi valószínűleg nem csináltuk volna azt, amit Zelenszkij elnök csinált 2,5 évvel

ezelőtt, mert felelőtlenség, mert látszik, hogy belevitte egy háborús védekezésbe az országát, ennyi ember halt meg, ennyi területet veszített, mondom még egyszer, az ő joguk, szuverén döntésük, megtehették, de ha minket megkérdeztek volna, akkor mi nem tanácsoltuk volna, azért, mert 56-ban az lett, ami lett. Mert megtanultuk, hogy itt óvatosságnak kell lenni, és óvatosságnak kell bánni a nagyon értékes magyar élettel. Azokat nem lehet csak úgy odadobni mások elé.”

Ez tényleg azt jelenti, amit Orbán mondandó volt: letette volna a fegyvert Zelenszkij helyében. De nézzük a korrigált jelentést: Orbán biztosan a Corvin közben harcolna, ha úgy hozná a szükség. Orbán Viktor mellett. Rendben. Ez esetben az igazság Zelenszkij oldalán van. Harca nemcsak jogos, de támogatandó is. Éppen azért, ami 1956-ban történt, amikor világpolitikai játszmák eredményeként a magyar szabadságharc szent ügye a kommunis-ták által iderendelt betolakodó martaléka lett. Bencsik András szerint erről az összefüggésről is szól Orbán Balázs gondolatmenete, de akkor végképp nem értjük, miért kezeli verbális nyálkaként Putyin háborús bűnös figuráját bármely tetszőleges pillanatban.

A háborúpártiság 2. kérdése is kényes: hogy ti. a bánatba lehetne békét teremteni a békevágy idegesítő szajkózásával? A békepárti propaganda, amely az újabb kétharmados választási győzelmet hozta 2022-ben, nem enged sok mozgásteret a beszédmódban. Aki az ukrán ellenállást támogatja bármivel, háborúpárti. Ehhez kellett még Márki-Zay Péter tragikus őszintesége (ha a NATO úgy dönt, akkor akár katonai segítséget is adnia kellene Magyarországnak). Orbán Viktor háborúpártisága tényleg olyan, mintha szélszendet követelne makacs tájfuntól: teheti, de minek? Átlátszó is, nevetséges is. Vagy inkább szánalmas. Oroszország csak a gazdasági és politikai nyomásból ért: ezt hívják szankciónak, ami ellen a magyar kormány tüzzel-vassal próbált fellépni, a mai napig szidja mindet, mint a bokrot, de mind az összeset megszavazta.

Ne azt nézzék, amit mond, hanem amit csinál, mondta Orbán évekkel ezelőtt. Ma már mindkét kategóriában túlcsoordult a pohár. Mondásból és csinálásból is van elég. A rendszer végének a kezdetét éljük. Jó ideje már, és jó ideig még. Az orosz csapatok behívása mindenestre ma már csak fanyar Orbán-karikatúra témája lehet. Bízást.

„A Fidesznek nem érdeke a tudásalapú társadalom, mert az kevésbé kontrollálható politikailag”

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Pogátsa Zoltán közgazdász azok közé tartozik, akik pontosan azért nem túl derűlátók a magyar gazdaság helyzetét illetően, mert rendre a tűzoltás szintjén reagálunk az aktuális kihívásokra. „Nem sikerült kiépíteni egy magas hozzáadott értéket termelő, hazai tulajdonú kis-és középvállalkozásokra épülő szektort, amely domináns a ma gazdasági sikereket felmutató országokban – hangsúlyozza. – Pedig rengeteg uniós pénzt tudtunk volna költeni erre. Kutatás-fejlesztésre, az infrastruktúra korszerűsítésére. Meg persze az oktatási rendszer reformjára, hiszen a magas hozzáadott érték eléréséhez elsősorban tudásra van szükség, olyan kvalifikált szakemberekre, akik nemzetközi szinten is megállják a helyüket.”

A képlet egyszerűnek tűnik. Hazai pénzekből fedezni az alapműködést, az uniós forrásokból pedig a fejlesztést. Belevágni mégsem könnyű, mert hosszú távú programokról van szó, az eredmények lassan jelentkeznek. Még ha a kormány el is indul ebbe az irányba 2010-ben. „Vagy az előző kormány 2004-ben! – csattan fel Pogátsa Zoltán. – Hiszen azóta jönnek uniós pénzek. De minden kormány csak tolta maga előtt a feladatot, mondván, most épp más a fontos, ilyen válság van, olyan válság van, Covid, várjuk meg a stabilitást. Pedig attól, hogy kezelni kell egy magas inflációt, még lehet költeni tanteremfejlesztésre vagy kutatásra. Másrészt meg részben azért van annyi rövid távú problémánk, mert a stratégiai feladatokat nem oldjuk meg. Ha csak toldozunk-foltozunk egy lakást a felújítás helyett, amely egyre rosszabb állapotba kerül.”

Ez azért is érdekes, mert a második Fidesz-kormány nagyszabású gazdasági elképzelésekkel indult, majd a Palkovits László vezette Innovációs és Technológiai Minisztérium is hangos volt a fejlesztési tervektől. „Matolcsy György valóban teleírta a magyar sajtót a távol-keleti fejlesztőállami modellhez köthető elképzelésével, ami kétségtelenül járható út – jegyzi meg Pogátsa Zoltán. – Kína, Tajvan, Szingapúr felzárkózása döbbenetes beruházásokat igényelt a humán tőkébe. De hiába értekeztek sokat erről, nem csinálták. A Palkovics-féle reformok pedig túlzottan a piacra építettek, az Egyesült Államokra hivatkozva. Csak hát miért fordul egy amerikai cég valamelyik egyetemhez, hogy együttműködjön vele, vagy alkalmazott technológiát vásároljon tőle? Azért, mert az állam finanszírozta az alapkutatást, ami a technológia kidolgozásához vezetett. Palkovics elképzeléséből ez a fázis kimaradt. Hogy egy egyetem vagy intézet piacképességéhez támogatni kell az alapkutatást. Szerintem máig alapfilozófiája a kormányzatnak, hogy egyszerűen csak oda kell menni a magánszektorhoz, és felajánlkozni

neki. Csakhogy hiába keres fel egy magyar kémiai tanszék, egyből azt kérdik tőle, mije van. Mit tud hozzátenni például az akkumulátorteknika fejlesztéséhez? Erre mi széttárjuk a karunkat, ja, hát ilyesmire nem kaptunk pénzt. Akkor viszont mihez kezdjenek velünk?”

Fejlesztőállami fék

Becsületünkre legyen mondva, a nemrég közzétett Draghi-jelentés arról tanúskodik, hogy az egész Európai Unióban érzékelhető a technológiai lemaradás. Változtatni kell a stratégián, ha versenyben akarunk maradni a távol-keleti cégekkel, amelyek állami felvirágoztatására Pogátsa Zoltán több szemléletes példát tárgyal új könyvében, A digitális kapitalizmusban. „Az állam minden esetben központi szerepet játszott a sikeres távol-keleti vállalatok létrehozásában – hangsúlyozza a közgazdász. – Ez ugyanúgy igaz a highend-chipek 95 százalékát gyártó tajvani TSMC-re, mint a véreskező jobboldali diktátor, Park tábornok alapította Samsungra, amely ma 22 százalékát adja a dél-koreai GDP-nek. Ugyanez a helyzet a mind feljebb törő kínai elektromosautó-ipari cégekkel. Állami közreműködés nélkül nincs versenyképes gazdaság.”

Nehéz elképzelni, hogy a kormány ezt ne értené. Számtalan hivatkozást

„A baloldali modell szerint a szociális kiadások is jelentősen hozzájárulnak egy gazdaság versenyképességéhez. A társadalom tagjai így tudnak tartósan hasznosak lenni a gazdaságban.”

találni, ahol Orbán Viktor elmondja a fejlesztőállami modell lényegét. Szingapúrban járva dicsérte az ottani vezetést, milyen ügyesen csináltak a humán tőke fejlesztésével magas hozzáadott értékű gazdaságot egy alapvetően írni-olvasni nem tudó társadalomból. Akkor mi a változtatás akadályja? „Szerintem az, hogy a magyar társadalom nem követeli ki a kormánytól – vélekedik Pogátsa Zoltán. – Ugyanis a Fidesznek nem érdeke megcsinálni egy magas hozzáadott értékű cégekkel rendelkező, tudásalapú társadalmat, mert az kevésbé kontrollálható politikailag. Márpedig a Fidesz alacsony tudású emberek szavazataival biztosítja hatalmát. Amíg a magyar társadalom nagyobbik része, a szülők, a betegek nem követelik ki a befektetést a humán tőkébe, fennmarad a mostani állapot. A programnélküliség.”

Komoly kérdés ezek után, hogy akkor mire ment el az elmúlt 24 vagy – ellenzéki szemlélettel – 14 év. A rengeteg uniós pénz. Lukak betömésére? A NER finanszírozására? Pogátsa szerint leginkább fenntartásra. „Alulfinanszírozott minden alrendszer, így sokszor állami intézmények, önkormányzatok kapják ezeknek a pénzeknek egy nagy részét – állítja a közgazdász. – Akiknek pedig nincs rendes költségvetési működésük, és pályázatokból tartják fenn magukat, az Uniótól fejlesztésre elnyert támogatásokat valójában a működés biztosítására költik. Úgy tartanak el alkalmazottakat, hogy fejlesztést szimulálnak. Így aztán évtizedek alatt semmi se fejlődik, csak életben marad. A NER ideológiája az volt, hogy jöjjön létre egy hazai tulajdonú vállalati szektor. Megtörtént. Eddig döntően a hazai közbeszerzésekből élt. Most mintha lenne egy ütemváltás, a cégekben állami sugallatra elkezdett tudatosulni, hogy nemzetközileg versenyképessé kell válniuk. Ez komoly idővesztés, hiszen a távol-keleti fejlesztőállamok eleve a versenyképességet megcélozva alapítanak cégeket. Egyelőre nehéz lenne megmondani, mire lesznek képesek, erre még 5-10 évig várni kell.”

Persze lehet, hogy egyelőre az alacsony hozzáadott értékkel is kiegyezünk. Az akkugyárprogram mintha ezt sejtetné. Pogátsa Zoltán tévesnek ítéli ezt a megközelítést, amely sok ellenzéki közgazdásznál is jelentkezik. Nem lehet alacsony vagy magas hozzáadott értékű iparágról beszélni. „Mindegyiken belül vannak alacsony és magas hozzáadott értékű tevékenységek – mutat rá a szakértő. – Ha valaki kutatási tevékenységgel foglalkozik, legyen szó akkumulátor- vagy autógyártásról, kertészetről vagy tejiparról, mozoghat magas hozzáadott értékű fázisokban. A lényeg, hogy azok a munkák, amelyeket a magyarok fognak végezni a termelési láncokon belül, milyen hozzáadott értékűek. Nem tudjuk, mert titkosítva vannak a szerződések. Volt egy nyilvános beszélgetésem Orbán Balázssal, és azt mondta, ezekben a szerződésekben benne van, hogy a szegedi, a debreceni egyetem meg cégek be fognak szállni a kínai vállalatok kutatás-fejlesztésébe. Nem tudom ezt cáfolni, hosszabb távon fogjuk meglátni, mennyire tudta a magyar kormány belobbizni a szerződésekbe, hogy ne csak egyszerű összeszerelésekről legyen szó. Kormánypárti közgazdászok szeretnek azzal házalni, hogy Magyarország exportja statisztikailag magas hozzáadott értékű. Hiába figyelmeztetjük őket, ezt nem egyoldalúan kell nézni, az a fontos, mi a különbség a bejövő és a kimenő hozzáadott érték között, nem érdekli őket, hogy belül mit adunk hozzá valamihez. Újra meg újra kipoosztolják, hogy lám, lám, a magyar autó- vagy valamelyik más ipar milyen magas hozzáadott értékű exportot produkál. Bár szerintem tudják, hogy amit csinálnak, propaganda.”

Hiteltelen fejlettség

Pogátsa szerint ugyancsak megtevesztő, propagandaértékű néhány presztízisprojekt, például az űrkutatás területén, amelyek magas kutatási és technológiai potenciált kívánnak demonstrálni. „Olyan ez,

mint amikor tanulók megnyernek egy diákolimpiát. Ki lehet posztolni, milyen jók vagyunk matematikában. Az egyik gimi öt diákja megnyert egy olimpiát, és ettől a világ majd elhiszi, hogy a magyar oktatási rendszer nagyon rendben van. Ez eladható volt 30-40 éve. De amióta létezik a nemzetközi PISA-felmérés, világos, hogy a magyar oktatási rendszer teljesítménye katasztrofális. Az űrkutatással ugyanez a helyzet. Ki tudunk képezni űrhajóst, becsatlakozunk nemzetközi programokba, ami szépen néz ki, de senki ne gondolja azt, hogy ez magas hozzáadott értékű gazdaságot jelez. Mikor a nemzetközi viták folynak a technológiai versenyről, Magyarországot soha nem említik meg, hogy milyen szépen kinőtte magát, hanem továbbra is úgy beszélnek rólunk, mint a német gazdaság alacsony hozzáadott értékű beszállítójáról. Olimpiát is ezért akarunk csinálni. Háttha átverjük a világot, hogy fejlett országgá váltunk. De nem fogják elhinni.”

Az egyetlen megoldás, ha állami szinten, komolyan belevágunk egy komoly fejlesztési modellbe. Alapvetően két irány van, a távol-keleti országokat jellemző jobboldali, illetve a skandináv típusú baloldali. Pogátsa Zoltán az utóbbi híve. „A jobboldali logika szerint a szegényebbek a szociális juttatásokkal csak élősködnék a jóléti államon. A Fidesz ki is mondja, ezeket le kell építeni, mert így a lusta emberek majd rákényszerülnek, hogy elmenjenek dolgozni. A baloldali modellnek viszont az a filozófiája, hogy a szociális kiadások is jelentősen hozzájárulnak egy gazdaság versenyképességéhez. Így tudjuk hatékonyan elérni, hogy a társadalom tagjai tartósan hasznos tevékenységet folytathassanak a gazdaságban. Hiába jó egy iskola, ha a gyerek otthon éhezik. De nem a szánalomról szól ez a politika, hanem arról, hogy egy gyerek legyen képes tanulni akkor is, ha a szülei-nek nincs nagy jövedelme. Érezze, hogy ő is hasznos tagja lehet a társadalomnak, ki tudja benne teljesíteni magát.”

FORGÁCS IVÁN

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

FOTÓK: GYŐRI BOLDIZSÁR

Akik a zónában maradtak

GYŐRI BOLDIZSÁR
(HARKIV)

Kramatorszkt elhagyva északkeletnek veszi az irányt Iván, aki a hét hat napján visz a frontvonaltól hallótávolságban fekvő falvakba kenyeret, és szükség szerint evakuálja azokat, akik kérik. Kevés van belőlük. Ezekben a falvakban már 2014 óta hallgatják az emberek a határban dörgő ágyúkat, aki tehette, már rég elmenekült innen. Akik maradtak, azok az idős szüleiket gondozzák, illetve nem engedhetik meg maguknak, hogy bárhol fizetniük kelljen a lakhatásért.

Siklóbomba vagy drón

– Idős szüleim vannak, a szomszéd faluban élnek, lányukként kötelességem gondoskodni róluk – meséli Viktoria, a helyi iskola egykori tanítója. Áram nincs a faluban, a vizet kútból merik, illetve önkéntesek hozzák számukra heti egyszer ballonkannákban. Élelmiszerből az van, amit megtermelnek maguknak a kertben, és amit Iván szállít nekik. Az önkéntes fehér kisbuszának csomagtartójában 120 kilogramm kenyeret készül kiosztani délig.

A falvakhoz közeledve a földutat váratlanul friss aszfalt váltja fel. Az Ukrajnában ritka útfelújításból Iván arra következtet, az ukránok vagy az oroszok készülnek valamire. A közeljövőben alighanem életbevágóan fontos lesz, hogy minél gyorsabban tudjanak előrejutni a katonákat és a felszerelést szállító kamionok és pickupok.

A környező erdők fáinak törzse két méter magasságig feketére égett az állandó erdőtüzek miatt, amiket a becsapódó lövedékek okoznak. Nincs olyan ház, amely érintetlenül állna, legalább néhány golyó ütötte lyuk mindegyik bádogkerítésén táton. Iván érkezése nemcsak a napi betevőt jelenti a helyieknek, hanem jelzi az idő múlását, és egyfajta állandóságot, biztonságérzetet, kiszámíthatóságot is ad.

– Odafigyelek rá, hogy minden héten, és lehetőleg ugyanakkor menjek – meséli. – Ez legalább olyan fontos, mint a kenyér, amit viszek. Ezek az emberek el vannak vágva a külvilágtól, internet, telefon nincs. Addig nyugodtak, amíg én rendszeresen

felbukkanok. Ebből ők arra következtetnek, hogy annyira még nem lehet rossz a helyzet.

Ezekben a falvakban térorő nincs, ha volt is hálózati infrastruktúra kiépítve idáig, már lebombázták.

Minden egyes megállónál két-három, de legfeljebb fél tucat ember

várja őt. Azonnal faggatni kezdik, mi újság a nagyvilágban, jövő héten is jön-e, nem fog elmenni? A legfontosabbak tisztázása után azonnal mesélik neki, ezúttal épp mi hol csapódott be, volt-e sérült, és megvitatják, hogy a hangja alapján siklóbomba vagy drón lehetett-e.

Óvatosan és nem sokáig szabad azonban csoportosulniuk. Három héttel ezelőtt egy orosz drón megtámadta őket, szerencsére nem történt sérülés. Ezúttal is elzúmmög fölöttük egy, de továbbmegy, úgy tűnik, más célpontja volt.

– Ezek az emberek már a senki földjén élnek. Az, hogy kenyeret hozunk ide, érezteti velük, hogy van még, aki számontartja őket, tud rólok, törődik velük.

Sebesültek a pincében

Való igaz, az állam törődését leginkább már csak a falvak üresen maradt házaiba bekvártélyozó katonák jelentik, akik itt frissülnek fel két frontszolgálat között. Jelenlétüket a krétával rajzolt „занято” (foglalt) felirat jelzi a kerítéseken. Iskola, orvosi rendelő, ha volt egyáltalán, bezárt. A vállalkozók elmentek, egyszerre szüntetve meg munkahelyeket és a helyszínt, ahol az itt maradottak beszerezheték volna, amire szükségük van, közadakozás és önkéntesek segítségére utalva őket.

Az elhagyott házak udvarain járműveiket szerelik, teregetnek a katonák. Földbe ásott, álcahalóval letakart beállóknak pihennek ütött-kopott járgányaik, párhuzamos utcasort képezve az egyutcas faluban. Ivánt lelassítják a távoli dörrenések irányából nyaktörő sebességgel érkező olívaöld furgonok, amelyek a sebesült katonákat szállítják a házikók pincéjében kialakított stabilizációs pontokra, ahonnan a közvetlen életveszély elhárultával továbbszállíthatók valamelyik távolabbi, felszerelt kórházba.

Fekete-fehér tábla áll az egyik ház előtt, rajta: „300”, a sebesültek hívó kódjával jelezve diszkrétan a száguldó furgonok sofőrjeinek, merre vigyék terhüket.

Hamarosan csörög a telefon: egy másik faluból hívják, már egy órája meg kellett volna érkeznie. A telefonból pánikoló hang hallatszik ki. Iván megnyugtatta: nem történt baj, csak egy újságíró lelassítja, nemsoká ott lesz. – Egyszer elromlott a furgon, nem tudtam menni, és térorő híján nem tudtam őket értesíteni – emlékszik Iván. – A következő héten rendkívül dühösek voltak rám. Nagyon megijedtek.

Mindennapos robbanások

Kramatorszk az utolsó még ukrán kézen lévő nagyváros a Donyec-medencében, a frontvonaltól mintegy 20 kilométerre nyugatra. A városban mindennaposak a bombarobbanások. Másfél hónapja a Reuters hírgyűnökség négy munkatársa sebesült meg, egy ötödik társuk pedig eltűnt az egyik szállodát ért légitámadásban, ukrán, amerikai, német, lett és brit állampolgárok. A Iszkander-M típusú rakéta az éjszaka közepén csapódott a szállodába.

Pakoló fogorvosok

Az orosz hadsereg előretörésével ez a szürkezőna is halad az ország központja felé, és lassan úgy tűnik, hogy a békeidőben 200 ezres Kramatorszkt is eléri. Az adventista egyház által fenntartott Advent Relief már másodszorra költözik egy éven belül, ezúttal Kramatorszkból helyezik át a székhelyüket. Ők fogorvosi ellátást biztosítanak a környékbeli kis falvak lakóinak, akik egyébként nem férnének hozzá ehhez a szolgáltatáshoz.

– Elnézve a híreket, nem érzem már biztonságban magunkat Kramatorszkban. Egy rendelőt összekölni nem egy délután, ezért úgy döntöttem, költözünk, mielőtt túl késő lenne – meséli Sharon, a szervezet ukrain vezetője. A szervezet rendelője beszélgetésünk közben lassan, de biztosan eltűnik egy teherautó hátuljában.

Humanitárius központot működtetni egyébként sem életbiztosítás errefelé. Svéd kollégáik központját a belvárosban nemrég érte rakétatalálat, azóta a szervezet az AdventRelief raktárát használja. Szerencsére senki nem halt meg a támadásban, de ez csak annak köszönhető, hogy épp senki nem tartózkodott az üzleteliségekben.

Nincs egy éve, hogy egy kis falu pincéjében megnyitották az első rendelőt. A sikeres pilót után bővültek, és Kramatorszkbba települtek át, ahova a környékbeli falvak lakóit igényfelmérés után összegyűjtik, hogy ingyen megcsinálják a fogait.

– Rengetegen biztosítanak orvosi ellátást önkéntesekkel, de senki nem foglalkozik fogászattal – indokolja, miért pont erre fókuszálnak. Heti száz páciens tudnak ellátni, hét hónapja vannak Kramatorszkban. A legtöbb ember 2020 óta nem járt fogorvosnál a járvány miatt, aztán a háború kezdetével érthető módon a legtöbb orvos elmenekült.

Am nem mindegyik fogorvos ment külföldre. Pavel és a felesége, Olena a mobil klinikán dolgoznak, miután a háború első heteiben elmenekültek Mariupolból.

– Tudjuk, hogy milyen egyetlen táskával a kézben elrohanni otthonról, hátrahagyva mindent. Ezért segítünk – meséli Pavel.

A szervezet katonáknak is segít, akik korábban sokszor önmagukon végezték el a szükséges beavatkozásokat, a lövészárokból húzták ki egymás fogait, ha a szükség úgy kívánta.

Hamarosan be is futnak az 56-os dandár katonái, akik a beavatkozás után utolsó páciensként felrakják a százkilós fogorvosi székeket a kamion hátuljába.

A környező panelházak lakói közül sokan nézik végig a rendelő költözését. Néhányuk odalép, hogy megköszönje a munkájukat. A hosszú pakolás végére az utolsó lámpa, fogkefe és fertőtlenítőszer is felkerül a platóra, minden készen áll a holnap reggeli indulásra. Szürkület van.

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Az egyik ajtón spicc-cipő lóg felakasztva. Nikolett egyik legkedvesebb emléke, amikor ebben táncolta a nagypadódót a Spartacusban, az Operettszínház táncestjén. – Szoktam még előadásokat nézni, most leginkább a telefonomon tudok. De ha azokra a szerepekre gondolok, amiket eltáncolhattam, nagyon-nagyon hálás vagyok. Amikor kikerültem a táncművészeti egyetemről, azt gondoltam, majd az utolsó sorban elugrálgatok, ehhez képest kaptam nagy szerepeket is. Nem volt sok időm, a balesetig hét év telt el, ebből egy évet töltöttem az Operában, utána az Experidance társulatban, majd az Operettszínházban dolgoztam. Szerintem jókor voltam jó helyen, de az is lehet, hogy egy egyszerűbb darabban láttak táncolni, és feltűnt, hogy kicsit kilógok, de nem a rossz értelemben – nevet csilingelve.

– Nem tudom, emlékszem-e a balesetre, mert nem tudom beazonosítani, melyik reggelen volt – mondja a két évvel ezelőtti katasztrófáról, amely éppen az akkori szerkesztőségünkkel szemben történt. A Népszava tette közzé a térfigyelő kamera felvételét a megdöbbentő esetről, mire Nikolett újra elneveti magát, csak most azon, hogy ez azóta is a legnézettebb videónk. Pedig borzongató nézni, mert ha belegondolunk, ez ma a belvárosban járva jóformán bárkivel megtörténhet.

Akkori barátja, akivel együtt ment a járdán, megúsza. Ha csak egy lépéssel előrébb jár, ő is. – Ez meg a rosszkor voltam rossz helyen esete – mosolyog. – Gondolkodtam már ezen, valamiért ezt kapnom kellett, ha az előtte lévő időszakok, a magánéletem másképp alakul, nem ott laktam volna, nem ott sétáltam volna. Közben az is bennem van, hogy ha nem ez, akkor máskor, máshol valami más történt volna. Mert valamiért nekem ezzel dolgom van. Nem tudom, ez mennyire igaz, nem is tudja senki. Többnyire inkább előrenézek, de azért szoktam a múlton is rágódni.

A baleset után rögtön a műtőbe vitték, legelőször koponyaműtetre volt szüksége. A fejsérülése tűnt a legsúlyosabbnak, egy tenyér nagyságú részen volt a koponyája darabokra törve. Bevérzések is voltak, sokáig nem lehetett tudni, lesznek-e maradványok, akár fogyatékoság az agyi funkciókban. – Kómában voltam, így azt sem tudtam, hogy öt napra rá tudták csak megműteni a gerincemet, meg kellett várni, hogy az állapotom elég stabil legyen. Utána még egy évet töltöttem az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben, az OORI-ban, ezalatt még több műtétet is volt, kellett a folyamatos nővéri felügyelet. Eltelt az idő ott, pedig ha már az elején elkezdődött volna egy olyan rehabilitáció, mint amire most járok, talán sokkal előrébb tarthatnék – emlékezik vissza.

Most heti kétszer Csepelre jár az ország egyik legjobb neuorerehabilitációs gyógytornászához, emellett ahányszor csak teheti, egy új, robot-asszisztált terápiára, STEPS-re, ahol felfüggesztve gyakorolhatja a járást. Ezeket már önerőből kell finanszíroznia, ebben segítenek a barátai által szervezett jótékonyági események és a nevére létrehozott alapítvány, noha az adományokat csak kezelésre és gyógyászati segédeszközre fordíthatja, amivel el kell számolnia a könyvelő felé, ebből nem vehet kiflit a boltban. Három csigolyájában – amiből egy végzetesen sérült – elszakadt a gerincvelője, de nem kizárt, hogy valahol van akár egyetlen szál élő kapcsolat, ebben kell bízni. Most a bordáitól lefelé nem

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

mozog, nem érez. Talán egy külföldi klinikán, új műtéti eljárásokkal még többet segíthetnének neki, és ha megkapná a kártérítést, egy részét erre fordítaná, de a mindennapi létfenntartásához is kellene ez a pénz, hiszen az államtól Nikolett csupán havi 131 ezer forintos rokkantnyugdíjat kap.

Korábban rengeteget olvasott, a baleset óta nehezen veszi rá magát, holott sokat fekszik az ágyban, de olyankor szívesebben néz sorozatokat vagy filmet. Nagy kedvence a Jóbarátok, de szereti újranézni az Agymenők és a Modern család részeit is. Érthető módon beszűkült most a világa, az Operettszínházon túlra „gyalog” nem nagyon merészkedett még, a barátai párszor kivitték a Városligetbe, de Budapest nem könnyű terep a kerekesszékes közlekedéshez, nincs is erre még energiája. Ismerkedni sem próbál (miután magához tért a kómából, nem

sokkal később táncművész barátjával szakítottak), bár a barátnői szerint ez csak az ő félelme, de úgy érzi, annyi mindenben kell még segítség, hogy így egyelőre nem tud egy párkapcsolatot elképzelni.

– Nem fogadtam el, hogy így fogok maradni, bár az orvosok hülyének néznek emiatt. Én világeletemben mozogtam, pár hónaposan már babaúszásra vitt anyukám, utána szinkronúsztam, aztán jött a balett, az egész életem a tánc volt. Ha sikerülne megtanulnom mankóval járni, annak már örülnék, és az álmom az, hogy az esküvőmön egy-két lépést táncolhassak. A testemen mindig lesznek maradandó nyomok, az utolsó műtetem, egy kulcsfontműtét hege csúnyán gyógyult, ezt nagyon bánom, mert feltűnő nyáron, egy nyitottabb felsőben, de plasztikai műtéttel lehetne javítani rajta.

A hajas fejbőrömön is – mutatja Nikolett a hajával eltakart fehér foltot, ami már a plasztika után maradt –, de már kétszer voltam kopaszra borotválva, most biztos nem vállalnám be. Mindig is hosszú hajam volt, közepeán elválasztva, ami sokkal jobban állt, mint most oldalra fésülve, de inkább ez, mint megint kopaszon.

Nikolett édesanyját, aki eddig a családfenntartó volt, 22,5 év munkaviszony után – ugyan „közös megegyezéssel” – nemrég elbocsátotta munkaadója, egy liftes multicég. Arra hívatkoztak, hogy leépítés van, a lánya szerint semmilyen tekintettel nem voltak a helyzetére. Holott tudott volna továbbra is home office-ből dolgozni, mialatt a gyereket gondozza, mert rehabilitációra is sokszor el kell kísérnie Nikolettet, és még ott a fürdetés, öltöztetés, étkezés. Vészmegoldásként elvileg még

igényelheti a gyermek otthongondozási vagy az otthon ápolási díjat, ebből és a rokkantsági ellátásból kellene kettőjüknek megélni és a drága terápiákat, autót, benzint fizetni.

– Tavasszal beadtunk a kártérítési igényemről a bíróságra egy keresetet, erre még válasz sem érkezett. Az ügyvédem szerint, akivel sikerdíjban állapodtunk meg, a per több évig is elhúzódhat. Közben az idén nyáron próbáltunk peren kívül megegyezni a sérelemdíjról a vállalkozóval és a biztosítójával. Ők kerestek meg minket, de a vállalkozó velem nem akart találkozni, csak a biztosítóval tudtunk beszélni. Jól haladt a megegyezés folyamata, elkészült egy szerződés, és bár ezt ők kezdeményezték, végül valamiért mégsem írták alá. Ez egy nagy cég, folyamatosan vannak munkáik, a luxuslakások egy részét is rég eladták (2,5 millió forint körüli négyzetméteráron – a szerk.), nem hiszem, hogy erre ne telne. Ha már bocsánatot soha nem kért, akkor legalább segítsen pénzben – jelenti ki Nikolett, aki nem értheti, miért fél a szemébe nézni ez az ember.

Ha mérleget kellene vonnia a baleset utáni életéről, most is közel ki egyenlíttetnek tekintené a pozitív és a negatív dolgokat.

– Olyan sokan szorítottak értem, hogy az intenzív várójából egy idő után ki kellett küldeni a barátokat, és csak a család maradhatott. Soha nem is gondoltam volna, hogy ha velem történik valami rossz, ennyien kiállnak melletttem, és támogatnak. Utána az a szeretet, az a rengeteg üzenet, amit kaptam, örülök is és nem is, hogy ezt megtapasztaltam. A múlt héten egyik nap a viharos szél lesodort a tetőnkről egy hatalmas cserepet, ami épp az autónk mellett tört ripityára. Mondom, ez tök vicces, de egyszer már rám omlott egy ház, még egyszer már nem kéne. Amikor az utcán megyek, azért nem nézelődök felfelé vagy ilyesmi – mondja kuncogva. – Bár azt mondják, kétszer ugyanoda nem csap be a villám, én ebben nem vagyok ennyire biztos.

Fejük fölött az irdatlan luxus

Tóth Nikolettnek a magyar államot kellene beperelnie – írta meg a balesetet követően lapunkban Ferincz Jenő. Az alkotmányjogász szerint a tragédiában az állam az első számú felelős, ugyanis jogalkotással okozott kárt: annyira fellazította az építészügyi szabályokat, hogy elkerülhetetlen volt egy ilyen szörnyű baleset. Ami leomlott, meg sem épülhetett volna, ha a korábbi szabályok álltak volna fenn, és azoknak kellett volna építéskor megfelelni.

Csakhogy Lengyel László, a vállalkozó, akit a Mandiner cikkében nevesített, és cége még a hatályos előírásokat sem tartotta be. A tetőomlás egyéves évfordulóján ezért a terézvárosi önkormányzat kötelezési eljárást indított a Hotelnet Kft.-vel szemben, felszólította az omlás előtti állapot helyreállítására, és kirótt rá ötmillió forint bírságot, ami a cég fellebbezésének elutasítása után jogerőre emelkedett.

A tetőteret sok más belvárosi bérlakással és albetéttel együtt az önkormányzat értékesítette, még 2003-ban, Verók István szocialista polgármester hivatali idejében. 2015-ben a Hotelnet Kft. és a Studio Beaux Arts Kft. tulajdonába került (2022 óta a Hotelnet az egyedüli tulajdonosa). Két évvel később ők adták be az építési engedélykérelmet 15 tetőtéri luxuslakás kialakítására, amit az önkormányzat településképi okokra hivatkozva először elutasított. A tervet átdolgozták, így egy évre rá az ekkor még építési hatósági jogkörrel bíró polgármesteri hivatal rábólintott, de feltételként kötelezővé tette a kapualj, a függőfolyosók, illetve a belső és külső homlokzatok felújítását is, törekedve a korabeli állapotok megőrzésére.

A társasház Mandinernek nyilatkozó közös képviselője szerint azonban a beruházó Hotelnet Kft., valamint a kivitelező Pillér-Lakás Kft. a kezdetektől fogva úgy gondolta, rájuk nézve az elő-

írások nem kötelezők. Emellett folyamatosan balesetveszélyes helyzetet teremtettek, hol szögek, deszkák, hol fém-, üveg- és vakolatdarabok estek le a tetőn folyó építkezésről, amiről a lakók értesítették az önkormányzatot, de az hatáskör hiányában átutalta panaszuikat a munkavédelmi felügyelőséghez.

Mint ismert, 2022. június 27. reggelén aztán a Jókai utcai járdára, a parkoló autókra és részben az úttestre omlott a ház átépítés alatt álló attikafala, főpárkánya, több erkélye és díszítő-eleme. Az okozott kárt nehéz megbecsülni, de jóval százmillió forint felett lehet, és máig nem történt meg az épület helyreállítása. A Heti Naplónak a lakók elpanaszolták, hogy tehetetlenek, mert azóta is egy romházban kell élniük, fejük fölött az irdatlan luxussal. A kivitelező a társasháznak és nekik sem fizetett, merthogy meg kell várniuk, amíg a bíróság megállapítja a felelősséget. A személyi sérültek, illetve a parkoló autók tulajdonosai kaptak némi jóvátételt a kivitelező felelősségbiztosítójától, ámde Nikolettnek mindössze háromhavi rehabilitációs költséget utaltak.

A BRFK külön nyomozócsoportot hozott létre a baleset körülményeinek kivizsgálására, építész-statikust is bevonva, több mint 30 tanút, köztük az építkezésen dolgozókat, lakókat és szemtanúkat meghallgatva. Noha mostanra a szakértői vélemények is elkészültek, az ügy több mint két év elteltével a vádemelésig sem jutott, gyanúsítottja sincsen. Miközben a vagyonos nagyvállalkozó (aki korábban az SZDSZ-ben politizált) a házomlásban a felelősségét részben elismerte, Nikolett tragédiájában nem. Apellálhat arra, hogy ahogy ma Magyarországon mennek a dolgok, bárki bármit megúszhat, és megegyezés helyett jobban jár, ha a bíróság pár év múlva megítél egy nevetséges összeget a kárvallottnak.

Szoborra pofozza az anyagot

Van, amikor az anyagról le kell vésni a fölösleget, hogy a művész eljusson a szoborig, máskor összefüggéstelen darabokból kell világot létrehozni. Gáspár Szilárd szobrász- és akcióművész egy harmadik utat választott: addig üti az agyagot, amíg alkotás lesz belőle. Gesztusa az érzéki, finom énjének az összezsapása a harcos, brutális énjével. Első budapesti egyéni kiállításán azt is megtapasztalták a nézők, hogy ha bokszesztyű tűnik föl a kiállítótérben, akkor az előbb-utóbb „elsül”.

P. SZABÓ DÉNES

Gáspár Szilárd a fizikai erejét bevetve alkot: bokszesztyűben püföli az agyagot, mígnem az felveszi a kívánt formát. A szatmári születésű alkotó folyamatosan karbantartja magát, hogy maximális energiával hozhassa létre a munkáit. Készít például agyagöntvényeket, melyekbe teljes erővel püföl bele, így hozva létre expresszív, absztrakt alkotásokat.

Ilyen a boks és a rajz

Meglepő látvány tárult elének múlt héten a budai K.A.S. Galériában, ahol Gáspár Szilárd kolozsvári képzőművész a saját kiállításának megnyitóján egy társával bokszmérkőzést tartott a közönségnek. Az akció előtt a két ellenfél meztelen felsőtestét fekete fóliával tekerték körbe, majd fehér alapon piros betűkkel írt „Fragile” (törékeny) feliratot ragasztották rá. A mérkőzés során ezért a testük lett a műtárgy, melyet a sorjázó ütésektől folyamatosan védeniük kellett. – Ez a performance engem szimbolizál: az érzéki, finom éneket, illetve a harcos, brutális oldalamat – mondta a művész.

Noha a művész sokaknak brutálisnak tűnhet, valójában egy kifinomult alkotó. A nagyváradi Partium Egyetem tanáraként rajzot és szobrászatot tanít, az előbbin például agyagba rajzol a hallgatóival. – Szatmárnémetiben születtem 1991-ben, és már gyerekkoromban nagyon szerettem rajzolni, ezért amikor ötödikes lettem, a szüleim beíratk egy művészeti liceumba. Mivel édesapám bokszedő volt, és folyamatosan mesélt a boksz rejtelméről, ezért szép lassan megismertem a sportágat. Tizennégy éves voltam, amikor beíratkoztam egy bokszklubba anélkül, hogy ő tudott volna róla. A szüleim ezt az irányt nem nagyon támogatták, inkább a művészet felé akartak terelni.

A kétféle érdeklődés a fiatal éveit is végigkísérte: a liceumban folyamatosan rajzolt, miközben a bokszban sorra nyerte a nemzetközi versenyeket. – Több mint száznegyven hivatalos mérkőzésem van, ebből több mint száz győzelem. 2013-ban én lettem az országos harmadik helyezett – meséli. Az iskola utolsó évében azonban nem volt kérdés, hogy a Kolozsvári Művészeti és Formatervezési Egyetemre fog felvételizni, mivel az osztálytársai nagy része is ide jelentkezett. – Mondták nekem, hogy a szobrász szakon nagy lesz a konkurencia, ezért inkább kerámia szakra mentem, de közben mindkét művészeti ágba képeztem magam – mondja. Fel is vették elsőre a szobrász mester szakra, az első tanévben viszont nem találta a helyét, mígnem egy tanára azt a feladatot adta, hogy nyomot kell hagyniuk valamilyen anyagon.

– Erre a témára készítettem agyagból egy bokszzsákot, egy stáb pedig levideózta, ahogy bokszesztyűben püfölöm azt. Ez már akkor meglepő volt mindenkinek, hiszen nem nagyon

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

tudták hova tenni a performance-ot. Egy tanárom, Septimiu Jugrestan viszont azt mondta, hogy olyan dolgot hoztam létre, amit nem tudnak elvenni tőlem, mert az annyira erős.

Az energia formál

Mindez 2014-ben történt, amikor Szilárd összebarátkozott az Ecsetgyár nevű kolozsvári művészeti egyesület tagjaival, Betűker István és Veres Szabolcs festőművészekkel, akik szintén szatmári születésűek. – Eljártam ebbe a körbe, de elsősorban azért, hogy focizzak a fiúkkal, miközben láttam, hogyan is élnek a művészek. Ők reggel bementek a műterembe, aztán próbálták az alkotásaikat valahogyan megeremteni. És ez nekem olyan hihetetlen volt, mert én előtte nem hittem, hogy ilyen létezik. Hogy valaki azzal foglalkozik reggeltől estig, hogy műtárgyakat hoz létre.

Egy focimeccs után megmutatta Veres Szabolcsnak az agyagzsák püföléséről készített felvételét, a festőnek pedig annyira megtetszett, hogy a szobrászt az Ecsetgyár egyesület Bázis nevű galériájába invitálta, hogy adjon elő az ötéves évfordulójukon egy hasonló performance-ot. – Addig közönség előtt nem léptem fel ezzel a produkcióval, így amikor az megtörtént, hatalmas megdöbbenést keltett, hogy egy sportoló a kiállítótérben az energiáját úgymond szabadjára engedi. Miközben nem foglalkozik a létrejövő műtárgy külalakjával, ezért nem is kontrollálja magát. Csak az energia formálja az agyagot.

– A performance után egyből művész lettem. Oda kerültem, ahová a többiek, engem is elkezdtek külföldi galériákba vinni – mondta Szilárd. A felkérések egymás után jöttek: megkereste Budapestről Gulyás Gábor esztéta, hogy az akkor még hazánkban is kiadott Flash Art művészeti magazin egy lapbemutatóján adjon elő egy performance-ot. Ezután a bukaresti Zorzini F Gallery felajánlott neki egy solo show-t, melyen több menetben már három, agyaggal töltött zsákot ütött szét. A siker aztán folytatódott, a galérián keresztül 2016-ban kiállított Tel-Avivban, 2017-ben New Yorkban és Szóulban, Európában pedig több mint harminc városban lépett fel.

Eközben azon dolgozott, hogy a művészetét folyamatosan megújít-

FOTÓ: GÁSPÁR SZILÁRD

„Az emberek egy kedves és nyugodt személyiségnek ismernek, de amikor elkezdem kreálni ezeket a műveket, teljesen transzba kerülök, és brutális munkákat hozok létre.”

sa, olyan provokatív helyzetekben mutassa meg magát mint sportolót, hogy az a közönséget meglekentsse. Létrehozott például a bokszpárnák mintájára puha agyagból egy úgynevezett akciófalat, melyet az egyik oldalától a másikig végigpüfölt, illetve mással együtt is „ringbe” szállt, hogy a megnyitón végigvigyen egy többmenetes bokszmeccset. Emellett a munkaeszközeit is kiállította: kiöntötte bronzból a bokszesztyűjét és a fejevédőjét, illetve bemutatta a szétvert, fekete bokszzsákot egy hófehér, téglalap alakú posztamensen, így teremtmé meg a kontrasztot a klasszikus és a kortárs művészet között. Illetve kisebb reliefszeket is létrehozott,

Művek testközelből

Gáspár Szilárd az első budapesti kiállítását az Initio Arts & Design nevű kortárs galériának köszönheti, a művei a K.A.S. Galériában október 22-ig tekinthetők meg. A közönség emellett az Art Market Budapesten is láthatja a munkáit október 17. és 20. között a Millenáris Parkban az Initio standján.

FOTÓ: GÁSPÁR SZILÁRD

FOTÓ: GÁSPÁR SZILÁRD

olyan téglalap alakú, műgyantából készült műveket, melyekbe előzetesen jól belepüfölt.

Transzban fortyogó erő

Szilárd szerint az emberek azért szeretik a művészetét, mert a performance során nagy mennyiségű energiát enged szabadjára, melyet szinte harapni lehet. A kiállított tárgyakra ugyanez igaz, hiszen ha megnézzük a szétbokszolt reliefszeket vagy a fekete-fehér fotókat, melyeken Szilárd „bünteti” az agyagfalat, önkéntelenül is elképzeljük az adott mű létrejöttét.

– Számomra egy ilyen tárgy a harcot, a küzdelmet jelképezi. Mintha tükkörbe néznék, és látnám magam. Mintha magammal küzdenék – vallja a művész. Úgy érzi, az alkotás folyamata is egy harc, hiszen a művésznek meg kell „küzdenie” az anyaggal, hogy létrehozza a művet, és megmutassa azon keresztül a saját énjét. – Az emberek egy kedves és nyugodt személyi-

ségnek ismernek, de amikor elkezdem kreálni ezeket a műveket, teljesen transzba kerülök, és brutális munkákat hozok létre.

A legújabb művein emberi kezeket öntött ki agyagból, az egyik példát egy egész falat készített belőlük, amivel a háborúkra utalt. – A szüleim és nagyszüleim kezéről mintákat vettem, melyeket sokszorozítottam, és létrehoztam egy tonna kezet, mert kíváncsi voltam, hogy az vizuálisan milyen hatással lesz a nézőre – mondja. Egy másik művén a belepüfölt agyagba előzetesen mintát nyomott bele, így idézve meg nagyszülei lakásának hengerelt tapétáját, melyet fiatalon nézett, amikor szüleivel még náluk laktak. Az egyik fotóján pedig egy agyagból készült ajtót látunk, melyet szintén végigütött a művész. – Ez az alkotás a pandémia idejére utal, amikor mindenki karanténba kényszerült, miközben a zárt ajtók mögött felgyülemlett az energia. A művemén én is felszabadítottam ezt a fortyogó erőt.

„Minden, amiben eltérünk az állatoktól, rólunk mond el valamit”

Mindig is nagy érdeklődést tanúsított az állatok kommunikációja iránt, izgatta, közel férközhetünk-e, és mennyire a gondolkodásukhoz. Gyerekkorában lenyűgözte Jane Goodall munkássága, a csimpánzokkal szembeni szeretete és odaadása, s ahogy az állatokról gondolkodik. Miután felfedezte magának, határozottan tudta, hogyha minden jól alakul, az állatok gondolkodásával, viselkedésével foglalkozik majd a későbbiekben. Így lett. Boros Marianna biológussal, az ELTE Etológia Tanszékének munkatársával beszélgettünk.

AYHAN GÖKHAN

– Az állatokhoz való kötődésük mellett sokan az emberekkel szembeni ellenérzéseik miatt fordulnak az állatok világa felé. Az etológusokkal mi a helyzet?

– Bár a szüleim többször is megígérték, hogy kapok egy kutyát, egészen harmincéves koromig nem tartottam állatot. Az emberi kapcsolataim terén nem akadt semmi kifogásolnivaló, jól beilleszkedtem az aktuális közösségekbe, nem az emberek közti nehéz alkalmazkodás eredménye a vonzódásom az állatok felé. Ebben teljes mértékig élvezhettem a családom támogatását. Édesapám informatikusként, édesanyám újságíróként dolgozott, s nagy érdeklődéssel figyelték, mi lesz ebből az egészszöb. A családban előzmény nélküli az engem foglalkozó területek iránti elköteleződés.

– A középiskola alatt hogyan folytatódott a tehetsége kibontakozásához vezető út?

– Nyilvánvalóan a könyvek befolyásolták az érdeklődésem, faltam Gerald Durrell könyveit, s nagyjából az összes, Afrikával, majmokkal kapcsolatos könyv lekötötte a figyelmemet. Lassan körvonalazódott, pontosan a tudomány melyik területén köthetek ki. A középiskola utolsó évében kötelező feladat volt egy kutatás elvégzése, és bár akkoriban megfordultam az etológia tanszéken, végül pszichológiából csináltam a kutatást Pléh Csabánál. Pszichológus és biológus végzettséggel rendelkezem, mind a két szakirányon az agyi folyamatokkal foglalkoztam.

– Fő kutatási területe jelenleg az állatokra fókuszál. Az emberek nem voltak érdeke-sebbek?

– Ahogy az ember tudományosan elmélyül ezekben a dolgokban, egyszerűen rájön, hogy amikor az állatokat vizsgálja, akkor is az embereket vizsgálja. Minden, amiben eltérünk az állatoktól, rólunk mond el valamit. Az állatok beszédfeldolgozását vizsgálom, s igazából azt kutatom: mi az a nagy különlegesség, ami az emberben megvan, az állatokban pedig nincs meg. Mi az a több lépés tehát, ami elvezetett minket oda, hogy nyelvhasználók vagyunk. Már az egyetemen is a nyelvhasználat, a pszicholingvisztika érdekelt. A családom révén kétnyelvű vagyok (lengyel és magyar – a szerző), a kétnyelvűség hatásait vizsgáltam az emberi kognícióra.

– Nemegyszer Afrikában is járt.

– Kamerunban önkénteskedtem fél évig egy csimpánzmenhelyen. Afrikában nagy probléma az illegális vadászat, a státuszszimbólumnak számító bozóthúsfogyasztás. A szülőket levadászzák, és a kölyköket gyakran háziállatként tartják. Az így felnőtt egyedeket gyűjti össze a menhely, és próbál meg nekik egy második életet adni. Az egyetem alatt elmentem Kongóba is, ahol egy gorillapopulációt vizsgáltuk egy kutatás részeként. Szerettem volna majmos irányba menni tovább, míg aztán az idegtudomány véglegesen beszippantott, a doktorimat az olvasás neurobiológiájából csináltam meg. Ezután rögtön az ELTE Etológia Tanszékére jöttem, és a kutyák beszédfeldolgozásával kezdtem el foglalkozni.

– Most milyen kutatásokat végeznek?

– A neuroetológiai kutatócsoport az állatok kommunikációját vizsgálja. A legutóbb végzett kísérletünkben azt vettük górcső alá, hogyan értik meg a kutyák a szavakat. Megoszlanak a vélemények a tekintetben, hogy az állatok képesek-e a szavakat referenciálisan értelmezni. Azt vizsgáltuk, meglepődik-e a kutya, ha nem azt a tárgyat mutatjuk fel neki, amelynek a neve elhangzott. A meglepődés azt jelenti, hogy a szó hallatán egy memória, úgynevezett mentális reprezentáció aktiválódik az állat agyában. Ennek a mentális reprezentációnak az összeköté-

„A csimpánzok is szeretnek

»állatot tartani«, például a

megkaparintott tobzoskát

addig cipelték, ameddig el

nem vettük tőlük, míg mások

óriáspókokat, szöcskéket

hordoztak magukkal.”

se a tárgyszóval csecsemőknél a referenciális szóértés bizonyítéka, s ez a meglepődés pontosan megjelenik a kutyáknál. Az ezt mutató, embereknel korábban jól leírt EEG-komponens kimutatása először sikerült egy nem humán állatnál.

– Egy kutya nagyjából hány szót tud?

– Ez nagyon változó. Egy amerikai kutatásban arra kérték a gazdákat, hogy becsüljék fel, hány szót érthet meg a kutyájuk. Átlagban nyolcvan-kilencven szó gyűlt össze, ami szerintem nagyon magas szókincs. Tudomásunk van zseni kutyákról, nagyon tehetséges szótanulókról, ezek az állatok ezernél is több tárgyszó elsajátítására képesek, ráadásul igen rövid időn belül. Amikor mi toboroztunk a kutatáshoz egy-egy kutyát, elvárás volt, hogy minimum három tárgyszót ismerjen, és már ez komoly kihívást jelentett.

– Miért vehette az ember a fejébe, hogy társállatot tartson?

– Kubinyi Enikő kolléganőm egy kutatásban

Boros Marianna

Biológus, pszichológus. Az MTA-ELTE Lendület neuroetológiai kutatócsoport tudományos munkatársa, a biológiai és az etológiai intézet oktatója. Az állatok kommunikációját kutatja. Többször járt Afrikában: Kamerunban csimpánzmenhelyen dolgozott, Kongóban a gorillapopulációt kutatta.

azt vizsgálja, hogy Európa-szerte egyre csökken a gyerekszám, azonban növekszik a házi kedvenként tartott társállatok száma. Ez is mutatja, mennyire igényli az ember, hogy törődjön valakivel. A kutyát konkrétan azért szoktatta maga mellé az ember, hogy vele kooperáljon, az erre irányuló szelekciónak köszönhetően a kutyák nagyon jól olvassák az ember kommunikációs jelzéseit. Az, hogy más fajokat miért kezdünk el tartani, amelyeknek a háziasítása sokkal később kezdődött, érdekes kérdés, akár egy jövőbeli kutatás tárgya is lehet. Anekdotaént emliteném meg, hogy a csimpánzokkal végzett munka során megfigyeltem, hogy ők is szeretnek »állatot tartani«, például a megkaparintott tobzoskát addig cipelték, ameddig el nem vettük tőlük, míg mások óriáspókokat, szöcskéket hordoztak magukkal, és ezeket nem prédaként kezelték.

– Hogy látja az állatok filmes szerepeltetését?

– Mint magánember azt gondolom, hogy a vadállatok filmiparban dolgoztatása, például csimpánzok esetén, kifejezetten káros. Kellő ismeret híján az emberek észre sem veszik, hogy a filmekben mutatott csimpánzok általában fiatal egyedek, és egy felnőtt, kifejlett csimpánz sokkal nagyobb, erősebb és veszélyesebb. A környezetükből kiszakított csimpánzok és gorillák szociális állatok, izolált körülmények között ugyanolyan boldogtalanok, mint az emberek. A kutyák megint teljesen mások, ők élvezik a közös munkát az emberrel, és ha nem kapnak feladatot, unják magukat. Ők büszkék arra, hogy elvégzik a munkát. Kutyával dolgozni a filmiparban abszolút más kategória. Viszont nem feledkezhetünk meg róla, hogy az állat igényeinek megfelelően, pozitív módszerek bevetésével vezessük rá őket a feladatra, és odafigyeljünk a stresszjelekre.

– „Van lelke a természetnek, van lelkük a fáknak, és van lelkük az állatoknak” – írta Henri Boulad atya. Szeretet, lélek hol helyezkedik el az állatok megítélésének koordináta-rendszerében?

– Ezeket az elvont fogalmakat a vizsgálódás során operacionalizáljuk, valahogy tehát megpróbáljuk úgy definiálni, hogy az mérhető legyen. Azt, hogy vajon egy állat rendelkezik-e lélekkel, egyelőre nem tudom, hogyan operacionalizálható. Sok olyan viselkedést vizsgálhatunk, amelyek azt mutathatják, hogy a kutyák úgy viselkednek, mint hasonló szituációkban, például a kötődés terén a gyerekek. Ha egy kutyának azt mondom, ülj le, és nem ül le, akkor egyszerűen kikövetkeztethető, hogy nem érti, mit akarok tőle. Egy gyereknel ezt azzal intéz-

zük el, hogy egyszerűen nem jól nevelt. Tapasztaljuk, hogy a neurális folyamatok vizsgálatával fény derülhet olyan folyamatokra, amelyekről korábban azt gondoltuk, hogy az állatok nem képesek rá.

– A filozófia fogalmai nem férközhetnek be az etológia tudományterületére, minden objektív vizsgálat és következtetés alá esik?

– Én úgy vélem, hogy ez egy építkezési folyamat. Rakosgatjuk a téglákat, és ha annyi bizonyíték összegyűlt, hogy biztosan mondhatjuk, mit értenek az állatok, mennyi információt dolgoznak fel, akkor majd fogalmazhatunk kicsit lazábban. Jelenleg nem tartunk itt, maradunk hát az adatok és a bizonyítható folyamatok szintjén.

– Akik az átlagnál érzékenyebben viszonyulnak az állatokhoz, és emberi tulajdonságokkal ruházzák fel őket, becsapják magukat?

– Nem hiszem. Az, hogy mi, emberek hogyan kezelünk egy másik lényt, rólunk szól. Ha mi érzelmekkel ruházunk fel egy állatot, azt mondja el, hogy nekünk erre szükségünk van. Mindenki úgy dolgozza fel a környezetét, ahogy az a számára a legkényelmesebb. Ha az állatokkal való együttélést a nekik tulajdonított érzelmi telítettség teszi lehetővé, nyugodtan megtehetjük, akár egyetért vele a tudomány, akár nem. Az emberi pszichének eleve markáns igénye, hogy mi mindenkit értelemmel látunk el.

– Az átlagember mit tanulhat az állatoktól?

– Kutyatartóként mondom, hogy nagyon jól tükrözik azt, hogy mi van bennem, és amin dolgoznom kell emberileg. Egyenességet, ragaszkodást tanulhatunk tőlük. Sokszor nem értjük, miért úgy viselkednek, ahogy, és itt jegyezném meg, hogy mindig mindennek van egy magyarázata. Azt is megtanulhatjuk az állatoktól, hogy nem kell mindent túlmagyarázni, a dolgoknak egyszerű okai vannak.

„Az, hogy mi, emberek hogyan kezelünk egy másik lényt, rólunk szól. Ha mi érzelmekkel ruházunk fel egy állatot, azt mondja el, hogy nekünk erre szükségünk van.”

Piros pecsenye

Pókember módra

BÁLINT ORSOLYA

Október 1-jével megtörtént a kasszakulcsok átadása az önkormányzatoknál, a következő hetekben egyre-másra derülhetnek ki a turpisságok, melyik leköszönő településvezetés mire szórta a közzsét, ha esetleg voltak oly ügyefogyottak, hogy nem tüntették el maradéktalanul a gengszterkedés nyomait. A Tűz van, babám! tombolajelenete jut erről eszembe, amikor a tűzoltóbálon leoltják a villanyt, hogy az addig eltulajdonított tárgyakat mindenki tegye vissza a helyére, mire az első-títés közben a maradék nyeresmény is eltűnik. Aztán a bizottság elvitatkozik azon, hogy ki az igazi bűnös, aki lopott, de visszaadta, vagy aki úgy lopott, hogy nem vett sorsjegyet, végül kilyukadnak oda, hogy ahol mindenki lop, ott senki sem érdemli meg, hogy nyerjen. A magyar választók meg mindig csak tátott szájjal néznek, hogy „így megy ez”.

Persze tisztelet a kivételnek, de Csepelen ez már régóta nem hír. A Fidesz által megpucscsolt helyi Fidesz, úgy is, mint Németh Szilárd és az egykori alpolgármester Ábel Attila (szegény Anita mostanában biztos sokat csuklik) verbális iszapbirkózásától máig hangos a sajtó. Vagy nevezzük Pókember és Vészmanó küzdelmének?

Március óta tudjuk Ábeltől, hogy Németh azért záratta ki őt Borbély Lénárddal együtt a Fideszből, mert „nem loptak neki”. Most előrukkolt a rendezői változattal, külön fejezetet szentelve Németh „Pókember-korszakának”. Eszerint amikor Németh 2014-ben kikapott a választásokon, mély depresszióba esett: „Amikor nem csotrészeg valahol, jön-megy az önkormányzatban, és énekel. (...) Pókember, pókember, mindent tud, amit egy póknak kell / hálót sző, lyukasat, és elkapja a rovarokat / Ó, vigyázz, ott repül a Pókember!” Vidám élet lehetett ekkoriban a csepeli önkormányzatban, ha igaz a

soha semmiért nem vállal felelősséget, mindig mindenért másokat hibáztat, miközben ezzel párhuzamosan lehet igaz az is, amit állít, hogy megint csak a rogáni propaganda csápjai kapálóznak utána. De hogy valaki, még ha joggal pipa is az exére, azzal kezdjen egy posztot róla, hogy „Evelin a barátnőm volt, szívből szerettem. 2023 áprilisa óta támogattam őt anyagilag”, annak az a kellemetlen melléköngéje, mintha a pénzért cserébe valamit elvárt volna, legyen az szex, háztartási munka vagy lojalitás, amit láthatóan nem kapott meg, emiatt most frusztrált. Mondjuk ki nyíltan, ahogy ingyenbéd nincs, úgy nincs ingyendugás sem, mindenkinek van ára, csak a tarifa eltérő. Vogel Evelin Magyarinak rossz befektetés volt, és ha hihetünk az ex exének, akkor Rogánnak is.

Mert puff, nyekk, bekacsázott Orbán Balázs, akiről már biztos nemcsak azt mérték meg, le kell-e mondania az oroszok beinvitálásáért és egyéb főbüneiért, hanem hogy őt használják-e ágyútöltelékeknek, ha Szergejék nem röhögik ki az államtitkárt. Mert amúgy is ez volt a tervük, csak egyelőre az ukránok feltartóztatták őket, és kicsit nagyobb falat lenne nekiveselkedni az egész NATO-nak, csak mert erről álmodik kis Balázs. Akiért majdnem elnézést kért még Orbán Viktor is, aztán mégsem, hisz ő sosem tenne ilyet (még egy férfi, aki még sosem hibázott). Kövér László kézbesítette helyette a pofont: „aki államtitkári pozíciót tölt be, az ne kezdjen el értelmiségi módra viselkedni és okoskodni, mert hibát követ el” – oktatta ki a politikai tanácsadót a mindenkinél okoskodóbb házelnök.

Az Inforádióinak kinyilatkoztató Kövér úgy látja, hogy az elmúlt évtizedekben az értelmiség eltűnt. Azok az idők pedig szerinte megszűntek – már ha egyáltalán voltak –, ahol értelmesen lehetett beszélni olyan kérdésekről, amelyek bonyolultabb összefüggésekben érthetők csak meg. Mókás, hogy ezt épp a főházmester mondja, köszönjük meg neki és harcostársainak, hogy

NÉPSZAVA-ILLUSZTRÁCIÓ

beszámoló, erőst gondolkodhattak a kulcsra zárt ajtajaik mögül aggódó városvezetők, hogy vajon a pártközpontot hívják-e, vagy inkább a kijózanítót. Ámde attól még, hogy egy belső levelezésben a munkatársai a háta mögött kibeszélnék egy vezetőt, az még nem feltétlen bizonyíték minden elkövetett gaszágára, holott Ábel ekként lobogtatja a tacepaókra kinyomtatott Gmail-üzenekeket. Továbbá újabb gyorstalpalót kaphattunk tőle a közéletben egyre feltűnőbben elharapózó narcizmusról, amit az exalpolgármester pszichiáteri diploma nélkül simán diagnosztizált. De hát ha egyszer erre utaló jelek vannak, akkor jelek vannak, és kész. Míg ők csinálják az ingyemműsort, lapunk írta meg a héten, hogy a propaganda már 65 millió forintot elköltött Magyar Péter magánéletére, bár a legutóbbi exbarátnős betámadásuk elé bevetődött Orbán minime-je, és ellopta a show-t.

Azt simán elhiszem Vogel Evelinnek, hogy „Magyar Péter nem az, akinek látszik”, mert én ugyan semmit sem tudok róla, még a látszatáról is alig. Más egyébbel aligha érvelt még a szavazatomért, mint hogy utálja a Fideszt (amit egykor szeretett, sajna). Nekem kissé gyanús, hogy

az értelmes beszélgetés lehetőségét, módját beláthatatlan időre felfüggesztették. Az értelmiség viszont megvan, csak aki tehette külföldre, más fészbukposztokba száműzte magát. Egy virtuális buboréklakóparkban dekkol, és maga magának írogat, beleértve a független sajtó (olvasóinak) maradék morzsácskait.

„Nem érzem magamban az erő” – sóhajtott fel a telefonban egyik szerzőnk a héten, és mélyen meg tudom érteni, olykor én sem. Időnként kell mással is foglalkoznunk, mint Orbánokkal. És mi szerencsések vagyunk, hogy ezt munkaidőben tesszük, bár aligha olyan megengedő a hivatásunk, mint egy irodistának, akinek délután fél ötkor kiesik a kezéből a toll, oszt jó napot. A hét hírei közül kiemelném, hogy Kurt Cobainnek és Tony Hawknek közös unokája született. Két legenda vérvonalas évek szülőitje és az egész MTV-generáció együtt elmorzsolnak egy könnycseppet. Máris ő a föld legmenőbb bébije, a Húsgolyó nevű megacuki thaiföldi törpeviziló-bébi a futottak még kategória. Különb is, bár még foga sincs, megpróbálta fenébe harapni a gondozóját, és a TikTokon már cancelolták szegényt.

A HÁT TE MIT KERESSEL ITT, RÉG ELFOGYOTT MÁR A SITT!
C. SZUVERENITÁSTÉVESZTÉSI ROVATUNKBÓL

„Lánczi Tamás részt vett a kormányülésen. A kormány a helyén maradt.”

(sajtóhír majdnem)

Lánczi Tamás, a Szuverenitásvédelmi Hivatal elnöke (és az ő mind az 5 millió forintot havi fizetésű lényege) részt vett a kihe-lyezett geszti kormányülésen. Nem végig, csak amíg a szuverenitásvédelemről esett szó, például valószínűleg arról, hogy az Eu-rópai Bíróság perbe fogja Magyarországot a jogszabály és a hivatal miatt. Tehát lesz egy szervezet, ami nyomorgatja a kormány korrupciós gyakorlatát firtató civil szervezetek és a független sajtó maradékának az életét, majd további milliókat költ arra, hogy megvédje a védhetetlent. Mindezt közpénzből.

Mivel tréfásat nem tudunk hozzátenni b@zmegek nélkül, ezért legyünk szikarak és tárgylagosak, mint egy hűsvéti alap-törvény. A már 101 embert foglalkoztató

szervezet élén álló Lánczi-kópé dolgát 14 tagú titkárság segíti, akiknek augusztus végéig a hivatal 47 900 423 forint bruttó bért fizetett ki. A főtitkárságon további 14-en ugyanebben az időszakban 123 860 039 forint bruttó bért kapott az állomány, eb-ből 54,7 millió forintot a vezetői juttatások tettek ki. A legtöbb, 23-an az elemzői igazgatóságon dolgoznak, a közkapcsolati igazgatósághoz 22 munkavállaló tartozik, 11-en a vizsgálati igazgatóságot, hatan a sajtóosztályt erősítik.

Mintha Al Capone pénzügyi szolgálta-tást végzett volna a szövetségi kormány-nak.

Nemzetközi innováció.
De legalább fából volnának, hogy hidat lehessen építeni belőlük.

WEISZ BÉLA RAJZA

AZ ÖNÖK VÁRTÁK, ÖNÖK KÉRTÉK, BALOGH ÚR MÁR KÖZÖS ÉRTÉK C. HUNGARIKUMELMÉLETI ROVATUNKBÓL

„A leköszönő polgármester munkássága is belekerült Szabadkígyós értéktárába”

(sajtóhír teljesen)

Balogh József leköszönő fideszes polgár-mester munkássága is bekerült Szabadkí-gyós városának értéktárába, vette észre a 444 egyik olvasója. A hungarikumtörvény-ben foglaltak szerint minden települési ön-kormányzat települési értéktárat és telepü-lésiértéktár-bizottságot hozhat létre.

A PINK szerk. egyöntetűen úgy döntött, hogy még egy kör hungarikumot a közönség-nek, és hogy:

- a lombkorona nélküli lombkorona-tan-ösvény,
- a szemrebbenés nélküli Fidesz-pénz-tárnok,
- gázszerező nélküli Mészáros Kft.,
- a Mészáros nélküli Lady MRD,
- a hús nélküli hasaalja-szalonna
- és a mindenmentes magyar kisnyugdíjas is legyen védett érték Szabadkígyóson innen és túl, egyszer és mindenkorra.

BALASSA TAMÁS

MARABU RAJZA